

Pedagógiai Program

Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola,
Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

2026.

Tartalom

1. BEVEZETÉS - KÖSZÖNTŐ 1
1.1. Intézményünk rövid bemutatása **2**
1.2. Az Intézmény küldetésnyilatkozata **2**
2. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI PROGRAMJA 3
2.1. A nevelő-oktató munka jogszabályi háttere **3**
2.2. Az iskola alapadatai **4**
2.3. Az intézmény alapfeladatai **4**
2.4. A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei **7**
2.5. A nevelő-oktató munka általános céljai, feladatai **8**
2.6. Az iskolában folyó nevelő-oktató munkánk eszköz- és eljárásrendszere **10**
2.7. Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák jellemzői **11**
2.8. Komplex Alapprogram **11**
2.9. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok **21**
2.10. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok **22**
2.10.1. Az egészségfejlesztés iskolai feladatai 22
2.10.2. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása 27
2.11. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok **27**
2.11.1. A közösségfejlesztés fő területei 28
2.11.2. Az intézmény hagyományai 30
2.12. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai **32**
2.13. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység **32**
2.13.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek 32
2.13.2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program 33
2.13.3. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítése 33
2.13.4. Az ifjúságvédelemi feladatok ellátása 34
2.13.5. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység 35
2.13.6. Napközi otthoni foglalkozások 36
2.13.7. Magyar nyelven szervezett roma kisebbségi nappali rendszerű iskolai oktatás 36
2.14. Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje **37**
2.15. Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel **38**
3. INTÉZMÉNYÜNK HELYI TANTERVEI 39
3.1. Enyhén értelmi fogyatékos tanulók helyi tanterve 40
3.1.1. A választott kerettanterv megnevezése 40
3.1.2. A választott kerettanterv feletti óraszám 41
3.1.3. Kerettantervi tartalmak 41
3.1.4. Komplex Alapprogram a tanulásban akadályozott tanulóink támogatásában 50

3.1.5. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei 55
3.1.6. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása 56
3.1.7. Mindennapos testnevelés 57
3.1.8. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai 57
3.1.9. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések 58
3.1.10. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái 59
3.1.11. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása 65
3.1.12. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei 66
3.1.13. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek 66
3.1.14. Az intézmény egészségnevelési és környezeti nevelési elvei 67
3.1.15. A tanulók jutalmazásának, fegyelmezésének, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei 77
3.2. A középsúlyos értelmi fogyatékos (értelmileg akadályozott) tanulók helyi tanterve 82
3.2.1. Alapelvek 83
3.2.2. Kulcskompetenciák 84
3.2.3. A NAT alkalmazása a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során ... 86
3.2.4. Az adaptív oktatás gyakorlati megvalósításának kulcsmozzanatai 87
3.2.5. Kerettantervi tartalmak 88
3.2.6. A foglalkozások célja 90
3.2.7. A foglalkozások feladatai 91
3.2.8. Tanórán kívüli foglalkozások 92
3.2.9. Mindennapos testnevelés 93
3.2.10. Oktatási és nevelési célok a NAT alapján, az értelmileg akadályozott tanulókra vonatkozó sajátosságok és ajánlások 94
3.2.11. Célok, feladatok 97
3.2.12. Egységesség és differenciálás 97
3.2.13. A Komplex Alapprogram 99
3.2.14. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei 108
3.2.15. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések 108
3.2.16. Az intézményegység egészségnevelési elvei 110
3.2.17. Gyógypedagógia értékek 112
3.2.18. Gyógypedagógiai alapfeladatok 113
3.2.19. A középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók értékelése 113
3.2.20. Értékelési, minősítési elvek 114
3.2.21. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái 117
3.2.22. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása 117

3.2.23. Távlati célok 117
3.3. Autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve 118
3.3.1. Az autizmus meghatározása 118
3.3.2. A tanulás sajátosságai 119
3.3.3. Alapelvek 121
3.3.4. A NAT alkalmazása az autizmussal élő tanulók nevelése-oktatása során 122
3.3.5. Az iskolai fejlesztés szakaszai 125
3.3.6. Ép intellektusú, integráltan nem oktatható, autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve 126
3.3.7. Enyhe értelmi fogyatékos autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve 129
3.3.8. Középsúlyos értelmi fogyatékos autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve 130
3.3.9. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések 132
3.3.10. Differenciálás, erősségek, fejlesztendő területek 132
3.3.11. A Komplex Alapprogram (KAP) alkalmazása, mint a differenciált oktatás korszerű pedagógiai módszere az autizmussal élő tanulóinknál 134
3.3.12. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció 146
3.3.13. Mindennapos testnevelés 147
3.3.14. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvei 148
3.3.15. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek 149
3.3.16. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei 150
3.3.17. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása 152
3.3.18. Az autizmussal élő tanulók értékelése 152
3.3.19. Együttműködés a családdal és más partnerekkel 158
3.4. ADHD diagnózissal rendelkező tanulók általános iskolai ellátása 159
3.4.1. Az ADHD meghatározása 159
3.4.2. Az ADHD jellemzői 159
3.4.3. A tanulás sajátosságai az ADHD-val küzdő tanulók esetében 160
3.4.4. Pedagógiai támogatási lehetőségek 161
3.4.5. Az ADHD-val küzdő tanulók fejlesztésének pedagógiai alapelvei 163
3.4.6. A NAT alkalmazása az ADHD s tanulók nevelése oktatása során. 164
3.4.7. Ép intellektusú ADHD-val küzdő tanulók helyi tanterve 165
3.4.8. A NAT-ban meghatározott kulcskompetenciák és azok fejlesztésének sajátosságai ADHD esetén: 166
3.4.9. Az ADHD-val küzdő tanulók nevelésének-oktatásának célja: 167
3.4.10. Az ADHD-val küzdő tanulók nevelésének-oktatásának feladatai 168
3.4.11. A Komplex Alapprogram alkalmazása ADHD-val küzdő tanulók esetében 169

3.4.12. Az ADHD-s tanulók értékelése 169
3.5. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók rehabilitációs pedagógiai programja..... 170
3.5.1. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló 170
3.5.2. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságai 171
3.5.3. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei 172
3.5.4. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai és területei 173
3.5.5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során 174
3.5.6. A Komplex Alapprogram alkalmazása a súlyos halmozott fogyatékos tanulók nevelésében-oktatásában 175
3.5.7. Az iskolai fejlesztés szakaszai 176
3.5.8. A fejlesztő nevelés-oktatás tervezése, szervezése 177
3.5.9. Differenciálás, egyéni tanulási utak, habilitáció és rehabilitáció 178
3.5.10. A fejlesztő nevelés-oktatás mérése, értékelési rendszere 182
3.5.11. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók állapotának felmérésére szolgáló diagnosztikus eszközök 183
3.5.12. A súlyosan, halmozottan sérült tanulók értékelése 183
3.5.13. A „TEAM” munka 184
3.6. Az óvodai nevelés programja 185
3.6.1. Bevezető 185
3.6.2. Szervezeti és időkeretek 186
3.6.3. A gyermekek jellemzői 186
3.6.4. A nevelés-oktatás alapelvei az óvodai egységben 187
3.6.5. Az ONAP alkalmazása a nevelés-oktatás során 188
3.6.6. Komplex Alapprogram 188
3.6.7. A tanulói jogviszony 194
3.6.8. A nevelés területét átfogó célok 194
3.6.9. A szokások kialakításának területei 195
3.6.10. Tevékenységi területek 198
3.6.11. Értékelés 212
4. AZ EGYSÉGES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY 213
4.1. Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (EGYMI) törvényi alapjai **213**
4.2. Személyi feltételek a szakmai kompetenciák a megvalósításához **213**
4.3. Az EGYMI feladatai **214**
4.3.1. Utazó gyógypedagógiai hálózat/ellátás 214
4.3.2. Az utazó gyógypedagógus feladatai 217

4.3.3. Szolgáltatási protokoll 220
4.3.4 Az utazó gyógypedagógiai ellátás formája 221
4.3.5 Az utazó gyógypedagógiai ellátás időkerete 222
4.3.6 Az utazó gyógypedagógiai hálózatban/ellátásban alkalmazott protokoll 222
4.3.7 Tárgyi feltételek 223
4.3.8 Alkalmazott terápiák, eljárások és módszerek 223
4.3.9. Egyéb kiegészítő módszerek és terápiák, melyek több területhez alkalmazhatóak 230
4.4. Az EGYMI további feladatai **232**
4.4.1. A Miskolci Tankerületi Intézményközi Gyógypedagógiai Munkaközösség tevékenységében való részvétel 232
4.4.2. Tanácsadás, konzultáció 233
4.4.3. Esetmegbeszélés 233
4.4.4. Szülőklub 233
4.4.5. Előadás, továbbképzés szervezése és megtartása pedagógusok, gyógypedagógusok részére 234
4.4.6. Hospitálás 234
4.4.7. Facebook oldal működtetése 234
4.4.8. Fejlesztő eszközök kölcsönzése 235
4.4.9. Gyakorlóhely biztosítása 235
4.4.10. Tapasztalatcserék szervezése 235
4.4.11. Óvodai feladatok 235
4.4.12. Középiskolai feladatok 235
4.4.13. Időszakos felmérések, mérések 236
4.4.14. Módszertani segítségnyújtás – E-K-H 242
5. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK 243
5.1. A pedagógiai program hatályba lépése, felülvizsgálata 243
5.2. Az intézményben működő szakmai munkaközösségek nyilatkozatai 244
5.3. Az intézményben működő szülői szervezet nyilatkozata 244
5.4. A pedagógiai program elfogadásáról és jóváhagyásáról szóló záradék 244
5.5. Fenntartói és működtetői jóváhagyó nyilatkozat 245

1. Bevezetés - Köszöntő

Az intézmény főigazgatójának köszöntője

„Minden kis viaszgyertya megtanít bennünket arra,
hogy érdemes egy kis fényért, melegségért tövig égni,
mert a kis dolgok fénye az,
amely széppé, meleggé teszi az életet.”
/Molnár Ferenc/

Kedves Olvasó!

A régmúltban használatos név szerint „kisegítő iskolaként” induló, több mint fél évszázad alatt sokszorosára növekedett tanulólétszámmal, tagiskolákkal, intézményegységekkel bővült intézményünk pedagógiai programját ismerheti meg itt az olvasó.

A program összeállítása során közösen kerestünk új utakat, lehetőségeket, de nem vetettük el eddigi tapasztalatainkat, melyeket nevelő-oktató munkánk során, továbbképzéseken, szakmai tanácskozásokon, rendezvényeken szereztünk.

A reális lehetőségekből kiindulva arra törekszünk, hogy gyermekeink, tanulóink képességeit minél teljesebben kibontakoztassuk, támogassuk és facilitáljuk őket a jövőjüket szem előtt tartva. Intézményünkben a nevelési feladatok mindig kiemelt szerepet kaptak, hiszen a mi közösségünk felelőssége: hogyan neveljük sérült gyermekeinket úgy, hogy a későbbiek során az életben minél kevesebb segítségre szoruljanak. minél önállóbbak, életrevalóbbak legyenek.

Köszönöm pedagógus kollektívánknak a lelkiismeretes munkáját, hozzájárulását pedagógiai programunk elkészítéséhez, módosításához.

Főigazgató

1.1. Intézményünk rövid bemutatása

A jelenleg Éltes Mátyás nevét viselő intézmény 1948-ban alakult; sok éves múlttal rendelkezik a miskolci tanulásban és értelmileg akadályozott, valamint a halmozottan sérült gyermekek nevelésében-oktatásában. Tevékenységünk 1994 óta bővült az autizmussal élő tanulók fejlesztésével.

2005. május 5-től létrehoztuk módszertani és fejlesztő intézményegységünket, mellyel egy olyan szolgáltató központ jött létre, ahol minden speciális nevelési igényű gyermek a számára szükséges fejlesztést megkaphatja. Így szakmailag nyitottabbakká és komplexebbekké váltunk, mert az időközben megszerzett speciális módszertani tudással nem csupán a szegregáltan oktatott gyermekeket tudjuk segíteni, hanem a többségi általános iskolában integráltan oktatottakat is.

Munkánkról, tanulóink elért eredményeiről széles körben tájékoztatást adunk azért, hogy partnereink megismerjék értékeinket. Folytatjuk a többségi óvodák és általános iskolák nevelőivel kialakított partneri viszony erősítését. Arra törekszünk, hogy mint gyakorló óvoda, iskola és módszertani fejlesztő központ, segíthessük a gyógypedagógusokat, a többségi óvodák és általános iskolák nevelőit az átlagtól eltérő fejlődésmenetet mutató óvodás- és iskoláskorú gyermekek hatékonyabb foglalkoztatásában, a speciális nevelési igény kategóriájának szakszerű differenciálásában, és az integráció térhódításában egyaránt.

2007. július 1-jétől intézményünk összevonásra került a Tüskevár Óvoda és Általános Iskolával, így egy többfunkciós, komplex alapfokú nevelési-oktatási intézmény jött létre városunkban.

1.2. Az Intézmény küldetésnyilatkozata

A Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény a sajátos nevelési igényű gyermekeket különleges gondozás keretében, állapotuknak megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai ellátásban részesíti attól kezdődően, hogy fogyatékosságukat megállapították, és a szakértői bizottság kijelölte intézményünket, mint a fejlesztést ellátó iskolát.

Gyógypedagógiai hitvallásunk alapja a sérülésspecifikus ellátás biztosítása, a fejleszthetőségbe vetett hit és pedagógiai optimizmus. Célunk, hogy minden tanulónkat képességeinek megfelelő támogatásban, fejlesztésben, oktatásban-nevelésben részesítsünk, az önmagában rejlő lehetőségek kibontakoztatására ösztönözzük. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének középpontjában a partnerközpontú szemlélet áll, amely a gyógypedagógiai szolgáltatások teljes körére kiterjed.

2. Az Intézmény nevelési programja

2.1. A nevelő-oktató munka jogszabályi háttere

Intézményünk nevelő-oktató munkáját, minden esetben, a köznevelést is érintő érvényes és hatályos jogszabályok alapján szervezzük meg.

Törvények:

- 1997.évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998.évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség előmozdításáról;
- 2011.évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről;
- 2012.évi CXXIV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló törvény módosításáról;
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról.

Kormányrendeletek:

- 229/2012.(VIII.28) Kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról;
- 110/2012. (VI. 4.) Kormányrendelet a NAT kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról;
- 5/2020. (I.31.) Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, valamint a hozzákapcsolódó "Irányelv" vonatkozó előírásai;
- 401/2023. (VIII.30.) Kormányrendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról;
- 402/2023. (VIII.30.) Kormányrendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény szerinti felzárkózó és kedvezményezett települések listájáról, valamint egyes köznevelléssel összefüggő kormányrendeletek módosításáról;
- 403/2023. (VIII.30.) Kormányrendelet az egyes köznevelléssel összefüggő kormányrendeletek módosításáról;

Miniszteri rendeletek:

- 20/2012. (VIII:31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról;
- 23/2013. ((III.29.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet módosításáról;
- 44/2023. (X.19.) BM rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény hatálybalépésével kapcsolatos egyes köznevelési tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról.
- 40/2024. (IX.2.) BM rendelet a nevelő-oktató munka során alkalmazott tartalomszabályzók ismeretéről

2.2. Az iskola alapadatai

Az intézmény neve: Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Rövidített neve: Miskolci Éltes EGYMI

Az intézmény OM azonosítója: 038471

Székhelye, telefonszáma: 3526 Miskolc, Szeles u. 57. / +36 30 754-5275; +36 30 756 4010

Tagintézménye: Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Tüskevár Tagóvodája és Tagiskolája

Ügyviteli telephelye: 3532 Miskolc, Károly u. 10. / +36 30 756-4219

A tagintézmény telephelyei: 3534 Miskolc, Gagarin u. 50. / +36 30 359-5069

3526 Miskolc, Szentpéteri kapu 72-76.

Tagintézménye: Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Miklós Utcai Tagóvodája és Tagiskolája

Ügyviteli telephelye: 3532 Miskolc, Miklós u. 13. / +36 30 841-1384/

Az irányító, felügyeleti szerv megnevezése, székhelye: Miskolci Tankerületi Központ

3527 Miskolc, Selyemrét út 1.

2.3. Az intézmény alapfeladatai

Feladatellátásihely	Alaptevékenységbe tartozó szakfeladatok
3526 Miskolc, Szeles utca 57.	***általános iskolai nevelés-oktatás***
	- nappali rendszerű (felvehető maximális tanulói létszám: **195** fő)
	- alsó tagozat, felső tagozat
	- 1 évfolyamtól 8 évfolyamig
	- sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók gyógypedagógiai nevelése-oktatása (mozgásszervi fogyatékos, beszédfogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavar, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos - középsúlyos értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékos, érzékszervi fogyatékos – látási fogyatékos)
	- integrációs felkészítés
	- képességkibontakoztató felkészítés

Feladatellátásihely	Alaptevékenységbe tartozó szakfeladatok
	- Az intézmény többségi tanterv alkalmazásával ellátja 1-8. évfolyamon az ép intellektusú, integráltan nem oktatható autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókat.
	utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetése
	fejlesztő nevelés-oktatás
	nappali rendszerű (felvehető maximális tanulói létszám: **55** fő)
	nemzetiséghez tartozók általános iskolai nevelése-oktatása
	- nappali rendszerű
	- nemzetiségi nevelés-oktatás - magyar (magyar nyelvű roma/cigány nemzetiségi nevelés-oktatás)
	egyéb foglalkozások: napközi
	iskolai könyvtár: iskolai / kollégiumi könyvtár
	mindennapos testnevelés biztosításának módja: saját tornaterem
	A feladat-ellátási helyre felvehető maximális tanulói létszám: **250 fő**
3532 Miskolc, Károly utca 10.	***általános iskolai nevelés-oktatás***
	- nappali rendszerű (felvehető maximális tanulói létszám: **150** fő)
	- alsó tagozat, felső tagozat
	- 1 évfolyamtól 8 évfolyamig
	- sajátos nevelési igényű tanuló gyógypedagógiai nevelése-oktatása (mozgásszervi fogyatékos, beszédfogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavar, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos - középsúlyos értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékos, érzékszervi fogyatékos – látási fogyatékos)
	fejlesztő nevelés-oktatás
	- nappali rendszerű (felvehető maximális tanulói létszám: **20** fő)
	nemzetiséghez tartozók általános iskolai nevelése-oktatása
	- nappali rendszerű
	- nemzetiségi nevelés-oktatás - magyar (magyar nyelvű roma/cigány nemzetiségi nevelés-oktatás)
	egyéb foglalkozások: napközi, tanulószoba
	iskolai könyvtár: iskolai / kollégiumi könyvtár

Feladatellátásihely	Alaptevékenységbe tartozó szakfeladatok
	mindennapos testnevelés biztosításának módja: saját tornaterem
	A feladat-ellátási helyre felvehető maximális tanulói létszám: **170 fő**
3534 Miskolc, Gagarin utca 50.	***óvodai nevelés***
	- nappali rendszerű (felvehető maximális gyermeklétszám: **52** fő)
	- sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók gyógypedagógiai nevelése-oktatása (halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavar, értelmi fogyatékos – enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos – középsúlyos értelmi fogyatékos)
	- Óvodai fejlesztő program (IPR)
	fejlesztő nevelés-oktatás
	- nappali rendszerű (felvehető maximális gyermeklétszám: **20** fő)
	iskolai könyvtár: iskolai / kollégiumi könyvtár
3532 Miskolc, Miklós utca 13.	***általános iskolai nevelés-oktatás***
	- nappali rendszerű (felvehető maximális tanulói létszám: **120** fő)
	- alsó tagozat, felső tagozat
	- 1 évfolyamtól 8 évfolyamig
	- sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók gyógypedagógiai nevelése-oktatása (autizmus spektrumzavar, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos – enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos – középsúlyos értelmi fogyatékos)
	- Az intézmény többségi tanterv alkalmazásával ellátja 1-8. évfolyamon az ép intellektusú, integráltan nem oktatható, autizmus spektrumzavarral (BNO F84) küzdő tanulókat, valamint az egyéb pszichés fejlődési zavarok közül azon súlyos figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulókat, akik az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben eredményesebben foglalkoztathatóak
	egyéb foglalkozások: napközi
	mindennapos testnevelés biztosításának módja: saját tornaterem
	A feladat-ellátási helyre felvehető maximális tanulói létszám: **120 fő**
	óvodai nevelés
	- nappali rendszerű (felvehető maximális gyermeklétszám: 16 fő)

Feladatellátásihely	Alaptevékenységbe tartozó szakfeladatok
	- sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók gyógypedagógiai nevelése-oktatása (autizmus spektrumzavar, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos – enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos – középsúlyos értelmi fogyatékos) nappali rendszerű (felvehető maximális gyermeklétszám: 16 fő)
3526 Miskolc, Szentpéteri kapu 72-76.	***általános iskolai nevelés-oktatás***
	- nappali rendszerű (felvehető maximális tanulói létszám: **15** fő)
	- alsó tagozat, felső tagozat
	- 1 évfolyamtól 8 évfolyamig
	- sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók gyógypedagógiai nevelése-oktatása (halmozottan fogyatékos, értelmi fogyatékos – enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos – középsúlyos értelmi fogyatékos)
	- a gyermekgyógyüdülőkben, egészségügyi intézményekben, rehabilitációs intézményekben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek tankötelezettségének teljesítéséhez szükséges oktatás
	nemzetiséghez tartozók általános iskolai nevelése-oktatása
	- nappali rendszerű - nemzetiségi nevelés-oktatás - magyar (magyar nyelvű roma/cigány nemzetiségi nevelés-oktatás)

2.4. A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei

Intézményünk legalapvetőbb elve a **gyermekközpontúság**, a gyermek életkori sajátosságait figyelembe véve a tanuló autonómiájának tiszteletben tartása. A gyógypedagógiai munka speciális jellegéből adódóan az alább felsorolt elveket tartjuk szem előtt:

A differenciáltság elve

A pedagógiai sokszínűség megengedhető, amely feltételezi az összehangolt oktatási programot a tanterv, a tankönyv, a taneszköz, a pedagógus-továbbképzést illetően. Így a tanulók képességüknek megfelelő jellegű és ütemű nevelésben-oktatásban vehetnek részt, megvalósítva a korrekciós, terápiás személyiségfejlesztést.

Az intézmény nyitottságának elve

Az intézmény bevonja a szülőket, az intézményeket a pedagógiai tevékenységébe. A nevelés-oktatás színtere nem csak az óvoda és az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos fóruma is.

Az iskolai élet demokratizmusának elve

A jogok és kötelességek mértékének rendszere igazodik a gyermekek életkorához és fejlettségi szintjéhez. A színes sokoldalú iskolai élet légköre segíti a nevelő és növendék közötti demokratikus kapcsolat létrejöttét.

A képesség és tudás relevanciájának elve

A tananyag, a követelmények a modern társadalom és gazdaság, illetve az ezekben való egyéni boldogulás igényének kell, hogy megfeleljen.

Aktív felelős cselekvés elve

Az intézményi élet színterein megvalósul a tevékenység-központúság, amely megalapozza a gyermeki önállóságot.

A tanulókat fokozatosan arra kell ösztönözni, hogy tevékenységüket saját maguk is meg tudják szervezni.

Az esélyegyenlőség biztosításának elve

Az iskola minden tanuló számára biztosítani kívánja az esélyegyenlőséget. Ennek érdekében biztosítjuk a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számára a képesség-kibontakoztató foglalkozásokat, melyek lehetővé teszik számukra a sikeres integrációt, illetve azt, hogy képesek legyenek megfelelni a sikeres társadalmi beilleszkedés követelményeinek.

Gyógypedagógusi etikai alapelvek

A gyógypedagógus tiszteletben tartja minden ember méltóságát és önrendelkezési jogát. A gyógypedagógus előítélet, hátrányos megkülönböztetés nélkül végzi munkáját. Nem különböztet meg, és nem utasít vissza faji, nemzetiségi, vallási és egyéb okok miatt senkit. A gyógypedagógus kliense helyzetével nem él vissza.

2.5. A nevelő-oktató munka általános céljai, feladatai

Az intézmény általános célkitűzéseit meghatározza a fogyatékos gyermekek különleges gondozási és nevelési-oktatási igénye, a biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonságok együttese, amely az életkori sajátosságokhoz hasonlóan a gyermekek nevelhetőségének, oktathatóságának jellegzetes különbségeit fejezi ki.

Az intézményi nevelés-oktatás legfőbb célja gyermekeink mind teljesebb beillesztése a társadalomba, ennek érdekében hiányosságaik lehetőséghez mért kompenzálása, képességeik, készségeik és ismereteik optimális fejlesztése a nevelési-oktatási folyamat során, miközben biztosítjuk számukra a gyermeki lét örömeit, és a mind teljesebb emberi életre való felkészülés lehetőségét. A célok és feladatok megvalósítását komplex módon tanítási és tanításon kívüli órák, foglalkozások keretében valósítjuk meg.

Célok	Feladatok
Az általános műveltség megalapozása az életkor, a tanulási akadályozottság, a fejlettség figyelembe vételével.	Az egyéni adottsághoz mért ismeretközvetítés, minden gyermeknél a legközelebbi fejlődési zóna elérésére való törekvés.
A tanulók jól működő képességeinek tudatos fejlesztése, értékeik, adottságaik megismerése, önbecsülésük erősítése.	Valamennyi tanuló képességeinek reális feltérképezése az első pedagógiai szakaszban.
A sérült funkciók működőképességének megnyugtató módon való javítása érdekében a gyermek képesség-fejlesztése a kötelező egészségügyi célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások keretében, a tanulók egyéni fejlődési igényei és szükségletei szerint.	Megfelelő szintű képességek, készségek kialakítása.
Az önálló tanulás képességének kialakítása, fejlesztése.	Egyénre szabott tanulási módszerek és technikák kiépítése a tanulóknál.
Testi és lelki egészség megóvása, állóképesség, erőnlét fejlesztése.	Rendszeres testmozgás iránti igény felkeltése és fenntartása. A lelki egészség megóvását elősegítő pedagógiai eljárások tervszerű, tudatos alkalmazása.
Alapvető tanulási képességek fejlesztése, az ismeretek megszerzése a továbbtanulás érdekében.	Továbbfejleszthető, továbbépíthető tudás nyújtása az egyéni adottságokhoz, a sérüléshez viszonyítottan, felkészítés a továbbtanulásra, a szakmaszerzésre. A reális tervek kialakítása.
Önálló vagy minél kevesebb segítséget igénylő életmód kialakítására nevelés.	Kitartó munka vállalása, illetve a monotónia tűrésének kialakítása. Állóképesség, kitartás, akaraterő fejlesztése.
A rendszeres és állandó munkavégzés iránti igény felébresztése.	A magántulajdon tiszteletének tudatosítása.
A gyermekek szociális képességeinek, viselkedésének, magatartásának formálása a teljesebb társadalmi beilleszkedés érdekében.	A szabadidő hasznos eltöltésére, a társadalom nyújtotta lehetőségek felismerésére és felhasználására való nevelés.
Az általános emberi értékek megismertetése, elfogadtatása, azonosulás a fejlettségnek megfelelően.	A szokások, hagyományok megismertetése, elfogadtatása a tanulókkal, más értékek tiszteletére nevelés, az erkölcsös viselkedés, önzetlenség, szeretet, segítőkészség, szorgalom, rend megkövetelése.

Célok	Feladatok
Értékeink, kultúránk, szülőföldünk és népünk gyökereinek megismertetése, megbecsülése, kötődések, azonosulások kiépítése.	Az élő és az épített környezetünk értékeinek felismertetése, védő-óvó cselekedet, viselkedés kialakítása. A népcsoport, a gyökerek elfogadása szégyen nélkül. Az értékek felismerésére, óvására nevelés.

2.6. Az iskolában folyó nevelő-oktató munkánk eszköz- és eljárásrendszere

A nevelés-oktatás eljárásrendszerén elsődlegesen az alkalmazott módszerek körét értjük. Az alkalmazott módszer kiválasztásának alapelvei:

- A módszert mindenkor a pedagógiai célhoz, a tartalomhoz igazítjuk.
- A módszer megválasztása igazodik a tanuló fejlettségéhez, állapotához, szükségletéhez, és minden esetben törekszik a tanulóközpontú módszertan alkalmazására.
- Figyelembe vesszük a tanuló életkori sajátosságait, előzetes tudását, norma és szokásrendjét, kultúráját.
- Módszereinket az adott helyzethez, szituációhoz igazítjuk, élünk a korszerű lehetőségekkel.
- A módszerek kiválasztásában figyelembe vesszük a tanulók sajátos nevelési igényét. Kiemelt szerepe van a tapasztalatszerzésnek, a cselekvésből kiinduló gondolkodásnak, a követendő mintaadásnak, a modellnyújtásnak, a gyakorlásnak, a megerősítésnek, a szerepjátékoknak, a fejlesztő beszélgetéseknek, problémaközpontú tanításnak a tanítás-tanulás, a nevelés egész folyamatában.
- Fontos a szabályok, a szokások követése, gyakorlása, az önállóság kialakítása, az egészséges életmód szokásrendszerének, és az önálló életvezetés tevékenységeinek gyakorlása, az alkotóképesség kibontakoztatása, az egymástól tanulás elsajátítása.
- Személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulásszervezési eljárásokat, módszereket alkalmazunk.

A magatartás, a viselkedés, az attitűd formálás ösztönző módszerei:

A helyeslés, a biztatás, a dicséret, az elismerés szóban és írásban.

Irányultsága:

- A szorgalom elismerése;
- A pozitív magatartási formák megerősítése;
- A tanuló kitartásának, akaratának elismerése (eredmények, versenyek, helyezések);
- A közösségért végzett munka értékeinek felmutatása.

Formái:

- A szóbeli, írásbeli dicséret, oklevél, jutalom (tárgyi, könyv, színház, mozi, kirándulás,…).
- A tanulmányi munkára, a tanulási motívumokra ható ösztönző módszerek:
- A helyeslés kifejezése szóban és írásban;
- Az elismerés kifejezése az osztály előtt, az iskolatársak, a szülők előtt szóban és írásban;
- Dicséret az osztály, az iskolatársak előtt szóban és írásban.

Formái:

Osztályfőnöki, szaktanári, igazgatói dicséret, üzenő füzetbe, ellenőrzőbe, osztálynaplóba, bizonyítványba. Jutalom - tárgyi, könyv, oklevél.

2.7. Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák jellemzői

A 2020-as NAT az alábbi kulcskompetenciákat, ezen belül fejlesztési tartalmakat határozza meg:

- A tanulás kompetenciái
- A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- A digitális kompetenciák
- A matematikai, gondolkodási kompetenciák
- A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A 2020-as NAT kulcskompetenciái nem tantárgyakhoz kötötten, hanem tantárgyakon átívelve, horizontálisan jelennek meg a kerettantervben a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő adaptált formában.

2.8. Komplex Alapprogram

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esélyteremtését, a hátrányok ellensúlyozását szolgálja a képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítés, amelynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, fejlődésének elősegítése, a tanuló tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése folyik. E felkészítések alapelvei között olyanok jelennek meg, mint az oktatás méltányosságának erősítése és a tanulók iskolai sikerességének elősegítése, a tanulói előrehaladást támogató korszerű módszerek, a társadalmi-gazdasági helyzetből eredő hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység, a tanulói közösségfejlesztés, a család bevonása és támogatása, valamint az esélyteremtést hatékonyan támogató intézményfejlesztés és módszertani megújulás révén.

A képességkibontakoztató és integrációs felkészítés, valamint az óvodai fejlesztő program megvalósításához kapcsolódó programok olyan pedagógiai, intézményfejlesztési eszközrendszert alkotnak, amelyek inkluzív tanulási-tanítási környezet megerősítésével támogatják a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek szerinti ismeretek minél eredményesebb átadását, elsajátítását.

Az nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 171-173. §-a szabályozza az iskolai képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítés és az óvodai fejlesztő program kritériumait, megvalósításának részletszabályait.

A jogszabályi feltételeknek megfelelő, óvodai és iskolai nevelési-oktatási programok közül intézményünkben a Komplex Alapprogram alapján tervezzük a köznevelési intézmények képességkibontakoztató, illetve integrációs felkészítést vagy óvodai fejlesztő programot megvalósítani.

A program célja a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez kapcsolódó intézkedések iskolai szintű támogatása, valamint szakmai (módszertani) megoldások kidolgozása a végzettség nélküli iskolaelhagyás preventív csökkentése érdekében.

A Komplex Alapprogram bevezetése, a program integrálása az iskola oktató-nevelő munkájába az iskola részéről kreatív fejlesztői aktivitást kíván, ezért a Komplex Alapprogram az intézményeket olyan tanulószervezetnek tekinti, amelyek a kapott továbbképzéseket és a szakmai támogatást felhasználva önállóan is képesek a programot működtetni.

A programot meghatározó alapvető értékek:

- a tanulóközpontúság,
- az egyéni tanulási utak támogatása,
- a differenciált fejlesztés,
- a méltányos, esélyegyenlő oktatás biztosítása a tanulók számára.
- Ezen célok köré szerveződnek az alapelvek:
- adaptivitás,
- méltányosság,
- tanulástámogatás,
- közösségi lét,
- komplexitás

Ezen alapelvek a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozásokra is kiterjednek. A program célja, hogy olyan új módszereket, tanulásszervezési módokat emeljen be a mindennapi pedagógiai, tanítási gyakorlatba, melyekkel a tanulás élményszerűvé válik: a tanuló aktív, alkotó részese lesz a tanulási folyamatnak.

A Komplex Alapprogram nem csupán a kulcskompetenciák fejlesztését célozza, hanem mindezeken túlmenően biztosítja a transzverzális készségek fejlesztésének lehetőségét is.

A Komplex Alapprogram tanulástámogató módszertanának központi eleme a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciált fejlesztés. A heterogenitást a program a tanulói különbségeket adó szociális helyzet, státuszkülönbség, valamint az eltérő képességek oldaláról kezeli.

A program holisztikus szemléletű, nem csupán a kognitív készségek fejlesztésére koncentrál, ezért megvalósítása együttesen veszi figyelembe a nevelés és oktatás kognitív, szociális, morális és affektív komponenseit is. A Komplex Alapprogram értelmezésében a tudományos-intellektuális, társadalmi-állampolgári és a személyiségfejlesztésre irányuló célok egyenrangúak, még akkor is, ha egy-egy tanuló vagy csoport fejlesztése során valamely területnek nagyobb hangsúlyt szükséges adni.

Komplex Alapprogram megvalósítása

A Komplex Alapprogram azokon az évfolyamokon valósítható meg, ahol az osztályfőnök és legalább további egy betanító pedagógus vállalja, hogy minimum egy tanéven át olyan tanulástámogató módszertant (tanítási stratégia) alkalmaz, melynek központi eleme a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciált fejlesztés (Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban, DFHT), aminek segítségével képessé válnak a tanulók az önálló és a társas tanulásra, egyszóval: az eredményes tanulásra. A KAP bevezetésével érintett osztályok a pedagógusok a óráik 20%-át a DFHT tanulási-tanítási stratégia segítségével szervezik meg.
A fennmaradó órák során a tananyagot, a tanulócsoportot – a tanulók egyedi tudásszintjét figyelembe véve – a pedagógus saját belátása szerint szabadon tervezi meg.
A KAP bevezetésével érintett osztályokban a pedagógusok a tanmeneteket a KAP céljaihoz igazítva készítik el, megjelölve a DFHT tanítási-tanulási stratégiát alkalmazó tanórákat.
A KAP bevezetésével az intézmény biztosítja lehetőség szerint minden tanuló számára, hogy legalább egy alkalommal minden alprogrami foglalkozáson (Digitális alapú, Életgyakorlat alapú, Logikaalapú, Művészetalapú, Testmozgásalapú) részt tudjon venni.
A Komplex Alapprogram megvalósítása során kiemelt jelentőségű, hogy az a koherenciát biztosító, a célokkal egybevágó alapelvekre épüljön, ezzel megalapozva az alprogramok egységes rendszerét.

A program legfontosabb alapelvei:

- adaptivitás;
- komplexitás;
- közösségiség;
- tanulástámogatás;
- méltányosság.

A fejlesztés súlypontjai:

- Fejlesztjük az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges motívumokat (önfejlesztő elképzelések) és tanulási képességeket (stratégiákat és módszereket).
- Célunk a tanulási stratégiák, módszerek és technikák megtanítása minden tanulónak.
- A mérés, mint a képességfejlesztés alapeleme, nem az elsajátított ismeretanyag mennyiségének, hanem a kompetenciák szintjének meghatározását szolgálja.
- Differenciált nehézségű feladatokkal, testre szabott egyéni és csoportos foglalkoztatással lehetőséget adunk az egyéni haladási ütem kialakítására.
- A tehetséges gyermekeket valós szükségleteik szerint segítjük a saját önfejlesztő stratégiájuk kialakításában és megvalósításában.
- Demokratikus alapokon álló, integratív tanár–diák viszonyt alakítunk ki. A tanítási órák légköre, hangulata oldott, a tanulók sikerorientált beállítódással dolgoznak, a pedagógus csak facilitáló szorongásszintet tart fenn.
- Növeljük tanulóink önbizalmát és önértékelését, építjük pozitív énképét, erősítjük belső kontrollos beállítódását, fokozzuk a felelősségvállalást, az önállóságot!
- Tudatosan neveljünk „én”-erős, jó komfortérzésű fiatalokat!
- A szocializáció folyamatainak tudatos irányítása, elősegítése.
- Az egyéni munkakultúra kialakítása, a kötelességekhez való pozitív viszonyulás (attitűd) kiépítése.
- A tanulás tervezésében, szervezésében és irányításában a tevékenységközpontú tanítási gyakorlatot honosítjuk meg, mely életszerű helyzetek teremtésével alkalmat nyújt konkrét élmények és tapasztalatok gyűjtésére.
- Növeljük a tanulók aktív részvételét igénylő ismeretszerzési módok arányát (megfigyelés, kísérlet, új információs és kommunikációs technikákat alkalmazó anyaggyűjtés, modellezés, szerepjáték, drámapedagógia stb.).
- Differenciált foglalkoztatással, az egyéni haladási ütemhez igazított fejlesztő terheléssel a tanuló egyéni igényeihez igazítjuk a tanulást.
- Alkalmazzuk a DFHT módszerét.
- Alkalmazzuk a kooperatív tanulási-tanítási technikákat és módszereket.
- A különböző kommunikációs technikák és konfliktuskezelési stratégiák elsajátíttatása.
- Az alprogramokkal, illetve gazdagító, dúsító feladatokkal, programokkal és valódi problémák megoldásával alkalmazkodunk a különböző tanulói képességekhez.
- A szociális, életviteli és környezeti kompetencia fejlesztése a nevelési célrendszer központi eleme; a konstruktív életvezetésre történő felkészítés feltétele.
- Önszabályozási stratégiák, autentikus, életszerű helyzetek kialakítása, amelyek során szerzett kompetenciákat a későbbiekben alkalmazniuk kell.

- A mérési, ellenőrzési, értékelési és minőségbiztosítási rendszerben meghatározott rend szerint funkciójuknak megfelelően elvégezzük a diagnosztikus, a formatív és szummatív méréseket.
- Emberléptékű következetes követelés.
- Fejlesztő hatású visszacsatolás, mérés-értékelés.
- Érdemjegy, pontszám és százalékok nélkül, szóban és írásban is visszajelzést kap a tanuló, ami kiemeli erősségeit, és annyi problémával szembesíti, amennyit a közeljövőben reálisan képes megoldani.

A Komplex Alapprogram sajátosságai

A tanítás-tanulási folyamatban a DFHT tanítási-tanulási stratégiát alkalmazzuk, mint a Komplex Alapprogram hangsúlyos elemét. A kötelező tanítási órák 20%-ában a DFHT-t (Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportban) szükséges alkalmazni.

A DFHT célja:

- A tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportok fejlesztése.
- A tanulói viselkedés pozitív befolyásolása.
- Az alulmotiváltság mérséklése.
- A kognitív, affektív, szociális képességek fejlesztése.
- A tanulók közötti együttműködés elősegítése.

DFHT koncepciója, módszerei:

- Egyénre szabott differenciálás;
  egyedül végzett munka, rétegmunka, teljesen egyénre szabott munka, részben egyénre szabott munka.
- Párban folyó munka;
  páros munka, tanulópárok munkája.
- Csoportban végzett munka;
  kooperatív munka, kooperatív tanulás, kollaboratív munka, KIP.

Ezen kívül a tanórák 80%-ában a pedagógus választ módszereket.

A Komplex Alapprogram alprogramjai

Az „Élménysuliban” minden alprogram megjelenik, hetenként javasoltan minimum egy órában. Ennek kerete lehet tanóra, tanórán kívüli foglalkozás egyaránt (pl. szakkör, napközis foglalkozás).

A *Művészetalapú alprogram (MA)*

• Az alprogram a művészeti nevelést célzó tanórák, a művészeteket pedagógiai eszközként felhasználó osztálytermi tanulás és a szabadidős művészeti tevékenységek terén nevelő/oktató pedagógusok metodológiai fejlesztésén keresztül hat a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérséklésének irányába.

• A művészettel nevelés sok és sokféle lehetőséget teremt a tanulástámogatás megvalósítására.

Az alprogram célja művészeteket célként/eszközként használó tanórák, szabadidős foglalkozások biztosítása a tanulók számára.

Indirekt célok:

- Személyiség és társas készségek fejlesztése a művészeti tevékenység révén.
- Tanulási motiváció, tanulás iránti attitűd alakítása.
- Indirekt (kognitív képességeket célzó) tanulásfejlesztés művészeti keretek között.
- Tanulásfejlesztés a művészetek révén.
- (Inter)diszciplináris ismeretátadás művészeteken alapuló, résztvevőközpontú gyakorlatokon keresztül.
- Pályaorientáció: művészpályára irányítás, illetve pályaorientáció művészetek révén.
- A művészeti tevékenységbe ágyazott fejlesztés keretében lehetőség van a tanuló egyéni sajátságaihoz alkalmazkodó, esélyegyenlőséget biztosító pedagógiai módszerek alkalmazására, ezáltal az adaptivitás biztosítására.

Az alprogram tartalma:

A művészeti tantárgyak és a mozgásra irányuló testnevelés tantárgy a készségtárgyak körébe sorolhatók, s ez arra is lehetőséget ad, hogy hasonló tartalmi elemek szerint épüljenek fel alprogramjaik is. Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak megvalósításának támogatása a művészeti nevelést szolgáló tanórai környezetben, a differenciálásra épülve. Művészetekre épülő tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben. Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás művészetalapú támogatása iskolai környezetben.

A *Testmozgásalapú alprogram (TA)*

Az alprogram az iskolai testmozgásprogramok három területén kívánja bővíteni sajátélményszerzést biztosító tanulási környezetben a pedagógusok módszertani repertoárját és szemléletét:

- testnevelés óra,
- mozgásos tanulás osztálytermi környezetben,

- szabadidős mozgástevékenységek.

Az iskolai környezetben előforduló minden formájára támaszkodva, tanulástámogató eszközeivel vesz részt a tanulói komplex személyiségfejlesztésben. Az aktív, kreatív, felelősségteljes magatartást kialakító oktatási módszerek alkalmazásával teszi az alprogram a testmozgáson alapuló tevékenységeket a közösségi célok és az egyéni felelősség életgyakorlatává. Cél még az egészségtudatos, jövőorientált életmód kialakítása.

Az alprogram tartalma:

Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak implementációjának támogatása testnevelés órai környezetben, a differenciálásra építve. Mozgásos tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben. Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás testmozgásalapú támogatása iskolai környezetben.

Az *Életgyakorlat-alapú alprogram (ÉA)*

Az Életgyakorlat-alapú alprogram egy olyan pedagógiai rendszert mutat be, amely hozzájárul az egyén és természeti, társadalmi környezete kölcsönhatásának tudatos és felelős alakításához. Az életgyakorlat-alapú koncepció figyelembe veszi a tanulók szükségleteit, és ennek függvényében eltérő tanulási-tanítási egységeket tartalmaz. Minden egységen belül alternatív, a tanulók képességeihez, érdeklődéséhez, tempójához igazítható tanítási eszközöket, munkaformákat ajánl. Az alprogram célja, hogy az életben hasznosítható ismereteket, tapasztalatokat szerezzen a gyermek, amely sikeres életvezetési kompetenciákkal vértezi fel. Cél továbbá, hogy megalapozza a vitakultúrát, kritikus gondolkodást és az önálló felelősségvállalást. Célunk még az életformák sokszínűségének tisztelete, a családi közösségek megbecsülése, az egészséges énkép kialakítása.
A célrendszerben hangsúlyos, hogy az egyén és környezete között dinamikus viszony van, így az életgyakorlat témái komplexek és minden szinten – a rendszerszemléletnek megfelelően – kidolgozásra kerülnek.
Az alprogram tartalma:
- egészséges életmód, életvezetés,
- környezettudatosság (fenntarthatóság),
- állampolgári felelősség (közösségi szerepek),
- életút-támogató pályaorientáció,
- család, párválasztás,
- érzelmi intelligencia (szociális készségfejlesztés).

A *Digitális alapú alprogram (DA)*

A Digitális alapú alprogram az IKT-műveltség elemeit kereszttantervi, transzverzális megközelítésben értelmezi, és a digitális pedagógiai kultúra komplex, intézményi szintű

fejlesztését tekinti feladatának. Az IKT-műveltség tekintetében a technológiai, a kognitív és a szociális aspektust tekintjük irányadónak. Az alprogram kidolgozásával a pedagógusok módszertani kultúraváltását segítjük elő olyan korszerű digitális megoldásokkal, melyek hozzájárulnak az elektronikus tanulási környezet kialakításához, felgyorsítva az intézmények digitális átállását, mely lehetővé teszi, hogy a digitális eszközök alkalmazásával a tanulás élményszerűvé váljon. Az alprogram célja, hogy kialakítsa a pedagógusokban az oktatásba integrált IKT-eszközöket értő és kritikus módon alkalmazó „digitális állampolgár"-habitust, melynek révén az összetett problémák megoldása során a technológia segítségét is igénybe veszik.
Szeretnénk elérni azt is, hogy a tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás a digitális alkalmazások használatával, ezzel növelve a tanulók motivációját, kognitív képességeik színvonalát, tanulásmódszertani repertoárjukat, pályaorientáció szempontjából releváns ismereteiket, (inter)diszciplináris ismereteik körét, és mindent egybevetve: a tanulók személyiségformálásához is hozzájáruljon.

Az alprogram tartalma:

- Játékalapú megközelítések
- Technológiai műveltség, felelősségteljes eszközhasználat
- IKT-műveltség
- Hálózati részvétel és együttműködés, problémamegoldás, kommunikáció és eszközhasználat
- Digitális írástudás
- IKT-alapú óratervezés
- Személyes tanulási környezet menedzselése

A Logikaalapú alprogram (LA)
A Logikaalapú alprogram a tanulók gondolkodásának fejlesztését támogató módszerek és stratégiák megismertetésével szeretné növelni a pedagógusok módszertani repertoárját az iskolai élet területein.
Az alprogram feladata megismertetni a pedagógusokat olyan logikai alapú játékokkal (legyen az sakk, táblás, papír-ceruza, szituációs és egyéb játék), melyeket fel tudnak használni mind az általános képességfejlesztéshez, mind a közismereti tantárgyi órákhoz.
Az alprogram keretén belül olyan szemléletváltás elindítását célozzuk meg, amelynek segítségével a tanítási és a tanulási folyamat egyaránt élményszerűvé, motiválóvá és egyben fejlesztő hatásúvá tehető. Az alprogram célja a gyerekek egyik legfőbb tevékenységére, a játékra és a játékosságra építve, hogy a gyerekek a tanulást ne érezzék fájdalmas, fáradságos folyamatnak. A tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás – ezzel a tanulók motivációja növelhető. Az oktatásban a különböző logikai játékok és technikák alkalmazása nem öncélúan történik, hanem a tanterv és a tananyag megfelelő részébe való integrálással, szorosan kapcsolódva a megtanulandókhoz és a tanulók életkori sajátosságaihoz. A játék lehetőséget nyújt a differenciálásra, és a gondolkodási képességeken túl a szociális képességek fejlődése is várható.

Az alprogram tartalma:

- A problémamegoldó gondolkodás fejlesztési lehetőségei a gyakorlatban – stratégiák és algoritmusok
- A vizualitás szerepe a gondolkodás fejlesztésében
- Játékalapú megközelítések
- Térszemlélet, sík- és térbeli tájékozódási képesség fejlesztése
- Dienes-játékok és a matematikai gondolkodás fejlesztése
- Sakkjáték alapjainak elsajátítása és beépítése az iskolai tanulásba
- Táblás játékok, társasjátékok, papír-ceruza játékok alkalmazása
- Játékstrukturált megközelítések
- Kártyajátékok – Lapot kérünk!, Logiccards, Set stb.
- Logikai játékok, logisztorik
- Barkochba és egyéb csoportos szituációs játékok
- Kreativitást és reflektivitást fejlesztő játékok

A „*Komplex óra”*
Komplex órák bevezetése – a program komplexitását a kognitív, affektív, szociális képességek együttes fejlesztése jelenti. Ezen órák esetében a tantárgyakon átívelő transzverzális készségek (a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőkészség, a problémamegoldó gondolkodás, a kockázatelemzés, a döntéshozatal és az érzelmek kezelése) fejlesztése is megjelenik.
Tartalmi fejlesztési pontok:

- legalább 1 alprogrami (max. 3 alprogrami) kapcsolat megjelenik benne,
- kapcsolódik az adott tantárgy adott évfolyamának tanmenetéhez és a tanítói/tanári kézikönyvben megjelenített órához - (törekedve arra, hogy) minden alprogram egyenlő aránnyal (kb. 20%) jelenik meg.

A „*Ráhangolódás”*
A Ráhangolódás biztosítja, hogy a tanulók lelkesen, motiváltan kezdjék el a napot az iskolában, és érzelmi biztonságban érezzék magukat az osztályközösségben. Heti 1-3 alkalommal javasolja a Komplex Alapprogram 20-25 perces foglalkozás keretén belül. A tanulási környezetet célszerű átalakítani úgy, hogy a tanulók körben ülhessenek székeken vagy szőnyegen, így megkönnyítve a kommunikációt.
A foglalkozás felépítése ajánlottan a következő:

- Üdvözlés
- Beszélgetés
- Közös tevékenység/játék
- Zárás

A Ráhangolódás megvalósítását a nap elején javasoljuk, javasolt időtartama 25-45 perc, helye a nap kezdésekor, vagy osztályfőnöki óra keretében, vagy a délutáni foglalkozások elején.
Témái megválasztásában segít a Tanítói kézikönyv.

A *„Te órád”*

„Te órád” – a diák érdeklődéséhez, igényéhez, saját választásához igazítható, amely órákon az osztálykeret nem feltétlenül kell, hogy érvényesüljön. Lehet az intézmény életében már meglévő, jól működő, már hagyományokkal rendelkező foglalkozások, szakkörök, tehetséggondozó programok stb. továbbvitele, megtartása, de a foglalkozások középpontjába helyezve a tanulók szociális-emocionális fejlesztését. Az óra kiválasztását a pedagógus segíti.

Házi feladat

Házi feladat: sem írásbeli, sem szóbeli házi feladatot nem ad a pedagógus a tanulóknak. Ez nem azt jelenti, hogy elmaradhat a szükséges gyakorlás és rögzítés, hanem azt, hogy a pedagógusnak az iskolai tanórákon kell a tanulókkal ezeket a feladatokat elvégezni. Úgy kell a mindennapokban terveznie és megvalósítania az óráit, hogy legyen elegendő idő a szükséges gyakorlásra és az új ismeretek rögzítésére az órák keretén belül. A pedagógusnak módosítania kell tervezési szokásain: legyen a tanórákon annyi gyakorlás és ismétlés, hogy ne legyen szükség otthoni tanulásra!

Értékelés

Az értékelés az iskola nevelőtestülete által elfogadott értékelési rendszer szerint folyik. Nincs ötös fokozatú skálán történő értékelés a reggeli Ráhangolódáson, a délutáni alprogrami foglalkozásokon, illetve azokon az órákon, amelyeken a DFHT-módszert használják a pedagógusok.

A Komplex Alapprogram értékelési rendszerében egyaránt jelen van

- a helyzetfeltáró (diagnosztikus),
- a minősítő (szummatív),
- a fejlesztő (formatív) értékelés.

Fontos szerepe van a helyzetfeltáró (diagnosztikus) értékelésnek. Ennek eredménye feltárja a pedagógus előtt a tanuló előzetes tudását, amire további munkáját építheti. Ez határozza meg az oktatási tartalmat és a módszereket. A diagnosztikus értékelést nem csak a tanév elején javasoljuk, ajánlott a tanév közben is felmérni, mennyit fejlődött a tanuló tudása. A tanév közben végzett diagnosztikus értékelés eredménye alapján a pedagógus dönthet arról, hogy változtat-e tanítási stratégiáján. A tanév végi diagnosztikus értékelésnél a pedagógus arról kap visszajelzést, milyen szinten sikerült a tananyagot megtanítani, a tanuló pedig arról, hogy mennyire sajátította el a követelményeket.

A minősítő (szummatív) értékelés egy tanulási szakasz lezárásakor, például egy témazáró dolgozat írásakor jelenik meg. Azt minősíti, hogy a tanuló mennyire sajátította el a tananyagot.

A Komplex Alapprogramban kiemelt szerepe van a személyre szabott, differenciált, fejlesztő (formatív) értékelésnek. Ennek célja nem a minősítés, hanem a tanulás támogatása. A pedagógus, miután felmérte a tanuló tudását, és segített a tanulónak a tanulási cél kitűzésében, támpontokat ad a megteendő lépésekről. Majd nyomon követi a tanuló egyéni haladását, és személyre szabottan segíti a tanulási folyamatot. A fejlesztő értékelés alkalmazásánál a pedagógus a gyermek önmagához mért fejlődését veszi figyelembe. Folyamatos visszajelzést ad a tanulónak erősségeiről és hiányosságairól, megbeszéli vele a tanulási célokat, az értékelési szempontokat, a teendőket és a teendők határidejét. A tanuló egyéni haladásáról és erőfeszítéseiről visszajelzést ad. A pedagógus visszajelzésének mindenképpen tartalmaznia kell

a tanuló részéről sikeresen megoldott problémákat, a további fejlesztést igénylő területeket és a teendőket. Legyen szubjektív, kvalitatív és szöveges! Figyelembe kell venni az eltérő kiindulási nyelvi szinteket.
Az értékelésnek fontos része az önértékelés és a társak értékelése.

2.9. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Iskolánk tanulóinak sajátosságából adódóan pedagógiai programunknak a sérült személyiség figyelembe vételével jelöljük ki a nevelési területeinket. Az életkori sajátosságok, a fogyatékosság által okozott eltérések szükségessé teszik a személyiségfejlesztés folyamatában a sajátos, fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs (terápiás) célú pedagógiai eljárások alkalmazását.

Nevelési programunkban – a személyiségfejlesztés tekintetében kiemelt területként kezeljük:

- a neveltségi mutatók erősítését,
- a szociális kompetenciák fejlesztését,
- az egészségmegőrző-, óvó attitűd kialakítását,
- a természet- és környezettudatos magatartásformákat,
- a tanulást az egész személyiség fejlődése, fejlesztése érdekében,
- a kommunikációs nevelést,
- egymásra irányuló figyelmet, együttműködést, felelősségvállalást,
- megértésen alapuló fejlesztést,
- önzetlen segítést, toleranciát,
- szervezőkészséget.

Céljaink:

- a gyermeki személyiség megismerése,
- a sérült pszichikus funkciók, a tanuláshoz szükséges képességek, a gondolkodási műveletek terápiás fejlesztése,
- a kommunikációs hátrányok csökkentése,
- a tanuló társaihoz, környezetéhez való viszonya pozitív legyen, fogadja el a másságot,
- ismerje meg az egészséges életmód fontosságát, és lehetőségeihez mérten alkalmazza,
- nyitott legyen az együttműködésre,
- tudja kifejezni magát, tudja konfliktusait kezelni, kezdetben segítséggel, majd önállóan.

A személyiségfejlesztés egymással összefüggő nevelési, oktatási, fejlesztési, terápiás, rehabilitációs tevékenységekre épülő komplex folyamatban valósul meg. Ez a folyamat a speciális nevelési szükségletektől függően más- más tartalommal és hangsúllyal szerveződik. A személyiségfejlesztést együtt kezeljük a közösségfejlesztéssel. Az egyén hatással van a közösségre.

2.10. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

2.10.1. Az egészségfejlesztés iskolai feladatai

Az iskola egészségfejlesztési team-je a következő pedagógusokból áll:

- intézményvezető helyettes,
- tagintézmény-vezető,
- munkaközösségvezetők,
- diákönkormányzatot segítő pedagógus,
- egy testnevelő pedagógus,
- iskolaorvos,
- védőnő.

Az egészségfejlesztési team évente legalább 5 alkalommal ülésezik.

Tanév elején javaslatot tesznek a tantestület előtt az éves cselekvési tervre, ami tartalmazza az iskolai egészségnevelési, egészségfejlesztési stratégia rövidtávú (1 évre szóló) céljait, az elérésük érdekében végrehajtandó tevékenységeket, a felelősöket és a határidőket. Negyedévenként áttekintik a végzett és a soron következő feladatokat. Félévkor és tanév végén beszámolót készítenek, amit az egészségfejlesztési team vezetője ismertet a tantestülettel.

A hatékony iskolai egészségnevelési program megvalósulásához szükséges kapcsolatrendszer:

- szülők (család),
- szülői munkaközösség,
- iskolaorvos, védőnő,
- gyermekjóléti, családsegítő szolgálatok, nevelési tanácsadók,
- az ÁNTSZ városi és megyei intézete,
- rendvédelmi szervek,
- városunk kulturális intézményei,
- alapítványok,
- egyházak.

Helyzetelemzés:

Az iskolai környezet

Pedagógusaink, diákjaink és iskolánk technikai dolgozói sokat fáradoznak, hogy barátságosabbá, kellemesebbé tegyék iskolánkat. Emberi erővel, leleményességgel, kreativitással igyekszünk pótolni a hiányosságokat, mivel sajátunknak érezzük az intézményt.

Összességében azt mondhatjuk: az iskolai környezet korlátozott mértékben segíti egészségnevelő tevékenységünket, jelentős fejlesztésre szorul.

A pedagógusok

Iskolánk pedagógusai, gyógypedagógusai szakmájuk elhivatott képviselői. Személyiségük, életvezetésük jó példa tanulóink számára. Annak ellenére, hogy munkájukat lelkileg megterhelőnek érzik, szívesen, nagy elkötelezettséggel végzik munkájukat. Képesnek érzik magukat arra, hogy hatékonyan vegyenek részt tanítványaik egészségfejlesztésében, bár komoly problémaként fogalmazzák meg, hogy az iskolában elsajátított ismeretek gyakorlatba, a mindennapokba történő átültetése komoly akadályokba ütközik a diákok otthoni életkörülményei miatt.

Az iskolában jelenlévő veszélyeztető tényezők (tetű, rüh, ótvar, ápolatlanság, olykor agresszív tanuló, stb.) ellenére sem érzik munkakörülményeiket egészségükre komolyan ártalmasnak.

A pedagógusok többsége munkáját társadalmilag értékesnek tartja, viszont saját társadalmi helyzetét és elismertségét nem érzi megfelelőnek. Fontosnak tartják az iskolai egészségnevelést, annak végrehajtásában szívesen vállalnak feladatot.

A diákok

Gyermekeink nagy többsége hátrányos helyzetű családból származik. Mindez testi-lelki egészségüket nagymértékben befolyásolja.

Az otthoni körülmények, családi minták sok esetben nem nyújtanak megfelelő teret a gyermekek fejlődéséhez. Az első és egyetlen színtér, amely elősegíti az egészséges életmód iránti igény kialakulását, az az intézményünk.

Szülők, családok

Iskolánk pedagógusai a szülők többségével jó kapcsolatot épített ki. A pedagógusok minden évben legalább egyszer tájékozódnak, megismerkednek tanítványaik életkörülményeivel, erősítik a családok és az iskola közötti együttműködést. Gyakran közvetlenül szereznek tapasztalatokat diákjaik családi hátteréről.

A családok szocioökonómiai helyzete gyakran hátrányos, kevés az állandó munkahellyel rendelkező szülők száma. Előfordul az antiszociális vagy disszociális viselkedésminta is.

Az iskola nem pedagógus munkakörben foglalkoztatott alkalmazottai

Intézményünkben a gyógypedagógia tevékenységet gyógypedagógiai vagy pedagógiai asszisztensek, iskolatitkárok és technikai dolgozók segítik. Többségükben hosszabb ideje állnak iskolánk alkalmazásában. Elfogadják intézményünk sajátos oktatási-nevelési profilját, gyermekeink állapotát. Pedagógusaink támaszkodhatnak munkájukra.

Problémamegfogalmazás, célmeghatározás:

Intézményünk rövidtávú céljait éves munkatervben rögzítjük, e helyen ezért csak a hosszútávú – stratégiai - céljaink rögzítését látjuk indokoltnak.

Probléma	Cél
Intézményi környezetünk korlátozott mértékben segíti az egészségnevelést.	Javítani épületeink, udvaraink állapotát (önkormányzati és pályázati források, egyéb támogatók felkutatása).
Pedagógusaink nem érzik munkájuk elismertségét.	Nyitottabbá tenni intézményünket a tágabb környezet számára, hogy megismerhessék a nálunk folyó gyógypedagógia tevékenység magas színvonalát, pedagógusaink tudását, elhivatottságát, munkáját.
A pedagógusok többsége munkáját lelkileg megterhelőnek tartja.	Biztosítani az intézményi problémák kellő szintű feldolgozásának formai kereteit.
Gyermekeink többsége számára csak intézményi keretek között biztosított a rendszeres, változatos és egészséges táplálkozás.	Minél több gyermek számára biztosítani a napközis ellátást vagy legalább a menzát.
A gyermekek nagy részének nincs lehetősége megfelelő tisztálkodásra.	Javítani az intézmény vizesblokkjainak, öltözőinek felszereltségét (önkormányzati és pályázati források, egyéb támogatók felkutatása).
A gyerekek otthoni életkörülményei nem teszik lehetővé, hogy az iskolában elsajátított ismereteket a gyakorlatban alkalmazhassák.	Életmódtáborok szervezésével teret biztosítani az egészséges életvezetés gyakorlásához.
Tanulóink és családjuk körében magas a dohányzó és/vagy alkoholfogyasztók száma.	Iskolai drogstratégia elkészítése és megvalósítása.
Magas az igazolt hiányzások száma.	Javítani gyermekeink egészségi állapotát (további ismeretbővítés, készség-, képességfejlesztés).
Magas az igazolatlan mulasztások száma.	Erősíteni gyermekeink alkalmazkodási készségét, szocializációját.
Gyermekeink nagy része küzd lelki problémákkal.	Konfliktuskezelési, kommunikációs technikák, önismeret fejlesztése.

Az egészségnevelés iskolai területei

Az iskolai egészségnevelésnek ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a tanulók kellő ösztönzést és tudást szerezhessenek egy személyes és környezeti értelemben egyaránt ésszerű, a lehetőségeket felismerő és felhasználni tudó, egészséges életvitelhez. Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységben alapozódhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeknek az iskola pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe kell beépülni. Ezek közé tartoznak az alábbiak:

- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete,
- az egészséges testtartás, a mozgás fontossága,
- az értékek ismerete,
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe,
- a betegségek kialakulása és a gyógyulási folyamat,
- a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben,
- a személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete,
- a tanulás és a tanulás technikái,
- az idővel való gazdálkodás szerepe,
- a rizikóvállalás és határai,
- a szenvedélybetegségek elkerülése,
- a tanulási környezet alakítása,
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége.

Az iskolai egészségnevelés összefügg a tanári magatartással, gondossággal, az intézmény szervezettségével:

- Gondoskodni kell a tantermek rendszeres, megfelelő szellőztetéséről.
- Tájékozódni kell a tanulók tanulást is befolyásoló egészségi állapotáról.
- A tantermek berendezésénél, az ülésrend kialakításánál -a lehetőségekhez mérten- figyelembe kell venni a gyermekek fizikai méreteit (magasság, testsúly), fogyatékosságát.
- Ügyelni kell a megfelelő világításra, a számítógépek elhelyezésére.
- A pedagógusok fordítsanak kellő figyelmet a helyes testtartásra.
- Az iskolatáska ne haladja meg az optimális mértéket.
- A napi munkarend, az órarend tervezésénél gondoskodni kell az egyenletes terhelésről, a mozgásigény kielégítéséről.
- A szünetek szolgálják a gyermekek kikapcsolódását, feltöltődését, felfrissülését.

Iskolai programok

Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos munka főbb területei:

- Az egészséges személyiségfejlődés elősegítése;
- Az egészséges táplálkozás;
- A mindennapi testmozgás;
- A rendszeres tisztálkodás;
- A dohányzás, alkoholfogyasztás és kábítószer használat megelőzése;
- Integrációra felkészítés;
- Az iskolán belüli bántalmazás megelőzése;
- A szexuális nevelés - már a pubertás időszakát, a nemi érés időpontját megelőzően is.

Külön ki kell térnünk az iskolai egészségnevelést végző szakemberek és a szülők helyzetére. Hatékony egészségfejlesztést csak olyan pedagógus képes végezni, aki kellően motivált és egészséges (bio-psziho-szociális szinten egyaránt), s a szülők támogatják munkáját.

Az iskolavezetés feladatai:

- A hatékony munkavégzést segítő tárgyi és személyi feltételek biztosítása.
- Harmonikus légkör megteremtése az iskolán belül.
- Önkormányzati, pályázati és egyéb források felkutatása.
- Egyértelmű feladatkijelölés, felelősök, határidők megnevezése – ellenőrzés.
- Törekedni kell a dolgozók (pedagógusok és nem pedagógusok) egyenletes terhelésére.
- A különböző pályázatok megírására, majd megvalósítására munkacsoportok kialakítása.
- Pedagógusok számára szervezett programok
- Nevelőtestületi értekezleten ismertetni kell az iskola egészségnevelési, egészségfejlesztési stratégiáját, törekedni kell arra, hogy azt minden pedagógus magáénak érezze, elveivel, célkitűzéseivel egyetértsen.
- A tantestület tagjai számára folyamatosan felkészítő foglalkozásokat kell szervezni, hogy minél hatékonyabban tudják végrehajtani egészségnevelési feladataikat (előadások, készségfejlesztő csoportfoglalkozások, motivációs tréningek szervezése, kommunikációs, konfliktuskezelési technikák fejlesztése).
- A módszertani munkaközösségek munkáját ki kell egészíteni esetmegbeszélő, probléma-feldolgozó, probléma-megoldó foglalkozásokkal.

Szülők számára szervezet programok

Minél szélesebb körben be kell vonni a szülőket az iskolai egészségnevelésbe.

A szülői értekezleteken ismertetni kell az iskola egészségnevelési, egészségfejlesztési stratégiáját, törekedni kell arra, hogy azt a szülők elfogadják, elveivel, célkitűzéseivel egyetértsenek, végrehajtását támogassák (esetenként aktív részvételükkel is).

Nyílt napok lebonyolításával kell javítani, erősíteni a szülők és az iskola kapcsolatát. Törekedni kell, hogy a szabadidős programokon szülők is részt vegyenek. Előadások, foglalkozások szervezésével javítani kell a szülők egészség-szemléletét.

Tanórai foglalkozások

Minden iskolai tantárgyon belül megtalálhatók azok a kapcsolódási pontok, melyek az egészségnevelési, egészségfejlesztési célok megvalósulását segítik. Minden pedagógusnak keresnie kell tantárgyai keretei között ezek megvalósíthatóságának lehetőségét.

A célirányos foglalkozások fő színterei:

osztályfőnöki/környezetismeret/természetismeret/természettudomány/ technika/életvitel órák. Néhány modul viszont kiemelt szerepet tölt be célirányos tematikája révén.

2.10.2. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása tanírási órákon belül (osztályfőnöki, természetismeret-biológia és testnevelés óra) és délutáni csoportfoglalkozásokon valósul meg.

Az iskolai elsősegélynyújtás oktatásának legfőbb célja:

- ismerjék meg az elsősegélynyújtás fogalmát;
- ismerjék meg az élettannal, anatómiával kapcsolatos legfontosabb alapfogalmakat;
- ismerjék fel a vészhelyzeteket;
- tudják a leggyakrabban előforduló sérülések élettani hátterét, várható
- következményeit;
- sajátítsák el a legalapvetőbb elsősegély-nyújtási módokat;
- ismerkedjenek meg a mentőszolgálat felépítésével és működésével;
- sajátítsák el, mikor és hogyan kell mentőt hívni.

Az elsősegély nyújtásával kapcsolatos ismeretek tantárgyankénti és évfolyamonkénti megjelenését a pedagógiai program mellékletét képező tantervek tartalmazzák.

2.11. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A gyermekek, a tanulók különböző kisközösségekben élnek, tagjai lehetnek például etnikai csoportnak, nemzetiségnek, egyúttal tagjai a magyar nemzetnek; személyes kapcsolataik át-meg átszövik egész életüket.

Ahhoz, hogy kapcsolataikat alakítani tudják, képesek legyenek beilleszkedni a különböző szűkebb vagy tágabb csoportokba, közösségekbe, ezekben megtalálják helyüket, szükséges fejleszteni képességeiket, szociális motívumaikat.

A közösségfejlesztés folyamata az egyén és a társadalom közötti kapcsolatot alakítja ki és teremti meg. A közösség szokásokat, értékeket, magatartásszabályokat, viselkedésmintákat

közvetít az egyén felé. A személyiség számára az előnyös, ha minél intenzívebbek kommunikációs kapcsolatai és érzelmi viszonyai.

Céljaink:

- Az emberi, társas kapcsolatok erősítése, új kapcsolatok kialakításának elősegítése.
- A kortárscsoportok befolyásoló szerepének tisztázása, hangsúlyozása.
- Az emberek személyiségi jogainak tisztelete, előítéletektől mentes szemlélet kialakítása.
- Megfelelő kommunikációs és együttműködési készség és képesség kialakítása. A kölcsönös egymásra figyelés fontosságának megértése.
- Saját vélemény kifejezésre juttatása, érdekek ütköztetésének helyes módjai - konfliktuskezelési technikák kialakítása, fejlesztése.

2.11.1. A közösségfejlesztés fő területei

- Óvodai csoportfoglalkozások, tanórák, tanórán kívüli foglalkozások, osztályfőnöki órák, séták;
- Napközis klubfoglalkozások, szabadidős, óvodai és iskolai szintű rendezvények szervezése;
- Beszélgetés, szituációs játékok, versenyeken, kirándulásokon való részvétel, élménybeszámolók, szépirodalmi szemelvények elemzése, filmek megtekintése és megbeszélése;
- Szakkörök, szabadidős tevékenységek;
- Diákönkormányzati munka;
- Tanórán kívüli külföldi és belföldi utazással járó kirándulások, programok.

Mindegyik terület sajátos foglalkoztatási formát követel, abban azonban megegyeznek, hogy valamennyien tevékenyen hozzájárulnak az alábbiak kialakításához:

- Az egyén (gyermek, tanuló) közösségi magatartásának kialakításához,
- Véleményalkotó, véleménynyilvánító képességének fejlődéséhez,
- A közösségi szokások, normák elfogadásához (etikai értékrend),
- A másság elfogadásához, az együtt érző magatartás kialakulásához,
- Harmonikus embertársi kapcsolatok fejlesztéséhez.

A közösségfejlesztés nem csak a pedagógusok feladata, hanem az intézményben foglalkoztatott valamennyi dolgozóé, hiszen megjelenésével, viselkedésével, társas kapcsolatával, beszédstílusával, az intézmény valamennyi dolgozója példaként áll a diákok előtt.

Ezért intézményünkben a közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat a nevelőtestület a szülői munkaközösséggel és a diákönkormányzattal egyeztetve határozta meg. Egyes pontjait kötelező feladatként jelöli meg az alkalmazotti közösség számára.

Törekedjünk arra, hogy minden tanuló:

Ismerje meg a társas együttélés azon alapvető szabályait, amelyek a közösségben való harmonikus kapcsolatok kialakításához elengedhetetlenek.

A közvetlen tapasztalatszerzés segítse elő a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel.

Váljon érzékennyé környezete állapota iránt, kapcsolódjon be a közvetlen környezet értékeinek megőrzésébe, gyarapításába.

Életmódjában a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére törekvés váljon meghatározóvá.

Kapjon hatékony támogatást a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzéséhez.

Kapjon elegendő lehetőséget a közösségi cselekvések kialakításának/fejlesztésének segítésére.

Törekedjen a szűkebb és tágabb környezet hagyományainak feltárására, ápolására, alapozza meg a nemzettudatot, mélyítse el a nemzeti önismeretet, a hazaszeretetet.

Szerezzen ismereteket a betegségek, balesetek, sérülések elkerülésére, az egészség megőrzésére, és személyi, tárgyi környezete segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyermekek, tanulók egészségi állapotát javítják.

Készüljön fel a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatra.

Kapjon átfogó képet a munka világáról, az alkalmazott változatos munkaformák erősítsék az együvé tartozás és az egymásért való felelősség érzését.

Tanulóink ismereteik, érzelmeik, szokásaik alapján vegyenek részt a társadalmi életben. Érdeklődjenek közéleti kérdések iránt. Vegyenek részt olyan közéleti akciókban, amelynek képesek megérteni célját és értelmét.

Lakóhelyi, szűkebb közösséget érintő kérdésekben esetenként működjenek közre. Ilyen szinten tevékenységükkel járuljanak hozzá a társadalmi fejlődéshez.

Ismerjék a közösség értékét az egyén számára. Rendelkezzenek a legalapvetőbb készségekkel, szokásokkal, amelyek szükségesek a gyermekközösségek, osztályközösségek terveinek megvalósításához.

Rendszeresen vegyenek részt közösségi tevékenységben a szervezés és végrehajtás fázisában, ismerjék fel, hogy vannak egyéni és közösségi érdekek.

A közösségben legyenek baráti kapcsolataik.

Becsüljék meg társaikat jó tulajdonságaik alapján.

Segítsék, támogassák társaikat a tanulásban, a közösségi feladataik elvégzésében.

Legyenek képesek társaikat bírálattal is segíteni, maguk is fogadják el társaik és a közösség bírálatát.

A családi életben is jussanak érvényre az etikus normák. Ragaszkodjanak családjukhoz, magatartásukkal segítsék a család harmonikus életet, kövessék szüleik jó példáját. A szülők iránti tiszteletet, szeretetet sokoldalúan fejezzék ki, mindenekelőtt a családi munkamegosztásban. Törekedjenek együttes gondolkodásra a család valamennyi tagjával, különösen testvéreikkel.

Tudják, hogy maguknak is fel kell készülniük a majdani családi életre.

Értsék a munka jelentőségét az egyes ember és a társadalom szempontjából. Lássák, hogy életükben a munkának központi szerepe lesz. Szokják, hogy minden munka erőfeszítést igényel, rendelkezzenek az ehhez szükséges akaraterővel.

Szerezzenek tapasztalatokat a közös munkavégzésről. Munkájuk terméke esztétikus, megfelelő legyen.

Ítéljék el a testi erővel, hatalommal, a tekintéllyel való visszaélést. Tudjanak azonosulni az emberszerető, toleráns magatartással.

2.11.2. Az intézmény hagyományai

A hagyományok ápolása erősíti a közösséghez való kötődést. Minden rendezvényünk sajátos eszközeivel, tartalmával segíti a harmonikus személyiség kialakulását, sikerélményhez juttatva a benne résztvevőket. A rendezvényeinkre való készülés folyamatában fejlődik gyermekeink személyisége (akaratereje, kitartása, esztétikai érzéke, stb.). Rendszeresen szerepelnek óvodásaink és iskolásaink különböző iskolán kívüli rendezvényeken, ahol bebizonyíthatják, hogy ők is tehetségesek. Minden fellépésüket színesebbé teszi a gyerekek hangszeres játéka, éneke. Tanulóink rendszeresen vesznek részt különböző sport és tanulmányi versenyen, amit megelőz egy házi verseny, s az arra való felkészülés.

Iskolánk hagyományainak ápolásában kiemelkedő szerepet tölt be a Diákönkormányzat. Az osztályok választott képviselőiből szerveződik és a diákönkormányzatot segítő tanár (DMSP) irányításával működik.

A diákokat érintő kérdésekben, - mint a Házirend, az éves programok, az értékelés, jutalmazás, elmarasztalás fokozatainak kialakítása, rendezvények, hagyományok ápolása - javaslattételi jogokkal rendelkezik.

Önálló éves munkaprogramjában kiemelt helyet foglal el a gyermekek érdekeinek védelme és képviselete.

Hagyományos intézményi szintű rendezvényeink a következők:

Tanévkezdés - tanévzárás

A diákokat az első tanítási napon az iskolagyűlésen, a szülőket az első héten megtartott szülői értekezleten köszöntjük és tájékoztatjuk az elvárásokról, a felszerelési igényekről.

Az első osztályosokat ajándékkal várjuk az első napon.

A végzős tanulók búcsúztatása a ballagás, ünnepélyes külsőségekkel zajlik.

Az egész évi munka értékelése az iskola közössége és a szülők jelenlétében történik az ünnepélyes tanévzárón. A tanév során kiemelkedő munkát végző tanulók könyvjutalmat és oklevelet kapnak.

Ünnepeink

Nemzeti ünnepeinket faliújságok készítésével, ünnepi műsorok összeállításával méltó módon köszöntjük.

Az alsó tagozatosokat „személyesen” meglátogatja ajándékaival a Mikulás.

Az ünnepek sorában első helyen áll a karácsony, amikor műsorral és ajándékkal kedveskedünk tanulóinknak.

Anyák napján a kisiskolás korosztály együtt köszönti műsorral, virággal, ajándékkal az édesanyákat, nagymamákat.

Kulturális, sport és egyéb események:

Minden évben megemlékezünk Éltes Mátyásról, névadónkról.

A 6. és 7. osztályos tanulóink komplex vetélkedőn mérik össze tudásukat, és a legjobbak képviselhetik iskolánkat a megyei vetélkedőn, ahol tudásukhoz mérten jól megállják helyüket.

A legügyesebb tanulók indulnak a városi és megyei sportversenyeken.

Színházi, bábszínházi látogatásokat szervezünk, kiállításokat tekintenek meg tanítványaink.

Házi versenyeket szervezünk tanulóinknak (vers- és mesemondó, helyesírás, rajz, ének és sportversenyek), a nyertesek jutalomban részesülnek.

Hagyománya van a farsangi jelmezversenynek, ahol szinte minden tanuló részt vesz a karneválon.

A Kihívás napján kicsiknek, nagyoknak ügyességi és sportvetélkedőt szervezünk.

A Madarak és fák napján természetvédelemmel kapcsolatos vetélkedőt rendezünk, lehetőleg a szabadban.

A Föld napján aktív környezetvédelmi tevékenységet folytatunk tanulóinkkal, iskolánkat és közvetlen környezetét szebbé, tisztábbá varázsoljuk.

„Zöld program”, a természet megismerésére, védelmére irányuló ismeretkörre, egészséges életmódra neveléssel, tevékenységekkel bír.

Miskolc város ünnepén együtt ünneplünk a város többi polgárával, erősítve tanulóinkban a szülőföldhöz való kötődés igényét.

Gyermeknapon játékos vetélkedőket szervezünk, illetve részt veszünk a városi rendezvényeken.

Évente egy alkalommal, tavasszal és ősszel egész napos kirándulást szervezünk Tüskevár-túra néven Észak-Magyarország történelmi, természeti nevezetességeinek megismerése céljából.

Alapítványaink támogatásával és pályázatok segítségével hagyománnyá vált a dalos találkozó, valamint a nyári táborozás, ahol évente kb. 30 tanuló önfeledt szórakozását, pihenését, kikapcsolódását biztosítjuk gyógypedagógusaink felügyeletével.

2.12. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai

Iskolánk jellégénél fogva az osztályfőnökök kiemelt szerepet töltenek be az oktató-nevelő munkában; ezen belül az egészségnevelés, egészségfejlesztés területén is. Tanulóink tanóráit döntő részben az osztályfőnökök tartják, így átlagban napi 4-5 órát töltenek együtt. Ez lehetőséget teremt a jobb megismeréshez, a kapcsolatépítéshez, ami hatékonyságunk alapfeltétele.

2011. évi CXC. törvény a Nemzeti Köznevelésről rögzíti, hogy az iskola helyi tantervébe - az osztályfőnöki nevelő és oktató munkához kapcsolódva - be kell építeni az egészséges életre nevelést, illetve egészségvédelmet szolgáló tananyagot, valamint a közlekedési ismeretekkel kapcsolatos tananyagokat, melynek időkerete az 5-12. évfolyamon nem lehet kevesebb tanévenként 10 tanórai foglalkozásnál.

Az osztályfőnöki tevékenységnek különösen a következő területekre kell hatást gyakorolni:

- Énkép, önértékelés, önismeret erősítése;
- Szociabilitás, társas kapcsolatok fejlesztése;
- Kívánatos magatartási és viselkedési szokások alakítása;
- Testi-lelki harmónia kialakítása;
- Érzelmi egyensúly megteremtése;
- A jó iránti fogékonyság, a rossz iránti elutasítás motiválása.

2.13. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

2.13.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

A sajátos nevelési igényű gyermek is tud értéket képviselni, sőt bizonyos területen tehetséget is mutathat.

Nevelőközösségünk azt a célt tűzte ki, hogy a korlátok és lehetőségek szinkronjának megteremtésével hozzásegítse a tanulókat egyéniségük kibontakoztatásához, személyiségük teljessé tételéhez.

Fontosnak tartjuk, hogy minden gyermekben, tanulóban rejlő értéket megtaláljuk és kibontakoztassuk. Amit a gyermek, tanuló önmagához képest jól csinál, abban sikerélménye

van. Ezáltal jobban fejlődik az önértékelése, személyisége. Húzóerőként tudjuk felhasználni a gyermek személyiségfejlesztése, képzése során szinte minden területen. Mindezek miatt fontosnak tartjuk a városi, megyei, ill. regionális versenyeken való részvételt.

Azt az egyszerű pedagógiai szemléletet tartjuk szem előtt, hogy minden ember egyedi és megismételhetetlen. Szükség van olyan készségek, stratégiák kialakítására, amelyek révén gyermekeink képesek lesznek kreatívan, önállóan, a maguk megelégedésére tevékenységet folytatni (főként kézművességgel, rajzzal, tánccal, praktikus tevékenységekkel).

A képességek kibontakoztatását célzó tevékenységek az intézmény minden területén, tanórán és tanórán kívüli foglalkozásokon is jelen vannak.

2.13.2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program

A gyógypedagógiai nevelés egészét átható habilitációs, rehabilitációs nevelés célja az értelmi fogyatékos fiatalok szocializációja, eredményes társadalmi integrációja. A fogyatékosságból eredő hátrányok csökkentését segítő programok az iskola helyi tantervének részeként működnek. Megjelenhetnek tréning formájában, tantárgyi témaként, egy-egy terület önálló fejlesztési programjaként, beépülhetnek a tanítási órán kívüli (vagy diákotthoni) programokba.

A gyógypedagógus, a terapeuta - esetenként más szakember véleményének figyelembevételével - készíti el a fejlesztő programot, amely a tanuló különleges gondozási igényére épül, és egyedi tulajdonságainak fokozatos kibontakozását szolgálja.

A fejlesztés a tanítás-tanulás folyamatában megmutatkozó fejletlen vagy sérült funkciók korrigálására, kompenzálására, az eszköztudás fejlesztésére, a felzárkóztatásra, a tanulási technikák elsajátítására, a szociális képességek fejlesztésére, az önálló életvezetésre irányul, és a programokon, tréningeken keresztül valósul meg.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység lényeges eleme a folyamatos vagy szakaszos pedagógiai diagnosztizálás. Szolgálja a korrigáló, kompenzáló tartalmak, eljárások, terápiás eszközök tervezését, megelőzheti a további - másodlagos - tünetek megjelenését. A habilitációs, rehabilitációs tevékenység során a fejlesztő programok készítésekor és elemzésekor elsődlegesen azt kell figyelembe venni, hogy a gyógypedagógiai nevelés, a terápiás eljárás és eszközrendszer miként tud vagy tudott hozzájárulni a pszichikai, a fiziológiai funkciók zavarának korrigálásához, kompenzálásához, a funkcionális képességek csökkenéséből, a funkciók fejletlenségéből eredő zavarok kezeléséhez, a szociális szféra akadályozottságából származó hátrányok csökkentéséhez.

2.13.3. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítése

Intézményünk szinte minden neveltje valamilyen beilleszkedési problémával küzd. Ennek oka az értelmi fogyatékosság miatt nehezített, ill. sérült szocializációs folyamat. Mindebből következik, hogy a beilleszkedési, magatartási problémákkal összefüggő tevékenységünket, mint az intézmény kiemelt, szocializációs feladatát fogalmazzuk meg, ami átfogja valamennyi pedagógiai tevékenységünket.

Az óvodában az értelmi károsodás mellett előfordul, hogy az állapothoz magatartási zavar társul. Amennyiben ez a rendellenesség oly mértékű, hogy zavarja a közösség munkáját, először ambulánsan, majd lassan, fokozatosan szoktatjuk a közösségbe. A magatartászavarral is küzdő gyermek csoportba helyezésének szempontja, hogy minél kisebb létszámú csoportba kerüljön.

Az iskolakezdés, az alapozás éveiben a különféle sérülésekkel, különböző környezetből érkező gyermekek tanulási képességének változó minősége, a magasabb osztályfokokon a teljesítőképesség nagyfokú szóródása miatt egyaránt szükség van a differenciált foglalkoztatásra. A figyelem felkeltésének, a cselekedtetésnek, az ismeretek közvetítésének, megerősítésének differenciált formái - a tanórákon képesség szerinti csoportok kialakításával - esetenként egyéni bánásmód alkalmazásával valósulhat meg. Ezek a sajátosságok teszik szükségessé a tanórákon a gyermekfelügyelő vagy pedagógiai asszisztens segítségét. Ezen belül a súlyosan veszélyeztetett tanulóknál összehangolt gyermek- és ifjúságvédelmi eljárásokat is alkalmazzuk lehetőségeinkhez mérten szociális megsegítéssel is.

2.13.4. Az ifjúságvédelemi feladatok ellátása

Intézményünk sajátos nevelési igényű tanulók oktatási intézménye, ebből következően a problémák nálunk halmozottan jelentkeznek. Tanulóink jelentős része rossz szociális körülmények közül érkezik. Elégtelen lakáskörülmények, bizonytalan jövedelmi viszonyok között élnek. Emelkedett a gyermekek nevelését elhanyagoló szülők száma. Nem ritka az olyan család, ahol mindkét szülő tartósan munkanélküli. A nők körében is terjed az alkoholizmus, magas a bűnelkövetők száma. A roma gyermekekkel való törődés igen sok erőfeszítést igényel. Nehezíti iskolánk nevelőinek munkáját az a tény, hogy sok esetben a szülő nem partner, nem segíti az itt folyó nevelő-oktató munkát. Általános, mindennapi problémának tekinthető a tanulók igazolatlan hiányzása. A notórius hiányzásnál a rendkívüli családlátogatás, a hivatalos felszólítás, feljelentés az esetenként kiszabott pénzbüntetések sem vezetnek tartósan eredményre.

Iskolánkban a gyermekvédelem a Gyermekek jogairól szóló New-Yorkban 1989. november 20-án kelt egyezménnyel, a Magyar Köztársaság Alkotmányában meghatározottakkal /IV/1952. tv./, illetve a XXXI/1997. évi tv-el összhangban történik. Az iskola speciális jellegéből adódóan ebben a munkában szorosan együtt kell működniük az iskolavezetésnek, a gyermekvédelmi feladatokkal megbízott pedagógusoknak, a szaktanároknak, a napközis nevelőknek és a gyógypedagógiai asszisztenseknek. Ez az együttműködés a következőket foglalja magában:

Oktatás-nevelés területén

- Személyiség és csoport megfigyelés;
- Társas kapcsolatok fejlesztése;
- Szerepek elsajátítása;
- Identitás erősítése;
- Serdülőkori változások feldolgozása;
- Az eseti magatartászavarok okainak elemzése, kiküszöbölése;

Egészségnevelés keretein belül

- A gyermek egészséges testi és szellemi fejlődését gátló tényezők feltárása, elhárítása és enyhítése.
- Fiatalkori dohányzás, alkoholizmus, gyógyszerfogyasztás, szipózás, drogfogyasztás megelőzése.

Részletes feladatainkat iskolánk egészségnevelési programja tartalmazza.

Speciális gyermekvédelem

- A veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek kiszűrése;
- A veszélyeztetett tanulók személyiségfejlődésének figyelemmel kisérése;
- Családlátogatás, környezettanulmány készítése;
- A veszélyeztetett tanulók nyilvántartásba vétele;
- Segítség különböző pedagógiai eszközökkel;
- Speciális prevenció;
- Személyes kapcsolat a szülőkkel,
- Célzott beszélgetés,
- Kedvezményes étkezés, napközis ellátás biztosítása;
- Tanulmányi kirándulás, nyaralások támogatása;
- A hiányzások kétirányú jelzése, az igazolatlan mulasztások számának mérséklése;
- A szülők tájékoztatása, informálása a gyermekjóléti ellátásról és gyermekvédelmi szakellátásról.

2.13.5. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

Tanítási órákon és tanításon kívüli tevékenységek keretében valósítjuk meg a „Képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítést". Az iskola – amennyiben a feltételek adottak a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló miniszteri rendeletben szereplő előírásoknak – a tanulók szociális helyzetéből és fejlettségéből eredő hátrányainak ellensúlyozása céljából képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítést szervez. A képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítés keretei között a tanulók - egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, - fejlődésének elősegítése, - a tanuló tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése folyik.

Integrációs felkészítésben vesznek részt azok a képesség-kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók, akik egy osztályba, osztálybontás esetén egy csoportba járnak azokkal a tanulókkal, akik nem vesznek részt a képesség-kibontakoztató felkészítésben.

A képesség-kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók nevelése-oktatása, tudásának értékelése az oktatásért felelős miniszter által kiadott program alkalmazásával történik.

A képességkibontakoztató felkészítés keretében – a tanuló egyedi helyzetéhez igazodva – az iskola biztosítja

- a személyiségfejlesztéssel, közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
- a tanulási kudarcnak kitett tanulók fejlesztését segítő programot,
- a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet.

A képesség-kibontakoztató felkészítés keretében a pedagógus feladata egyéni fejlesztési terv készítése és ennek alapján a kompetenciafejlesztés, az önálló tanulást segítő tanulói fejlesztés, az együttműködésen alapuló módszertani elemek alkalmazása tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokon, a tanulói teljesítmény értékelése, értékelő esetmegbeszéléseken történő részvétel, mentori, tutori tevékenységek ellátása, a tanuló családjával történő rendszeres kapcsolattartás.

2.13.6. Napközi otthoni foglalkozások

A napközi otthoni foglalkozásokat igénybe veheti az iskola valamennyi tanulója. Az alsós kisdiák 16 óráig köteles az iskolában tartózkodni. A szülő kérésére az igazgató a tanulót mentesítheti a 16 óráig kötelező bent tartózkodás alól, amennyiben a tanulónak egyéb délutáni tanulmányi vagy sportcélú rendszeres elfoglaltsága van, valamint a szülő gondoskodik a gyermeke felügyeletéről.

Mivel intézményünkben a délutáni foglalkozásokon is gyógypedagógus által vezetett intenzív fejlesztés folyik, ezért - különösen a bevezető és kezdő pedagógiai szakaszban - a gyermekek optimális fejlődése megkívánja az egész napos foglalkoztatást.

A tanulók programja adott foglalkozási terv szerint alakul. A napköziben kötelezően 60-90 percet fordítunk a tanulásra: ilyenkor nemcsak házi feladatok elvégzése folyik, hanem gyakorlás, képességfejlesztés, és a mind önállóbb feladatvégzésre, önálló tanulásra szoktatás is.

A tanulás és a kulturális tevékenység foglalkozások szorosan kapcsolódnak a tanórákon aktuális tananyaghoz, gyakorolva, kiegészítve, elmélyítve az ott szerzett ismereteket. A játékfoglalkozásokon a játéktárgyak adekvát használatát, a szabályok betartását gyakorolják a gyerekek.

A sport foglalkozások során a mindennapos testneveléshez kapcsolódó gyakorlatok végzése kitartásra nevel. Munkatevékenység során egyszerűbb munkák, munkafolyamatok megismerése, végzése a cél.

A napköziben a napirendszerűen zajló tevékenységekkel is a szabadidő kulturált és tervszerű eltöltésére neveljük tanulóinkat. Egyúttal a napközi fontos színtere a korszerű személyi, higiénés szokások kialakításának, az egészséges életmódra nevelésnek is.

A tanórán kívüli tevékenységek egy része is a napközi időtartama alatt szerveződik.

Tanulószoba

Igény esetén tervezzük a 6-8. évfolyamtól. Itt is napi 60 perc fordítható tanulásra, felzárkóztatásra.

2.13.7. Magyar nyelven szervezett roma kisebbségi nappali rendszerű iskolai oktatás

A cigányság nevelésének, oktatásának egy kiterjedt, a közoktatás világán messze túlmutató problémahalmaz kihívásaira kell választ adnia. A cigányság körében az átlagosnál nagyobb a munkanélküliség, egészség és lakáskörülményeik hihetetlenül rosszak.

Kulturális hagyományaik egyre jobban eltűnnek, tradicionális önszerveződésük felbomlott, modern polgári önszerveződésük csupán a kezdeteknél tart. Mindezek azért fontosak, mert egy olyan problémavilágot alkotnak, mely nemcsak hogy felszámolhatatlan, de érthetetlen is a belső összefüggések figyelembe vétele nélkül. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai cigány tanulóink sajátos helyzete miatt kiegészítésre szorulnak. Nevelésük nem csak sajátos nevelési igényként jelentkezik, hanem mindez társul szociális, kulturális hátránnyal.

Az oktatás a következő elemeket tartalmazza:

biztosítja a roma/cigány tanulók számára a romák, a cigányság kulturális értékeinek megismerését, a romák/cigányok történelméről, irodalmáról, képzőművészetéről, zenei és tánckultúrájáról, valamint hagyományairól szóló ismeretek oktatását,

nem kötelező eleme a romani és beás nyelv tanulása, de a szülők igénye alapján - anyanyelvű, kétnyelvű vagy nyelvoktató nemzetiségi nevelés-oktatás keretében - biztosítani kell e nyelvek oktatását,

tartalmazza a roma/cigány népismeret műveltségi terület oktatását, a nemzetiségi önismeret fejlesztését és a folyamatosan szervezett roma/cigány kulturális tevékenységet,

a legalább heti egy tanórára kiterjedő kötelező roma/cigány népismeret oktatása mellett heti legalább két tanórának megfelelő időkeretében roma/cigány kulturális tevékenységet is biztosít. E tevékenységek lehetnek kézműves foglalkozások, népzenei, néptánc foglalkozások, roma témájú filmek, színházi előadások, a romák történelmével, hagyományaival, képző- és iparművészetével kapcsolatos kiállítások megtekintése, író-olvasó találkozók roma alkotókkal, találkozók roma közéleti személyiségekkel, részvétel roma művészeti-kulturális programokon vagy felkészülés ilyen programokra.

2.14. Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje

A tanulók érdekeinek képviseletére az iskolában diákönkormányzat működik.

A diákönkormányzat feladata, hogy tagjainak érdekeit képviselje, az érintett tanulók érdekében eljárjon. A diákönkormányzat tevékenysége a tanulókat érintő valamennyi kérdésre kiterjed.

A diákönkormányzat a tanulói érdekképviseleten túl részt vesz az iskolai élet - tanórán kívüli- alábbi területeinek tervezésében, szervezésében és lebonyolításában:

- a tanulmányi munka (versenyek, vetélkedők, pályázatok stb.);
- sportélet;
- túrák, kirándulások szervezése;
- kulturális, szabadidős programok szervezése;
- a tanulók tájékoztatása (iskolarádió, iskolai honlap).

Ezekben a kérdésekben az osztályközösség véleményét az éves munkaterv összeállítása előtt az osztályfőnököknek ki kell kérniük;

A diákönkormányzat iskolai vezetőségének véleményét az intézmény éves munkatervének összeállítása előtt az intézményvezetőnek ki kell kérnie.

Ezekben a kérdésekben a tanév folyamán az osztályközösségek, illetve a diákönkormányzat iskolai vezetősége javaslatokkal élhet az osztályfőnökök, a nevelőtestület és az intézményvezető felé.

A magasabb jogszabályok alapján a diákönkormányzat véleményét ki kell kérni:

- az iskola szervezeti és működési szabályzatának jogszabályban meghatározott rendelkezéseinek elfogadása előtt,
- a tanulói szociális juttatások elosztási elveinek meghatározása előtt,
- az ifjúságpolitikai célokra biztosított pénzeszközök felhasználásakor,
- a házirend elfogadása előtt.

Az iskolában iskolai vezetőség működik, mely az iskolai élet egészére kiterjedő döntés előkészítő, véleményező és javaslattevő jogkörrel rendelkezik. Az iskola vezetőségének teljes jogú tagja az iskolai diákönkormányzat képviselője.

2.15. Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel

Kapcsolattartás formái:

- KRÉTA rendszer felületén
- Az iskola honlapján, blogján, faliújságján tájékozódhatnak a mindennapok eseményeiről.
- Aktuális értesítések telefonon, vagy elektronikus levél formájában.
- Szülői fórumokon felvilágosító, tájékoztató előadásokat, konzultációkat kínálunk.

Rendszeresen tartunk szülői értekezletet, fogadó órát, nyílt napokat.

Az intézmény társadalmi kapcsolatai

Intézményünk kiegyensúlyozott kapcsolatot épített ki és tart fent a működésében közvetlenül érintett szervekkel, intézményekkel. Kiemelten fontos a jó kapcsolattartás a megyében működő társintézményekkel.

Kapcsolatban állunk az alábbi szervezetekkel:

- Mozgásjavító Óvoda;
- Értelmi Fogyatékosok Napközi Otthona (Csilla Bárónő Szeretet Alapítvány bentlakásos intézmény);
- Megyei Kórház audiológiai osztálya;
- Down Egyesület;
- Értelmi Fogyatékosok Országos Érdekvédelmi Szövetsége;

- az Értelmi Fogyatékosok Megyei Érdekvédelmi Egyesülete;
- Fogyatékosügyi Szakmai Műhely, Miskolc;
- Azonos típusú nevelési-oktatási intézmények megyei és országos szinten;
- Művelődési intézmények (Bábszínház, Bartók Béla Könyvtár, Megyei könyvtár);
- Cigányszervezetek;
- Egyházak;
- Családsegítő Központ;
- Megyei Pedagógiai Szakszolgálat;
- B-A-Z. Megyei Pedagógiai Intézet;
- MÁON Otthon;
- Támogató Szolgálatok;
- Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete;
- az Autizmus Kutató Csoport;
- az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolai Kar és a gyógypedagógus képző intézmények;
- többségi általános iskolák és óvodák;
- Kossuth Lajos Evangélikus Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola;
- Martin János Szakképző Iskola;
- a város művelődési és sportlétesítményei;
- az Ifjúsági és Szabadidő Ház.

3. INTÉZMÉNYÜNK HELYI TANTERVEI

3.1. Enyhén értelmi fogyatékos tanulók helyi tanterve

3.1.1. A választott kerettanterv megnevezése

A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályzók alapján a „Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához”, illetve az ”Irányelvek” útmutatásai.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/SNI_iranyelvek.docx

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai

Heti óraszám/évfolyam	**1.**		**2.**		**3.**		**4.**		**5.**		**6.**		**7.**		**8.**	
Magyar nyelv és irodalom	7	1	7	1	6	1	7	1	4	1	4	1	4	1	4	1
Matematika	4	1	4	1	3	1	4	1	4	1	4	1	4	1	4	1
Történelem									2		2		2		1	
Állampolgári ismeretek															1	
Hon- és népismeret									1							
Etika/hit és erkölcstan	1		1		1		1		1		1		1		1	
Környezetismeret					1		1									
Természettudomány									2		3		5		5	
Idegen nyelv - Angol													2		2	
Ének-zene	2		2		2		2		2		2		1		1	
Vizuális kultúra	2		2		2		1		2		2		1		1	
Technika és tervezés	1		1		1		1		1		1		1		1	
Digitális kultúra					1		1		1		1		1		1	
Testnevelés	5		5		5		5		5		5		5		5	
Osztályfőnöki									1		1		1		1	
Kötelező alapóraszám	**22**		**22**		**22**		**23**		**27**		**26**		**28**		**28**	
Szabadon tervezhető óra		2		2		2		2		2		2		2		2
Összes tervezett óraszám	**22**	**2**	**22**	**2**	**22**	**2**	**23**	**2**	**26**	**2**	**26**	**2**	**28**	**2**	**28**	**2**
Összesített óraszám	**24**		**24**		**24**		**25**		**28**		**28**		**30**		**30**	
Maximális órakeret	**24**		**24**		**24**		**25**		**28**		**28**		**30**		**30**	

3.1.2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A szabadon tervezhető óraszámokat minden évfolyamon a magyar nyelv és irodalom valamint a matematika tantárgyakhoz rendeltük.

3.1.3. Kerettantervi tartalmak

A kerettantervi rendszer az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében is prioritásként értelmezi azokat a személyiség-, készség- és képességfejlesztési tartalmakat, amelyek az egyén és a társadalom számára egyaránt nélkülözhetetlenek. A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven (Nat) és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a Nat-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni. A nevelési-oktatási folyamatot a tanulók

lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- megjelölni ott, ahol erre szükség van;
- igény szerint sajátos, a fogyatékossággal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíttetni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, siket tanulóknál a magyar jelnyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve; az egyes fogyatékkal élő tanulókkal összefüggő feladatokról a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

3.1.3.1. Témakörök

A Nat témakörei a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő módon adaptálva, horizontálisan érvényesülnek. A témakörök egy adott tantárgyon belül a Nat-tól esetenként eltérő megnevezéssel és más belső elrendezéssel jelennek meg, hogy igazodjanak a sajátos nevelési igényű tanulók speciális tanulási igényeihez, de összességükben lefedik a Nat által az adott tantárgyra meghatározott témakörök tartalmi egészét.

Célok, feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás e szakaszában a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások, terápiák alkalmazását teszik szükségessé. A képességfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell módosulnia a pedagógiai folyamat korrekciós, kompenzáló jellegének.

Olyan fejlettségi szintre kell hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközrendszerének, módszereinek, terápiáinak felhasználásával –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására a sérülésének, állapotának megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen. A tanulókat fogékonnyá, befogadóvá kell tenni a környezet, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt, miközben tág teret adunk az életkori sajátosságoknak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak, mindezzel felkeltve érdeklődésüket a tanulás iránt.

Kiemelt feladat a személyiség érésének, az önismeret fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével; a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

Fejlesztési területek – nevelési célok

Erkölcsi nevelés

E szakasz feladata a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása. Az életkori jellemzőkhöz illeszkedő – a spontán belátáson alapuló – szabálykövetési képesség megerősítése, az alkalmazkodás és az önérvényesítés, a felelősségvállalás képességének alapozása a mindennapi iskolai gyakorlatban. Szociális konvenciók (köszönés, megszólítás stb.) szerepének tudatosítása a közösségi életben.

A köznevelés alapvető célja a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, a cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatuk elmélyítése, igazságérzetük kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésük elősegítése, az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülésük segítése. Az erkölcsi nevelés legyen életszerű: készítsen fel az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra, segítsen választ találni a tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira. Az erkölcsi nevelés lehetőséget nyújt az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megértésére, megvitatására. Az iskolai közösség élete, tanárainak példamutatása támogatja a tanulók életében olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás. A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelemtől a képzelőtehetségen át intellektuális érdeklődésük felkeltéséig – hatással lesz egész felnőtt életükre, és elősegíti helytállásukat a munka világában is.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az otthon, az iskola, a lakóhely alapvető személyi viszonyainak megismerése, biztos tájékozódás kialakítása az alapvető téri és időrelációkban, a nevezetes események megismerése, az ezzel kapcsolatos élmények feldolgozása. Hagyományok, népszokások megismerése, felelevenítése az azokban való aktív részvétel feltételeinek megteremtésével.

A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért magyarságtudatukat megőrizve ismerjék meg történelmét, sokszínű kultúráját. Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről, nehézségeiről és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákról.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

Az iskolai keretek között gyakorolható demokratikus részvétel. A házirend értelmezésével a jogok és kötelességek szerepének megértése. Szociális attitűd kialakítása mások problémái, nehézségei iránt, megoldások keresése.

A demokratikus jogállam, a jog uralmára épülő közélet működésének alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Ezt a cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség, a méltányosság jellemzi. Az iskola megteremti annak lehetőségét, hogy a tanulók megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket, és ennek keretében biztosítja a honvédelmi nevelést. A részvétel a közügyekben megkívánja a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogatják a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A tanulók önmaguk megismerésére motiváló tanulási környezet létrehozásával az önmagukra jellemző tulajdonságok, érzelmi és indulati megnyilvánulásokat ismerik meg. Az énkép, önismeret alakítása, fejlesztése, szociális tanulás, az ember jellegzetes külső és belső jegyeinek megismerése. Az egymáshoz való alkalmazkodóképesség, együttműködési készség, elfogadás alapozása. A gyakran előforduló konfliktusok kezelésének gyakorlása, helyes magatartás bemutatásával. Az együttműködés és közreműködés a csoportban, közösségben, a meghatározott feladatok végzésében. A családi és az iskolai szerepek megismerése, alkalmazkodás és azonosulás a családi és iskolai viszonyrendszerekben.

Az önismeret – mint a személyes tapasztalatok és a megszerzett ismeretek tudatosításán alapuló, fejlődő és fejleszthető képesség – a társas kapcsolati kultúra alapja. Elő kell segíteni a tanuló kedvező szellemi fejlődését, készségeinek optimális alakulását, tudásának és kompetenciáinak kifejezésre jutását, s valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését. Hozzá kell segíteni, hogy képessé váljék érzelmeinek hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének az empátiának a fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. Ahhoz, hogy az oktatási és nevelési folyamatban résztvevő tanulók, az elsajátított készségekre és tudásra támaszkodva énképükben is gazdagodjanak, a tanítás-tanulás egész folyamatában támogatást igényelnek ahhoz, hogy tudatosuljon, a saját/egyéni fejlődésüket, sorsukat és életpályájukat maguk tudják alakítani. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

A családi életre nevelés

Személyes élmények alapján a családi élet jellemzőinek megbeszélése, élmények, történések, családi események feldolgozása. A családon belüli kapcsolatok, egymás segítése, felelősségvállalás a családon belüli feladatokért, az egymásrautaltság tudatosítása.

A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a

harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.

A testi és lelki egészségre nevelés

A testi fejlettségnek, adottságoknak megfelelő egészségtudatos táplálkozás, a mértéktelenség, mohóság elkerülése, az önkorlátozás gyakorlása. Tisztálkodási szokások napi ritmusának kialakítása.

Az egészséges életmódra nevelés hozzásegít az egészséges testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. A pedagógusok ösztönözzék a tanulókat arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stresszkezelés módszereinek alkalmazására. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére. Az iskola feladata, hogy a családdal együttműködve felkészítse a tanulókat az önállóságra, a betegség-megelőzésre, továbbá a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiénében, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, a váratlan helyzetek kezelésében. A pedagógusok motiválják és segítsék a tanulókat a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

Gyakorlati tevékenységekben a részvétel különbözőségeinek megfigyelése, hasonlóságok és különbségek, egymás erősségeinek és gyengeségeinek felismerése, az együttműködésre alapozott segítés és a segítéshatásainak megtapasztalása.

Az iskolának ösztönözni kell a személyiség fejlesztését, kibontakozását segítő nevelést-oktatást: célul kell kitűzni ki a hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő emberek felé irányuló szociális attitűd, támogató, segítő magatartás kialakítását a tanulókban úgy, hogy saját élményű tanuláson keresztül ismerik meg ezeknek a csoportoknak a sajátos igényeit, élethelyzetét. A segítő magatartás számos olyan képességet igényel és fejleszt is egyúttal (együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és -megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári léthez.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A környezet adott szempontok alapján történő megfigyelése, a következtetések közös levonása. A szorosan vett természeti környezet ápolása, gondozása mindennapi feladatokban.

A felnövekvő nemzedéknek ismernie és becsülnie kell az életformák gazdag változatosságát a természetben és a kultúrában. Meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. Cél, hogy a természet és a környezet ismeretén és szeretetén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá a tanulók számára. Az intézménynek fel kell készítenie őket a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására. Törekedni kell arra, hogy a tanulók megismerjék azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat,

amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő, továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Pályaorientáció

Foglalkozások, foglalkozásokhoz rendelt tevékenységek megismerése, egyeztetése, tapasztalatgyűjtés. Az érdeklődés felkeltése, egyéni érdeklődések erősítése. Olyan feltételek, tevékenységek biztosítása, amelyek során a tanulók kipróbálhatják képességeiket.

Az iskolának – a tanulók életkorához igazodva és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítania, amelyek révén a diákok kipróbálhatják képességeiket, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják hivatásukat, kiválaszthatják a nekik megfelelő foglalkozást és pályát, valamint képessé válnak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket. Ezért fejleszteni kell bennük a segítéssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

Vásárlások, társasjátékok, szituációk segítségével a pénz szerepének, a gazdaságosság fontosságának a felismertetése.

A felnövekvő nemzedéknek hasznosítható ismeretekkel kell rendelkeznie a világgazdaság, a nemzetgazdaság, a vállalkozások és a háztartások életét meghatározó gazdasági-pénzügyi intézményekről és folyamatokról. Cél, hogy a tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa és a fogyasztás területén. Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát. Lássák világosan rövid és hosszú távú céljaik, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrautaltságát. Ennek érdekében a köznevelési intézmény biztosítja a pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok, a banki tranzakciókkal kapcsolatos minimális ismeretek és a fogyasztóvédelmi jogok tanítását.

Médiatudatosságra nevelés

Életkornak megfelelő gyermekműsorok hallgatása, nézése és a tapasztalatok megbeszélése. A valóság és a virtuális valóság megkülönböztetésének elemi példáival az értelmező, mérlegelő gondolkodás alapozása.

Cél, hogy a tanulók a mediatizált, globális nyilvánosság felelős résztvevőivé váljanak: értsék az új és a hagyományos médiumok nyelvét. A médiatudatosságra nevelés az értelmező, mérlegelő beállítódás kialakítása és tevékenység-központúsága révén felkészít a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására. A tanulók megismerkednek a média működésével és hatásmechanizmusaival, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal, a valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával, valamint e különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével.

A tanulás tanítása

A tanulás iránti érdeklődés felkeltése, sok személyes élmény biztosítása a tanulói tevékenység serkentésével. Az egyéni érdeklődésen alapuló önművelő és szükségletkielégítő szabadidős tevékenységek lehetőségeinek megismerése, az azokban való részvétel igényének kialakítása, alapozása.

A tanulás tanítása az iskola alapvető feladata. Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést az iránt, amit tanít, és útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáférésével kapcsolatban. Meg kell tanítania, hogyan alkalmazható a megfigyelés és a tervezett kísérlet módszere; hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások; hogyan mozgósíthatók az előzetes ismeretek és tapasztalatok; melyek az egyénre szabott tanulási módszerek; miként működhetnek együtt a tanulók csoportban; hogyan rögzíthetők és hívhatók elő pontosan, szó szerint például szövegek, meghatározások, képletek. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet a tanulók új helyzetekben is képesek alkalmazni, a változatok sokoldalú áttekintésével és értékelésével. A tanulás tanításának elengedhetetlen része a tanulás eredményességének, a tanuló testi és szellemi teljesítményeinek lehetőség szerinti növelése és a tudás minőségének értékelése.

3.1.3.2. Kulcskompetenciák

A Nat kulcskompetenciái nem tantárgyakhoz kötötten, hanem tantárgyakon átívelve, horizontálisan jelennek meg a kerettantervben a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő adaptált formában. A Nat kulcskompetenciái az alábbi specifikumokat hordozzák az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében:

A tanulás kompetenciái

A hatékony, önálló tanuláshoz alapvető készségekkel, képességekkel kell rendelkezni, amit az alapkompetenciák biztosítanak. A tanulót támogatni kell abban, hogy megtalálja saját érdeklődési körét, hogy minél több tanulási technikát megismerjen, és ezek alapján képessé váljon majd saját tanulási stratégia kialakítására. Segíteni kell a tanulót abban, hogy lehetősége legyen a metakogníció (gondolkodásról való gondolkodás) gyakorlására, tudatos alkalmazására, a tanuláshoz való pozitív viszony kialakítására.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi kompetenciák)

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a közlés és befogadás szóbeli ágát javasolt a középpontba állítani. Az anyanyelv elsajátíttatása során – a tanulók egyéni sajátosságaihoz való igazodás mellett – alapelv, hogy esetükben a nyelvelsajátítás lényegi módja nem az elszigetelt nyelvi jelenségek oktatása, hanem az a folyamat, amelyben az ember nyelvileg fogalmazza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Az anyanyelv tanításában csak az a fejlesztő tevékenység hozhatja meg a kívánt eredményt, amely (az egyén képességének és beszédállapotának figyelembevétele mellett) a beszédnek, mint összetett folyamatnak a fejlesztésére irányul, s a „nyelvet” funkcióinak (kifejező, informáló, felhívó) megfelelően, elemi formáiban (közlés, megbeszélés, rábeszélés) és alaptípusaiban (élőbeszéd, írott beszéd) gyakoroltatja és alkalmaztatja. Az idegen nyelvi kommunikáció mint

kiemelt kompetenciaterület az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében egyénileg differenciált tananyagstruktúrát igényel. A hallási észlelés, a figyelem, az emlékezet fokozott fejlesztése mellett a célokat a tanulók szükségletei határozzák meg. A sikeres kommunikáció érdekében szükség van a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a játékos helyzetekben történő megvalósításra, a helyzetgyakorlatokra. Törekedni kell a digitális technológia kínálta eszközök, lehetőségek kommunikációs célú alkalmazására.

A digitális kompetenciák

Digitális kompetenciák elsajátítása, felhasználói szintű alkalmazása az esélyegyenlőség megteremtése és a minél önállóbb életvitel támogatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű. Az online zaklatás gyakori megjelenése miatt a tanulóknak ismerniük kell a biztonságos eszközhasználatot, valamint a digitális tartalmak létrehozásával kapcsolatos etikai szabályokat is. A munka, a szabadidő és a tanulás egész életen át ívelő folyamatai során a digitális eszközök használata, az így megszerzett információk feldolgozása és alkalmazása is a digitális kompetenciákat igényli. A tanulók számára fontos a megbízható információk, az online biztonság, a digitális eszközök társadalmilag elfogadott formáinak alkalmazása a kommunikáció során, illetve azok alapvető szabályainak ismerete a társadalomban való részvétel érdekében.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai kompetencia fejlesztése során lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás, valamint a kognitív képességek fejlesztésére. A matematikai kompetencia fejlesztésével az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képessé válik a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésére, valamint a tapasztalatok útján megszerzett tudás praktikus felhasználására a mindennapi élet különböző területein. Ez úgy érhető el, hogy a tanulás-tanítás folyamatában döntően a mindennapok során létrejött helyzetekben ismertetjük meg a matematikai tartalmakat. Kiemelten fontos a konkrét cselekvéssel összekapcsolt, a konkrét élethelyzetekhez kötött tapasztalatszerzés és matematikai tevékenység, a szabálytudat és a stratégiahasználat kialakítása, valamint a mindennapokban használható tudás biztosítása.

A természettudományos kompetencia fejlesztése során az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlati jellegű természettudományi műveltség kialakítása, a mindennapi életben előforduló természettudományos jelenségek körében a felhasználói tájékozottság elérése, az egységes természettudományos világkép kialakítása a feladat. Fontos a mindennapi életet érintő, konkrét tényeken, tapasztalatokon alapuló egyszerű következtetések levonásának és az erre alapozott döntéshozatalnak a tanítása.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Az eltérő képességeknek megfelelően fel kell készíteni a tanulókat a változó társadalmi-gazdasági helyzet adta kihívásokra (változó egyéni szerepkör, érdekérvényesítés, tulajdonviszonyok). A tanulóknak ismereteket kell szerezniük a célszerű gazdálkodás, a pénzhasználat és a fogyasztás,

valamint – az egyéni képességeket figyelembe véve – a rövidebb és hosszabb távú élethelyzetek tervezése kapcsán. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók felkészülnek a közügyekben való aktív részvételre. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái fejlesztése során – a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit figyelembe véve – a tartalmakat sajátélményű tevékenységek formájában gyakoroltatva kell biztosítani. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést, a felelős társadalmi részvételt.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás, a kíváncsiság és az alkotókedv nem csak az intellektuális tényezők függvénye, ezen a területen nagy szerepe van a motivációnak és az érzelmeknek is. Fontos a sok érzékszervi, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés, a nyitottság, az értékítélet kialakítása.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A munkavállalói és innovációs kompetenciákhoz szükséges ismeretek, képességek és attitűdök alakítása, formálása a tanulók egyéni sajátosságait figyelembe véve lehetséges. A tanulási-tanítási folyamatban az enyhe értelmi fogyatékos tanuló minden esetben saját cselekedeteinek tükrében ismerje fel lehetőségeit, próbálja elérni céljait. A munkavégzésre való szocializálás, a munkavállalói magatartás kialakítása, a tanulók élettervezésének elősegítése, az önálló életvezetés megalapozása a társadalmi beilleszkedés fontos eleme.

Egységesség és differenciálás

Az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza. A tanulási tevékenység legfőbb célja olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását. A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulót a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében. Lehetőség szerint ki kell használni a tanulás társas természetéből adódó előnyöket, a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket. Segíteni kell a párban vagy csoportban végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködésen alapuló tanulást. A tanulási eredmények elérését segítik elő az olyan differenciáló módszerek, mint a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítása, a tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás, a fejlesztő, tanulást támogató értékelés. A differenciált tanulásszervezés jellegzetességeit képviselik az olyan eljárások, mint az egyéni rétegmunka vagy az adaptált szövegváltozatok felhasználása, melyek kiterjeszthetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát.

A pedagógus a probléma-megoldási és a jelenségértelmezési folyamatot – a tanuló szükségleteinek megfelelően – közvetett, illetve közvetlen eszközökkel segíti. A pedagógus az aktív tanulói tevékenységek megvalósítása során lehetővé teszi iskolán kívüli szakemberek bevonását, valamint a külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert). A pedagógus együttműködik más tantárgyakat

tanító pedagógusokkal azért, hogy a tanulóknak lehetőségük legyen a tanórákon vagy a témahetek, tematikus hetek, projektnapok, témákhoz szervezett események, tanulmányi kirándulások, iskolai táborok alkalmával a tantárgyak szervezett, összefüggő, illetve kapcsolódó tartalmainak integrálására.

Az iskoláknak tanítási évenként több olyan tanóra megszervezése ajánlott, amelyben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő (multidiszciplináris) téma kerül a középpontba, a tanóra céljának, tartalmának és megvalósítási módszereinek megjelölésével. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében a tananyag feldolgozásánál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált nevelés, oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását.

A pedagógiai differenciálás hátterében az a törekvés húzódik meg, hogy az egységes tartalmi szabályozás keretei között minden tanuló a neki megfelelő nevelésben és oktatásban részesülhessen optimális fejlődése, egyéni teljesítőképességének teljes kibontakoztatása érdekében. A differenciálásnak nélkülözhetetlen és sok variációban alkalmazott eszközegyüttesként kell megjelennie. A megfelelő oktatási módszerek, munka- és tanulásszervezési formák serkenthetik az egyéni különbségek kibontakozását. Az egyéni fejlesztési programok, a differenciálás különböző lehetőségei során a pedagógusok megfelelő feladatokkal fejlesztik a tehetséges tanulókat, figyelik fejlődésüket, és az adott szakasznak megfelelő kihívások elé állítják őket. A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják ugyanakkor az egyes területeken alulteljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában, a fejlesztésben részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, továbbá az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres.

3.1.4. Komplex Alapprogram a tanulásban akadályozott tanulóink támogatásában

A Komplex Alapprogram elsődleges célja olyan nevelési-oktatási program alkalmazása, amely az iskolai szervezeti kultúra fejlesztésével együtt hatva képes preventív módon kezelni a tanulóink korai iskolaelhagyását. A program széles spektrumon kíván hatni, ezért komplex tanítási-tanulási stratégia kidolgozásával támogatja a korai iskolaelhagyás csökkentését. Segítséget nyújt a méltányos tanulási környezet kialakításához, segíti a tanulók differenciált fejlesztését, célzott alprogramokkal fejleszti a tanulók személyiségét, társas készségeit. Az alprogramok pedagógiai eljárásai eredményessé tehetik: a diákok tanulási motivációját, fejlesztik a kognitív képességeiket, bővítik tanulási módszereiket.

A program olyan általános tanítási-tanulási stratégiát is kínál a tanulók differenciált fejlesztéséhez heterogén tanulói (DFHT) környezetben, amely a tanulócsoportok és az iskolai közösségünk működésére is érzékelhető, kedvező hatást gyakorol.

Az iskolaelhagyás preventív mérséklése mellett célunk:

a méltányos, esélyegyenlőséget biztosító oktatás megvalósítása, mely nemcsak a felzárkóztatást jelenti, hanem az egyéni tanulás segítését is, a tehetséggondozás, a tanulási eredményesség növelése tanulásban akadályozott tanulóink esetében.

A program rendszerbe szervezi a gyakorlatban megvalósuló differenciált fejlesztést támogató pedagógiai módszereket, az intézményünk pedagógiai kultúrájába illeszti a képességek és tudás szerinti, heterogén tanulócsoportokban együttműködő tanulás módszereit. A tanulásszervezés gyakorlatába integrálja azt a pedagógiai módszert, amely a tanulók közösségi státuszát is figyelembe veszi a mindennapi differenciálás mellett.

Tanulóinkat kedvező, élménygazdag iskolatapasztalathoz juttatja, növeli a diákok tanulási motivációját, és erősíti az iskolánk azon képességét, hogy megtartsa tanulóit. A pedagógiai gyakorlat fókuszába helyezi a tanulók alapvető készségeinek erősítését, amelyhez programokat, alprogramokat használ.

A szabadon választható tevékenységek körében alprogrami foglalkozások jelennek meg: digitális alapú, életgyakorlat-alapú, logikaalapú, művészetalapú, testmozgásalapú, „Te órád” foglalkozás.

A Digitális alapú alprogram (DA)

Az alprogram célja, hogy kialakítsa az oktatásba integrált IKT-eszközöket értő és kritikus módon alkalmazó „digitális állampolgár”-habitust, melynek révén az összetett problémák megoldása során meg szretnénk tanítani, hogy a technológia segítségét is igénybe lehet venni.

Szeretnénk elérni azt is, hogy a tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás a digitális alkalmazások használatával, ezzel növelve a tanulók motivációját, kognitív képességeik színvonalát, tanulásmódszertani repertoárjukat, pályaorientáció szempontjából releváns ismereteiket, (inter)diszciplináris ismereteik körét, és mindent egybevetve: a tanulók személyiségformálásához is hozzájáruljon.

Az alprogram tartalma:

- Játékalapú megközelítések,
- Technológiai műveltség, felelősségteljes eszközhasználat,
- IKT-műveltség,
- Hálózati részvétel és együttműködés, problémamegoldás, kommunikáció és eszközhasználat,
- Digitális írástudás,
- IKT-alapú óratervezés,
- Személyes tanulási környezet menedzselése.

Az Életgyakorlat-alapú alprogram (ÉA)

Az Életgyakorlat-alapú alprogram egy olyan pedagógiai rendszer, amely hozzájárul az egyén és természeti, társadalmi környezete kölcsönhatásának tudatos és felelős alakításához. Az életgyakorlat-alapú koncepció figyelembe veszi a tanulók szükségleteit, és ennek függvényében eltérő tanulási-tanítási egységeket tartalmaz. Minden egységen belül alternatív, a tanulók képességeihez, érdeklődéséhez, tempójához igazítható tanítási eszközöket, munkaformákat ajánl. Az alprogram célja, hogy az életben hasznosítható ismereteket, tapasztalatokat szerezzen a gyermek, amely sikeres életvezetési kompetenciákkal vértezi fel. Cél továbbá, hogy megalapozza a vitakultúrát, kritikus gondolkodást és az önálló felelősségvállalást. Célunk még az életformák sokszínűségének tisztelete, a családi közösségek megbecsülése, az egészséges énkép kialakítása. A célrendszerben hangsúlyos, hogy az egyén és környezete között dinamikus viszony van, így az életgyakorlat témái komplexek és minden szinten – a rendszerszemléletnek megfelelően – kidolgozásra kerülnek.

Az alprogram tartalma:

- egészséges életmód, életvezetés,
- környezettudatosság (fenntarthatóság),
- állampolgári felelősség (közösségi szerepek),
- életút-támogató pályaorientáció,
- család, párválasztás,
- érzelmi intelligencia (szociális készségfejlesztés).

A Logikaalapú alprogram (LA)

Az alprogram keretén belül olyan szemléletváltás elindítását célozzuk meg, amelynek segítségével a tanítási és a tanulási folyamat egyaránt élményszerűvé, motiválóvá és egyben fejlesztő hatásúvá tehető.

Az alprogram célja a gyerekek egyik legfőbb tevékenységére, a játékra és a játékosságra építve, hogy a gyerekek a tanulást ne érezzék fájdalmas, fáradságos folyamatnak. A tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás – ezzel a tanulók motivációja növelhető. Az oktatásban a különböző logikai játékok és technikák alkalmazása nem öncélúan történik, hanem a tanterv és a tananyag megfelelő részébe való integrálással, szorosan kapcsolódva a megtanulandókhoz és a tanulók életkori sajátosságaihoz. A játék lehetőséget nyújt a differenciálásra, és a gondolkodási képességeken túl a szociális képességek fejlődése is várható.

Az alprogram tartalma:

- A problémamegoldó gondolkodás fejlesztési lehetőségei a gyakorlatban – stratégiák és algoritmusok.
- A vizualitás szerepe a gondolkodás fejlesztésében,
- Játékalapú megközelítések,

- Térszemlélet, sík- és térbeli tájékozódási képesség fejlesztése,
- Sakkjáték alapjainak elsajátítása és beépítése az iskolai tanulásba,
- Táblás játékok, társasjátékok, papír-ceruza játékok alkalmazása,
- játékstrukturált megközelítések,
- Kártyajátékok – Lapot kérünk!, Logiccards, Set stb.,
- Logikai játékok, logisztorik,
- Barkochba és egyéb csoportos szituációs játékok,
- Kreativitást és reflektivitást fejlesztő játékok.

A Művészetalapú alprogram (MA)

Az alprogram a művészeti nevelést célzó tanórák, a művészeteket pedagógiai eszközként felhasználó osztálytermi tanulás és a szabadidős művészeti tevékenységek terén nevelő/oktató pedagógusok metodológiai fejlesztésén keresztül hat a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérséklésének irányába. A művészettel nevelés sok és sokféle lehetőséget teremt a tanulástámogatás megvalósítására. Az alprogram célja művészeteket célként/eszközként használó tanórák, szabadidős foglalkozások biztosítása a tanulók számára.

Indirekt célok:

- Személyiség és társas készségek fejlesztése a művészeti tevékenység révén.
- Tanulási motiváció, tanulás iránti attitűd alakítása.
- Indirekt (kognitív képességeket célzó) tanulásfejlesztés művészeti keretek között.
- Tanulásfejlesztés a művészetek révén.
- (Inter)diszciplináris ismeretátadás művészeteken alapuló, résztvevőközpontú gyakorlatokon keresztül.
- Pályaorientáció művészetek révén.

A művészeti tevékenységbe ágyazott fejlesztés keretében lehetőség van a tanuló egyéni sajátságaihoz alkalmazkodó, esélyegyenlőséget biztosító pedagógiai módszerek alkalmazására, ezáltal az adaptivitás biztosítására.

Az alprogram tartalma:

A művészeti tantárgyak és a mozgásra irányuló testnevelés tantárgy a készségtárgyak körébe sorolhatók, s ez arra is lehetőséget ad, hogy hasonló tartalmi elemek szerint épüljenek fel alprogramjaik is. Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak megvalósításának támogatása a művészeti nevelést szolgáló tanórai környezetben, a differenciálásra épülve. Művészetekre épülő tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben. Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás művészetalapú támogatása iskolai környezetben.

A Testmozgásalapú alprogram (TA)

Az alprogram az iskolai testmozgásprogramok három területén kívánja bővíteni sajátélmény-szerzést biztosító tanulási környezetben a pedagógusok módszertani repertoárját és szemléletét:

- testnevelés óra,
- mozgásos tanulás osztálytermi környezetben,
- szabadidős mozgástevékenységek.
-

A TA a testmozgás iskolai környezetben előforduló minden formájára támaszkodva, tanulástámogató eszközeivel vesz részt a tanulói komplex személyiségfejlesztésben. Az aktív, kreatív, felelősségteljes magatartást kialakító oktatási módszerek alkalmazásával teszi az alprogram a testmozgáson alapuló tevékenységeket a közösségi célok és az egyéni felelősség életgyakorlatává. Cél még az egészségtudatos, jövőorientált életmód kialakítása.

Az alprogram tartalma:

Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak implementációjának támogatása testnevelés órai környezetben, a differenciálásra építve. Mozgásos tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben. Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás testmozgásalapú támogatása iskolai környezetben.

Egyéb foglalkozások:

„Te órád” – a diák érdeklődéséhez, igényéhez, saját választásához igazítható, amely órákon az osztálykeret nem feltétlenül kell, hogy érvényesüljön. Lehet az intézmény életében már meglévő, jól működő, már hagyományokkal rendelkező foglalkozások, szakkörök, tehetséggondozó programok stb. továbbvitele, megtartása, de a foglalkozások középpontjába helyezve a tanulók szociális-emocionális fejlesztését. Az óra kiválasztását a pedagógus segíti.

A *„Ráhangolódás”* biztosítja, hogy a tanulók lelkesen, motiváltan kezdjék el a napot az iskolában, és érzelmi biztonságban érezzék magukat az osztályközösségben. Heti 1-3 alkalommal javasolja a Komplex Alapprogram 20-25 perces foglalkozás keretén belül. A tanulási környezetet célszerű átalakítani úgy, hogy a tanulók körben ülhessenek székeken vagy szőnyegen, így megkönnyítve a kommunikációt.

A foglalkozás felépítése ajánlottan a következő:

- Üdvözlés
- Beszélgetés
- Közös tevékenység/játék
- Zárás

A Ráhangolódás megvalósítása a nap elején, illetve osztályfőnöki óra keretében, vagy a délutáni foglalkozások elején javasolt .

A Komplex Alapprogram nevelési-oktatási program önálló tanítási tanulási stratégiával rendelkezik, amely a differenciált, tanulóközpontú szemléletre épít. Pedagógiai módszereket és eljárásokat jelent, amelyek erősítik az intézményünk tanulástámogató szerepét, növeli tanulásban akadályozott tanulóink személyiség- és képességfejlesztő tevékenységének eredményességét.

A program épít:

a tanulók sokféleségére, egyediségére,

fejleszti az egyedi képességek társas interakciókon keresztül történő kibontakoztatását,

az egyéni tanulási utak és az önálló tanulás szerepének növelését az iskolai környezetben.

3.1.5. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

Az alapozás időszakában az olvasás-írás tanítása a Meixner féle diszlexia prevenciós és reedukációs módszerrel történik.

A tankönyvválasztás joga az adott tárgyat tanító pedagógusé a szakmai munkaközösséggel való egyeztetést követően. A választhatóság elve csak akkor érvényesül, ha erre lehetőség mutatkozik az országos tankönyvjegyzék kínálatában. Ennek megfelelően olyan tankönyveket kívánunk választani, mely külalakjában vonzó, esztétikus, magán hordozza, illetve magába foglalja azoknak a gyermekeknek életkori sajátosságait, akik abból tanulnak.

A kiválasztás feltételei:

- A feldolgozandó tananyag szisztematikusan felépítve, egyértelmű információkat hordozva, lényegre törő ábrákkal kerüljön a tankönyvbe.
- Vegye figyelembe a sérült tanulók absztrakt gondolkodásának fejletlenségét, megfelelően fejlessze a kognitív képességeiket.
- Fokozatosan fejlessze a tanulók öntevékenységét.
- Adjon lehetőséget a differenciált oktatásra.
- Az ismeretanyag jól olvashatóan, jól áttekinthetően legyen elrendezve.
- A tantárgyak között átjárhatóság legyen, vagyis a különböző tantárgyak ismeretanyagai támaszkodjanak egymásra.
- Több év távlatában is visszakereshető legyen az ismeretanyag magja.
- Példái a mindennapi életből táplálkozzanak, ne legyenek idealizáltak.
- A tankönyvet, munkafüzetet vagy feladatlap egészítse ki, mely a megerősítést, a sokoldalú gyakorlást, az önálló munkáltatást, az ellenőrzést szolgálja.
- Tudáspróbái, felmérései a tananyag minimumkövetelményeire épüljenek, lényegre törőek legyenek.
- Megfelelő tanári kézikönyv egészítse ki.
- Anyaguk legyen tartós.
- A taneszközök legyenek figyelemfelkeltőek, könnyen kezelhetők.
- Álljon rendelkezésre egyazon taneszközből tanári és tanulói készlet.

- Adjon lehetőséget többféle munkáltatásra.
- Az ismeretszint több fokán használható legyen.

Intézményünk eszköz- és felszerelés jegyzéke a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet és a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet alapján biztosított.

3.1.6. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelésére fordítjuk a fő hangsúlyt. Fokozatosan átvezetjük a gyermeket az óvoda játékközpontú cselekvéseiből az iskolai tanulás tevékenységeibe. Megfigyelésük után meghatározzuk húzó képességüket, illetve a legnagyobb lemaradást mutató területet. Ez alapján kapják a habilitációs foglalkozásokat. Szorgalmazzuk a napközi otthoni ellátásukat, hogy a lehető leghosszabb ideig egységes magatartási és tanulási követelményeket állítsunk eléjük.

A tantárgyfelosztásban törekszünk arra, hogy lehetőleg 1-2 gyógypedagógus tanítson ezeken az évfolyamokon, mivel így tudjuk biztosítani az iskolai fegyelem, figyelem és kötelességtudat minél korábbi kialakulását.

A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítmény-elvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok. Fokozatosan előtérbe kerül a Nat elveiből következő motiválási és tanulásszervezési folyamat.

Ezeken az évfolyamokon egyszerre vannak jelen a 3-4 éve együtt haladó tanulók az évfolyamot ismétlőkkel, és a többségi általános iskolából újonnan érkezőkkel. A különböző előéletű tanulók esetében magas szintű differenciálást kíván a gyógypedagógusoktól, hogy mindenkivel saját szintjükön haladjanak, képesek legyenek motiválni a sok kudarcot átélt, gyakran erősen túlkoros gyermekeket. Folyamatosan biztosítjuk, hogy kollégáink a módszertani megújulásukhoz szükséges továbbképzéseket el tudják végezni. A munkaközösségeket arra biztatjuk, hogy a jól bevált gyakorlatokat osszák meg egymással, folyamatos szakmai konzultációkkal segítsék a tanulók teljesítményének növekedését.

Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képesség-együttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása. Mintákat adunk az önálló ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz. Tanulóink várható további életútjának ismeretében személyre szabottan állítjuk össze a tudástartalmakat, gyakoroltatjuk a kulcskompetenciákat. Az együttműködési készség fejlesztése minden tanulónk esetében kiemelkedően fontos, hiszen akár a továbbtanuláshoz, akár a munkavállaláshoz, akár a családalapításhoz elengedhetetlen.

Ebben az életkorban kell az egészséges életmód fontosságát tudatosítani a fiatalokban, hogy a későbbiekben képesek legyenek e szerint élni. A stressz oldás technikáinak elsajátíttatása is

ennek az időszaknak a kiemelkedő feladata. Ötvözzük a gyakorlati ismereteket az elméleti tudással, természetesen az életkori sajátosságok figyelembe vételével.

A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozat hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint a pályaorientáció.

Mivel tanulóink egy részének befejeződik a tanulás az általános iskolával, ezért az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban készítjük elő a sikeresebb életkezdést. A családi háttér gyakran nem megfelelő, ezért a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi megalapozásával, helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával pótoljuk a hiányosságokat. A társadalmi beilleszkedés érdekében a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek frissen tartása, az önálló tanulás és az önművelés megalapozása a legfontosabb teendő.

3.1.7. Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a köznevelési törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg valamennyi évfolyamon heti öt testnevelésóra keretében. A mindennapos testmozgás kiegészül még intézményünk több tanulója számára a napközi otthon játék- és sportfoglalkozásain való részvétellel. Célunk, hogy a testnevelés/testmozgás az alapvető mozgáskészségek gyakorlásával járuljon hozzá a gyerekek testképének fejlesztéséhez, mozgáskultúrájuk javításához, a bennük felgyülemlett feszültség levezetéséhez, érzelemviláguk, szellemi-fizikai kitartásuk fejlesztéséhez, a mozgás iránti szeretetük továbberősítéséhez, hosszú távú fenntartásához.

Célunk a gyermekek testképének, térbeli mozgásának és tájékozódásának, finom-motorikájának, szem-kéz, szem-láb koordinációjának, a statikus, dinamikus és az egyensúlyozó képességének a fejlesztése. A mindennapos testnevelés/testmozgás fő feladata intézményünkben az, hogy a gyermekek minél sokrétűbb mozgáskultúrára tegyenek szert, és tudatosuljon bennük az élethosszig tartó fizikai aktivitás fontossága.

3.1.8. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai

Intézményünkben a kötelező tanórai foglalkozásokat a tantárgyfelosztásban meghatározott pedagógusok tanítják. A tantárgyfelosztás az iskola pedagógus-erőforrásainak optimális kihasználásával készül úgy, hogy minden osztály és tanulócsoport számára biztosítsa a szakos ellátást. Az iskola méretéből és specializáltságából adódóan a pedagógusok szülői-tanulói oldalról történő kiválasztására nincs lehetőség. Választható tantárgyak jelenleg nincsenek a sajáts nevelési igényű tanulóink számára. A nem kötelező tanórai foglalkozások tananyagát és követelményeit a helyi tanterv tartalmazza, melyek az adott tanévre vonatkozóan kerülnek aktualizálásra a tanmenetekkel összhangban.

3.1.9. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Intézményünkben minden tanuló sajátos nevelési igényű és magas a HHH-s és HH-s tanulók aránya. Beiskolázási körzetünkben sok a munkanélküli család, alacsony a jövedelem és a szülők iskolázottsága. Ezen tények ismeretében készítettük el a tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket.

A tanulási esélyegyenlőség segítésének elvei

Minden tanköteles tanulónak törvényben biztosított joga, hogy számára megfelelő oktatásban részesüljön. Ennek érvényesítéséhez az iskolának (az iskolafenntartókkal, a családdal, a gondviselőkkel, szakmai és civil szervezetekkel együttműködve) a következő elvek szerint kell biztosítania a nevelő-oktató munka feltételeit:

- a tanulók tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és valamennyi területén;
- a tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása;
- a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül;
- egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési, értékelési eljárások alkalmazása.

Az esélyegyenlőség biztosítását célzó intézkedéseink

Humán erőforrás: szakember ellátottságunk megfelelőnek mondható. Rendelkezünk olyan speciális végzettségű gyógypedagógusokkal, akik meg tudják valósítani a fenti elvek mentén született feladatokat: (könyvtárosi, gyermekvédelmi felelősi, tehetség gondozói, szabadidő szervezői teendők – bár ezekre státusz nem áll rendelkezésünkre.)

Infrastruktúra: alapvető helyiségekkel rendelkezünk, de ideálisnak távolról sem nevezhető a helyzetünk. Számítástechnika termünk kicsi, a géppark fejlesztésre szorul. Tornatermünk nincsen, tornaszobába szorulnak a gyermekek, a mindennapos testnevelés nehezen megoldható. Kevés a fejlesztő terem, de eszköz készletünk elegendő.

Habilitációs órák: minden tanulónknak jár a habilitációs foglalkozás. Ennek összeállítása a tanulók alapos megismerése, szükségleteik feltérképezése és a lehetőségekkel történő egybehangolása után történik, egyéni fejlesztési tervek alapján

Napközis, tanulószobai ellátás: Nem csupán biztosítjuk tanulóinknak a tanulószobai, illetve a napközis ellátást, hanem szorgalmazzuk is a tanulási sikertelenségek csökkentése érdekében.

Szabadidős programok: Tanulóink számára vonzó szabadidős programokat szervezünk mind a szorgalmi időszakban, mind a nyári szünetben. A felügyelet mellett történő sportolás, táborozás,

kirándulás, színházlátogatás segíti tanulóink felzárkózását a kevésbé hátrányos helyzetűek közé.

Tehetséggondozás: A sajátos nevelési igényű tanulóink között sok tehetséges gyermek van. A sportban, a képző- és előadó művészetben kiválókat folyamatosan fejlesztjük, és versenyzési lehetőséget biztosítunk a számukra, ahol összemérhetik tudásukat hasonló társaikkal.

3.1.10. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

A magyar nyelv és irodalom tantárgy értékelése

A magyar nyelv és irodalom a NAT egyik műveltségi területe. Az alaptanterv ugyanis nem tantárgyakat ír elő, hanem azoknál szélesebb, általánosabb képzési területeket, ezeket nevezzük műveltségi területeknek. Ez a szemlélet megengedi, hogy a műveltségi területen belül meghatározott feladatokat akár több tantárgy keretein belül valósítsuk meg. Természetesen egy olyan tárgynál, mint a magyar nyelv és irodalom fontos szempont az integráció, ez azonban nem jelenti, jelentheti az egyes területek összemosását.

Integrálni csak meglévő ismereteket lehet jól, egymásra építkezve, egymást erősítve.

Az 1-4. évfolyam kiemelkedő és egyben elsődleges feladata az írott szöveg jelrendszerének megismertetése, illetve az olvasás technikájának elsajátítása: a betűk összeolvasása. Az olvasás és írás elsajátításához kellenek olyan részképességek, amelyek mindkét feladat elsajátításához szükségesek, de még több olyan részképesség van, ami külön-külön fejlesztendő a cél eléréséhez.

Ezen kívül az olvasás megtanulása és az olvasási készség fejlesztése, a szövegértő olvasás képességének fejlesztése a kiemelt feladat. Az olvasmányok szövegeinek segítségével valósul meg a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi formálása.

Az írástanítás célja nemcsak a tetszetős, jól olvasható, esztétikus kézírás megtanítása, hanem az írás eszközként való tudatos használatának megalapozása is. Az írott nyelvhasználathoz kapcsolódik a nyelvtan-helyesírás és az írásbeli szövegalkotás (fogalmazás) tanítása is.

A tantárgy részterületei hagyományosan a következők: olvasás, írás (1-2. évfolyam) olvasás, nyelvtan, fogalmazás (3-4. évfolyam)

Az 5-8. évfolyam feladata a kulturált nyelvi magatartás, a magyar nyelv rendszerének megismerése, gyakorlatban való alkalmazása, tanulási képesség kialakítása, szövegértés, szövegalkotás elsajátítása, irodalmi kifejezésformák megismerése, ítélőképesség, erkölcsi érzékenység és tudatosság fejlesztése.

A tantárgy részterületei a következők: magyar irodalom, magyar nyelvtan.

A magyar nyelvtan nagyon fontos ahhoz, hogy jól tudjunk kommunikálni. Ha nem tudjuk, hogyan rakjuk egymás után a szavakat, nyelvünk agglutináló jellege miatt a toldalékokat, akkor értelmetlen mondatokat fogunk kapni, és nem tudunk részt venni a kommunikációban.

A nyelvtan meghatározza az egyén világos gondolkodását és eleganciáját. A nyelvtan óra tehát nem más, mint az anyanyelvnek minél magasabb szintű tudatosítása.

Magyar irodalom tantárgynál az irodalom, mint művészet befogadásának megalapozása és fejlesztése a feladat. Az olvasás iránti igény felkeltése, felkészítés az irodalmi kifejezési formák felismerésére, megértésére, befogadására. Érzékenység kialakítása az irodalmi művekben megjelenő értékek, emberi problémák felfedezésére.

A tantárgyat a fentebb leírtak ellenére egy érdemjeggyel értékeljük.

Az etika tantárgy értékelése

Az etika tantárgy alapvető feladata az erkölcsi nevelés, az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A tantárgy középpontjában a formálódó gyermeki személyiség áll testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmi szerkezetet.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanulók erkölcsi érzékének kialakítása és fejlesztése, az európai civilizációban általánosan elfogadott erkölcsi értékek tanulmányozása, és ezek alkalmazása a mindennapokban azzal a szándékkal, hogy mindez segítségükre legyen a megfelelő életvezetés és értékrend kialakításában, az önálló véleményformálásban, erkölcsi problémáik tudatosításában és a felelős döntéshozatalban. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során törekszünk a normaértelmezés egyszerű voltára, az ehhez kapcsolódó követelmények konkrét megfogalmazására.

A magatartást befolyásoló értékek, illetve erények egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással állnak kapcsolatban. Ezeket az értékeket, illetve erényeket az etika órákon erősítjük.

Az erkölcsi érzék, a lelkiismeret fejlesztése lehetővé teszi, hogy gyermekeink olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető erkölcsi értékekhez, valamint saját és közösségeik érdekeihez.

Az erkölcsi nevelés célja a felelős gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél különös tekintettel kell lenni az érzelmi intelligencia fejlesztésére is, amely a viselkedést lényegi módon befolyásolja.

Az etika tantárgy felépítése nem elsősorban ismeret-, hanem érték- és fejlesztésközpontú; ezért fontossága az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél kiemelkedő.

A tananyag tartalma az enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére a hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és személyes élményekre épül. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak, valamint az adott tanuló mentális képességeinek megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulókra nem közlések befogadóiként, hanem a

tanulási folyamat aktív kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső résztvevőiként tekint.

Az etika órák kitüntetett munkaformája lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés.

A fentiekkel összhangban az értékelés módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Osztályozás nélküli értékelést alkalmazunk, így történik a kívánatos magatartási értékek rendszeres megerősítése egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről. Értékelésünk a tantárgyból:

- megfelelt
- nem felelt meg.

Írásbeli feladatok értékelése

Az írásbeli beszámoltatás szerepe:

- a tanulók tudásának, önálló feladatmegoldásának mérése;
- a hiányosságok felmérése, pótlásuk megszervezése;
- típushibák feltárása, a tapasztaltak felhasználása a tanulási folyamatban.

Célja:

- a tanulói túlterhelés megakadályozása,
- a helyes önértékelés kialakításának segítése,
- a tantárgyban elért eredmények objektív megítélése,
- a továbbhaladáshoz szükséges ismeretek feltérképezése.

Formái	**Tartalma**	**Megíratás módja, rendje, korlátai és súlya**
Év eleji felmérés	Aktuális tudásszint felmérése, a tovább-haladáshoz szükséges tudásszint ellenőrzése.	Ha nem előzi meg ismétlés, akkor csak a tájékozódást szolgálja. Ilyenkor nem osztályozzuk.
Félévi felmérés	A félév tananyagának alapkövetelményeit méri.	Több órás ismétlésnek kell megelőznie, előre be kell jelenteni. A félévi osztályzat

		megállapításánál kiemelten kezeljük.
Rövid írásbeli számonkérés	Egy adott témában való tájékozottságot, az órára való felkészülést ellenőrzi.	Bármikor megíratható, súlya a szóbeli felelettel egyenértékű.
Témazáró dolgozat	A tananyag egy nagyobb témakörének alkalmazás-képes tudását méri. Ezeket a tankönyvekben található, illetve a pedagógus által elkésztett felmérő lapokkal végezzük.	Egy napon legfeljebb egy témazáró dolgozat íratható, és ezt összefoglalásnak kell megelőznie. A megíratás időpontját, témaköreit a diákokkal előre tudatni kell. A félévi és év végi osztályzatoknál meghatározó súllyal szerepel, de szóbeli feleletekkel ki kell egészíteni.
Év végi felmérés	A tanév tananyagának alapkövetelményeit méri.	Több órás ismétlésnek kell megelőznie, előre be kell jelenteni. Az év végi osztályzat megállapításánál kiemelten kezeljük.

A súlyos írászavarban szenvedő tanulók lehetőséget kapnak arra, hogy az írásbeli felmérések helyett szóban adhassanak számot tudásukról. Törekedni kell arra, hogy a felméréseket a második, illetve a harmadik órában írassuk. A szülők a felmérésekbe és a tanulók egyéb iskolai munkáiba is betekintést nyerhetnek. Az írásbeli beszámoltatások eredménye nem lehet a tanuló félévi és év végi minősítésének (osztályzatának) egyedüli meghatározója, lehetőséget kell adni szóbeli feleletre is, és minősítéskor figyelembe kell venni a tanuló egész éves munkáját. Az írásbeli dolgozatokat a pedagógusnak egy héten belül ki kell javítania, és az eredményeket a diákokkal ismertetnie kell, illetve aznap bejegyeznie a digitális naplóba.

Szóbeli értékelés

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók esetében szükség van a szóbeli számonkérésre, feleltetésre. A szóbeli feleltetés alkalmazásánál figyelembe kell venni az értelmi sérülés súlyosságát, a kommunikációs képességek szintjét, a beszéd alaki és tartalmi jellemzőit, a tanulók életkorát és személyiségének jellemzőit.

A szóbeli feleltetés gyakoriságát és időtartamát meghatározza:

- az értelmi sérülés súlyossága,
- a tanuló életkori sajátossága,
- kommunikációs képessége,

- a rendelkezésre álló időkeret,
- a tantárgy specifikuma,
- a szóbeli feleltetés célja.

A szóbeli felelet alkalmazásának célja a tanulók személyiségének és a kulcskompetenciáknak fejlesztése.

Személyiségformálás:

- az önértékelés fejlesztése,
- a személyiség jobb megismerése,
- azonnali visszacsatolás lehetősége,
- motiválás.

Képességfejlesztés, kulcskompetenciák erősítése:

- kommunikáció (metakommunikáció) fejlesztése
- kapcsolatteremtő képesség fejlesztése
- gondolkodási képességek (rendszerezés, lényeglátás) fejlesztése
- előadói készség alakítása
- a tanulók szókincsének, kifejezőkészségének javítása.

A szóbeli feleltetés iskolánkban alkalmazható formái

Egyéni feleltetés:

- kész vázlat segítségével,
- vázlatkészítéshez kapcsolódó feleltetéssel,
- vázlat nélkül,
- látens felelés (nem szólítjuk fel a tanulót feleltetésre, hanem a tanórai aktivitás, megnyilatkoztatás alapján értékeljük).

Kiscsoportos feleltetés:

A differenciált tanulásszervezési eljárások gyakori alkalmazása (csoportmunka, páros munka, kooperatív tanulási technikák) során kerülhet sor ennek a számonkérési formának az alkalmazására, főként felső tagozatban.

Frontális feleltetés:

Ismétlő, rendszerező, összefoglaló órákon javasolt az alkalmazása, nyílt kérdések alapján.

A tanulók teljesítményének értékelése, minősítése

Az értékelés szempontjai

A tanulók iskolai teljesítményének értékelésében négy fő szempont érvényesül:

- a tanuló önmagához mért fejlődése képességei, valamint az elsajátított ismeretanyag mennyisége és mélysége terén;
- a tantárgyi követelményeknek való megfelelés mértéke, szintje;
- a tanuló tantárgyhoz való viszonya, szorgalma;
- a tanuló szociális képességeinek, viselkedésének fejlődése.

Az év végi értékelésnél a tanuló önmagához mért fejlődését és a tantárgyi követelmények teljesítésének szintjét, valamint az iskolán kívülről hozott, követelményeken túli tudását egyaránt figyelembe vesszük.

Az értékelés formái

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók esetében az első évfolyamon félévkor, valamint tanév végén, illetve a második évfolyamon félévkor szöveges értékelést alkalmazunk. Szöveges értékelésünk a követelményeknek megfelelően történik, de messzemenően fejleszti és segíti a gyermeki személyiség eltérő ütemben történő fejlődését, biztosítja a motiváló, feszültségmentes iskolai munka feltételeit.

A tanuló teljesítményére, előmenetelére a tanítási év közben az alábbi minősítéseket alkalmazzuk:

- Kiválóan megfelelt,
- Jól megfelelt,
- Megfelelt,
- Felzárkóztatásra szorul.

Szimbólumaink a füzetekben, munkatankönyvekben, munkadarabokon:

* kiválóan megfelelt (5); (piros csillag)
- jól megfelelt (4); (piros pont)
O megfelelt (3); (piros karika)
O felzárkóztatásra szorul (2); (fekete karika)
- nem tudott megfelelni (1); (fekete pont)

Ha a tanuló „felzárkóztatásra szorul” vagy „nem tudott megfelelni” minősítést kap egy vagy több tárgyból, akkor segítjük a hiányok, lemaradások pótlásában. Habilitációs foglalkozást is biztosítunk számára, ahol képességfejlesztést végzünk. A pedagógusok egyéni fejlesztési terv alapján végzik a diák felzárkóztatását.

A *második évfolyam* második félévétől kezdve minden felsőbb évfolyamon a tanulók teljesítményét 1-től 5-ig terjedő érdemjeggyel, osztályzattal havi rendszerességgel értékeljük a következő módon:

- jeles (5)
- jó (4)

- közepes (3)
- elégséges (2)
- elégtelen (1)

Az értékelés rendszeressége

1. évfolyamon félévkor és tanév végén, valamint a 2. évfolyamon félévkor a tájékoztató füzetben és értékelőlapon végezzük a szöveges értékelést valamennyi tantárgyra vonatkozóan. Az érdemjegyekkel történő értékelés bevezetésétől kezdve a tantárgyak sajátosságaiból adódó gyakorisággal osztályozunk, de legalább havi egy érdemjegyet adunk, kivéve az etika tantárgyat, ahol szövegesen értékelünk. Az érdemjegyek és minősítések javításának lehetőségét a sajátosságok figyelembe vételével minden tanuló számára biztosítjuk. A javítás lehetőségéről, módjáról, idejéről, megismételhetőségéről a tanulókat tájékoztatjuk. A szülők értesítésének érdekében, az értékelést/érdemjegyet a KRÉTA digitális naplóba vezetik be a pedagógusok, az értékelés megtörténtét követő 5 munkanapon belül. A tanév végén a tanulók teljesítményét - az etika tantárgy kivételével, amit szövegesen értékelünk -, osztályzattal minősítjük, és ezt a bizonyítvány útján hozzuk a szülők tudomására.

3.1.11. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása

Bármely tantárgyból az otthoni, a napközi otthoni vagy a tanulószobai másnapra történő felkészülés az önálló munkavégzés erősítését, a gyakorlást, a tananyag megerősítését szolgálja. A szóbeli és írásbeli házi feladatok mennyiségénél és minőségénél figyelembe kell venni a következőket:

- a tanulók több tantárgyból is kapnak házi feladatot;
- a feladatok a tanítási órán tanult ismeretekkel megoldhatók legyenek;
- új tananyagrészek megtanítása nem lehet sem délutáni, sem otthoni feladat;
- a házi feladat olyan legyen, amit a tanuló önállóan, vagy minimális pedagógus, illetve szülői segítséggel el tud végezni;
- a napi felkészülés ideje nem lehet több 1 óránál.

A házi feladat a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás készség- és képességfejlesztést, valamint az ismeretek megszilárdítását szolgálja.

A házi feladat adásakor is törekedni kell a tanulók képességeihez mért mennyiségi és minőségi differenciálásra. Mindezeket a napközi otthonos, illetve tanulószobai ellátást igénylő tanulóknak az intézményben kell elvégezni. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az aktuális napon feladott házi feladatokat maradéktalanul elvégezzék. Ehhez a nyugodt, tanulást segítő légkör megteremtése a foglalkozást tartó pedagógus feladata.

Hétvége előtt, péntekről hétfőre, kevesebb házi feladatot adunk, hogy legyen elegendő idő a pihenésre és a kikapcsolódásra. Az őszi, téli és a tavaszi szünet a feltöltődést szolgálja, erre az időszakra csak szorgalmi feladat adható.

3.1.12. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

Tanulóink fejlesztésénél figyelembe vesszük a tanulási nehézségeket, sajátos nevelési szükségleteiket, amelyek kielégítéséhez határozzuk meg a célokat, a fejlesztési tartalmakat és eljárásokat. Mindehhez igazítjuk a kiegészítő szolgáltatásokat. Az egyéniesített nevelés - differenciált tartalmakban, módszerekben, kiscsoportokban és az egyéni fejlesztő órákon valósul meg. A csoportok kialakítása előzetes megfigyelés, tapasztalatgyűjtés és pedagógiai vizsgálatok segítségével történik.

3.1.13. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

Intézményünkben gondoskodunk az enyhén és a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók fizikai állapotának és edzettségének vizsgálatáról. Tanév elején a tanulók fizikai és motorikus képességeinek mérésére 1-8. évfolyamokon a Hungarofit tesztsort használja. A második félév végén ezt a tesztsort az 1-4. évfolyamon végezzük el. Az 5-8. évfolyamokon a második félév során a Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt (NETFIT®) feladatsorát hajtjuk végre. Ezeket a méréseket január eleje és május vége között szervezzük meg, a tanulók iskolában tartózkodásának és egészségi állapotának függvényében. A mérések eredményeit a pedagógusok a NETFIT informatikai rendszerbe töltik fel. NETFIT program küldetése, hogy népszerűsítse és tudatosítsa az élethosszig tartó fizikai aktivitás jelentőségét és az egészségtudatos életvezetés értékeit az iskoláskorú diákok, családjaik és a köznevelés szereplői körében.

Az általános fizikai teherbíró képesség mérésének célja az egyes képességek területén belül mutatkozó hiányosságok feltérképezése. E hiányosságok feltárása kiindulási alapul szolgál a fejlesztő, felzárkóztató programok elkészítéséhez, lehetőséget biztosítva az általános teherbíró képesség fokozatos fejlesztésére, a szükséges szint elérésére, megtartására. A Hungarofit fittség vizsgáló módszert az egészség sajátos aspektusaival összefüggésben, az egészség szempontú fittség dimenzióinak mérésére használjuk.

Az állapotfelmérés a diák és a szülő számára tájékoztató jellegű (hol tart a tanuló, hová fejleszthető). A lefolytatott mérés, vizsgálat eredményeit a vizsgálatot végző pedagógus a mérésben érintett tanulónként, osztályonként és évfolyamonként rögzíti, az eredményeket a testnevelés tantárgyat tanító pedagógusokkal közösen elemzi, és meghatározza a tanuló fizikai fejlődése szempontjából szükséges intézkedéseket.

A NETFIT® fittségmérési rendszer négy különböző fittségi profilt különböztet meg, amely profilokhoz különböző fittségi tesztek tartoznak.

Testösszetétel és tápláltsági profil:

- Testtömegmérése – testtömeg-index (BMI)
- Testmagasság mérése
- Testzsírszázalék-mérése – testzsírszázalék

Aerob fittségi (állóképességi) profil:

- Állóképességi ingafutás teszt (20 méter vagy 15 méter) – aerob kapacitás.

Vázizomzat fittségi profil:

- Ütemezett hasizom teszt – hasizomzat ereje és erő-állóképessége,
- Törzsemelés teszt – törzsfeszítő izmok ereje és nyújthatósága,
- Ütemezett fekvőtámasz teszt – felsőtest izomereje,
- Kézi szorítóerő mérése–kéz maximális szorító ereje,
- Helyből távolugrás teszt – alsó végtag robbanékony ereje.

Hajlékonysági profil:

- Hajlékonysági teszt – térdhajlítóizmok nyújthatósága, csípőízületi mozgásterjedelem.

A vizsgálatokat támogató eszközök a pedagógusok rendelkezésére állnak. A Magyar Diáksport Szövetség összeállította, és ingyenesen az iskolák rendelkezésére bocsátotta az eszközcsomagot.

3.1.14. Az intézmény egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

Az iskola egészségnevelési elvei

Az iskolai egészségnevelés célja, hogy a tanulók képesek legyenek objektív módon felmérni saját egészségi állapotukat, ismerjék az egészségkárosító tényezőket, azok hatásait, elkerülésük módját.

Az egészségtudatos magatartás kialakítása egyrészt a szükséges ismeretek megszerzése, másrészt a szükséges készségek begyakorlása révén történik a tanulóknál. Nem elég, hogy tisztában legyenek a kockázati tényezőkkel, még fontosabb, hogy ismerjék az egészséget szolgáló hétköznapi tevékenységeket (mindennapos testmozgás, egészséges táplálkozás, rendszeres tisztálkodás, környezetük tisztán tartása, pihenés stb.), igényeljék és gyakorolják azokat. A tanulás lényege nem a lexikális ismeretek gyarapítása, hanem a funkcionális tudásszerzés, mely a cselekvési képességekben nyilvánul meg.

Az egészségnevelés kiemelt témakörei:

- betegségek, balesetek elkerülése;
- egészség megőrzése, helyes szabadidős szokások kialakítása;
- az egészséges állapot megbecsülésére nevelés, a helyes egészségfelfogás kialakítása;
- egészséges táplálkozásra nevelés,
- társkapcsolatok egészségügyi kérdései;
- higiénés magatartásra nevelés;
- egészséges mozgásfejlődés, helyes testtartás;
- mentálhigiéné, krízis-prevenció;
- függésekhez vezető szokások (alkohol, nikotin, drog) megelőzése;
- harmonikus kapcsolat kialakítására nevelés, konfliktuskezelés;
- családi életre nevelés.

Az intézmény környezeti nevelési elvei

A környezeti nevelés fogalma

Az iskolai környezeti nevelés az a pedagógiai folyamat, melynek során a gyerekeket felkészítjük környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint az élő és élettelen természet érdekeit is figyelembe vevő cselekvésre.

Ezért a környezeti nevelés:

- Megfelelően stabil és megújulásra képes érzelmi kapcsolatot alapoz és erősít meg az élő, illetve élettelen környezettel.
- Kifejleszti a szándékot és képességet a környezet aktív megismerésére.
- Felkelti az igényt, képessé tesz:
- A környezet változásainak, jelzéseinek felfogására;
- Összefüggő rendszerben történő értelmezésére, a rendszerben felismerhető kapcsolatok megértésére;
- A problémák megkeresésére, okainak megértésére;
- Kritikai és kreatív gondolkodás kialakítására, és ez által a lehetséges megoldások megkeresésére;
- Az egyéni és közösségi döntések felelősségének megértésére, vállalására környezeti kérdésekben;
- A környezet érdekeit figyelembe vevő cselekvésre;
- A környezeti nevelés olyan értékek felismerésének és olyan fogalmak meghatározásának folyamata, amelyek segítenek az ember és kultúrája, valamint az őt körülvevő biofizikai környezet sokrétű kapcsolatának megértéséhez és értékeléséhez szükséges készségek és hozzáállás kifejlesztésében. A környezeti nevelés hatást gyakorol a környezet minőségét érintő döntéshozatalra, személyiségformálásra és egy széles értelemben vett viselkedésmód kialakítására.

A környezeti nevelés célja

A környezeti nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését.

A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.

A környezeti nevelési program elkészítésének alapjai

Helyzetelemzés, helyzetkép

- Gyermekeink döntő többsége hátrányos helyzetű családban él. Ez a tény, valamint az iskola helye is befolyásolja a környezeti nevelési munkánk tartalmát és lehetőségeit.

- Az épületek adottak, de mivel több régi építményről van szó, a külső állaguk két épületet kivéve felújításra szorul. Sok még a teendőnk, hogy otthonosabbá tegyük a mindennapi intézményi életet. A tantermek, szobák mérete megfelelő, a fényviszonyok jók.
- Rendelkezünk az alapvető higiéniai feltételekkel.
- A gyerekek jól érzik itt magukat, mert barátságos a környezet, melyet színes faliújságokkal, tablókkal, növényekkel próbálunk hangulatosabbá tenni.
- A bútorzat alkalmazkodik a tanulók életkori sajátosságaihoz.
- Rendelkezünk az alapvető technikai felszereléssel, pl.: televízió, videó, magnó, CD-lejátszó, írásvetítő, fénymásoló, diavetítő, számítástechnikai felszerelés, interaktív tábla, kézműves eszközök.
- Intézményünk konyháiban nem főznek, hanem közeli intézményekből szállítják hozzánk az ételt. Gyermekeink külön erre a célra létesített helyiségben, az étkezőben önkiszolgálással fogyasztják el az ételeiket.
- Valamennyi helyszínen nagy udvar van, mely külön előny a gyermekeink számára, hatalmas mozgásigényüket kielégíti. Speciális nevelési igényű tanulóink már rendelkeznek a környezeti nevelés terén hagyományokkal, melyek:
    - ✓ papírgyűjtés
    - ✓ szárazelem gyűjtés
    - ✓ szűkebb környezetük megóvása és tisztántartása.

Ezek a hagyományok a különleges iskolai ünnepek, napok kapcsán is beépülnek a programokba. A mindennapi iskolai életünket intenzíven áthatja a környezeti nevelés. A tantestület nagy része naponta foglalkozik ezzel a kérdéssel. A környezeti nevelés az a területe az iskolai életnek, ahol még rengeteg a tennivalónk. Iskolánk tanárai készek a megújulásra, a modern irányzatok befogadására.

Erőforrások

A környezeti nevelési munkánk céljainak eléréséhez elengedhetetlen feltétel lenne, hogy az iskolai élet résztvevői egymással, valamint külső intézményekkel, szervezetekkel jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki. A résztvevők és a közöttük kialakuló együttműködés egyben környezeti nevelési munkánk erőforrása is.

Az elkövetkezendő években részletesen is ki kell dolgoznunk a külső és belső kapcsolatrendszerünket.

Belső erőforrások

Humán erőforrások	Feladat, szerepkör

iskolavezetőség	Támogatja a környezeti nevelési programokat. A minőségi munka részeként értékeli az ilyen tevékenységet. Anyagi forrásokat teremt. Ösztönző rendszert dolgoz ki. Aktívan részt vesz az egyes programokon.
pedagógusok	Kidolgozzák és a tantárgyakba beépítve tanítják az egyes környezeti tartalmakat. Elkészítik a pedagógiai programnak megfelelően az éves tervet, segítik és koordinálják annak megvalósítását. Dokumentációs és értékelő munkát végeznek, pályázatokat írnak, kapcsolatot teremtenek a külső támogatókkal.
diákok	Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai diákönkormányzatnak és az osztály-közösségeknek.
nem pedagógus munkakörben dolgozók	Az iskola adminisztrációs és technikai dolgozói munkájukkal aktív részesei környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatunk, hogy csökkentsük a felesleges papírfelhasználást, folyamatosan gyűjtsük a hulladékpapírt és a kifogyott nyomtatópatront. Az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas tisztítószereket használunk. Támogatják a tanári munkát az egyes programok hátterének biztosításával. Pl.: vizesblokkok, világítási hálózat, hőszigetelés karbantartása, javítása, kerti munkálatok stb. Környezettudatos munkájukra szükségünk van.
szülők	Mivel tanulóink nagy része hátrányos helyzetű, ezért a szülők támogatására kis mértékben számíthatunk.

Külső erőforrások

Intézmény, szervezet	Feladat, szerepkör
fenntartó	Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos. A főigazgató feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető legoptimálisabb helyzet megteremtését elérje. Célunk, hogy a fenntartó a kötelező támogatáson túl is finanszírozza az iskolai környezeti nevelési programokat.
környezeti neveléssel is	A tanórai és tanórán kívüli környezeti programok színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánk

foglalkozó intézmények	számára ilyen szempontból kiemelkedően fontosak a múzeumok, állatkertek és a nemzeti parkok.
civil szervezetek	A civil szervezetek szakmai ismereteikkel és programjaikkal segítik környezeti nevelési munkánkat. Tantestületünk több tagja rendszeresen részt vesz előadásaikon, továbbképzéseiken.
hivatalos szervek	Feladatuk annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslataikra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.
alapítvány	Az alapítványaink rászorultsági alapon támogatják a tanulók nyári táborokban való részvételét. Lehetőség van azonban arra is, hogy a tábori munkához szükséges eszközök vásárlását az alapítvány anyagilag segítse.
pályázat	A pályázatok megjelenésének figyelése az egész tantestület feladata. Tájékoztatják egymást pedagógusok a pályázati lehetőségekről, és segítik egymást azok elkészítésében.

Alapelvek

A környezeti nevelési program tervezése és megvalósítása során több alapelvet is figyelembe veszünk:

- az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése;
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés;
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés;
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése;
- az egészség és a környezet összefüggései;
- a helyzetfelismerés és felelősség felébresztése;
- a problémamegoldó gondolkodás kialakításának segítése.

Az iskola jövőképe

Szeretnénk az iskolánkat olyan intézménnyé alakítani, ahol a szülők és a gyerekek által közösen kialakított iskolaszerkezetben szinte természetes körülmények között zajlik néhány foglalkozás. Az osztálytermek, folyosók hangulatosabbak lesznek, több dísznövényt ültessünk az iskola zöldítési program keretében. Mindnyájan odafigyelünk az intézmény energia- és víz-felhasználására, csökken a keletkezett hulladék mennyisége, melynek nagy részét szelektíven gyűjtjük. A környezettudatos szemlélet felterjesztésében egyre több és több tanulót igyekszünk bevonni.

Célok

Az iskola jövőképe tulajdonképpen az egyetemes célok elérését segítik a hosszú távú fennmaradás és fenntarthatóság érdekében. Rövidtávú céljaink tartalmazzák azokat a

törekvéseinket, amelyeket a környezeti nevelési program végrehajtásának során minél előbb szeretnénk elérni.

Rövidtávú célok	Feladatok	Elvárható eredmények
A környezeti nevelés az oktatás és nevelés valamennyi területén jelenjen meg!	A helyi tantervben műveltségi területenként és a tanmenetekben is konkrétan jelöljük meg a feladatokat és az alkalmazni kívánt módszereket.	Az iskolai élet egészét átfogó környezeti nevelés valósul meg: - átdolgozott tanmenetek - változatosabb tanítási, tanulássegítési környezeti nevelési módszerek;
Erősítsük a tantárgyközi kapcsolatokat, hogy a tanulók egységben lássák az egy témához tartozó ismereteket!	Projektek kidolgozása (pl.: „Ügyeljünk a tisztaságra!”, „Védjük a természetet!”, „Sok kicsi sokra megy!”)	Egyre több gyermek örömmel vesz részt ezeken a programokon.
A pedagógusok, a felnőtt dolgozók és a szülők személyes példájukkal legyenek a környezettudatos életvitel hiteles terjesztői!	Képzések, továbbképzések és előadások tartása.	A felnőttek mintaként szolgáljanak a környezettudatosság alakítása során. Egyre többen vegyenek részt ezeken a programokon.
Az iskola tisztaságának javítása, a szemét mennyiségének csökkentése.	Tisztasági verseny szervezése. Szelektív hulladékgyűjtés – papír és száraz elem folyamatos gyűjtése, tárolásának és elszállításának megszervezése.	Javul az iskola tisztasága. Megvalósul a szelektív hulladékgyűjtés. Csökken az elszállított szemét mennyisége.
Takarékoskodás a vízzel, a villannyal, a gázzal és az adminisztrációhoz szükséges eszközökkel.	Rendszeres, majd alkalmankénti ellenőrzések. Mérések, számítások, következtetések.	Észrevehetően csökken az iskola víz-, gáz- és villanyszámláján szereplő összeg.
A tanulók ismerjék meg szűkebb környezetüket, lássák az értékeket, problémákat, ápolják a hagyományokat.	Tanulmányi kirándulások és nyári táborok kapcsán végzett szemlélődés, vizsgálódás. Kiállítások, vetélkedők szervezése.	Ha ismeri környezetét, jobban szereti, kötődik hozzá és megóvja.

Rövidtávú célok	Feladatok	Elvárható eredmények
A tanulók védelmezzék környezetüket, szülőföldjüket.	„Örökbefogadási” akciók: egy-egy fát, területet, amihez rendszeresen visszajárnak, figyelik változásait, gondozzák. Fák és más növények ültetése, gondozása, madáretetés.	A tanuló kötődik a környezete egy darabjához, és ezen keresztül átérzi környezetünk megóvásának fontosságát.
Fejlesszük a tanulók önálló ismeretszerzési képességét, a problémamegoldó gondolkodás módját.	Környezettel kapcsolatos szakkönyvek, folyóiratok, videó- anyag és CD-k beszerzése, honlapok megtekintése, a könyvtárban való hozzáférési lehetőség biztosítása. Az iskolarádió lehetőségének kihasználása. Természetvédelmi és KRESZ versenyekre való felkészítés.	Az eredmények megmutatkoznak az iskolai versenyeken. Bővül az érdeklődő gyermekek száma.

Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Tanórán kívüli és tanórai foglalkozások

A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek segítségével lehet közvetíteni. Ezért fontos a tantárgyak közötti integráció, legalább néhány területen. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy megfelelő módon diákjainkban egységes képet alakítsunk ki az őket körülvevő világról.

Lehetőségeink:

- terepmunka: táborok, tanulmányi kirándulások, akadályversenyek stb.
- kézműves foglalkozások: egy-egy ünnephez kötött, valamint napközis foglalkozásokon;
- kiállítások rendezése;
- modellezés;
- látogatások: múzeum, állatkert, papírgyár;
- versenyek.

Hagyományos tanórai foglalkozásokon lehetőség nyílik a tanulók környezeti nevelésére.

Magyar nyelv és irodalom

- ismerjék meg azokat az irodalmi alkotásokat, amelyek a környezetet és annak értékeit mutatják be (mesék, mondák, népdalok, versek);

- alakuljon igénnyé a szép és helyes beszédre való törekvés;
- fejlesszük az esztétikai, erkölcsi érzékenységet.

Matematika

- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére;
- logikus gondolkodásuk, szintetizáló és lényegkiemelő képességük fejlődjön;
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait;
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására;
- a tanulókban alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket.

Környezetismeret/Természetismeret

- szerezzenek tapasztalatokat, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről;
- ismerjék meg és őrizzék a természeti és az ember alkotta táj szépségeit;
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit;
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat;
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére.

Rajz és vizuális kultúra

- ismerjék fel a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit;
- ismerjék a hagyományápolás fontosságát, tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulására;
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát;
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően;
- kutassanak fel és ismerjenek meg helyi népi építészeti emlékeket.

Testnevelés

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják egészséges testi fejlődésüket;
- legyenek tisztában azzal, hogy a testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében;
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes;
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat (pl.: karikahajtás, zsákban futás, körjátékok stb.).

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet;
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete.

Ének-zene

- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait;
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban;
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét.

A tantárgyak lehetőségének kiegészítése az osztályfőnöki teendőkkel

Az osztályfőnök fontos szerepet játszik az osztályközösség kialakításában, formálásában. A környezet megóvására, szépítésére, otthonossá tételére, igényes, gondos alakítására való nevelésen túl a mindennapi problémák felismerése, életmódminták elemzése, a megoldások keresése is kiváló lehetőséget nyújt az együttes tevékenységek során a közösségépítésre, a személyes kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.

Az osztályfőnök összefogja a szaktárgyak idevágó, de a hagyományos tanórai kereteket megbontó tevékenységeit. Az osztályfőnöki órák témájának kínálata akkor hatékony, ha az legalább egy, de inkább négy évre tervezett sokszínű szocializációt programnak felel meg. Tervezése az osztályban tanító valamennyi pedagógus együttgondolkodását kívánja meg.

Módszerek

Olyan speciális gyógypedagógiai módszereket választunk, amelyek segítségével a sajátos nevelési igényű enyhén értelmi fogyatékos tanulóinkkal képesek leszünk a környezeti nevelési céljainkat megvalósítani.

Néhány munkánk során alkalmazott módszercsoport:

játékok: szituációs**,** kombinációs**,** érzékelést fejlesztő**,** ráhangolást segítő**,** bizalomerősítő**,** kapcsolatteremtést segítő**,** drámapedagógia;

modellezés: működő modellek készítése;

terepgyakorlati módszerek: terepgyakorlatok, térképkészítés**,** egyszerű megfigyelések, célzott megfigyelések, mérések;

aktív, kreatív munka: természetvédelmi és fenntartási munkák, rekonstrukciós munkák, madárvédelmi feladatok, szelektív hulladékgyűjtés**,** rend- és tisztasági verseny

művészi kifejezés: vizuális művészet a környezeti nevelésben, irodalmi alkotások, zeneművészet, táncművészet, népművészet, esztétikai érzékenység és élmény fejlesztése, a tanulók önkifejezése a művészetek nyelvén.

Taneszközök

Az iskola rendelkezik azokkal az alapvető oktatási eszközökkel, szakkönyvekkel és internet hozzáféréssel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek. A fejlődéssel lépést tartva új eszközöket kell beszerezni, valamint folyamatosan pótolni kell az elhasználódott eszközöket is.

Az intézményi környezet

Városi helyzetünkből adódóan az intézmény olyan célokat fogalmaz meg, melyek révén az iskolaépület szűkebb, illetve tágabb környezetének környezetbarátokká tétele válik fontossá.

Speciális városi ártalom a nagy forgalom, mely zajjal és légszennyezettséggel is jár. Célunk tanulóink közlekedési biztonságának növelése, a zaj- és légszennyezettség csökkentése.

Ennek megvalósítása érdekében feladatunk:

- közlekedésbiztonsági ismeretek kiemelt tanítása;
- zöldítés az iskola környékén és az iskolakertben, fák, cserjék ültetése;
- növények gondozása, pótlása, gyomtalanítás.

Fontos célunk a tiszta, egészséges környezet megteremtése.

Ennek érdekében feladatunk:

- szelektív hulladékgyűjtés;
- utak sózása helyett ásványi őrlemény használata;
- felvilágosító előadások az egészségkárosító anyagokról és a fertőzési veszélyekről.

A gyermekek mozgásigényének kielégítése érdekében feladatunk:

- az iskolai játszótér felszerelésének karbantartása, bővítése, homok cseréje.

Az iskola belső tereinek tiszta, meghitt környezetté alakítása miatt feladatunk:

- festések, felújítások;
- dekorációkhoz falitáblák;
- mellékhelyiségekben a szükséges felszerelés biztosítása;
- portalanítás, gyakori szellőztetés, lábtörlők alkalmazása;
- Az energia – felhasználás terén nagyon fontos a takarékos fűtés. Feladatunk: a gázkazán megfelelő szabályozása;

A takarékoskodáshoz hozzátartozik még a világítás és a vízfelhasználás. Célunk az egészséges fény preferálása, az egészséges ivóvíz felhasználása, a vízfogyasztás csökkentése.

Feladatunk:

- hagyományos fénycsövek cseréje energiatakarékos kompakt izzókra;
- víztakarékos öblítés;
- csapok karbantartása;
- a csatorna karbantartása;
- környezetbarát takarítószerek alkalmazása.

Maximálisan kihasználjuk az iskolakert és az udvar adta lehetőségeket. Célunk, hogy ezek a tanítás, pihenés és felüdülés helyei legyenek.

Feladatunk:

- növények gondozása, pótlása;
- fajátékok, madáretetők kihelyezése, gondozása.

Kommunikáció

A környezeti nevelésben – jellegénél, összetettségénél fogva – nélkülözhetetlenek a kommunikáció legkülönbözőbb módjai. Fontos számunkra, hogy diákjaink képesek legyenek:

- érthetően, tisztán beszélni;
- ismerjék az alapvető szakkifejezéseket.

Iskolán belüli kommunikáció formái:

- faliújságon közölt információk készítése;
- iskolarádió felhasználása híradásra;
- plakátok készítése és bemutatása.

Iskolán kívüli kommunikáció formái:

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása különböző napilapokból (segítséggel);
- környezetvédelemről szóló rádiós, televíziós és interneten megjelenő hírek feldolgozása;
- közvetlen környezet problémáinak felmérése, értékelése.

3.1.15. A tanulók jutalmazásának, fegyelmezésének, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

A magatartás értékelésének elvei

A tanuló magatartását minden hónap végén az osztályfőnök értékeli az osztályban tanító többi pedagógussal történő egyeztetés után. Az értékelésről a szülőt a tájékoztató füzeten, illetve a digitális naplón keresztül értesítjük.

A tanuló magatartásának értékelésénél a következő minősítéseket alkalmazzuk:

- példás
- jó
- változó
- rossz

Félévkor és tanév végén a kapott értékelés a tájékoztató füzetbe, a digitális naplóba, illetve a bizonyítványba kerül bejegyzésre.

A magatartás értékelésének szempontjai			
Példás	***Jó***	***Változó***	***Rossz***
Fegyelmezett. Segítőkész. Udvarias, illedelmes. Őszinte. Pozitív hatást gyakorol a közösségre. Hibáiról meggyőzhető, hajlandó a korrigálásra. Felnőttekkel, társaival való kapcsolata kiegyensúlyozott. Felelősséget érez önmagáért, környezetéért.	Nem kezdeményez, de az elfogadott normákat betartja. Felkérésre segít. Általában udvarias. Általában őszinte. Hibáit belátja. Alkalmazkodó, időnként irányításra szorul. Felnőttekkel, társaival való kapcsolata többnyire kiegyensúlyozott.	Fegyelmezetlen. Nehezen kezelhető. Hangulatai, érzelmei irányítják. Összeférhetetlen, kötekedő. Esetenként árulkodik, irigy. Zavarja társait a viselkedésével. A szabályokat nem mindig tartja be. Néhány óra igazolatlan mulasztása van.	Szándékosan árt. A normákkal és a közösséggel szemben áll. Az együttműködést gyakran megtagadja. Durva, goromba, agresszív. Trágár szavakat használ. Rendőrségi ügye van. Sokat mulaszt igazolatlanul.

<u>A szorgalom értékelésének elvei</u>

A tanuló szorgalmát minden hónap végén az osztályfőnök értékeli az osztályban tanító többi pedagógussal történő egyeztetés után. Az értékelésről a szülőt a tájékoztató füzeten, illetve a digitális naplón keresztül értesíti.

A szorgalom értékelésénél alkalmazott minősítések:

- ❖ példás
- ❖ jó
- ❖ változó

❖ hanyag

Félévkor és tanév végén a kapott értékelés a tájékoztató füzetbe, a digitális naplóba, illetve a bizonyítványba kerül bejegyzésre.

A szorgalom értékelésének szempontjai			
Példás	***Jó***	***Változó***	***Hanyag***
Képességeinek megfelelő szinten teljesít. A munkában aktív. Feladatvégzése pontos, igényes. Érdeklődő, sokat jelentkezik. Bizonyítani, teljesíteni akar. Megbízásait minden esetben teljesíti. A hibát azonnal javítani kívánja.	Igyekvő, de pontatlanságok vannak a munkájában. Megbízásait felszólításra teljesíti. Megfelelő motivációval és segítséggel bevonható a munkába. Munkája ellenőrzéséhez segítségre szorul. A hibát felszólításra kijavítja.	Nehezen aktivizálható. Megbízásait csak néhány esetben teljesíti. Csak a neki tetsző feladatokba kapcsolódik be. Lassú, feladatait sokszor nem fejezi be. Teljesítménye elmarad a képességei mögött. Gyakori irányítás és buzdítás mellett képes tanulni.	Lusta, makacs, nemtörődöm. Megbízásait nem teljesíti. Az iskolai munka nem érdekli. Feladattudata fejlesztésre szorul. Munkája ellenőrzésére nem hajlandó.

A jutalmazás, fegyelmezés iskolai elvei

A jutalmazás

Az a tanuló, aki példamutató magatartást tanúsít, vagy folyamatosan jó tanulmányi eredményt ér el, közösségi munkát végez, versenyeken vesz részt, hozzájárul az intézmény hírnevének megőrzéséhez, jutalomban részesül. Ezek:

a) szaktanári, osztályfőnöki, napközis nevelői szóbeli dicséret;
b) igazgatói szóbeli dicséret;
c) szaktanári, osztályfőnöki, napközis nevelői írásbeli dicséret;

d) igazgatói írásbeli dicséret;
e) nevelőtestületi dicséret, amit a bizonyítványba is beír az osztályfőnök;
f) Az egész évben kiemelkedő munkát végző tanulók tantárgyi és magatartási dicséretét a bizonyítványba is be kell vezetni, miután azt a nevelőtestület jóváhagyta.
g) Az egész évben példamutató magatartást tanúsító és kiemelkedő tanulmányi és közösségi munkát végzett tanulók a tanév végén:
   - ✓ szaktárgyi teljesítményért,
   - ✓ példamutató magatartásért,
   - ✓ kiemelkedő szorgalomért,
   - ✓ példamutató magatartásért és kiemelkedő szorgalomért dicséretben, könyvjutalomban részesíthetők.
h) Az iskolán kívüli versenyeken, vetélkedőkön eredményesen szereplő tanulók osztályfőnöki, szaktanári vagy igazgatói dicséretben részesülnek az elért eredmény függvényében.

A fegyelmezés

A fegyelmi intézkedések formái és alkalmazásának elvei (Jogszabályi háttér: Nkt. 58.§ (3)-(5); (8)-(11); (13)-(14) bekezdés; a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 53-61.§):

A biztonságos és békés iskolai élet fenntartása érdekében nevelési célunk, hogy a szankciók, büntetések helyett a konfliktusokat erőszakmentes, előrevivő és együttműködésre építő módon oldjuk meg. Ennek érdekében a megelőzésre és a helyreállító módszerek alkalmazására helyezzük a hangsúlyt.

A fegyelmező intézkedések alkalmazásánál a fokozatosság elve érvényesül, ha a tanuló gondatlanságból vagy szándékosan megszegi az iskola belső rendjét.

Az a tanuló, aki a Nkt. 46.§-ában, a Házirendben és a Szervezeti és Működési Szabályzatban foglalt kötelességeit megszegi, fegyelmi intézkedésben részesül. Minden ilyen esetben a történtekről a jelen lévő tanár eseti jegyzőkönyvet készít. Ez két példányban készül, melynek egyik példánya iktatásra kerül, másik példányát a szülő részére postázzuk.

A fegyelmi intézkedések alkalmazásánál mérlegelni kell a kötelezettségszegés körülményeit, súlyosságát, szándékosságát, ismételt előfordulását és a tanuló életkorát.

A fegyelmi intézkedés kizárólag pedagógiai célokat szolgálhat, lehetőséget adva a problémamegoldásra, az erkölcsi felelősségérzet fejlesztésére, a békéltetési és jóvátételi modellek alkalmazására.

A büntetések fokozatai:

a) jutalom megvonás, kiváltság megvonás,
b) szóbeli figyelmeztetés,
c) szaktanári vagy osztályfőnöki figyelmeztetés,
d) osztályfőnöki intés,
e) igazgatói figyelmeztetés,

f) igazgatói intés,
g) igazgatói megrovás,
h) fegyelmi eljárás.

Az írásbeli büntetéseken kívül a tanuló eltiltható a tanórán kívüli választható foglalkozásokról és iskolai rendezvényekről (pl.: szakkör, sportedzés, színházlátogatás, osztálykirándulás stb.).

A tanuló súlyos kötelességszegése esetén a büntetési fokozatok betartásától el kell tekinteni, s a tanulót azonnal legalább az „igazgatói figyelmeztetés" büntetésben kell részesíteni. Súlyos kötelességszegésnek minősülnek az alábbi esetek:

- az egészségre ártalmas szerek (dohány, szeszesital, drog) iskolába hozatala, fogyasztása;
- tiltott sajtóterméket behozatala az iskolába;
- fegyver vagy fegyvernek minősülő tárgy behozatala az iskolába;
- az iskola nevelői és alkalmazottai emberi méltóságának súlyos megsértése;
- iskolatársát bántalmazza, emberi méltóságában megalázza, megzsarolja;
- sorozatosan durva és trágár kifejezéseket használ;
- ellenőrzőjében az osztályzatot, illetve a szülő aláírását meghamisítja;
- mindazon cselekmény, ami bűncselekménynek minősül;
- a szándékos károkozás - ez esetben a szülő kártérítésre kötelezhető, a kártérítés mértékét a főigazgató határozza meg.

A fegyelmi büntetések kiszabásánál a fokozatosság elve érvényesül, amelytől indokolt esetben, a vétség súlyától függően el lehet térni. Fegyelmi vétség első esetében szóbeli, ismételt esetben írásbeli figyelmeztetést adhatnak a tantestület tagjai (szaktanár, osztályfőnök, igazgató, főigazgató). A tanuló súlyos kötelességszegése esetén a tanulóval szemben a magasabb jogszabályokban előírtak szerint *fegyelmi eljárás* indítható. A fegyelmi eljárás megindításáról az iskola vezetője, vagy a nevelőtestület dönt.

A fegyelmi eljárás lefolytatása

A fegyelmi eljárást egyeztető eljárás előzheti meg, amelynek célja a kötelezettségszegéshez elvezető események megismerése, értékelése, és ennek alapján a két fél közötti megállapodás létrehozása a sérelem orvoslása érdekében.

Az egyeztető eljárás részletes szabályait a Szervezeti és Működési Szabályzatban határozzuk meg (Nkt. 53-54.§).

A fegyelmi eljárást *a fegyelmi bizottság* folytatja le. A tanuló büntetésének kiszabásáról a fegyelmi bizottság dönt. A fegyelmi bizottságnak két állandó tagja a bizottság elnöke -tartós akadályoztatása esetén a tantestület által ideiglenesen megbízott személy - és az igazgató.
A fegyelmi bizottság további tagjai az osztályfőnök - akadályoztatása esetén az igazgató által megbízott személy -, valamint az osztály vagy az iskolai diákönkormányzat által megbízott képviselő. A fegyelmi bizottság az elnök döntése alapján kibővíthető.

- A fegyelmi eljárást az erre jogosult az e célra szolgáló adatlapon indítja meg.
- A fegyelmi bizottság a tanulót vagy gondnokság alatt álló tanuló esetében a szülőt a fegyelmi eljárás megindításáról értesíti.
- A tanulót és a szülőt a fegyelmi bizottság tájékoztatja jogairól.
- Ha a fegyelmi eljárás igazolatlan mulasztás miatt indul meg, tanköteles tanuló esetében a lakóhely szerint illetékes jegyző is értesítést kap.
- A fegyelmi bizottság elnöke a fegyelmi eljárás alá vont tanulót meghallgatja, a fegyelmi előkészítő eljárásról jegyzőkönyvet készít, melyet a fegyelmi tárgyaláson az érintettek jelenlétében a fegyelmi bizottság tagjai előtt felolvas.
- A fegyelmi bizottság a fegyelmi tárgyalás során bizonyítási eljárást folytat le, melyről jegyzőkönyvet készít.
- A fegyelmi bizottság a döntését nyílt szavazással, egyszerű szótöbbséggel hozza.
- Szavazategyenlőség esetén a fegyelmi bizottság elnökének szavazata dönt.

Fegyelmi eljárás során alkalmazható büntetések:

- megrovás,
- szigorú megrovás,
- áthelyezés másik, azonos típusú iskolába,
- kizárás az iskolából.

3.2. A középsúlyos értelmi fogyatékos (értelmileg akadályozott) tanulók helyi tanterve

Értelmi fogyatékosság: „a központi idegrendszer fejlődését befolyásoló örökletes és/vagy környezeti hatások eredőjeként alakul ki, amelynek következtében az általános értelmi

képesség az adott népesség átlagától – az első életévtől kezdve – számottevően elmarad, és amely miatt az önálló életvezetés jelentősen akadályozott.”

A középsúlyos értelmi fogyatékosság jellemzői:

- Közepes szintű intellektuális képességcsökkenés: Az érintett személyek általában az átlagtól valamivel alacsonyabb intellektuális képességekkel rendelkeznek.
- Kommunikációs nehézségek: Beszéd- és nyelvi nehézségek gyakran előfordulnak, ami megnehezítheti a kommunikációt másokkal.
- Önellátás és mindennapi élet kihívásai: Az érintetteknek segítségre lehet szükségük az alapvető mindennapi tevékenységekben, például öltözködésben és étkezésben.
- Tanulási nehézségek: Az iskolai tanulás kihívást jelenthet, és az érintetteknek speciális oktatási támogatásra lehet szükségük.

3.2.1. Alapelvek

A képzés során a tanulók egyéni képességeihez igazodva kell elsajátítania minden olyan tevékenységet, amellyel az iskolai oktatás befejeződése után találkozhatnak. A személyiség alakítására a játék van a legnagyobb hatással. Nevelő, fejlesztő hatása a tanulás és a munka tevékenységébe is beágyazódik. Ezért fontos az alkalmazása a képzés minden területén. A középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók oktatásának és nevelésének legalapvetőbb célja a minél teljesebb szociális és társadalmi beilleszkedés megvalósítása. Ennek érdekében a nevelés-oktatás feladata:

a) a személyiség harmonikus fejlődésének biztosítása,

b) a szocializációs képességek kiemelt fejlesztése,

c) a tanulói aktivitás serkentése, a folyamatos motiváció biztosítása,

d) gyakorlatorientált képzés,

e) az életvezetési technikák elsajátíttatása, gyakorlása,

f) a képességek korrekciója és fejlesztése egyéni és kiscsoportos formában,

g) egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazása a hátrányok csökkentésére,

h) az épen maradt, kevésbé sérült részképességek feltárása és fejlesztése,

i) a személyiség gazdagítása: az önelfogadásra, mások elfogadására, toleráns magatartásra való nevelés,

j) az eredményes társadalmi integrációra törekvés.

3.2.2. Kulcskompetenciák

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók egyénileg nagyon eltérő képességprofilja miatt a NAT kulcskompetenciáinak fejlesztése is egyéni, individualizált módon valósulhat meg. Mindazonáltal a fejlesztésnek vannak olyan átfogó elemei, amelyeknek egységesen érvényesülniük kell. Kiindulási alap a kognitív fejlesztés, amely meghatározza a többi területen való sikerességet is. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az egyes kompetenciaterületek nem elszigetelten, hanem kölcsönhatásban jelennek meg és fejlődnek, ezért a Komplex Alap Programra is építünk.

- **A tanulás kompetenciái**

A NAT-ban meghatározott kapcsolódó ismeret, készség és attitűd kialakulása részlegesen várható el értelmi akadályozottság esetén. Ez távlati, ideális célkitűzésként értelmezhető, és a fejlesztést kis lépésekre, részcélokra kell bontani, az egyes tanulók képességstruktúrájához igazodva. Különös figyelmet kell fordítani a motiváció kialakítására, illetve fenntartására, az én-tudatosság, a saját értékek és lehetőségek felismerésének fejlesztésére. Elsődleges cél a szűkebb, majd tágabb környezetben való eligazodás, a közösségi részvétel különféle szerepköreire való felkészülés, a minél önállóbb életvitel kialakítása.

- **A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi)**

A kommunikációs kompetenciák fejlesztése általános, tág értelmezésben megfeleltethetők a NAT vonatkozó célkitűzéseinek. Nélkülözhetetlen az információ befogadásához, az elemi gondolkodási műveletek hatékony működéséhez. Elsődleges a kommunikációs szándék felkeltése/fenntartása, a kommunikációs csatornák hatékony alkalmazása mind a megértés és információszerzés, mind az önkifejezés tekintetében. Mivel a társas helyzetek, kapcsolatok alapja, a szociális készségek fejlesztése szempontjából is kiemelten fejlesztendő terület. A más nyelvekkel való ismerkedés opcionális, sok középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló esetében nem megvalósítható. Néhányan azonban rendelkezhetnek a szükséges alapképességekkel, és általános adottságaikhoz képest jó nyelvelsajátítási képességük lehet. Ezen nevelési-oktatási formában idegen nyelv oktatása nem folyik, a hangsúly az anyanyelvi kompetenciákra helyeződik.

- **A digitális kompetenciák**

A digitális kompetenciák alapjaiban megfeleltethetők a NAT elvárásainak. A készségszintben, illetve a támogatási szükségletben lehetnek jelentős egyéni eltérések. A hamis információk kiszűrése, valamint a lehetséges visszaélések elkerülése érdekében fokozottan figyelmet kell fordítani a „gyanús", „bizonytalan" internetes tartalmak felismerésére, a megfelelő kapcsolati személytől való segítségkérésre, a támogatott döntéshozatal gyakorlására. A verbális kommunikációra képtelen tanulók esetén helyettesítő/kiegészítő jelleggel egyaránt alkalmazunk különféle IKT-eszközöket.

- **A matematikai, gondolkodási kompetenciák**

A gondolkodás kompetenciái megfelelően adaptálva jól értelmezhetők a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulókra is. Különös figyelmet kell fordítani a meglévő képességek fejlesztésére, a látókör szélesítésére, az elemi mérlegelő érzék, óvatosság alakítására, miközben meg kell tartani / ki kell alakítani a környezet iránti nyitottságot, kíváncsiságot is. Alapcél az egyszerű logikai összefüggések felismerése, az ismeretek minél rugalmasabb, eltérő kontextusokban való hatékony előhívása és alkalmazása.

- **A személyes és társas kapcsolati kompetenciák**

A középsúlyos értelmi fogyatékos ember számára kiemelten fontos terület, mivel nagy valószínűséggel hosszú távon, egész életen át valamilyen közösségi ellátásban fog részesülni. Az egyéni és közösségi javakat szolgáló tevékenységek, készségek gyakorlása a személyes jóllétnek is egyik alappillére. A saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok ismerete, a viselkedésszabályozás alapjai, az együttműködési készség (ki)alakítása, a társas kapcsolatok szabályrendszerének megismerése kiemelten fejlesztendő. Cél a harmonikus, reális önértékeléssel, pozitív énképpel rendelkező személyiség kibontakoztatása. Fontos a helyes önellátási-önkiszolgálási szokások (beleértve a napirend, az egészséges életmód), a tanuló önmaga és környezete iránti igényesség kialakítása. Kiemelten fontos, hogy a tanuló érdeklődéséhez, igényeihez mérten megfelelő nemi és szexuális nevelést biztosítsunk, mint az önazonosság, én-tudatosság integráns része. Mint minden nevelésben, kisebb korban a szokások kialakítása van inkább előtérben, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknál is fontos, hogy fokozatosan megtanulják az önálló felelősségvállalást. Ennek kardinális kérdése, hogy a tanuló felismerje a lehetőségek és lehetséges következmények közötti összefüggéseket, tudja, hogy mit jelent a következmények vállalása, és felismerje, hogy mikor van szüksége segítségre a lehetséges következmények feltárásában (támogatott döntéshozatalra való felkészítés). Ez leginkább konkrét élethelyzetekhez, eseményekhez kötötten valósulhat meg.

- **A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái**

A NAT leírásában foglaltak megvalósulásában nagyobb szerep jut az érzelmi alapú megközelítésnek. A kreativitás, az alkotótevékenység sok középsúlyos értelmi fogyatékos ember számára az önkifejezés alapvető eszköze. Ennek elemei épülnek be a felnőttkori foglalkozásterápiás tevékenységekbe is. Sok esetben ez a szabadidő tartalmas eltöltésének egyik módja lehet. Külön figyelmet kell szentelni e téren a kiemelkedően teljesítő tanulók tehetséggondozására.

- **Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák**

A vonatkozó kompetenciák megfelelően adaptált értelmezésben megfeleltethetők a NAT leírásának. Elsődleges a pályaorientáció: adjuk meg a lehetőséget, hogy a tanuló különféle területeken próbálja ki magát. Ezáltal felszínre kerülhetnek erősségei, egyben érdeklődésének megfelelő elfoglaltságot végezhet. Fejlesztendő területek a kitartás, a munkafegyelem, az adott tevékenység jelentőségének belátása, a munkavállalói szerepkörhöz igazodó viselkedési normák gyakorlása. Ettől elválaszthatatlan, hogy a tanuló tisztában legyen az alapvető jogokkal, amelyek munkavállalóként megilletik. A különféle eszközök, nyersanyagok, munkafolyamatok célirányos megismertetése is szükséges. Tudatossá kell tenni a különbséget a precíz teljesítményelvárás és a kreativitás, az alternatív megoldások lehetőségei között.

3.2.3. A NAT alkalmazása a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók fejlesztését átfogó területek:

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése a Nemzeti Alaptantervben megfogalmazott értékekre, az iskolai nevelés-oktatás közös értékeire épül. Alapelveiben, céljaiban illeszkedik a NAT-ban megjelenő kulcskompetenciákhoz, a kiemelt fejlesztési területekhez.

A nevelés, oktatás, fejlesztés tartalmai a NAT tanulási területeihez részben igazodva, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók sajátosságait figyelembe véve a következők: Anyanyelv és kommunikáció, Társadalmi környezet, Életvitel és gyakorlati ismeretek, Természeti környezet, Művészetek, Informatika, Testi nevelés.

A fejlesztés középpontjában olyan képességek kialakítása áll, amelyek elősegítik, hogy:

a) a tanulók az iskoláskort követően önmagukat minél önállóbban el tudják látni;

b) a tanulók környezetükben képesek legyenek minél önállóbban és minél szélesebb körben tájékozódni;

c) fejlődjenek a tanulók szociális és kommunikációs képességei, megfelelően tudják azokat használni;
d) a tanulók ismerjék meg közvetlen tárgyi és személyi környezetüket, és képesek legyenek benne tevékenykedni, valamint azt alakítani is;
e) a tanulók ismerjék önmagukat, értékeiket és erősségeiket, valamint határaikat. Mindezekben a tanulók céltudatosságra és az egyéni sajátosságaikhoz alkalmazott önállóságra tegyenek szert – tudjanak dönteni is.

3.2.4. Az adaptív oktatás gyakorlati megvalósításának kulcsmozzanatai

- a bemeneti jellemzők megismerése, melyek alapjaiban kijelölik az egyéni utat, illetve az annak bejárásához vezető stratégia megvalósítandó pedagógiai mozzanatait;
- a kimeneti elvárások, melyek a prognosztizálható fejlesztés/fejlődés kritériumainak, a kimeneti követelmények meghatározásához nyújtanak segítséget.

A bemenet, az iskolai, oktatási folyamat kezdetén szükséges a sajátos nevelési igény pontos, egyénre szabott feltárása, a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások, a szocializációs funkciók területeinek feltérképezésével. A feltárás a gyógypedagógia, a pszichológia módszereivel történik. A funkcionális képességek (az észlelés, az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás), a tanult képességek (a kommunikációs, a kognitív, a cselekvés, a szocializációs képességek) és a család legjellemzőbb mutatói (a családi szocializáció színterei, a kommunikációs, cél-racionális, dramaturgiai tevékenységrendszer, az interakciók és struktúrák rendszere) együtt jelenthetik a gyermeki szükségletek megfogalmazásának alapjait, amelyre építeni lehet az egyéni út meghatározását, a pedagógiai diagnózist – a stratégiát és a terápiát.
A kimeneti elvárások – a pedagógiai folyamatban a tanulók egyéni jellemzőit, fejleszthetőségi sajátosságait mindvégig figyelembe véve – a társadalmi szükségletből vezethetők le. A társadalmi szükséglet meghatározásához a kiindulópontot a társadalom leírása jelenti, a jelen és a belátható jövő társadalom sajátosságainak számbavételét. Ez azt jelenti, hogy a klasszikus tudásközlés mellett az információrobbanás korszakának jellemzőjeként az integratív, interpretatív szerepet is figyelembe véve lehet az iskola helyi nevelési rendszerét a társadalom szocializációs közegének modelljeként tekinteni.

Így a fejlesztési-nevelési-oktatási-képzési rendszerben érvényesíthetők a következő jellemzők:

- Pedagógiai hitvallása a megkülönböztetés nélküli gyermekszeretet.
- a munka, a tanulás, a szabadidő, a szórakozás határainak elmosódása, az élethosszig tartó tanulás szükségessége

- a piaci elemek, mint a gazdasághoz való viszony fő jellemzői,
- nagy választási lehetőség, elágazó életutak, mint az életút jellemzői,
- a nevelés, mint kapcsolat, az értékek, a tudás, a cselekvési minták közvetlen cseréje,
- az identitás és önismeret, mint szocializációs cél,
- párbeszéd, keresés, értékelés, válogatás, kritika, közvetlen megfigyelés, mint tipikus tevékenységek,
- érték-pluralitás, egyéni boldogság, mint értékek, és a kíváncsiság, mint motiváció.

3.2.5. Kerettantervi tartalmak

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók igen eltérő egyéni adottságokkal bírnak, fejlesztésük során egyénenként is eltérő nevelési, oktatási igények és szükségletek jelentkeznek. A tanulási képességet a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók esetében elsősorban a kognitív képességek eltérései határozzák meg. Jellemző az idegrendszer (elsősorban a központi, de gyakran a környéki is) struktúrájának átfogó érintettsége. Az érzékelés gyakran differenciálatlanabb, így a releváns ingerek, észleletek feldolgozási folyamata – detektálása (felfedezése-tudatosítása), szelektálása (az adott helyzetben lényegesek szűrése, kiemelése) – is nehezített. Gyakran tapasztaljuk az önkéntelen figyelem ingadozását, csapongását különféle ingerforrások között, vagy merev megtapadását egy-egy dolognál. A figyelem szándékos fókuszálása, irányítása nagy erőfeszítést kíván, így hamarabb alakul ki fáradtság. Ennek megnyilvánulási formái lehetnek rendhagyók, pl. ingerlékenység, kapkodó munkavégzés, indokolatlanul gyakori mosdóba vagy egyéb helyre kéredzkedés, egyéb elkerülő magatartás (állandó orrfújás, ceruzahegyezés vagy bármi, az egyénre jellemzően). Az emlékezeti funkciókra jellemző, hogy a munkamemória egyszerre kevesebb, sok esetben csupán egy-egy új elemet tud befogadni. A hosszú távú tárba nehezebben rögzülnek új elemek. A felejtés kevéssé jellemző, de a felidézéshez gyakran szükségesek a megfelelő kulcsingerek. A felidézést jelentősen támogatja, ha az adott dologhoz, ismerethez a tanulónak pozitív érzelmi kötődése van. A gondolkodásban a megszokott sztereotípiák fontos támpontokat adnak, ugyanakkor ezek okozzák más kontextusban a rigiditást (gondolkodásbeli merevséget, rugalmatlanságot) is. Általában az egy szempont szerinti ítéletalkotás, az egyenes következményes következtetések, a ha-akkor összefüggések felismerése jól alkalmazható. Az új ismeret korábbiakhoz való kötése, változó kontextusban való értelmezése, rugalmas alkalmazása, azaz az ismeretek generalizálása nehezített.

A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven (NAT) és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a

NAT-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni. A nevelési-oktatási folyamatot a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- a feladatok megvalósításához hosszabb idősávokat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van
- igény szerint sajátos, a fogyatékossággal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíttetni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, siket tanulóknál a magyar jelnyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve; az egyes fogyatékkal élő tanulókkal összefüggő feladatokról a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

3.2.5.1. A választott kerettanterv megnevezése

A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályzók alapján a „Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához”.

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/kozepsulyos_sni_1_8

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai 2020.									
Heti óraszám/évfolyam		**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**	**8.**
Magyar nyelv és irodalom	**Kommunikáció** (Magyar nyelv és irodalom)	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**	**5**	**5**
	Olvasás-írás (Magyar nyelv és irodalom)	**2**	**2**	**3**	**3**	**4**	**4**	**2** +1	**2** +1
Matematika	**Számolás-mérés** (Matematika)	**2**	**2**	**2** +1	**2** +1	**3**	**3**	**3**	**3**
Történelem	**Állampolgári ismeretek**					**1**	**1**	**1**	**1**
	Hon- és népismeret							**1**	
	Etika/hit- és erkölcstan								**1**

Természettudomány és földrajz	**Környezetismeret**					**1** +1	**1** +1	**2**	**2**
Művészetek	**Ének-zene**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**
	Ábrázolás-alakítás (Vizuális kultúra)	**3**	**3**	**2** +1	**2** +1	**2** +1	**2** +1	**2** +1	**2** +1
Technológia	**Digitális kultúra**							**1**	**1**
Testnevelés és egészségfejlesztés	**Mozgásnevelés** (Testnevelés)	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**		
	Testnevelés							**5**	**5**
	Osztályfőnöki (Közösségi nevelés)					**1**	**1**	**1**	**1**
Egyéb	**Önkiszolgálás**	**2** **+1**	**2** **+1**						
	Életvitel és gyakorlat			**2**	**2** +1	**2** +1	**2** +1	**3**	**3**
	Játékra nevelés	**2** +1	**2** +1	**2**	**2**				
Kötelező alapóraszám		**22**	**22**	**22**	**22**	**25**	**25**	**28**	**28**
Szabadon tervezhető óra		2	2	2	3	3	3	2	2
Összes tervezett óraszám		**22** **+2**	**22** **+2**	**22** **+2**	**22** **+3**	**25** **+3**	**25** **+3**	**28** **+2**	**28** **+2**
Összesített óraszám		**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**
Maximális órakeret		**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**

3.2.5.2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A szabadon tervezhető óraszámok elosztását a fenti óratervi háló tartalmazza.

3.2.5.3. Tervezhető további időkeret (egyéb foglalkozások)

Egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozások.

A nem kötelező tanórai foglalkozások tananyagát és követelményeit a helyi tanterv tartalmazza, melyek az adott tanévre vonatkozóan kerülnek aktualizálásra a tanmenetekkel összhangban.

3.2.6. A foglalkozások célja

Az iskolai fejlesztéshez, tanórai foglalkozásokhoz szervesen kapcsolódva jelentősen csökkentse a fogyatékosságból eredő, szomatikus és pszichés hátrányokat, elősegítse a szociális érést. A tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényéből eredő hátránya csökkentéséhez

szükséges. E tevékenységek tervezését megelőzően, a szakértői bizottság által megfogalmazottakat figyelembe véve, pedagógiai diagnózist készítünk. A folyamatos diagnosztizálás elősegíti a fejlesztéshez szükséges tartalmak, eszközök, módszerek megtalálását, az egyéni fejlesztési program kidolgozását.
A habilitáció és rehabilitáció kijelölt szakaszai iránymutatók, a szakaszhatárok a tanulók életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően átjárhatóak.

3.2.7. A foglalkozások feladatai

1 - 3. osztály

Ebben az előkészítő időszakban a habilitációs foglalkozások kiemelt feladata:

- a kognitív funkciók fejlesztése szenzomotoros tapasztalatszerzés útján,
- bazális stimuláció
- mozgásterápia,
- a vizuomotoros koordináció és a grafomotoros ügyesség fejlesztése,
- a beszédindítás, beszédkésztetés, beszédállapot javítása, a szókincs fejlesztése.

4 - 6. osztály

Az egyéni fejlődési sajátosságokat alapul véve az előkészítő időszak habilitációs és rehabilitációs fejlesztéseinek megerősítése történik.

- az értelmi képességek, a figyelem az emlékezet a gondolkodás fejlesztésére irányuló tevékenységek csökkentik a nagyfokú egyéni eltéréseket,
- az orientációs képességek (tér, idő) fejlesztése, az ismeretek gazdagítása, a cselekvőképesség alakítása segíti a tájékozódó képesség kialakulását,
- a verbális és nem verbális kommunikációs technikák alkalmazásával gazdagodik a tanuló érzelmi élete, társas kapcsolata, szociális érzékenysége.

7 - 8. osztály

Ebben az időszakban a habilitációs és rehabilitációs tevékenységek közül kiemelt jelentősége van:

- az eddig hasznosított terápiáknak,
- a kommunikációs technikák alkalmazásának.

A habilitációs foglalkozásokon fejlesztendő főbb területek:

- Általános ismeretek: testséma, térbeli-, időbeli tájékozódás
- Finommotorika, grafomotoros fejlődés, vizuomotoros koordináció

- Vizuális figyelem, - észlelés, - emlékezet, - differenciálás, - szerialitás
- Auditív figyelem, - észlelés, -emlékezet, - differenciálás, - szerialitás
- Színek
- Ritmus
- Alak – háttér differenciálás
- Problémamegoldó gondolkodás, lényegkiemelés, összefüggések, következtetések
- Analóg gondolkodás
- Beszédészlelés, -értés, Artikuláció
- Szókincs, verbális kifejezőkészség fejlesztése
- Betűdifferenciálás, betűfelismerés, összeolvasás
- Szövegértés
- Helyesírás, nyelvi fejlesztés
- Számfogalom, matematikai készségek fejlesztése
- Szociális készségek, képességek fejlesztése.

2. melléklet a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelethez

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvében megfogalmazott 1.3. (A sajátos nevelési igényű tanulók habilitációs, rehabilitációs célú ellátása), illetve 6.6. (A középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulókra vonatkozó pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció) pontban leírtak alapján.

A tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényéből eredő hátránya csökkentéséhez szükséges. A kötelező egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások száma arányos az adott évfolyamra meghatározott heti kötelező tanítási órákhoz viszonyítottan.

Értelmi fogyatékos tanulók esetében ez 15%.

3.2.8. Tanórán kívüli foglalkozások

A délutáni foglalkozások keretein belül, napi 45 percet biztosítunk a délelőtt tanult ismeretek, gyakorlására, ismétlésére, elmélyítésére. Tanulói szükséglettől függően ez a foglalkozás felzárkóztatás, korrepetálás, ill. ismeretbővítés jellegű. Az esetleges házi feladatok elkészítésének ideje.

3.2.9. Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a köznevelési törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg a következő módon.

A mindennapos testnevelés kialakítja az értelmileg akadályozott tanulók mozgáskultúráját, javítja a mozgás összerendezettségét.

A mozgást a motorikus fejletlenségek, testtartási rendellenességek korrekciójának eszközévé teszi a helyi lehetőségekhez igazodó terápiás eljárások alkalmazásával, kialakítva olyan ismereteket, jártasságokat, készségeket, képességeket, mely a későbbi mozgásos cselekvési biztonságukat, rendszeres fizikai aktivitásukat megalapozza, motorikus képességeiket hatékonyan fejleszti.

A tantárgy sajátos módszereivel, mozgásos játékokkal, versenyekkel segíti a tanulók mozgásvágyának felkeltését, fenntartását, valamint élmények gyűjtését.

A pedagógus feladata a tanult, begyakorolt testhelyzetek, gimnasztikai gyakorlatok, elemi mozgássorok reprodukálását segíteni, az alapmozgások gyakorlásával (csúszás, kúszás, mászás, járás, futás, dobás) erősíteni a pozitív személyiségjegyeket.

A mozgáskedv felkeltésével a játék örömforrás, a kapcsolatteremtés eszközévé tehető, a rendszeres testedzéssel ügyességet, állóképességet, gyorsaságot, bátorságot, edzettséget, fizikai állóképességet lehet fejleszteni, izomerőt növelni.

Elősegíti az elemi munkavégzéshez szükséges fizikai, szociális képességek kialakítását, így a tanulók társadalmi mobilizációját is. A mindennapi élethez szükséges összerendezett mozgáskészségek kialakítása, térbeli irányok, viszonyfogalmak használata, testhelyzetek, mozgások utánzásának gyakorlása, gimnasztikai alapformájú gyakorlatok rögzítése, ciklikus mozgássorok elsajátítása is ugyanezen célt szolgálja.

A tantárgyi fejlesztés támogatja a mozgásos emlékezet- és mozgáskészség fejlesztését, kontrollált mozgássorok rögzítését, tornaszerek adekvát, egyre önállóbb használatát.

Csapatjátékokban az együttműködési képesség kialakulása erősödik a játékok, játékos versengések hatására, és a figyelem, gyorsaság, kitartás és koncentrációs képesség fejlesztése is létrejön a mozgásos és eszközös feladatok végzése során.

A sporttevékenységek lehetőséget teremtenek az egyszerű szabályok betartásának gyakorlására, valamint a mozgásos versengésekben, csapatjátékokban a győzelem és a vereség kulturált megélésének kialakítása.

A tanulók hetente, az órarendbe illesztetten 5 mozgásnevelés, ill. testnevelés órán vesznek részt.

3.2.10. Oktatási és nevelési célok a NAT alapján, az értelmileg akadályozott tanulókra vonatkozó sajátosságok és ajánlások

A NAT témakörei a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő módon adaptálva, horizontálisan érvényesülnek a kerettantantervben. A témakörök egy adott tantárgyon belül a Nemzeti Alaptantervtől esetenként eltérő megnevezéssel és más belső elrendezéssel jelennek meg, hogy igazodjanak a sajátos nevelési igényű tanulók speciális tanulási igényeihez, de összességükben – adaptált formában – lefedik a NAT által az adott tantárgyra meghatározott témakörök tartalmi egészét.

3.2.10.1. Fejlesztési területek – nevelési célok

- **Az erkölcsi nevelés**

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló képes szociális kapcsolatokat kialakítani és fenntartani, ismeri és elfogadja az alapvető emberi értékeket, a személyiségében rejlő pozitív tulajdonságokat meg tudja jeleníteni a környezete számára. Különböző élethelyzetekben képes az adekvát viselkedésre, elfogadja társait és környezetét, megismeri, követi és igyekszik betartani a szabályokat. Interperszonális kapcsolataiban együttműködő, megértő, türelmes.

- **Nemzeti öntudat, hazafias nevelés**

A tanuló érdeklődik környezete és lakóhelye szokásai iránt, ismeri a legfontosabb nemzeti ünnepekhez köthető hagyományokat, képességeihez mérten bekapcsolódik az ünnepi megemlékezésekbe. Fokozatosan megismeri a szülőföld, a haza legfontosabb értékeit, megismeri környezetében előforduló szimbólumait.

- **Állampolgárságra, demokráciára nevelés**

A tanuló fokozatosan képessé válik az együttműködésre környezetével, közösségében magatartása elfogadó. Megismeri, és képességeinek megfelelően alkalmazza alapvető emberi jogait és kötelezettségeit. Kialakul igénye az önállóságra, megismeri az önérvényesítés és a támogatott döntéshozatal lehetőségét. Közösségének alakításába bevonható, igényli a rendezett, célszerűen kialakított környezetet.

- **Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése**

A tanuló megtapasztalja saját személyét, bekapcsolódik társas foglalkozásokba.
Megtanulja a helyzeteknek megfelelő kapcsolatokat megteremteni környezetével, cselekedeteit kontrollálni, képes a kapcsolatokban a közeledés és a távolságtartás egyensúlyának és szükségességének megválasztására. Konfliktusait önállóan, vagy segítséget kérve próbálja

megoldani. Megtanul választani lehetőségei közül, képessé válik korlátai felismerésére, megismeri az adekvát segítségkérés módszereit.
Megismeri a nemi szerepekkel kapcsolatos alapvető társadalmi elvárásokat és a biológiai működés elemeit.

- **A családi életre nevelés**

A tanuló lehetőség szerint minél nagyobb önállósággal közreműködő önmaga ellátásában, ismeri a családi élet szerepeit, feladatait. Képességeihez mérten elfogadja és kéri személyi segítő tanácsát a magánéletben adódó problémahelyzetek megoldásához.

- **A testi és lelki egészségre nevelés**

A tanuló megismeri a helyes táplálkozás és a személyes higiéné alapjait, minél önállóbban képes gondoskodni magáról, ápolni testét. Igényli a rendszeres testmozgást, figyel testi épségének és egészségének megőrzésére.
Lehetőségeihez mérten felismeri és elkerüli a káros szokásokat és veszélyes helyzeteket.
Testi és lelki érzéseit képes környezetének megfelelő jelzésekkel tudomására hozni.
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség területén a tanulóban megerősödik a másokra való odafigyelés igénye, szívesen törekszik közösségében a segítségnyújtásra. Felismeri gyakorlati tevékenységében az önmaga és mások testi és lelki épségének megóvása érdekében szükséges körültekintő magatartás fontosságát.

- **Fenntarthatóság, környezettudatosság**

A tanuló igényli a kulturált környezetet, vigyáz lakóhelye, élettere tisztaságára, óvja épségét. Felismeri a szennyező anyagokat, kerüli a káros környezeti hatásokat. Igényévé válik a takarékosság az anyagokkal, energiával, kerüli a felesleges pazarlást. Megtanulja szükségleteihez mérten beosztani a javakat.
Megismeri és alkalmazza a szelektív hulladékgyűjtés, az újra felhasználás és hasznosítás gyakorlati technikáit.

- **Pályaorientáció**

A tanuló motivációja felkelthető a munkatevékenységek iránt, lehetőségeihez képest igényli a felnőtt élet alapvető tevékenységének, a munkának megismerését, elsajátítását.
Képes önmaga munkatevékenységi lehetőségeinek felismerésére, belátására, elfogadja a segítséget.

- **Gazdasági és pénzügyi nevelés**

A tanuló megismeri a pénz fogalmát, adott nagyságrendben tisztában van az ár és az érték fogalmával. Tisztában van a takarékosság, a pazarlás és a felesleges fogalmával.
Képes saját tulajdonának felismerésére és megóvására.

- **Médiatudatosságra nevelés**

A tanulóban fokozatosan tudatosul a virtuális valóság és az élet közötti különbség. Felismeri az elektronikus eszközök helyes információszerző és szabadidő eltöltési lehetőségeit, ügyel a mértékletességre.

- **A tanulás tanítása**

A tanuló az elsajátított kompetenciák felhasználásával igényli az ismeretszerzést, az új információk, tevékenységek elsajátítását. Felkelthető a tanuláshoz és megismeréshez motivációja, kíváncsisága.

3.2.10.2. Az évfolyamok pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelése.

A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítmény-elvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok. Fokozatosan előtérbe kerül a NAT elveiből következő motiválási és a tanulásszervezés folyamat.

Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képesség-együttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása.

A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozat hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint az, hogy fektessen hangsúlyt a pályaválasztásra, pályaorientációra.

3.2.11. Célok, feladatok

Az iskolai nevelés-oktatás során az egyéni bánásmód elvét alkalmazva biztosítható a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók személyiségének harmonikus fejlődése.

Az általános iskolai nevelés-oktatás célja kialakítani a helyes közösségi magatartást, az együttműködési képességet és a szocializációs készséget a hiányosan működő képességek korrekciója, a hátrányok csökkentése érdekében, miközben folyamatos motivációval, az érdeklődés fenntartásával valósul meg a jól működő funkciók fejlesztése.

Az általános iskolai nevelés-oktatás feladata minél nagyobb mértékben előkészíteni az önálló vagy támogatott életvezetés lehetőségét, kialakítani a környezethez való kötődés igényét, a közösségi alkalmazkodást és elfogadást, törekedve az önérvényesítéssel és önálló döntési képességgel rendelkezés kialakítására, a tanuló felkészítésére a lehető legeredményesebb társadalmi integrációra.

Az általános iskolai nevelés-oktatás megalapozza a tanulói képességekhez és érdeklődéshez igazodó, készségfejlesztő iskolai nevelés-oktatásban történő részvétel és a gyakorlati munkavégzés feltételeit úgy, hogy fokozott figyelmet fordít azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésére, amelyre a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknak az iskolai oktatás után szükségük lehet (a készségfejlesztő iskola évfolyamain, napközi otthonokban, családban, lakóotthonokban, védő vagy integrált munkahelyeken).

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelésében kiemelt figyelmet kell fordítani az egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazásával a képességstruktúra hiányosságainak kompenzálására, az épen maradt funkciók feltárásával és azokra építéssel. A pedagógusoknak feladatuk a gyakorlatorientált, a mindennapi élet tevékenységeire felkészítő képzés megvalósítása, az életvezetési technikák megalapozása, elsajátíttatása, gyakoroltatása. A személyiség gazdagítása érdekében az önelfogadásra és mások elfogadására a toleráns magatartás kialakításával tehet szert a gyermek/tanuló.

Mindehhez olyan iskolai légkört kell teremteni, amelyben mind a tanuló, mind a felnőtt jól érzi magát, ahol az emberi és társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten alapulnak, ahol minden tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, a másságot is elfogadva.

3.2.12. Egységesség és differenciálás

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók oktatásának követendő szempontja az életkori csoportokban történő fejlesztés megtartása mellett a tanulók egyéni haladási üteméhez igazodó, az önmagához mért fejlődést értékelő, sikerélményt biztosító, a reális életlehetőségeket

folyamatosan szem előtt tartó oktatás, nevelés, képzés. A tananyag kiválasztásában és elrendezésében figyelembe kell venni, hogy a foglalkozások célja lépésről lépésre a károsodásokból eredő lemaradások csökkentése a meglévő képességekre építve, tanórai keretek között, figyelembe véve a harmonikus személyiségfejlődés igényeit. Fontos a folyamatos ismétlés, gyakorlás, nagy szerepe van a tevékenységek életközegben való alkalmazásának, a cselekvésbe ágyazott ismeretszerzésnek. A tantárgyak tananyagánál a fő hangsúly nem a műveltségátadáson van, hanem azon komplex képességek, készségek, kompetenciák kialakításán, amelyek elősegítik az alapvető fejlesztési célok megvalósítását.

A pedagógiai munka során törekedni kell a gyógypedagógiai nevelésben, fejlesztésben kiemelkedő jelentőségű érzelmi motivációra, játékosságra. A nevelési és oktatási módszereket mindig a tanulók életkorának és személyiségjegyeinek megfelelően kell megválasztani.

Az egyénre szabott nevelés és oktatás mellett is mutatkoznak – az adott csoporton belül – leszakadó, lemaradó tanulók. A lemaradás oka a súlyos akadályozottságban, hosszantartó betegségben, a képesség, tudás elsajátításához rendelkezésre álló időkeret szűkösségében keresendő. A tanulási képességek terén mutatkozó nagyfokú eltérések leküzdésére fontos a differenciált foglalkoztatás, egyéni és kiscsoportos formában.

Tanórai keretben a figyelemfelkeltés, a cselekedtetés, az ismeretek közvetítése és megerősítése differenciált formában, képesség szerinti csoportok kialakításával, esetenként egyéni bánásmóddal történik. Lehetőséget kell teremteni a feladatok elvégzésében az egyéni igényekhez igazodó segítségnyújtásra, a szemléltető eszközök és tanulói segédletek szükséglet szerinti megválasztására. Ebben a munkában a legfontosabb segítők a pedagógiai asszisztensek és a gyermekfelügyelők. A tanulás szervezésénél döntő az állandó ösztönzés megvalósítása, a cselekedtetés, a különböző tantárgyaknál megjelenő tananyagok kapcsolódási pontjainak különböző szempontú megközelítése, megerősítése. Az iskola tanulásszervezése a napközi otthoni foglalkozásokkal együtt egész napos. A tanulók házi feladatot csak saját kérésre kapnak, minden kötelező tanulási tevékenység az iskolában történik.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs tanórai foglalkozások célja a károsodásból eredő nagyfokú lemaradások csökkentése, a meglévő képességelőnyökre építve az eredményes személyiségfejlesztés megvalósítása, tanórai keretek között, egyéni és kiscsoportos formában.

A fejlesztés célja nem a tanórai tananyag átismétlése, hanem a képességek, készségek, kompetenciák terápiás fejlesztése:

- Pedagógiai hitvallása a megkülönböztetés nélküli gyermekszeretet.

- érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, koncentráció, grafomotoros koordináció, tájékozódás;
- bazális stimuláció, beszédfejlesztés, szociális és kommunikációs tevékenység segítése,
- művészeti foglalkozások, zene, rajz, tánc stb.;
- mozgásállapot javítása, sporttevékenység.

A tehetséggondozás során a fő hangsúly az épen maradt részképességek fejlesztésén van, és elsősorban érdeklődési körök alapján szerveződik. Legfontosabb feladata a szabadidő hasznos eltöltésére nevelés, művészetekkel, az egészséges életmóddal és a környezettudatos magatartással összefüggő tevékenységek.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, és az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít.

A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára szükséges többletszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

3.2.13. A Komplex Alapprogram

Célja, hogy a differenciált oktatás és a korszerű pedagógiai *módszerek, technikák* alkalmazásával segítse a tanulók megfelelő ütemű fejlődését.

Legfontosabb feladata, hogy a középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók számára biztosítsa a megfelelő fejlesztési lehetőségeket a tanórákon és az iskolai tevékenységek során. A programban meghatározott módszerek és technikák az élményalapú, differenciált és kompetenciafejlesztő oktatásra építenek, figyelembe véve a tanulók egyéni szükségleteit és képességeit.

Az alábbi módszerek és megközelítések alkalmazhatók az iskolai munka során:

1. Differenciált tanulásszervezés

- Egyéni fejlesztési tervek (EFT) kidolgozása a tanulók egyéni szükségleteihez igazítva

- Kis csoportos vagy egyéni foglalkozások alkalmazása
- Tanulási tempóhoz igazítva
- Rugalmas tanulásszervezés

2. Élményalapú tanítás és projektmódszer
   - Érzékszervek bevonása
   - Gyakorlatorientált
   - Projektek módszer
3. Játékos és élménypedagógiai módszerek
   - egyszerű szerepjátékok, memóriajátékok, mesefeldolgozás dramatizálással
4. Szenzoros tanítási módszerek
   - érzékszervi tapasztalatok bevonása (tapintás, mozgás, hangok).
5. Drámapedagógia
   - bábjáték, mimika és mozgás segítségével kommunikációs fejlesztés.
6. Interaktív mesélés:
   - történetek vizuális, mozgásos vagy hanghatásokkal kísért feldolgozás.
7. Mozgásos technikák
   - A mozgás segíti a tanulást, különösen azok számára, akik verbálisan nehezebben dolgozzák fel az irányt.
   - Mozgásos memóriafejlesztés: például lépésekkel történő számolás, betűk mozgással való kirakása.
   - Táncos és ritmusos gyakorlatok segítségével a figyelem és a koordináció fejlesztése

A középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók oktatásában a tantárgyak közötti integráció és a Komplex Alapprogram alprogramjainak beépítése elsődleges szempont a tanulók fejlesztésében és motivációjuk fenntartásában.

A középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók oktatásában kiemelten fontos a tantárgyak közötti integráció és a Komplex Alapprogram alkalmazása. Az ilyen tanulók számára a tanulási folyamatot érdemes élményszerűvé és gyakorlatorientálttá tenni, hogy az ismereteket könnyebben elsajátíthassák és alkalmazhassák a mindennapi életben.

A tantárgyi integráció segíti a tanultak összefüggéseinek felismerését és gyakorlati alkalmazását. Például a matematikai alapfogalmak beépíthetők a mindennapi tevékenységekbe, vásárlás vagy főzés során.

A Komplex Alapprogram különböző alprogramjai lehetőséget teremtenek arra, hogy a tanulók egyéni szükségleteihez igazodjanak, motiváló tanulási környezetet alakítsanak ki.

Élményalapú Alprogram (ÉA)

(célja: A tanulók mindennapi élethez szükséges készségeinek fejlesztése),

Magyar nyelv és kommunikációs készség (Olvasás-írás és kommunikáció tantárgy keretében)

- Mesedramatizálás
- Interaktív képkártyák használata
- Hangos mesehallgatás mozgással kísérve

Matematikai készség (Számolás- mérés tantárgy keretében)

- Számolás élménypedagógiai módon
- Érzékszervi tapasztalás
- Mozgásos matek: ugrásokkal

Környezetismeret

- Természetjárás és tapasztalati tanulás
- Kézműves tevékenységek

Ének-zene

- Hangszerek kipróbálása
- Dalok mozgással
- Zenés mesék és dalos játékok

Testnevelés és mozgás

- Szenzoros pályák
- Mozgásos játékok
- Labdás gyakorlatok

Technika, életvitel és gyakorlat

- Főzés és sütés
- Kézműves tevékenységek
- Mindennapi élethelyzetek gyakorlása

Testmozgás Alapú Alprogram (TA)

(célja: A mozgásos tevékenységeken keresztül fejlessze a tanulók kognitív és szociális fejlesztése),

Magyar nyelv és kommunikációs készség (Olvasás-írás és kommunikáció tantárgy keretében)

- Mondókák mozgással kísérve

- Szótagoló ugrás
- Képes történetmozgás

Matematikai készség (Számolás- mérés tantárgy keretében)

- Számsor lépkedés
- Mozgásos mértékegységek
- Színes formák ugrása
- Számolás labdával

Környezetismeret

- Állatutánzó mozgás
- Évszakok mozgással
- Tapintásos természetjárás

Ének-zene

- Táncos ritmusgyakorlatok
- Hangszerek mozgással
- Dalok mozdulatokkal
- Mozgásos hangszerutánzás

Testnevelés és mozgás

- Egyensúlyfejlesztő játékok
- Akadálypályák
- Labdás ügyességi feladatok
- Mozgásos zenehallgatás

Technika, életvitel és gyakorlat

- Mozgásos háztartási tevékenységek
- Öltözködős verseny
- Szelektív hulladékgyűjtés mozgással
- Mozgásos főzés utánzása

Művészeti Alprogram (MA)

(célja: Önkifejezés és érzelmi fejlődés támogatása,)

Vizuális művészetek (rajz, festés, kézműves tevékenységek)

- Színes ujjfestés és tenyérnyomatok
- Textúrák és anyagok kombinálása
- Kollázskészítés
- „Szobrászat” gyurmából, só-liszt gyurmából

- Csepegtetős vagy szórásos festés
- „Érzékszervi festészet”

Zene és ritmus

- Hangszerek kipróbálása
- Testhangok és ritmusjátékok
- Énekes-mozgásos játékok
- Zeneterápia
- „Hangképalkotás”

Drámapedagógia és bábjáték

- Bábozás
- Szerepjátékok
- Mozgásos mesemondás
- Tükörjáték
- Egyszerű, rövid színpadi előadás

Mozgás és tánc

- Szabad mozgásos tánc
- Táncterápia
- Zene és festés kombinációja
- Körjátékok és néptánc alapok

Kézműves foglalkozások (Technika, életvitel és gyakorlat kapcsolódása)

- Papírhajtogatás (origami egyszerűsített változata)
- Természetes anyagokkal való alkotás
- Ékszerkészítés gyöngyökből
- Nemezelés, textilfestés
- Lámpások, dísztárgyak készítése

Digitális Alapú Alprogram (DA)

(célja: A digitális eszközök bevonásával segítse a tanulók kommunikációját és készségeik fejlődését.)

Magyar nyelv és kommunikációs készség (Olvasás-írás és kommunikáció tantárgy keretében)

- Interaktív mesekönyvek
- Beszédfejlesztő alkalmazások
- Szókincsfejlesztő játékok
- Hangfelismerő programok

Matematika

- Interaktív számolós játékok
- Digitális kirakók és puzzle-ok
- Érintőképernyős számolás
- Mozgásos matek

Környezetismeret

- Virtuális természetjárás
- Digitális memóriajátékok
- Interaktív táblás kísérletek

Ének-zene

- Online zenei játékok
- Digitális hangszerek
- Zenealkotás tableten
- Karaoke alkalmazások

Testnevelés és mozgás

- Interaktív tornaprogramok
- Mozgásérzékelős játékok
- Táncos alkalmazások

Technika, életvitel és gyakorlat

- Digitális főzőprogramok
- Interaktív háztartási szimulációk
- Okosotthon-modell bemutatása
- Közlekedési ismeretek AR-alapú bemutatása (virtuális közlekedési helyzet)

Életgyakorlat Alapú Alprogram (ÉA)

A középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók számára kialakított életgyakorlat-alapú alprogram célja, hogy a mindennapi életben való boldogulásukat segítse, gyakorlati készségeik fejlesztésével. A tanítás során az önállóságra, az alapvető társas és kommunikációs készségekre, valamint az életvezetési ismeretekre helyeződik a hangsúly.

Kommunikáció és szociális készségek:

- Alapvető szóbeli és nonverbális kommunikáció
- Közösségi együttélés szabályai

- Segítségkérés, udvariassági normák
- Mindennapi helyzetekben való önkifejezés

Önellátás és háztartási ismeretek:

- Étkezési szokások, asztali illem
- Öltözködés, tisztálkodás, személyes higiénia
- Háztartási feladatok (ágyazás, söprés, mosogatás stb.)
- Egészséges életmód alapjai

Környezetismeret és közlekedési ismeretek:

- Tájékozódás a lakókörnyezetben
- Közlekedési eszközök használata
- Veszélyhelyzetek felismerése, biztonságos közlekedés
- Időjáráshoz és évszakokhoz kapcsolódó tevékenységek

Munka és foglalkoztatás előkészítése:

- Egyszerű munkafolyamatok megismerése
- Alapvető kézügyességi és motoros fejlesztő tevékenységek
- Felelősségérzet és kitartás fejlesztése
- Csoportmunkában való részvétel

Pénzkezelés és vásárlási alapismeretek:

- Alapvető pénzhasználat (pénzérmék, bankjegyek felismerése)
- Vásárlás folyamata, boltban való viselkedés
- Alapvető számolási műveletek a pénzhasználathoz kapcsolódóan
- Spórolás és takarékosság fogalmának megértése

Szabadidős és kulturális tevékenységek:

- Egyszerű sporttevékenységek és mozgásos játékok

- Kézműves és kreatív tevékenységek
- Zenei, táncos és dramatikus foglalkozások
- Közösségi eseményeken való részvétel

Ez az alprogram segít abban, hogy a tanulók a lehető legnagyobb önállóságot érjék el, és a mindennapi életben minél hatékonyabban tudjanak boldogulni.

Logika Alapú Alprogram (LA)

A logika alapú alprogram célja a középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók gondolkodási képességeinek fejlesztése az ő sajátos szükségleteikhez igazodva. A program segíti őket az összefüggések felismerésében, a problémamegoldásban, a mindennapi helyzetekben való eligazodásban és az önálló döntéshozatalban.

Alapvető logikai műveletek

- Hasonlóságok és különbségek felismerése
- Egyszerű szabályok megértése és alkalmazása
- Sorbarendezés (méret, forma, időrend stb.)
- Ok-okozati kapcsolatok felfedezése

Figyelem és koncentráció fejlesztése

- Egyszerű és összetettebb feladatok végrehajtása utasítások alapján
- Rész-egész viszonyok felismerése (pl. puzzle, mozaikjátékok)
- Hiányzó elemek azonosítása képeken vagy tárgyakon

Számfogalom és mennyiségi viszonyok

- Alapvető számolási készségek (összeadás, kivonás, becslés)
- Több-kevesebb, nagyobb-kisebb fogalmak megértése
- Számok és mennyiségek felismerése, párosítása

Problémamegoldó gondolkodás

- Egyszerű logikai rejtvények, kirakós feladatok

- Hiányos történetek befejezése logikai alapon
- Döntéshozatal gyakorlása hétköznapi szituációkban

Térbeli tájékozódás és vizuális gondolkodás

- Térirányok (jobb-bal, fent-lent, előtt-mögött) gyakorlása
- Egyszerű térképek, útvonalak értelmezése
- Mintázatok és szekvenciák felismerése és folytatása

Kommunikáció és nyelvi logika

- Összefüggő mondatok alkotása
- Egyszerű találós kérdések, nyelvi játékok
- Történetekben az események helyes sorrendbe állítása

Ez az alprogram segít a tanulóknak az alapvető logikai és gondolkodási készségek fejlesztésében, hogy jobban eligazodjanak a mindennapi életben.

Módszertani javaslatok:

- *Tapasztalati tanulás* – valódi helyzetekben való gyakorlás
- *Játékos feladatok* – interaktív, élményszerű tanulás
- *Szemléltetés és vizuális támogatás* – képek, kártyák, manipulálható eszközök használata
- *Fokozatos építkezés* – az egyszerűbbtől a bonyolultabb felé haladás
- *Egyéni haladási tempó figyelembevétele*

Oktatási módszerek:

- *Tapasztalati tanulás* (gyakorlati helyzetek kipróbálása)
- *Szemléltetés és modellálás* (példák bemutatása, utánzás)
- *Fokozatosság és egyéni tempó figyelembevétele*
- *Interaktív és élményszerű tanítási formák*
- *Segédeszközök és alternatív kommunikáció alkalmazás*

3.2.14. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A közoktatási törvény a nevelőtestületek hatáskörébe utalta az iskolában használt tankönyvek kiválasztását. A tankönyv és a taneszköz nem csupán a nevelőtestület ügye, hanem a szülőké is. Így a döntéshozatal előtt szükséges a szülőkkel is egyeztetni az egyes évfolyamok tankönyveit.

A tankönyvek kiválasztása

A tankönyv legyen vonzó, figyelemfelhívó, szép kivitelezésű és időtálló.
A tankönyv tartalmában, információiban, ábravilágában, a feldolgozás mélységében igazodjék az akadályozott tanulók szükségleteihez.
Az egyes tantárgyak könyvei egymásra épüljenek, a tankönyvekhez munkafüzet is tartozzon a megerősítés, a gyakorlás, a tanuló önálló munkáltatása, a tudás ellenőrzése végett.
A tankönyvek ne legyenek túl zsúfoltak, jól olvashatóak, jól áttekinthetők legyenek.

Az egyes évfolyamokon a tantárgyakhoz szükséges tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket az osztálytanítók javasolják a helyi tanterv követelményeihez igazodóan, figyelembe véve a tartalmi egymásra épülést.
A pedagógus olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a szülőtől, amely nélkülözhetetlen az általa tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozásokon egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmazni kell.

Tartós tankönyvek, tananyagok kiválasztása

Tartós tankönyvekre, tananyagokra a munkaközösségek tesznek javaslatot, és a nevelőtestület dönt arról, hogy melyik tanévben milyen tartós könyvek kerülnek beszerzésre.
Tartós tankönyv, tananyag alatt elsősorban az olvasókönyv jellegű tankönyveket, szöveggyűjteményeket, atlaszokat, albumokat, digitális tananyagot értjük.

3.2.15. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. Törvény rögzíti, hogy minden ember elidegeníthetetlen joga, hogy egyenlő méltóságú személyként élhessen, őt semmilyen hátrányos megkülönböztetés ne érje. E törvény meghatározása által a fogyatékos személyek számára olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben képessé válnak a teljesebb életre, a fogyatékosságukból fakadó hátrányok csökkentése.
Tanulóink személyisége több területen sérült, ebből adódóan hátránnyal indulnak az élet minden részén. Ezeknek a hátrányoknak a leküzdésére egyedül képtelenek. Az iskola falain

belül biztonságban érzik magukat, hiszen itt működik a segítő erő, elfogadás, a figyelem a másik iránt, a közösség összetartó ereje.
Nevelésünk középpontjában a gyermek áll, aki autonóm személyiség. Legjellemzőbb tulajdonsága a nyitottság, az érdeklődés, a befogadás, a tudni akarás és az önmegvalósítás. Intézményünk gyermekközpontúságával, befogadó-készségével, harmonikus gyermeki személyiség nevelésére törekszik, közvetetten segítve a közösségbe való beilleszkedést, esetenként hátránycsökkentést, a különbözőség elfogadását.
Biztosítjuk minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, és meglévő hátrányai csökkenjenek
Ehhez kapcsolódó szervezési feladatok:
Intézményünk tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja a gyermekek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit.

GY – gyermekközpontú
E – emocionális hatásokra érzékeny
R – rendszeres kapcsolattartás a szülőkkel
M – megkülönböztetés nélküli
E – egyéni fejlesztésen alapuló
K – kreatív tevékenységekre ösztönző

Nevelési elveinkben kiemelt szerepet kap a személyiségfejlődés kialakításánál, a készségek és képességek kibontakoztatásánál, a befogadás, az elfogadás, a bizalom, a tisztelet, a szeretet, a különbözőségek elfogadása, és a megbecsülés.
Megvalósításához, szorosan együttműködünk a legközvetlenebb nevelési partnerünkkel, a családdal.
Pedagógiai eljárásainkat, módszereinket a gyermekek személyiségéhez igazítjuk. Kiemelt szerepet tulajdonítunk az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítésére, melynek biztosítása a gyermek számára szükséglet, a felnőttek számára kötelesség.

A már kialakult hagyományainkra építve határozzuk meg alapvető feladatainkat.

A nevelési és szociális feladatokat a szülői igények figyelembe vételével, sajátos szervezeti keretek és formák között valósítjuk meg.
A pedagógiai nevelőmunkába bevonjuk a különböző társadalmi, közművelődési, egészségügyi, gazdasági és egyéb szervezetek képviselőit.

Teret engedünk azoknak a személyiségformáló tevékenységeknek, amelyek az iskolai program célkitűzéseit segítik, és tudatosabbá, hatékonyabbá teszik a gyermekek iskolai közösségbe való beilleszkedését.

3.2.16. Az intézményegység egészségnevelési elvei

Egészségnevelés és környezeti nevelés elvei:

A testi és a lelki fejlődés közötti ütembeli eltérés az iskoláskort elért gyermeknél szükségessé teszi a korai fejlesztés és óvodai nevelés során alkalmazott fejlesztő eljárások folytatását. A tanulók eredményes fejlesztése – együttműködve a szülői házzal – folyamatos, egymásra épülő gyógypedagógiai tevékenységet igényel. A nevelésnek elsődlegesen a kommunikációs és szocializációs képességek, a pszichés funkciók fejlesztését és a mozgásállapot javítását kell biztosítania. A sikeres tanítás-tanulás feltétele a jól átlátható, tagolt és ösztönző tanulási környezet, a kis lépésekben történő haladás, a gyakori ismétlés. Optimális fejlesztést csak az egész életre szóló védő-irányító, de az önálló személyiséget is kibontakoztató nevelés biztosíthat, amely arra törekszik, hogy a tanulók képességeik maximumát érjék el.

A gyógypedagógiai nevelésnek támaszkodnia kell a tanulók meglévő képességeire, pozitív tulajdonságaikra és érzelmi kötődéseik gazdagságára. Ezek folyamatos fejlesztése, aktivizálása valamennyi nevelési helyzetben az alábbiak figyelembevételével történik:

Az ismeretszerzés, a feldolgozás és alkalmazás során vezetésre, segítségre, folyamatos irányításra van szüksége.

A tanulók fogékonyabbak a szenzoros és mozgásos közlések befogadására, a fejlesztés eredményesebb szemléletes képi rávezetéssel, cselekvésbe ágyazott ismeretszerzéssel.

Az ismeretszerzés tervezésénél számolni kell a tanulók rövid idejű odafordulásával és tevékenységi kedvével, a figyelemkoncentráció zavarával, a verbális tanulás nehezítettségével, az alacsony motiváltsággal.

A tanulási tempó, a bevésés jelentős változása, a tanulási helyzetekhez való kötődés, a bizonytalan megőrzés, a pontatlan felidézés igényli a fejlesztés idejének növelését, a fokozott mennyiségű és eltérő helyzetekben végzett gyakorlást.

A fejlesztés, nevelés során folyamatosan szem előtt kell tartani a szociális képességek területén jelentkező akadályozottságok (pl. a normakövetés képességének zavara, a kooperatív készségek és az önfegyelem hiánya, a kommunikációs zavarok, a kritikátlanság) korrekcióját.

A fejlesztést nehezítő külső tényezők (hospitalizáció, nem elfogadó szülői magatartás, a diszharmonikus személyiségfejlődés következményeként fellépő magatartászavar stb.) esetén különös hangsúlyt kell helyezni az egyéni megsegítésre.
Az értelmi fogyatékossághoz társuló egyéb fogyatékosságok, betegségek (pl. érzékszervek működési zavarai, mozgászavar, epilepszia, autisztikus magatartás) befolyásolják az egész személyiség fejlődését.
A pedagógiai folyamat során tág teret kap a hátrányok leküzdése, az egyéni bánásmód. A képzés során a tanulók egyéni képességeihez igazodva kell elsajátíttatni minden olyan tevékenységet, amellyel az iskolai oktatás befejeződése után találkozhatnak. A személyiség alakítására a játék van a legnagyobb hatással. Nevelő, fejlesztő hatása a tanulás és a munka tevékenységébe is beágyazódik.
A középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók egészségnevelésének legalapvetőbb célja a minél teljesebb szociális és társadalmi elfogadás elérése, participáció biztosítása.

Egészségnevelésünk elvei:

- személyiség harmonikus fejlődésének biztosítása,
- a szocializációs képességek kiemelt fejlesztése,
- a tanulói aktivitás serkentése, a folyamatos motiváció biztosítása,
- gyakorlatorientált képzés,
- az életvezetési technikák elsajátíttatása, gyakorlása,
- a képességek korrekciója és fejlesztése egyéni és kiscsoportos formában,
- egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazása a hátrányok csökkentésére,
- az épen maradt, kevésbé sérült részképességek feltárása és fejlesztése,
- a személyiség gazdagítása: az önelfogadásra, mások elfogadására, toleráns magatartásra való nevelés, az eredményes társadalmi integrációra törekvés, beilleszkedés megvalósítása.

A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy az iskolában eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben.
Egészségfejlesztésünk olyan folyamat, amelynek eredményeképpen a gyógypedagógusok tevékenységét, a gyermek, a tanuló és a szülő részvételét intézményünk életében úgy befolyásolják, hogy az a gyermek, a tanuló egészségi állapotának kedvező irányú változását idézze elő.

Intézményünk mindennapos működésében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermek, a tanuló egészséghez, biztonsághoz való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek különösen:

- az egészséges táplálkozás,
- a mindennapos testnevelés, testmozgás,
- a testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése,
- a bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése,
- a baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás,
- a személyi higiéné
- Játékos értékelési formák területére terjednek ki.

Az egészségfejlesztés figyelembe veszi a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók társadalmi, életkori sajátosságait, beilleszthető az átfogó prevenciós tevékenységbe.

3.2.17. Gyógypedagógia értékek

- Pedagógiai hitvallása a megkülönböztetés nélküli gyermekszeretet.
- Ismeri a csoportjába tartozó gyerekek életkoronként és egyénenként eltérő biológiai, lelki és kulturális szükségleteit.
- Tudja, hogy egy adott gyermek képességei, tulajdonságai, fejlődése polarizált.
- A gyerekek fejlődését nyomon követi, figyelemmel kíséri, gazdagítja ismereteit.
- Világnézete és értékrendje a gyermekek szolgálatában áll, toleranciával kezelve és elfogadva a különbözőséget.
- Szeretettel fordul a különböző szociokulturális helyzetű családokból érkezők iránt.
- Különös odafigyeléssel kezeli a gyerekek felzárkóztatását, egyéni fejlesztését, tehetséggondozását.
- Egyéni, differenciált fejlesztéssel gondoskodik a gyermekek személyiségfejlődéséről, készségeinek kibontakoztatásáról.
- Legfőbb jellemzői közé tartozik a tolerancia, empátia, következetesség, együttműködő képesség, és határozottság.
- A gyerekekkel kapcsolatosan együtt érző, odafigyelő, szeretetteljes magatartást tanúsító.
- A gyerekek érdekében a pedagógussal és egymással együttműködő.

- Ismeri kompetencia határait, és eszerint viselkedik a gyerekekkel, szülőkkel és a munkatársakkal szemben.

3.2.18. Gyógypedagógiai alapfeladatok

1. Nevelőtestület együttműködése

   Rendszeres team munka valamennyi gyógypedagógus részvételével, esetmegbeszélések, hospitálások.

2. Pedagógiai munka kiemelt területei

   - Kommunikációs nevelés,
   - Érzelmi nevelés, közösségi nevelés,
   - Egészséges életmódra nevelés,
   - Korszerű pedagógiai módszerek (differenciálás),
   - Egyéni fejlesztési terv készítése,
   - Habilitációs, logopédiai fejlesztő tevékenység.

3. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka (egészségügyi szűrővizsgálatok, gyermekorvosi, védőnői tanácsadás).

4. Együttműködések kialakítása az iskolán kívüli szervezetekkel (Családsegítő, Nevelési Tanácsadó, Szakértői bizottság).

5. Szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés, személyes kapcsolat kialakítása a gyermekek egyénre szabott fejlődésének biztosítása, tájékoztatás a gyermek fejlődéséről, egyéni fejlesztés bemutatása szülők részvételének növelése a szülői értekezleten, rendezvények szervezése.

3.2.19. A középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók értékelése

1. Egyéni fejlődésközpontú értékelés

Középsúlyos értelmi fogyatékossággal élő tanulók teljesítményét egyéni fejlesztési tervek (EFT) alapján értékelik. Az értékelés alapelve a:

- Folyamatközpontúság
- Pozitív megerősítés
- Komplexitás: (a kognitív, és szociális készségek terén)

2. Alternatív értékelési formák

Mivel a hagyományos osztályzatok nem mindig alkalmasak a fejlődés mérésére, az alábbi módszerek alkalmazhatók:

- Kommunikációs nevelés,
- Szóbeli és vizuális visszacsatolás
- Portfólió alapú értékelés
- Megfigyelési napló alapján
- Önértékelés és társértékelés egysége alapján

3. Kompetenciaalapú fejlődésmérés, amely az alábbiakra terjed ki:

- Kommunikációs nevelés,
- Kommunikáció és önkifejezés
- Önellátás és önállóság
- Szociális készségek
- Kognitív készségek
- Mozgásos képességek

4. Motivációt és önbizalmat támogató értékelés, melynek célja a tanulók sikerélményhez juttatása, az alábbiak által:

- Kommunikációs nevelés
- Pozitív megerősítés
- Játékos értékelési formák

3.2.20. Értékelési, minősítési elvek

A középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermekek iskolai értékelése során a tanulók tudását, attitűdjét, magatartását figyeljük meg, az egyénre szabott követelményekhez viszonyítunk és az önmagukhoz mért fejlődésük alapján teszünk megállapításokat.

Az értékelésnek kiemelt funkciója van a középsúlyosan értelmi fogyatékos diákok esetében. Készségeik, képességeik folyamatos diagnosztikus felmérése az alapja a tanulók személyes jellemzőihez leginkább igazodó fejlesztési eljárások kiválasztásának. Ezért nem lehet az értékelés csupán minősítés. Együtt kell járnia a kitűzött célok, feladatok és a meghatározott eszközök hatásának, a tanulói teljesítmények, a nevelési eredmények vizsgálatával.

A középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermekeknél a jelentkező nevelési nehézségek miatt rendkívül fontos, hogy az értékelés ösztönző hatású legyen, segítse a pozitív személyiségjegyek kibontakozását, továbbfejlődését.

A diagnosztikus és a segítő célú, folyamatos értékelésnek a teljes képzési időszakban kiemelkedő fontosságúnak kell lennie.

3.2.20.1. Értékelés területei

- Szociális képességek, magatartási megnyilvánulások alakulása,
- Személyiségjellemzők fejlődése,
- Tanuláshoz, munkához való viszonyulás,
- Cselekvőképesség, pszichomotoros fejlődés,
- A tanult ismeretek alkalmazásának képessége,
- Tantárgyi követelmények teljesítése.
- A tanuló önmagához mért fejlődése

3.2.20.2. Alkalmazott értékelési formák

- Szóbeli értékelés (dicséret, helyeslés, figyelmeztetés stb.)
- Különböző szimbólumok, tárgyjutalmak (pontozás, csillag, dicsérő kártyák stb.)
- Havi szinten a Komplex Alap Programnak megfelelően rövid szöveges értékelést írunk a Kréta naplóba.

Félévkor a Kréta naplóba, (melyet nyomtatott formában megkapnak a szülők), illetve tanév végén a bizonyítványban a következő módon értékelünk:

1-4. csoportban írásban, részletes szöveges értékelést készítünk minden tevékenységi területen (A szöveges értékelést átváltjuk érdemjegyre abban az esetben, ha intézményváltás miatt a fogadó intézmény ezt igényli.)

5-8. csoportban szintén szövegesen értékelünk. (A szöveges értékelést átváltjuk érdemjegyre abban az esetben, ha intézményváltás miatt a fogadó intézmény ezt igényli.)

Amennyiben Szakértői Bizottság előírja, a felső tagozatban is részletes szöveges értékelést kapnak a tanulók.

A szöveges minősítéseknél az 1.-8. csoportban (a Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXC. tv. 54.§ (4.) bek. alapján) az alábbi megfogalmazásokat használjuk:

A tanuló a tantárgyi követelményeknek:

- kiválóan megfelelt (5)

- jól megfelelt (4)
- megfelelt (3)
- felzárkóztatásra szorul (2)
- nem tudott megfelelni (1)

3.2.20.3. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

A szorgalom értékelésének formája:

PÉLDÁS: Képességeinek megfelelő szinten teljesít. A munkában aktív. Feladatvégzése pontos, igényes. Érdeklődő. Bizonyítani, teljesíteni akar. Megbízásait minden esetben teljesíti. Nincs igazolatlan mulasztása. A hibát azonnal javítani kívánja.

JÓ: Igyekvő, de pontatlanságok vannak a munkájában. Megbízásait felszólításra teljesíti. Megfelelő motivációval és segítséggel bevonható a munkába. Munkája ellenőrzéséhez segítséget igényel. A hibát felszólításra kijavítja.

VÁLTOZÓ: Nehezen aktivizálható. Megbízásait csak néhány esetben teljesíti. Csak a neki tetsző feladatokba kapcsolódik be. Munkatempója nem megfelelő (lassú, kapkod), feladatait sokszor nem fejezi be. Teljesítménye elmarad a képességei mögött. Gyakori irányítás és buzdítás mellett hajlandó tanulni.

HANYAG: Lusta, makacs, nemtörődöm. Megbízásait nem teljesíti. Az iskolai munka nem érdekli. Feladattudata fejlesztésre szorul. Van igazolatlan mulasztása. Munkája ellenőrzésére nem hajlandó.

A magatartás értékelésének formája:

PÉLDÁS: Fegyelmezett. Segítőkész. Udvarias, illedelmes. Őszinte. Pozitív hatást gyakorol a közösségre. Hibáiról meggyőzhető, hajlandó a korrigálásra. Felnőttekkel, társaival való kapcsolata kiegyensúlyozott. Felelősséget érez önmagáért, környezetéért.

JÓ: Nem kezdeményez, de az elfogadott normákat betartja. Felkérésre segít. Általában udvarias. Általában őszinte. Hibáit belátja. Alkalmazkodó, időnként irányításra szorul. Felnőttekkel, társaival való kapcsolata többnyire kiegyensúlyozott.

VÁLTOZÓ: Fegyelmezetlen. Nehezen kezelhető. Hangulatai, érzelmei irányítják. Összeférhetetlen, kötekedő. Esetenként árulkodik, irigy. Zavarja társait a viselkedésével. A szabályokat nem mindig tartja be.

ROSSZ: Szándékosan árt. A normákkal és a közösséggel szemben áll. Az együttműködést gyakran megtagadja. Durva, goromba, agresszív. Trágár szavakat használ.

3.2.21. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Alkalmazott ellenőrzési formák:

Az ellenőrzés során az értékelés szempontjából lényeges adatokat gyűjtünk a tanuló fejlődéséről, viselkedéséről, teljesítményéről.

- Folyamatos megfigyelés játékban, tanulásban, mindennapos élethelyzetben, spontán megnyilvánulásokban;
- értelmi teljesítőképesség mérése egyszerű feladatlappal,
- képességmérés (iskolakészültség, önkiszolgálás szintje, neveltségi szint,
- finommotorika, pszichikus funkciók mérése,
- irányelvek által meghatározott iskolai fejlesztési szakaszhatárokon a pedagógiai hozzáadott érték mérés, tevékenységvizsgálatok mérése, munkavégzés pontossága, sorrendje, munkatempó, kitartás;
- Személyiség fejlődésének megfigyelése.

3.2.22. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása

A tanulóink otthoni felkészülését erőteljesen befolyásolja az a tény, hogy középsúlyos, vagy súlyos fokú értelmi akadályozottsággal élnek. Állapotukból kifolyólag többnyire gyógyszeres kezelésben is részesülnek, ezért terhelhetőségük egészségügyi szempontból is korlátozott.
Figyelembe vesszük azt a tényt is, hogy a feladatok elvégzéséhez, a segítségnyújtás formáihoz elengedhetetlenül szükséges a megfelelő szakmai felkészültséggel bíró szakember.
A tanuló terhelhetőségét figyelembe véve otthoni gyakorló feladat adható.

3.2.23. Távlati célok

- A szociális-, gazdasági és sérülésspecifikus háttér eltéréseiből adódó esélykülönbségek csökkentése;
- A gyerekek képességeinek maximális kibontakoztatása, személyiségközpontú oktatás-nevelés által;
- Társadalmi és kulturális különbözőségek elfogadása, és segítése
    - ✓ pedagógusok - gyerekek
    - ✓ pedagógusok – szülők
    - ✓ szülők - szülők

- ✓ gyermekek – gyermekek között.

3.3. Autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve

3.3.1. Az autizmus meghatározása

Az autizmus szociális, kommunikációs és kognitív készségek minőségi fejlődési zavara, az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következménye, amely az egész életen át tartó fogyatékos állapotot eredményezhet. Ez lehet igen súlyos, járulékos fogyatékosságokkal halmozott sérülés, illetve többé-kevésbé kompenzált (ritkán jól kompenzált) állapot. A súlyosan érintettek egész életen át teljes ellátásra, a jó képességűek egyénileg változó támogatásra szorulnak.

Az autizmushoz gyakran társulnak fogyatékosságok, zavarok, amelyek az ellátási szükségletet, a taníthatóságot és a prognózist jelentősen befolyásolják:

- intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékosság)
- beszéd-, hallás-, látás-, mozgássérülés
- ADHD – figyelemhiányos-, hiperaktivitás zavar

3.3.2. A tanulás sajátosságai

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező, a járulékos fogyatékosság, zavar szükségleteit az egyénre kell hangolni. Az autizmussal élő tanulóink egyéni sajátosságait figyelembe véve a nevelési-oktatási folyamatban való sikeres részvételük érdekében az alábbi viselkedéses és kognitív jegyeket szükséges szem előtt tartani:

- **Szokatlan/hiányos társas és kommunikációs viselkedések:** A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukció mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, a spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása. A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya. A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömöt.
- **Rugalmatlanság a tevékenységekben, érdeklődésben:** A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás, hiányzó vagy korlátozott belátás.
- **Másként működő figyelem és memória:** Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- **Túl- és alul érzékenység:** Szenzoros ingerfeldolgozás zavaraira utaló viselkedések a hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés, fájdalom terén.
- **Egyéni különleges étkezési és alvási szokások:** Az ételek színét és állagát tekintve is válogatnak, sok esetben csak bizonyos színű ételeket fogyasztanak el. Kicsi az alvásigényük, vagy felborul a nappal-éjszaka ritmusa.
- **Egyenetlen IQ – profil**
- **Gyakori következmények: szorongás, stressz, sikertelenség, frusztráció, izoláció, áldozattá válás:** Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás,

egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő, szociálisan inadekvát viszonyulás a kortársakhoz.

- **Problémás viselkedések:** Szabadidőben passzivitás, reaktív és kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése**.**
- **Pszichiátriai problémák:** A valóság téves értelmezése, felfogása, realitás és fantázia összetévesztése. Félelmek, fóbiák.

Fontosnak tartjuk, hogy ismerjük tanulóink individuális erősségeit és gyengeségeit, amelyek segítenek, hogy könnyebb és sikeresebb legyen az iskolai életük.

Erősségek, amelyekre építkezhetünk:

- Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- Jó mechanikus memória.
- Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken jó, vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

Néhány **gyengeség**, amivel számolnunk kell:

- Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékossága.
- Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, nehezen értése, vagy nem értése.
- A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- Szó szerinti értelmezés.
- Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- Az utánzási képesség hiányosságai.
- Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- Figyelem felhívás, irányíthatóság.

3.3.3. Alapelvek

Az autizmus jellegéből adódóan a hagyományos pedagógiai módszerek alkalmazása önmagában nem célravezető. A személyre szabott nevelés-oktatás során cél a különböző tanulási-szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és a megfelelő viselkedés elsajátítása. Szükség van a fogyatékos készségek kompenzációs-habilitációs fejlesztésére, a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés) problémák kezelésére, a mindennapi gyakorlati készségek és az adaptált, redukált tananyag speciális módszerek segítségével való tanítására. Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, érdekérvényesítésspontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet.

A fejlesztési célokat fontossági sorrendben kell értelmezni, melyek hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (pl. az ön- esetleg közveszélyes veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében).

Speciális módszerek

- A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális adaptáció, mentális kor, illetve mért intelligencia szintje és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képesség- és készségprofil, valamint tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével (pl. fejlődési kérdőív).
- Protetikus jellegű környezet és eszköztár kialakítása (az időbeli és téri tájékozódás, vizuális, augmentatív kommunikációs struktúra kialakítása).
- Speciális, egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítása.
- Vizuálisan segített kommunikációs rendszer, a speciális környezeten belül és személyek között: beleértve a gyermek felé irányuló minden kommunikációt.
- A szociális fogyatékossággal összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek szintjének megfelelő, és szociális vonatkozásoktól mindinkább független módszereket pl. írott utasítás, folyamatábra, számítógépes oktatás stb. Ugyanakkor a tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve

megértése fontos tanítási cél (pl.: a csoportos, illetve frontális tanítási helyzetben való tanulás).

- A fejlesztésben, tanításban és a viselkedésproblémák kezelésében alapvető a kognitív viselkedésterápia autizmusra adaptált alkalmazása és módszertana.

3.3.4. A NAT alkalmazása az autizmussal élő tanulók nevelése-oktatása során

A célok és feladatok meghatározása a nemzeti alaptanterven (NAT) és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a NAT-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni.

A NAT kulcskompetenciáihoz rendelt tudások elsajátításához hosszabb időtartamot szükséges biztosítani, a szociális megértést kívánó attitűdök, képességek fejlődését pedig kognitív stratégiákkal kell támogatni.

A NAT nevelési céljai, tanulási területei a megfelelő adaptációval, több időt biztosítva alkalmazható. Az autizmus az értelmi képességek bármely szintjén jelen lehet ezért a többségi valamint az enyhe- és középsúlyos értelmi fogyatékosok számára írt kerettanterveket egyaránt adaptálni szükséges. A tananyagot mennyiségi és minőségi szempontból módosítani és redukálni kell a speciális szükségleteknek megfelelően, elsajátításához speciális módszerek és eszközök igénybevétele a célravezető. A tanulókat szükség esetén mentesíteni kell tantárgyak minősítése és értékelése alól.

Kulcskompetenciák

Az autizmus spektrumzavarral élő tanulók esetében az **alapkompetenciák** fejlesztésekor is igen nagy egyéni eltérésekkel kell számolni, nem csupán a tipikus kortársakhoz képest, hanem a célcsoporton belül is, valamint a megszerzése és megszilárdulása is jellemzően tágabb időkeretben valósul meg. A beszéd, olvasás, írás, szövegalkotás, mennyiségekkel, számokkal, idővel kapcsolatos ismeretek elsajátítása gyakran mechanikus, ezért feltétlenül szükséges a megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben alkalmazni. A NAT által meghatározott **tanulási kompetenciák**, ismeretek az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. Egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, töredékességével. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban lévő készségekre építhetünk. Szükség lehet az új ismeretek egyéni helyzetben való tanítására, mivel

hiányozhatnak a csoportos helyzetben való tanulás kognitív és viselkedéses feltételei. Az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítése, kiegészítése egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. A **Komplex Alapprogram kulcskompetenciái**, a transzverzális kompetenciák fejlesztése segíti az autizmussal élő tanulók komplex fejlesztését. Az önálló tanulás elsajátítása, a szociális készségek és a kooperatív tevékenységek fejlesztése a típusos nehézségek és kognitív problémák miatt is kiemelt jelentőségű. A típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során az a vizuális információ, mely általában jól értelmezhető és alkalmazható a digitális kompetencia fejlesztése során. Az informatikai eszközök egyénre szabott alkalmazása elősegíti a fejlődést. A Komplex Alapprogram tanulástámogató módszertanának központi eleme a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciált fejlesztés, melyet a sikerélményt nyújtó egyénre szabott tanulási helyzetek kialakításához alkalmazunk.

- **A kommunikációs kompetenciák *(anyanyelvi és idegen nyelvi)***

Az alapvető probléma legtöbbször nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Cél a kapcsolatteremtés, fenntartás és az információcsere, melynek eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására. A fejlődési zavar kihat a szókincs, jelentés, nyelvtan és nyelvi funkciók elsajátítására, rugalmas alkalmazására. Különösen nehezített az élő nyelv és szociális közvetítés útján való tanulás. A kommunikációs képességek sérülése és a kompenzáció lehetősége egyénenként változik. A *KAP DFHT* és a gyógypedagógia középpontjában a személyre szabott differenciálás áll, mely elengedhetetlen az autizmussal élő tanulók fejlesztése során. A feladatok sokféleségén keresztül egy időben biztosítja a leszakadók felzárkóztatását és a tehetségek gondozását. A *KAP Életgyakorlat-alapú alprogramja* segíti autizmussal élő tanulóinkat abban, hogy az életben hasznosítható ismereteket, tapasztalatokat szerezzenek, amelyek fejlesztik életvezetési kompetenciájukat, a mindennapokhoz szükséges gyakorlati kompetenciájuk fejlesztését.

- **A digitális kompetenciák**

Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. Az IKT alkalmazása egyedülálló lehetőséget jelent az autizmussal élő tanulók számára, a kommunikációs akadálymentesítés, a tanulás és későbbi munkalehetőségek tekintetében egyaránt. A *KAP Digitális alprogramja* nemcsak vizuális eszköz, hanem tanulási motiváció, melynek során játékos formában információs műveltségre, digitális írástudásra, felelősségteljes eszközhasználatra tesznek szert. Szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet

számukra az IKT interaktív használattal összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás.

- **A matematikai, gondolkodási kompetenciák**

A kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtése, rendszerezése, az információk különböző logikai eljárásokkal történő átalakítása, értelmezése és elemzése az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók erőssége lehet. Nehézséget jelenthet ugyanakkor az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben. A *KAP Logikaalapú alprogramja* a tanulók gondolkodásának fejlesztését szolgálja. A játékok vizualitása segíti a megértést az autizmussal küzdő tanulóinknak. A logikaalapú játékok az általános képességfejlesztés mellett a tananyagba való integrálással történik. Lehetőséget nyújt a differenciálásra, és a gondolkodási képességeken túl a szociális képességek fejlődése is várható.

- **A személyes és társas kapcsolati kompetenciák**

A szociális kompetenciák tanítása az autizmusspecifikus fejlesztés egyik kulcsterülete. A sikerélményeket biztosító, a tanuló érdeklődését és motivációját fenntartó oktatási környezet kialakítása kulcsszerepet játszik a reális önértékelés és pozitív énkép kialakításában. Elsődleges az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a szorongás megelőzése, oldása. Hangsúlyos szerepet kap a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a tanítása. Fontos a helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása. A *KAP DFHT* tanítási-tanulási stratégiát alkalmazó tanórái lehetőséget nyújtanak a reggeli beszélgetőkörrel az iskola életéhez igazodva a tanítási napra való ráhangolódásra. A csoportban történő tanítás és tanulás, megkívánja a tanulók aktív részvételét a tanulási folyamatban, mely a típusos nehézségek - a szociális készségek gyengesége, általánosítás sérülése, lényegkiemelés deficitje miatt – korlátozott. A *KAP Művészetalapú alprogramja* segíti a társas készségek fejlesztését a művészeti tevékenységek révén. A *KAP Testmozgásalapú alprogramja* elősegíti az egészségtudatos, jövőorientált életmód kialakulását. A tanulók kommunikációs nehézségei következtében felhalmozódott feszültség oldását, levezetését kiválóan támogatja. Növeli az autizmussal élő gyermekek kitartását.

- **A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái**

A művészetek sokoldalúan segíthetik az autizmusspecifikus egyéni fejlesztést. A művészeti tevékenységek a szabadidő tartalmas eltöltésében is jelentős szerepet játszanak. A Komplex Alapprogram keretein belül a valós szükségleteik szerint segítjük a tehetséges gyermekeket. A

program *Művészetalapú- és Testmozgásalapú alprogramja* segíti a személyiség komplex fejlesztését a művészeti és mozgásos tevékenységek révén. Az aktív, kreatív magatartást kialakító módszerek alkalmazásával az alprogram a testmozgáson alapuló tevékenységeket az egyéni felelősség életgyakorlatává teszi. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók között lehetnek kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészi tehetséggel bíró gyermekek.

- **Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák**

Az autizmusban azonosított kognitív sérülések jellege miatt (végrehajtó működések zavara, naiv tudatelméleti sérülés) e kompetencia fejlesztésekor általában sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség. A szükséges képességek többsége (pl. tervezés, szervezés, irányítás, hatékony kommunikáció, csapatmunka, kreativitás) az autizmussal küzdő tanulók esetében sérült, illetve hiányozhat. A NAT által meghatározott ismeretek, képességek, attitűdök az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A KAP DFHT tanítási-tanulási stratégia fókusza az esélyegyenlőtlenség csökkentése, minden tanuló hozzásegítése a sikeres továbbtanuláshoz. A pedagógus felkészíti a tanulókat az együttműködési szabályok betartására, valamint azokra a szerepekre, amelyek munkájuk vezetéséhez majd szükségesek. A képességek terén a típusos nehézségek mellett szintén nagy egyéni különbségek mutatkoznak az autizmus spektrumán. A felnőttkori munkavállalásra való felkészítés, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása prioritást kap.

3.3.5. Az iskolai fejlesztés szakaszai

Az iskolai fejlesztés célja, hogy az autizmus spektrumzavarral élő tanulók felnőttkorukra elérjék a lehető legmagasabb alkalmazkodási küszöböt, az egyéni képességek, fejlettség mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság, önrendelkezés feltételeinek megteremtése.

3.3.5.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Az átmenetek az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek, tanulók számára különösen nehezek, számukra a változások, újdonságok megértése, elfogadása jelentős stresszt jelent. Az óvodából az iskolába való átmenet gondos előkészítést és a folyamatban részt vevő valamennyi szereplő szoros együttműködését kívánja meg. A célok és feladatok eléréséhez egyéni motivációs rendszer kialakítása szükséges, valamint az elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Egyes tanulóknál az automatizált alapkészségek eléréséhez tágabb időkeret biztosítása szükséges, pl. a sikeresen befejezett 1. évfolyam ismétlése. Az alsó

tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelése.
Az első osztály végén attól függően, hogy a gyermek hogyan teljesítette a minimális követelményeket a tantestület javasolja a gyermek értelmi szintjének megfelelő kerettanterv szerinti továbbhaladást, illetve kéri a tanuló Szakértői Bizottság általi felülvizsgálatát.
Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítmény-elvárások által előírt tanítási-tanulási folyamatok. Fokozatosan előtérbe kerül a NAT elveiből következő motiválási és a tanulásszervezési folyamat.

3.3.5.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet típusos nehézségekkel jár az autizmussal élő tanulók számára. Egyszerre több területen is megelőzni, kezelni szükséges a változások okozta stresszt: új tanárok kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodni, új tantárgyak lépnek be, növekszik az önállósággal, szervezési készségekkel kapcsolatos követelmény. Felső tagozaton a tantárgyi tartalom elvontabb, egyre több, nehezebb, kevésbé lehetséges a tevékenységbe ágyazott, közvetlen tapasztalaton alapuló tanulás.
A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képesség-együttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása.
A felső tagozat hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint az, hogy fektessen hangsúlyt a pályaválasztásra, pályaorientációra. A változások okozta stressz kezelésének nehézsége mellett megjelenhet a másság felismerése, megélése, a kortársakhoz való kapcsolódás nehézségének fokozódása.

3.3.6. Ép intellektusú, integráltan nem oktatható, autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve

3.3.6.1. A választott kerettanterv megnevezése

A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályzók alapján a „Kerettantervek az általános iskola 1-4., 5-8. évfolyama számára”, valamint a kapcsolódó „Irányelvek” (A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei) fogyatékosság típusokhoz kapcsolódó útmutatása alapján.

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8

A 2020-as *Nemzeti Alaptanterv* az általános iskolák számára lehetővé teszi, hogy a **kémia**, **biológia** és **fizika** tantárgyakat a tanulók integrált *természettudomány*os tárgy moduljaként tanulhassák. A *Nemzeti Alaptanterv*vel összhangban a tantárgy célja a 7. évfolyamon, hogy összehangolt módon, az indokolt és a szükséges mértékben integrálva segítse a tanulókat a fizikában, kémiában, biológiában használatos mennyiségek jelentésének megismerésében, a megjelenő szaktudományos fogalmak megértésében. A tantárgy fontos célja a tudomány mibenlétének, működési módjának és annak bemutatása, ahogyan a természettudományos ismeretek alkalmazása segíti a 21. század világméretű kulcsproblémáinak megoldását.

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai - 2020.								
Heti óraszám/évfolyam	**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**	**8.**
Magyar nyelv és irodalom	7	7	5	5	4	4 +1	3 +1	3 +1
Matematika	4 +1	4 +1	4 +1	4 +1	4	4 +1	3 +1	3 +1
Történelem					2	2	2	2
Állampolgári ismeretek								1
Hon- és népismeret					1			
Etika/hit és erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Környezetismeret			1	1				
Természettudomány					2	2	4	
Kémia								2
Fizika								2
Biológia								1
Földrajz							2	1
Első élő idegen nyelv				2	3	3	3	3
Ének-zene	2	2	2	2	2	1	1	1
Vizuális kultúra	2	2	2	1	1	1	1	1
Dráma és színház								
Technika és tervezés	1 +1	1 +1	1 +1	1 +1	1	1	1	
Digitális kultúra			1	1	1	1	1	1

Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki					1	1	1	1
Kötelező alapóraszám	**22**	**22**	**22**	**23**	**27**	**26**	**28**	**28**
Szabadon tervezhető óra	2	2	2	2	1	2	2	2
Összes tervezett óraszám	**22 +2**	**22 +2**	**22 +2**	**23 +2**	**27 +1**	**26 +2**	**28 +2**	**28 +2**
Összesített óraszám	**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**
Maximális órakeret	**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**

3.3.6.2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A szabadon tervezhető órák felhasználását a fenti óratervi háló tartalmazza.

3.3.6.3. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A tankönyvellátás rendjét iskolánk a következő jogszabályok alapján szabályozza:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- A tankönyvpiac rendjéről szóló 2012.évi CXXV. törvény
- a 2001. évi XXXVII. törvény módosításáról szóló 16/2013. (II. 28.) EMMI rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tanulói tankönyvtámogatás és az iskolai tankönyvellátás rendjéről

Az ép intellektussal rendelkező, autizmus spektrum zavarral diagnosztizált tanulót is speciális szükségleteinek megfelelően kell ellátni. Ez csak a differenciált tanításszervezés elvének alkalmazásával érhető el. Az autizmus súlyossága, a tünetek sokfélesége és kombinációik,valamint a gyermek személyisége szabja meg, hogy milyen keretek között lehet a legmegfelelőbben speciális ellátását biztosítani. A tanulók számára egyénre szabottan kell megválasztani a tankönyveket és a taneszközöket. A tankönyvlistán szereplő tankönyvek közül a normál tanterv szerint készültek használhatóak. A tankönyvek, munkafüzetek, egyéb segédletek legyenek konkrét tartalmúak, jól variálhatóak, áttekinthetőek, tartalmazzanak minél több vizuális segítséget. Az egyéni szükségletekből adódóan szükségessé válhat, hogy a pedagógusok saját kezűleg készítsék el a taneszközöket. Az egyes tantárgyak tanítása során a mindennapi életben előforduló valóságos tárgyakat kell használni. Fontos szempont, hogy az alkalmazott eszközök biztonságosak legyenek.

A kiválasztás elvei:

- Feleljenek meg a gyermek/tanuló egyéni szükségleteinek, tanulási stílusának és szimbólumszintjének.

- A taneszközök minősége, megjelenése legyen alkalmas a tanulók esztétikai érzékének fejlesztésére.
- A tanulnivalót az eredményes elsajátításhoz szükséges részletességgel tárgyalják.
- Változatos, többféle munkaformát (egyéni, páros, kiscsoportos) alkalmazó feladataik tegyék lehetővé a képességfejlesztést és a differenciált oktatást.
- A tantárgyi integráció megvalósításával fektessenek hangsúlyt több kompetenciaterület fejlesztésére is.
- Kezeljék kiemelten a vizuális elemeket. Képeik, ábráik segítsék a nyelvi információk megértését, gazdagítsák azok tartalmát.

A taneszközök lehetőleg legyenek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai, amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre

3.3.7. Enyhe értelmi fogyatékos autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve

3.3.7.1. A választott kerettanterv megnevezése

A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályzók alapján a „Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához”, valamint az „Irányelvek” (A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei) fogyatékosság típusokhoz kapcsolódó útmutatása alapján.

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/SNI_1_4evf

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/enyhe_sni_5_8

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai																
Heti óraszám/évfolyam	**1.**		**2.**		**3.**		**4.**		**5.**		**6.**		**7.**		**8.**	
Magyar nyelv és irodalom	7	1	7	1	6		7		4		4	1	4	1	4	1
Idegen nyelv													2		2	
Matematika	4		4		3		4		4		4		4		4	
Etika/hit és erkölcstan	1		1		1		1		1		1		1		1	
Történelem									2		2		2		1	
Állampolgári ismeretek															1	
Hon- és népismeret										1						
Környezetismeret					1	1	1	1								

Természettudomány									3		3		5		5	
Ének-zene	2		2		2		2		2		2		1		1	
Vizuális kultúra	2		2		2		1		2		2		1		1	
Digitális kultúra					1		1		1		1		1		1	
Technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés	5		5		5		5		5		5		5		5	
Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)									1		1		1		1	
Kötelező alapóraszám	**22**		**22**		**22**		**23**		**26**		**26**		**28**		**28**	
Szabadon tervezhető óra		2		2		2		2		2		2		2		2
Összes tervezett óraszám	**22**	**2**	**22**	**2**	**22**	**2**	**23**	**2**	**26**	**2**	**26**	**2**	**28**	**2**	**28**	**2**
Összesített óraszám	**24**		**24**		**24**		**25**		**28**		**28**		**30**		**30**	
Maximális órakeret	**24**		**24**		**24**		**25**		**28**		**28**		**30**		**30**	

3.3.7.2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A szabadon tervezhető órák felhasználását a fenti óratervi háló tartalmazza.

3.3.7.3. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A tanulók számára az autizmus spektrumzavarból következő speciális szükségleteinek megfelelően egyénre szabottan kell megválasztani a tankönyveket és a taneszközöket. A tankönyvlistán szereplő tankönyvek közül az ép- és az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára készültek egyaránt felhasználhatóak.

A kiválasztás elvei a 2.3.6.3. pont alatt találhatók.

3.3.8. Középsúlyos értelmi fogyatékos autizmus spektrumzavarral élő tanulók helyi tanterve

3.3.8.1. A választott kerettanterv megnevezése

A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályzók alapján a „Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához”, valamint az „Irányelvek” (A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei) fogyatékosság típusokhoz kapcsolódó útmutatása alapján.

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/kozepsulyos_sni_1_8

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai

Heti óraszám/évfolyam		**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**	**8.**
Magyar nyelv és irodalom	**Kommunikáció** (Magyar nyelv és irodalom)	4	4	4	4	4	4	5	5
	Olvasás-írás (Magyar nyelv és irodalom)	2 +1	2 +1	3 +1	3 +1	4	4	2 +1	2 +1
Matematika	**Számolás-mérés** (Matematika)	2 +1	2 +1	2 +1	2 +1	3	3	3 +1	3 +1
Történelem	**Állampolgári ismeretek**					1	1	1	1
	Hon- és népismeret							1	
	Etika								1
Természettudomány és földrajz	**Környezetismeret**					1 +1	1 +1	2	2
Művészetek	**Ének-zene**	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ábrázolás-alakítás (Vizuális kultúra)	3	3	2	2	2 +1	2 +1	2	2
Technológia	**Digitális kultúra**							1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	**Mozgásnevelés** (Testnevelés)	5	5	5	5	5	5		
	Testnevelés							5	5
	Osztályfőnöki (Közösségi nevelés)					1	1	1	1
Egyéb	**Önkiszolgálás**	2	2						
	Életvitel és gyakorlat			2	2 +1	2 +1	2 +1	3	3
	Játékra nevelés	2	2	2	2				
Kötelező alapóraszám		**22**	**22**	**22**	**22**	**25**	**25**	**28**	**28**
Szabadon tervezhető óra		2	2	2	3	3	3	2	2

Összes tervezett óraszám		**22 +2**	**22 +2**	**22 +2**	**22 +3**	**25 +3**	**25 +3**	**28 +2**	**28 +2**
Összesített óraszám		**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**
Maximális órakeret		**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**

3.3.8.2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A szabadon tervezhető órák felhasználását a fenti óratervi háló tartalmazza.

3.3.8.3. A kerettantervi tartalmak középsúlyos értelmi fogyatékos autizmus spektrumzavarral élő tanulóknak

A kerettantervi tartalmak tantárgyi bontása a középsúlyos értelmi fogyatékos (értelmileg akadályozott) tanulók helyi tantervében megjelentekkel teljes mértékben megegyezik.

3.3.9. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

A tanulók esélyegyenlőségének biztosításával kapcsolatos alapelvek

- A tanulók bárminemű, különösen nemük, koruk, családi állapotuk, nemzetiségük, fajuk, származásuk, vallásuk miatti hátrányos megkülönböztetésétől való tartózkodás.
- A hátrányos megkülönböztetés minden eszközzel való megelőzése és megakadályozása, kivéve az oktatás jellegéből vagy természetéből egyértelműen következő, szükséges megkülönböztetés eseteit.
- A tanév alatti értékelés során az egyéni fejlesztési tervben foglaltak elsajátításához szükséges készségek, képességek, jártasságok, tárgyi tudás minősítése az egyedüli szempont.
- Befogadó, diszkrimináció-mentes légkör biztosítása a tanulók számára.
- A tanulók emberi értékeinek, méltóságának, egyediségének tiszteletben tartása.

3.3.10. Differenciálás, erősségek, fejlesztendő területek

A személyre szabott tanulás biztosítása, a tanuló fejlődését támogató multidiszciplináris team (szükség esetén gyermekpszichiáter, pszichológus, szociális szakember) bevonása, az autizmusszempontú akadálymentesítés, az adaptált tananyag, a differenciált tanulásszervezési módok alkalmazása egyaránt szükséges az iskolai kudarc megelőzése és a tanuló fejlődésének biztosítása szempontjából. A pedagógusok a differenciált óratervezés és az egyéni bánásmód alkalmazása mellett a tanulók eltérő képességeihez, igényeihez és tanulási stílusaihoz igazítja a tanítási folyamatot. A differenciálás több szinten valósítható meg, a tananyag mélységének és komplexitásának módosításával, különböző tanulási stratégiák alkalmazásával (pl. vizuális megsegítés), változatos tanulásszervezéssel, egyéni tanulási tempó biztosításával, illetve az egyéni teljesítményhez igazított számonkéréssel, alternatív értékelési módokkal.

3.3.10.1. Erősségek, tehetséggondozás

Az autizmus területén a tehetséggondozás gyakran ugyanolyan fontos feladat, mint a fogyatékosságból fakadó nehézségek kompenzálása. Az autizmussal élő tanulók egyes esetekben olyan képességeket mutathatnak, melyek valóban kiemelkedők. Gyakrabban azonban csak az általános fejlődési elmaradáshoz képest jobbak a képességek valamely területen. A fejlesztési elvekben foglaltaknak megfelelően nem törekedhetünk a kiemelkedő képességek egyoldalú fejlesztésére, hiszen ezzel önmagában nem segítenénk elő a felnőttkori adaptációt.

A pedagógusok általános feladata e téren sokrétű: meg kell próbálniuk a jó/kiemelkedő képességeket a későbbi sikeres adaptáció szolgálatába állítani, a speciális érdeklődést a gyermek, fiatal motiválására használni. Segíteniük kell abban is, hogy a családok megértsék az autizmus következményeként kialakult fejlődésmenet sajátosságait. Így érhető el, hogy a családok reális célokat tűzzenek ki a gyermek jövőjével kapcsolatban, ezzel is támogatva őket. Emellett fontos feladat a kiemelkedő képességek felismerése és gondozása. A tehetséggondozás folyamatában nagyon fontos meglátni a különlegest, a speciális adottságot a tehetséges gyermekben, bármilyen területen nyilvánul is az meg. Az egyénileg szervezett tehetséggondozással a kiemelkedő képességek fejleszthetők, és a felnőttkori munka, valamint az örömteli szabadidős tevékenységek alapjául szolgálhatnak.

3.3.10.2. Fejlesztendő területek

- Szociális kommunikáció

Az autizmus spektrumán érintett tanulóknál minden esetben, az intézményrendszer bármely típusában szükséges a szociális-kommunikációs készségek direkt módszerekkel történő, explicit tanítása és a társas megértés fejlesztése. A tanítás céljait, módszereit és eszközrendszerét az egyéni felmérések alapján kell meghatározni és a tanítás eredményét folyamatosan monitorozni szükséges.

- Önállóság és autonómia

Az autizmusra jellemző nehézségek kompenzálása érdekében prioritást kap az önállóság kialakulásának támogatása az élet minden területén, szoros együttműködésben a családdal. Az önállóság eléréséhez egyrészt a megfelelő, egyénre szabott sérülésspecifikus eszközrendszer biztosítása szükséges (pl. egyénre szabott vizuális algoritmusok), másrészt megfelelő tanulási helyzeteket kell biztosítani a tanuló számára.

- Adaptív viselkedés támogatása

A tanulók számos olyan viselkedést, magatartásformát mutathatnak, melyet a környezet nemkívánatosnak minősít, tilt, esetleg csupán szociálisan furcsának tart. Ezen viselkedések között előfordulnak veszélyes, destruktív, agresszív vagy önkárosító megnyilvánulások, de ide sorolhatjuk a beilleszkedést nehezítő sztereotip viselkedéseket vagy a szélsőséges passzivitást is. A beilleszkedési nehézségeket eredményező viselkedések hátterében sokféle ok állhat. Ezek közül a leggyakoribbak: kommunikációs nehézségek, fokozott érzékenység bizonyos környezeti ingerekkel szemben, a szociális megértés hiánya, változások megértésével, elfogadásával kapcsolatos nehézségek stb. A pedagógusok feladata, hogy a családdal egyetértésben rangsorolják a nem kívánatos viselkedéseket súlyosság és fontosság szempontjából, majd megoldási stratégiát dolgozzanak ki. Szükség esetén a folyamatba bevonandó pszichológus és pszichiáter is. A beilleszkedési, magatartási nehézségek és azok okai rendkívül változatosak az autizmusban, ezért egyéni felmérés és egyénre szabott stratégiák alkalmazása szükséges. A beavatkozás tervezése mindig a nemkívánatos viselkedés pontos meghatározásán és konkrét tartalmú, pontos jegyzőkönyvezésén alapul. Az alkalmazott stratégiák alapja a viselkedés- és kognitív terápia. A sikeres beavatkozás egyik feltétele, hogy adott viselkedés kezelése során a környezet egységes reakciókat adjon.

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- Erőszakmentes konfliktuskezelő technikák tanítása.
- A problémás viselkedés megelőzése.
- A kívánatos viselkedések pozitív megerősítése.
- Új készség fejlesztése, megfelelő alternatív viselkedés tanítása.
- Hatékony kommunikációs stratégiák kialakítása.
- Kognitív-viselkedéses stratégiák (pl. képes, ill. írott forgatókönyvek a megfelelő viselkedés szervezéséhez).

3.3.11. A Komplex Alapprogram (KAP) alkalmazása, mint a differenciált oktatás korszerű pedagógiai módszere az autizmussal élő tanulóinknál

A Komplex Alapprogram (továbbiakban: KAP) tanulástámogató módszertanának központi eleme az elsősorban tudásban heterogén tanulócsoportokban folyó differenciált fejlesztés (Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban (továbbiakban: DFHT). A KAP tanítási-tanulási stratégiája a transzverzális készségek fejlesztése, mely segíti az autizmussal élő tanulók komplex fejlesztését. A DFHT tanítási-tanulási stratégia bizonyos céljai (pl.: a tanulók képességeinek kibontakoztatása, készségfejlesztés, adaptív és innovatív tanítási-tanulási környezet segítségével a leghatékonyabb stratégiák, módszerek és technikák

alkalmazása, a tanulók közötti együttműködés kiépítése) megegyeznek az autizmussal élő tanulók egyes fejlesztési célkitűzéseivel.

A differenciálás elvének érvényesülése szempontjából kulcsszerepe van a csoportképzésnek és a csoportok számára adott feladatnak. A csoportmunka alkalmazása során megnő a motiváció, az aktivitás, és alkalom adódik a differenciálásra. Elemei jól illeszkednek az autizmusban érintett gyermekek nehézségeinek fejlesztéséhez, mivel tanulóink között sokan vannak olyanok, akiknek a csoportteremtés készsége fejletlen és a beilleszkedés nehézséget okoz. A csoportfoglalkozások alatt a problémaközpontú gondolkodás fejlesztése, a cselekvésre épülő tevékenységformák, az önálló információszerzés és a kooperatív tanulási technikák sokkal eredményesebben valósulnak meg, illetve maradandóbbak, mivel a tanulás valódi élményét adják a diákoknak. A DFHT-ben erőteljesen megjelenő csoportmunka az öndifferenciálásnak és a pedagógus által irányított, személyre szabott differenciálásnak a terepe, amely a kognitív képességek fejlesztése mellett lehetőséget ad az autizmussal élő tanulók gyenge szociális készségeinek, viselkedésformáinak alakítására.

Az összes közismereti tárgy tanítása a műveltségi területek közös követelményeire alapozva, az alprogramokkal összekötve interdiszciplináris keretek között valósul meg. A tantárgyak közötti integráció segíti a tanulók számára az összefüggések felismerését és a tanultak gyakorlati alkalmazását. A képességterületeket és a személyiségfejlesztést az alábbi alprogramokkal támogatjuk.

- Testmozgásalapú alprogram (TA)
- Művészetalapú alprogram (MA)
- Digitális alapú alprogram (DA)
- Logikaalapú alprogram (LA)
- Életgyakorlat-alapú alprogram (ÉA)

A KAP alprogramjait az autizmussal élő tanulók oktatásába úgy érdemes beilleszteni, hogy azok támogassák a személyre szabott fejlődést, a tanulók erősségeire építve, miközben figyelembe veszik a kihívásaikat és szükségleteiket. A siker kulcsa a megfelelő eszközök és módszerek alkalmazása, türelem és folyamatos visszajelzés biztosítása.

Pedagógusaink a tanórán kívüli foglalkozásokat a tanítási napot megkezdő Ráhangoló beszélgetésekkel és az ún. „Te órád”-dal színesíti, amelyek a képesség- és személyiségfejlesztés színterei. A Ráhangolódás biztosítja a nehezen motiválható autizmusban érintett tanulóknak, hogy jobb kedvvel kezdjék el a napot az iskolában, és érzelmi biztonságban érezzék magukat az osztályközösségben. A „Te órád” pedig biztosítja a diákok érdeklődéséhez, igényéhez igazodó választás lehetőségét. A változatos tanulásszervezéssel, a legalkalmasabb

munkaszervezéssel és a tantárgyak közötti koncentráció kihasználásával az adott tanulói csoportok képességeihez, igényeihez igazodunk. Az autizmusban érintett tanulók gondolkodásmódja konkrét, nehezen rendezi rendszerbe az ismereteket. A KAP alprogramjai a tanulás életszerűségét biztosító élményalapú, valós tanulási helyzetei elősegítik a tanulók fogalmi struktúráinak fejlődését.

A KAP alprogrami kapcsolódása az egyes tanulási területekhez

3.3.11.1. Anyanyelv és kommunikáció (magyar nyelv és irodalom, kommunikáció, olvasás-írás)

A tantárgy célja nemcsak a nyelvi és irodalmi tudás átadása, hanem a tanulók személyes fejlődésének elősegítése is, miközben a különböző alprogramok segítik a tanulás élményszerűbbé tételét.

Az Életgyakorlat-alapú alprogram témakörei közül az érzelmi intelligencia (szociális készségfejlesztés) területe illeszkedik az Anyanyelv és kommunikáció tantárgycsoporthoz. Az autizmussal élő tanulóknak nehézségeik vannak az érzelmek felismerésében, kifejezésében, megértésében és szabályozásában, a stressz kezelésében. Ezeknek a területeknek a fejlesztése már az alsó évfolyamokon elkezdődik a kommunikáció és az olvasás-írás tantárgyak oktatása során. A verbális, nonverbális, majd magasabb évfolyamokon az írásos kifejezőkészség fejlesztése, a tárgyaló- és meggyőzőképesség, a vitakultúra gyakorlása a tanulók kommunikációs képességeinek fejlődését biztosítják. Az önismeret fejlesztése, ezen belül az önértékelés, önfejlesztés szintén kiemelt feladat. A viselkedés és magatartáskultúra alakítása a köszönés, öltözködés, étkezés, közlekedés területeit magában foglalva átfedést képez az anyanyelv és kommunikáció tantárgycsoport célkitűzéseivel.

Sok autizmussal élő tanuló ír túlságosan lassan, jellemző lehet a grafomotoros ügyetlenség. A tantárgyak, tananyagok elsajátításával kapcsolatos erősségek és nehézségek egyénenként nagyon eltérőek, ezért a módosításokat, illetve az elvárásokat minden esetben egyénre kell szabni. Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére, folyóírás helyett a nyomtatott nagybetűvel való írás jóváhagyására. A Digitális alapú alprogram a modern technológia és

eszközök használatával segíthet a magyar nyelv és irodalom tantárgy fejlesztésében, különösen a szövegértés, íráskészség és kreativitás terén.

A Művészetalapú alprogram beépíthető a tantárgycsoporthoz, tantárgyközi kapcsolatokat kialakítva az ének-zene, a vizuális kultúra és az ábrázolás-alakítás tanításával. A művészetekkel való kapcsolódás segíthet a tanulóknak az irodalom és a nyelv mélyebb megértésében, miközben kreatív módon dolgoznak fel irodalmi műveket.

A Logikaalapú alprogram oly módon illeszthető a tantárgycsoporthoz, hogy a tanulók logikai eszközökkel dolgozhatnak egy-egy mű elemzésekor: felbonthatják a szöveget, megkereshetik annak főbb elemeit (pl. cselekmény, konfliktus, karakterek), és ezt az elemzést egy logikai séma segítségével ábrázolhatják.

A Testmozgásalapú alprogram szintén megjelenik a magyar nyelv és kommunikáció tantárgyak oktatása során, hiszen már a kezdő évfolyamokon mozgással kísérve tanulnak mondókákat, verseket a tanulók.

3.3.11.2. Matematika (matematika, számolás-mérés)

A matematika területén az autizmus spektrum változatossága miatt igen nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes autizmussal élő tanulók kiemelkedő tehetséget mutathatnak, míg mások súlyos nehézségekkel küzdenek. A matematikai kompetencia fejlesztése csak a többi kulcskompetenciával együtt, egymással összhangban, egymást felerősítve valósítható meg. A matematikai nevelés hozzájárul a természettudományos és technikai kompetencia fejlődéséhez, az ének, zene tanulása fejleszti a matematikai gondolkodás különböző formáit. A matematikai kompetenciát eszközként használják a tanulók a földrajzi ismeretek tanulása során is.

A Testmozgásalapú alprogram nagymértékben hozzájárul a motoros képességek fejlődéséhez, ezzel segítik a tanulókat a matematikai- és szerkesztő eszközök használatában, a számlálásra végzett mozgássorok hozzájárulnak a számlálás ritmusának kialakulásához.

A Művészetalapú alprogram segíti a vizuális nyelv alapelemeinek (vonalak, sík- és térformák) előállítását, rendezését, segíti a formaérzékelés, a térlátás és vizuális gondolkodás fejlesztését, a geometriai ismeretek elmélyítését. Az autizmussal élő intellektuális képességzavarral (IKZ) is diagnosztizált gyerekeknek hosszabb ideig (több éven át) lehetőséget kell teremteni a matematikai problémák cselekvéses tapasztalatra alapozó megoldására.

A matematikatanulás területén a tanultak mindennapi élethelyzetekben való rugalmas alkalmazása nehézséget jelent számukra. Az Életgyakorlat-alapú alprogram segíti a problémamegoldás menetének tanítását, a család, párválasztás témaköréből a pénzgazdálkodás

témája pedig lehetővé teszi, hogy a fejlesztendő kompetenciák közül a problémamegoldó képességet fejlesszük pl. a pénzkezelés és vásárlás kapcsán.
További nehézség a megszerzett ismeretek mozgósítása, kombinálása, kreatív alkalmazása új feladatoknál. A Logikaalapú alprogram lehetőséget ad ezek gyakorlására. A szöveges feladatok megoldása különösen nehéz lehet a jellegzetes szövegértési problémák miatt. Kiemelt jelentőségű a megismerési képességek fejlesztése, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése. Különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás alkalmazása.
A Digitális alapú alprogramban nagy hangsúlyt kap a felfedezéses és más tevékenységekbe ágyazott tanulás. Az elektronikus tanulási környezetben történő tanulás a matematikai ismeretek elsajátításában is hangsúlyos. Az autizmusban érintett tanulóknak azonnali és késleltetett jutalmak szükségesek a motiváltság eléréséhez és fenntartásához, az IKT eszközök használata az azonnali visszacsatolást is lehetővé teszi.

3.3.11.3. Történelem és állampolgári ismeretek (történelem, állampolgári ismeretek, hon- és népismeret, etika/hit-és erkölcstan)

A történelem és állampolgári ismeretek tanulása során az erősségek közé tartozhat a tények, adatok precíz elsajátítása. Nehézséget okozhat ugyanakkor a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak önálló felfedezése, a lényegkiemelés, a történelmi személyiségek indítékainak intuitív megértése, többszempontú elemzése. Az idővel kapcsolatos fogalmak alkalmazása, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. Az időbeliséget és más absztrakt, társas megértést kívánó fogalmak elsajátítását segítő vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése szükséges.
A Digitális alapú alprogram alkalmazása lehetőséget ad a különböző képi szemléltetéseknek, a digitális tananyagok a történelmi korokban való tájékozódást segítik.
A Művészetalapú alprogram lehetőséget biztosít az ismeretanyag mélyebb elsajátítására, a kort jellemző mítoszok és mondák, művészeti és zenei értékek megismerésére.
A történelmi képzetek helyes kialakítását, nemzeti ünnepeink megértését, méltó megünneplését dramatikus technikák alkalmazása is segíti, melynek során a Testmozgásalapú alprogram elemeit is alkalmazzuk. Nemzeti értékeink, hagyományaik ápolása kiemelten fontos terület.
Az Életgyakorlat-alapú alprogram témái (érzelmi intelligencia, állampolgári felelősség, pályaorientáció, család, stb.) számos lehetőséget kínálnak a célcsoporthoz tartozó tanulók kommunikációs, szociális, erkölcsi, nemzeti identitástudat fejlesztésére. Az időbeli tájékozódás fejlesztése - a múlt, a jelen és a jövő közötti viszonyításra – elsősorban a mindennapi élet

eseményeire utalva történik. A társadalmi ismeretek tanítási-tanulási folyamatai során a tanulók megismerkednek a családi-és iskolai közösséghez való tartozás fontosságával és szerepeivel. Tudatossá válik a diákok számára a közösségben elfoglalt helyük, megismerik jogaikat és kötelezettségeiket. Felismerik a közösség alakulásának jelentőségét, egyúttal az egyén szerepét a csoportban.

A Logikaalapú alprogramon belül a folyamatos fejlesztés eredményeképpen erősödik a tanulók időről alkotott képzete, az események sorendje közötti összefüggések felismerése.

Az autizmussal élő tanulásban akadályozott tanulók egyéni képességeit figyelembe véve kell bemutatni a történelem eseményeit, különös tekintettel az összefüggésekre, figyelembe véve gondolkodásuk jellemzően merev, rugalmatlan, konkrétumokhoz kötődő voltát és az idő, mint igen elvont fogalom kezelésének típusos nehézségeit, valamint a szociális megértés minőségi sérülését. A tudás elsajátításában központi szerepet kapnak: az anyanyelvi kommunikáció; a digitális illetékesség; a hatékony, önálló tanulás; és a szociális és állampolgári kulcskompetenciák.

3.3.11.4. Természettudomány és földrajz (környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika, földrajz)

A természettudományos ismeretek elsajátítása a tanulók erősségei közé tartozhat, ugyanakkor többlettámogatást igényelhet az ismeretek gyakorlati alkalmazása. Másrészt, ha nem valamilyen kontextusban dolgozzuk fel a tantárgyi témákat, akkor az „vegytiszta” lesz, valószínű, hogy inkább ismeretátadásra válik alkalmassá, és nem lesz adaptív módon értelmezhető.

Az Életgyakorlat-alapú alprogramban mindig komplexen kerül feldolgozásra egy-egy téma, így a természettudományos tantárgyak egymással összefüggésben átadhatók, a tantárgyközi kapcsolatok jól megjeleníthetők. A környezetismeret, valamint természettudományos témák gyakran kiegészítik egymást, ezért ha kontextusban dolgozzuk fel, akkor adaptív módon értelmezhető lesz a tanulók számára. A KAP csoportmunka eleme jól illeszkedik az autizmusban érintett gyerekek nehézségeinek fejlesztéséhez. Miközben a tanulás-tanítás a cél az autizmus markáns gyengeségeinek fejlesztésére is lehetőségünk van. Az együtt gondolkodás, együtt cselekedtetés mind habilitál, a kísérletek végzése pedig óriási élmény és tapasztalás. Az autizmussal élő tanulók sajátos ismeretszerzési és gondolkodási nehézségei miatt általában nem számíthatunk a tanulók előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a tanulás-tanítás folyamatában és módszertanában a közvetlen, konkrét példákon, élményanyagon keresztüli

tapasztalásra kell helyezni a hangsúlyt. Törekedni kell arra, hogy a tanuló olyan kontextusokban szerezzen ismereteket és tapasztalatokat, ahol azokat később használni fogja.

Mivel Z, illetve alfa generációs diákjaink számára a digitális eszközök használata „létfontosságú" a Digitális alapú alprogram által a természettudományos tantárgyak iránt érdeklődésüket könnyen felkelthetjük, összefüggések felismertetésére kiválóan alkalmazható, ismereteik bővülnek általuk.

A Művészetalapú alprogram a földrajz, környezetismeret, valamint a biológia tantárgyak esetén jól alkalmazható a különböző, tulajdonságok, jelenségek megfigyeltetése, kifejezése valamint ábrázolása esetén.

A Logikaalapú alprogram játékos, élményszerű módszerek integrálásával közelebb hozza és érdekessé teszi a tantárgycsoporthoz tartozó tantárgyakat, valamint segítségével a gyerekek logikai, gondolkodási és problémamegoldó képessége fejleszthető.

A földrajz, környezetismeret tantárgyak nagyon jól illeszkednek a Testmozgásalapú alprogramhoz. Általa élményszerűen megtapasztalható mindaz, amit egyébként ismeretátadásként tanórákon megvalósíthatunk. A környezet megismerése, felfedezése testközelből kivitelezhető, a számukra nehézséget okozó elvont fogalmakat jobban megértik, ezek könnyebben értelmet nyernek.

3.3.11.5. Idegen nyelv

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóknál – hasonlóan az anyanyelvi kommunikáció esetében tapasztaltakhoz – hiányozhat az idegen nyelv rugalmas, a kommunikatív partnerhez alkalmazkodó használata, a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények valódi megértése és kifejezése, annak ellenére, hogy a nyelv mechanikus elsajátítása megtörténhet. A tanulóink az iskolába már egy alap idegennyelvi szókinccsel érkeznek – általában angol nyelvből. Ezért szükséges az idegennyelv funkcionális használatra, kommunikációra alkalmassá fejlesztése, a lexikális tudás bővítése. Egyénenként mérlegelni kell, hogy a nyelvtanuláshoz szükséges alapvető készségek adottak-e. A KAP módszertani elemei és alapprogramjai jól illeszkednek az autizmussal élő tanulók idegennyelvi oktatásához.

Tanulóink elsősorban a digitális eszközökön keresztül kerülnek kapcsolatba az idegen nyelvekkel már igen korai időszakban. Előfordulhat, hogy az idegennyelv valamely fokú tudása megelőzi az anyanyelv elsajátításához szükséges alapokat. Ezért a Digitális alapú alprogramot az idegennyelv oktatásában az első helyre tehetjük. Itt találkozik a tanuló a beszélt nyelvvel először, az IKT eszközökön hallja legtisztábban a nyelv ritmikáját, dallamosságát. Alkalmas

mesék, mondókák énekek idegennyelven való hallgatására, megtanulására, a helyes kiejtés gyakorlására.

A Logikaalapú alprogram célja a játékos, élményszerű módszerek integrálása az oktatásban, lehetőséget ad az idegennyelv játékos elsajátítására, a nyelvtani összefüggések, szabályok megértésére, a nyelv logikus funkcionális használatára.

Az anyanyelvhez hasonlóan az idegennyelv elsajátításában az Életgyakorlat-alapú alprogram nagyon széleskörűen alkalmazható. A nyelv funkcionális elsajátításában – kiemelten angol nyelv esetén a tanulók többnyire rendelkeznek alapszókinccsel, kifejezésekkel. Ezek segítségével készíthetjük fel a tanulókat az önrendelkező felnőtt életre, miközben az idegennyelv funkcionális elsajátítása is megtörténik. A kommunikatív nyelvi kompetencia feltételei közül nehézségek a szociokulturális és interkulturális készségek területén mutatkozhatnak.

A művészet egy közös nyelv mindenki számára, kommunikációs jelentőséggel bír. Ezért a Művészetalapú alprogram más tantárgyakkal kapcsolódva, - mint ének-zene, vizuális kultúra - segíthet a tanulóknak az idegennyelv mélyebb megértésében, miközben kreatív módon dolgoznak fel különböző témákat.

Az autizmusban érintett tanulóknak különösen nagy igényük van a mozgásra. A Testmozgásalapú alprogram lehetőséget ad a mozgásos feladatok, játékok szabályok megértésére, a vezényszavak, kifejezések idegennyelven történő használatára.

Amennyiben az anyanyelvi kommunikáció területén markáns nehézségek jelentkeznek, felmerül a tantárgy, vagy egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés szükségessége.

3.3.11.6. Művészetek (ének-zene, vizuális kultúra, ábrázolás-alakítás)

Egyes esetekben az autizmus spektrumán érintett tanulók kiemelkedő tehetséget mutatnak a művészetekben. A tehetség többek között megnyilvánulhat kiváló zenei hallásban, a zenei művek interpretálásában, a vizuális alkotás bármely formájában. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása, illetve az adott területen meglévő érdeklődés és motiváció kiaknázása a társas kommunikáció és egyéb területek fejlesztésében. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben. A művészeti nevelés területén ugyanakkor számolnunk kell az autizmussal gyakran együtt járó típusos nehézségekkel is: azon gyermekek, fiatalok számára, akik túlérzékenyek a hallási modalitásban, kifejezetten stresszes lehet az ének-zene órákon való részvétel. A grafomotoros ügyetlenség, a nyitott, kreativitást és önálló döntéseket igénylő feladatok megoldásának nehézsége, valamint az absztrakt szimbólumokkal

kapcsolatos nehézségek akadályozhatják a részvételt a vizuális alkotásban. Szintén nehézséget okozhat egyeseknél az idegenkedés bizonyos anyagok, eszközök megérintésétől, az azokkal való manipuláció elutasítása.

A művészeti nevelés során is igen fontos az egyéni képességeknek és szükségleteknek megfelelő differenciálás, a részvételre való biztatás, a tanulók sikerélményhez juttatása. A NAT által meghatározott ismeret, készség és attitűd az egyéni képességektől függően sajátítható el. A művészetek sokoldalúan segíthetik az autizmusspecifikus egyéni fejlesztést.

A Művészetalapú alprogram nagy hatékonyságú „csodafegyver". Olyan módszereket gyűjt, alkot, amelyek alkalmazásával művészeti tevékenység közben képesek a diákok intra/interperszonális jellegzetességei fejlődni. A tanulást pedig olyan tevékenységgé alakítja, ami a különböző művészetek iránt esetleg fogékonyságot mutató gyermekek számára örömöt okoz. A művészetek általában véve jó hatással vannak a tanuláshoz is szükséges értelmi képességekre, mivel azokat komplexitásukban gyakoroltatják. A művészeti nevelés oktatási célokra is alkalmazható: új ismeretek átadásától a régiek gyakorlásán át. A művészetekkel munkaértékek alakíthatók, foglalkozások, szakmák ismertethetők meg, vagy akár próbálhatók ki. Az autizmussal élő gyerekek esetében komoly terápiás szerepet tölthet be a művészeti tevékenység, akár zenei, akár képzőművészeti tevékenységről legyen szó.

A NAT-ban kulcskompetenciaként szerepel a helyes énkép kialakítása, ami az önismeret fejlesztését célozza. Az egészséges személyiségfejlődéshez és a megfelelő önismerethez szükség van a pozitív önértékelésre, valamint a környezettel szemben kialakított pozitív attitűdre. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. „Fontos, hogy az iskolai környezet is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést." (NAT)

Az Életgyakorlat-alapú alprogram célja, hogy az életben hasznosítható ismereteket, tapasztalatokat szerezzen a gyermek. Sikeres életvezetési kompetenciákkal gazdagodjon az életgyakorlat különböző területei: a család, munka, jövő, tudás, társas kapcsolatok, társadalom, szolidaritás, felelősség, elköteleződés, haza, tudomány, egészség, mentálhigiéné, szociális jólét vonatkozásaiban. Az autizmusban érintett gyerekek esetében a szociális kapcsolódás nehézséget okozhat, ezért különösen fontos az ezen a területen megvalósuló fejlesztés. Az emberi élet szakaszai, az ünnepek, az év ritmusa, az évszakok változásai remek lehetőségeket adnak, hogy az ismereteket és a művészeti tevékenységet összekapcsoljuk.

A Testmozgásalapú alprogram a társas környezetben, testmozgáson keresztüli személyiségfejlődést célozza meg a transzverzális kompetenciák/készségek fejlesztésével. A mozgás hozzájárul a személyiségfejlődéshez, aminek fontos része az egészségtudatos

magatartás és a jövőorientáció. A Testmozgásalapú alprogram szintén remekül kapcsolódik az emberi élet szakaszait, az ünnepeket, az év ritmusát, az évszakok változásait feldolgozó foglalkozásokhoz. Számtalan mozgásos tevékenységet kapcsolhatunk ezekhez a foglakozásokhoz.

A Digitális alapú alprogramban nagy hangsúlyt kap a felfedezéses és más tevékenységekbe ágyazott tanulás módszere, amely során a tanulók úgy sajátítják el az IKT-műveltség területeiként meghatározott kompetenciaelemeket, hogy közben élményszerűvé válik a folyamat. Az elektronikus tanulási környezetben történő tanulás-tanítás, a hálózati részvétel elősegíti a közös munkavégzést, és az együtt tanulás élménye révén hozzájárul a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérsékléséhez. Az egyre nagyobb számban rendelkezésre álló IKT eszközöket az autizmussal élő gyerekek egyébként is nagy előszeretettel használják, ezért könnyen bekapcsolhatók az alkotási, művészi munkába. A Logikaalapú alprogram alkalmas a tanulók kreativitásának, az önkifejezés és önmegvalósítás képességének fejlesztésére. Számos ponton hozzákapcsolható a művészeti területek oktatásához, neveléséhez. A vizualitásnak nagy szerepe van a gondolkodásban, a térszemlélet pedig az egyik olyan képesség, melyre a mindennapi életünkben nagy szükségünk van (pl. tájékozódás egy bevásárlóközpontban, az iskola épületében). A téri képességek fejlesztésére a programban a hagyományos eszközök (építőkészletek, gyurma, papírhajtogatás- origami, testmodellek, stb.), illetve IKT-eszközök állnak rendelkezésünkre. Mindennél fontosabb itt a munkáltatás, a gyerekek manipulatív kompetenciáit is fejlesztő tevékenységek végzése. A kreativitás fejlesztésére pedig nem csak a vizuális kultúra órák adnak lehetőséget, hanem az ének-zene tantárgy, annak tartalmi követelményei és célkitűzései is.

3.3.11.7. Technológia (technika és tervezés, digitális kultúra, életvitel és gyakorlat)

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása a tanulók erőssége lehet. Többletfigyelmet és az elvárások egyénre szabott csökkentését a társakkal való közös feladatmegoldásban, illetve a tanultak rugalmas, mindennapi alkalmazásában igényelnek a tanulók. A társas és kommunikációs nehézségek leküzdésében szintén hasznosak a digitális technológia nyújtotta lehetőségek. Az autizmus spektrumzavarral élő tanulók fokozottan veszélyeztetettek lehetnek: tevékenységrepertoárjuk és kapcsolataik beszűkülhetnek a túlzott eszközhasználat következtében.

A technika és tervezés a kreativitásra és problémamegoldó gondolkodásra épít, melyek az autizmusban a típusos gyengeségek területei. Ugyanakkor a tantárgy előnye, hogy a komplex

gyakorlati problémák megoldását cselekvés általi tanulás útján tapasztalhatják meg a tanulók, ami igen előnyös az autizmus spektrumzavarral élők számára.

A Digitális alapú alprogram segíti a tanulók fejlődését az IKT eszközök használatának terén. Megismerik a számítógép részeit (monitor, egér, különböző programok), melyek használatával kommunikálhatnak, valamint a tantárgyak tanulásában is nagy segítséget jelent az autizmus spektrumzavarral élő tanulók számára. Az elkészítendő alkotás folyamata az elektronikus eszközökön megmutatható, melyeken készíthetnek különböző képeket is a gépeken lévő alkalmazásokkal (pl.: Paint), vagy az internet használatával.

Az autizmus spektrumzavarral élők nehezen fejezik ki érzelmeiket, melyet a Művészetalapú alprogram segítségével könnyebben meg tudnak tenni. Az alprogram jól beépíthető a tantárgyakhoz, tantárgykapcsolatokhoz, mely alapján mind digitális és egyéb technikai (tépés, ragasztás stb.) lehetőségekkel alkothatnak a tanulók bármilyen témában. A zene, az ének, a tánc, a dramatizálás mind az érzelmek kifejezésében segít a tanulóknak, amelyek az önkifejezést is elősegítik.

A Testmozgásalapú alprogram az eltervezett alkotások cselekvéseinek, „lények” mozgásának utánzása, mely digitális eszközökön is megtekinthető. Ezáltal a tantárgyak és az alprogramok együttesen jelennek meg egy tanórán belül. Használhatjuk a mindennapi tevékenységek megismerése, gyakorlása, a környezetük rendben tartásának, mozdulatainak helyes kivitelezése (házi munka, ház körüli munkaformák, munkatevékenységek) során. Az eszközök (pl.: számítógép, egér) megfogása, tartása a finommotorikát fejleszti, a szerszámok használata pedig a nagymozgást is (tornagyakorlatokhoz hasonló mozdulatok pl.: ásó, gereblye használata).

A Logikaalapú alprogram a feladatok megfelelő sorrendjének vizualizálásában, megtanulásában járul hozzá az autizmussal élő gyermekek fejlődéséhez, mely mind a három tantárgynál fontos, hiszen azokban is megjelenik a problémamegoldás gyakorlása, a digitális eszközök használata. Az alprogram beépítése ezen tantárgyakhoz a feladatok megfelelő sorrendjének megtanításában is hozzájárul az autizmussal élő gyermekek fejlődéséhez.

Az Életgyakorlat-alapú alprogram segítségével a tanulók megismerik a különböző munkaformákat, melyeket az önellátásuk során is tudnak majd alkalmazni. Cél a feladatok helyes sorrendjének megtanulása és kivitelezése akár alkotások, akár mindennapi tevékenységek esetében. Az Életgyakorlat alapú alprogram témakörei, azok tartalmi elemei közül számos hozzákapcsolható a Technológia tantárgyak témaköreihez. Az egészséges életmód, életvezetés témáján belül a balesetvédelem fontosságára kiemelt feladat felhívni a figyelmet az Életvitel és gyakorlat/Technika és tervezés órákon. A lelki egészség védelme megjelenhet a Digitális kultúra órákon, kiemelve a digitális eszközök, tartalmak előnyei mellett, azok veszélyeit is. A környezettudatosság,

fenntarthatóság jelentőségét szintén a technikai tantárgyaknál van lehetőségünk tudatosítani a tanulókban.

3.3.11.8. Testnevelés és egészségfejlesztés (testnevelés, mozgásnevelés, önkiszolgálás, osztályfőnöki, játékra nevelés)

Az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek mozgásfejlődése a tipikusan fejlődő kortársakéhoz képest jelentős elmaradást mutathat, ezért a teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokat egyénre kell szabni. Jellemző az adott életkorban elvártnál gyengébb mozgáskoordinációs képesség. A testnevelés órákon való részvételt nehezíthetik a szenzoros ingerekre adott szokatlan válaszok (pl. tornateremben, uszodában a zajok, fények, szagok az egyén számára extrém módon túlterhelők lehetnek). A testnevelés órákon való sikeres részvétel biztosításában nagy szerepe van az egyénre szabott vizuális segítségeknek (pl. vizuális időmérő, az aktivitások sorrendjét és mennyiségét jelző algoritmusok).

A KAP-al összhangban a Testmozgásalapú alprogram célja az élményközpontú módszerek alkalmazása. Módszertani fejlesztésének részcéljai megvalósításával támogatja a pedagógusok nyitottságát, eszköztárát, mely a differenciált, személyre szabott oktatási környezet kialakítására irányul. A képességfejlesztést állítja középpontba, hozzájárul az adaptivitás megvalósulásához. Módszereivel a differenciálás és az egyéni sajátosságok ismeretében megvalósuló egységesség együttes alkalmazása is fókuszba kerül az oktatási-nevelési folyamatban. A társas megértéssel kapcsolatos típusos nehézségek nehezíthetik a csapatsportokban való részvételt. Ezért testnevelés órán az alprogram kiemelt kompetenciái: a kooperativítás, tolerancia, konfliktuskezelés, vitakészség, felelősségvállalás nagy hangsúlyt kapnak. A testnevelés és egészségfejlesztés kiemelt szerepet játszik az autizmus spektrumzavarral élő tanulók fejlődése szempontjából. A rendszeres mozgás segít a stressz csökkentésében, a nagy- és finommozgások, a mozgáskoordináció fejlődésében, a testi tudatosság fejlődésében, az egészségmegőrzésben.

Az Életgyakorlat-alapú alprogram koncepciója az osztályfőnöki órák céljaival egyezik meg. Az autizmusban érintett tanulók számára az egyén, család, osztály, iskola, lakó-és természeti környezet munkaerő-piaci környezet (egyre táguló) rendszereiben olyan tevékenységet szervezünk, amely leköti őket, fokozza teljesítményüket, kitágítja érdeklődésüket és erősíti a nyitottságukat. A sportban elért teljesítmények, eredmények pozitív hatással vannak a tanulók önértékelésére, önbecsülésére.

A Művészetalapú alprogram a tantárgyak közötti kapcsolatokkal járul hozzá a mozgásfejlesztéshez. A zene kifejezetten motiválhatja a testmozgást. Az osztályfőnöki, valamint a játékra nevelés órák az önkifejezés támogatására alkalmasak.
A Digitális alapú alprogram olyan korszerű digitális megoldásokkal segít az IKT eszközök igénybevételével, mint mozgások helyes kivitelezése az utánzás által. Mivel gyermekeink körül vannak véve „okos eszközökkel", kiemelten fontos, hogy megtanítsuk őket úgy használni ezeket, hogy az ne legyen káros sem életvezetésükre, sem egészséges életvitelükre.
A Logikaalapú alprogram jól beépíthető a testnevelés órákba. A mozgásos játékok, valamint a csoportos játékos tevékenységek lehetőséget nyújtanak a gondolkodási képességeken túl a szociális és kommunikációs képességek, a tolerancia, a szabályokhoz való igazodás képessége, az önkifejezés és önmegvalósítás képességének fejlesztésére is.

3.3.12. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg. Módszertanilag az autizmusspecifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges. Tartalmilag a hiányzó készségek, a másodlagos fejlődési elmaradás, a másodlagos viselkedésproblémák és tünetek speciális módszerekkel való habilitációs és rehabilitációs célú kezelését soroljuk ide, a következő területeken:

- elemi szociális-kommunikációs készségek;
- viselkedésproblémák (dührohamok, auto- és heteroagresszió, sztereotip viselkedések stb.);
- figyelem, emlékezet, utánzás, problémamegoldó gondolkodás, énkép, önismeret;
- érzékszervek és testhasználat, nagy- és finommozgások, testtartás, izomhypotonia korrigálása;
- elmaradt pszichoszomatikus elemi funkciók;
- önkiszolgálás, önellátás;
- saját speciális segédeszközök mindennapi helyzetekben való rutinszerű használata;
- lakókörnyezetben való közlekedés, tájékozódás, élethelyzetek begyakorlása;
- szociális tapasztalatszerzés, társas kapcsolatok formáinak kialakítása;
- iskolában, munkahelyen munkavállalóként, illetve hivatalos helyen való viselkedés szabályainak elsajátítása;

- a halmozottan fogyatékos tanulók speciális ellátása.

3.3.13. Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a köznevelési törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg a következő módon.

Az autizmussal élő gyermekeknek kortársaikhoz hasonlóan, lételeme a mozgás, ugyanakkor gyakori, hogy a sztereotip-repetitív mozgásformák uralják az egyes gyermekek spontán mozgását.

A gyógypedagógia eszköztárán, valamint az esetleges terápiás szükségleteken és lehetőségeken túl, meghatározó az egyéni különbségekhez alkalmazkodó időmennyiség, a világos struktúra és egyénre szabott vizuális környezeti támpontok alkalmazása, a gyermeki motiváció felkeltése és fenntartása.

Az autizmussal élő tanulók esetében továbbá gyakran sérül az utánzás és a nyelvi instrukciók követése útján való tanulás, mely a testnevelés tantárgy tanításának módszertanára és tartalmára is jelentős mértékig kihat.

A tantárgy tanításakor továbbá fokozott figyelmet szükséges fordítani az autizmusban gyakori szenzoros túlérzékenység/ingerkeresés egyénenkénti figyelembe vételére.

1-6. évfolyamon a tantárgy tanításának célja:

A sokoldalú mozgásos tapasztalatszerzésre építve a tanulók elemi mozgáskultúrájának kialakítása, mozgás-összerendezettségük javítása. Mozgásos sikerélmények biztosításával a tanulók önismeretének fejlesztése, önbizalmuk növelése. A tantárgy számos lehetőséget kínál a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciók fejlesztésére.

A tantárgy tanításának feladatai:

- Segítse elő a tanulóknál a cselekvési biztonság, az alapvető mozgás- és feladatmegoldó képesség kialakítását.
- Járuljon hozzá a tanulók figyelmének, emlékezetének és gondolkodásának fejlesztéséhez.
- Fejlessze a tanulók fizikai képességét (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség).
- Segítse elő az egyensúlyozó képesség javítását.
- Készítse elő a testtudat, testséma, lateralitás kialakítását.
- Speciális jellegű gyakorlatok beépítésével előzze meg a testtartási rendellenességek kialakulását, biztosítsa a testi fejlődés zavarainak korrekcióját.

- A jelenlévő sztereotip, repetitív mozgásformák mellett/helyett új mozgásformák kialakítása.

7.-8. évfolyamon a tantárgy tanításának céljai:

- A tanulóknál a rendszeres testmozgás iránti igény kialakítása.
- Elemi képességek (célirányos mozgás, szabályismeret alkalmazása, tájékozódási képesség, figyelem koncentrációja) fejlesztése, a mozgáskontroll növelése.

A testnevelés tantárgy tanításának feladatai:

- A meglévő testi adottságok, fizikai képesség fejlesztése.
- A mozgás ritmusának és dinamikájának egyre tökéletesebb összehangolása.
- Verbális emlékezet és az utánzóképesség fejlesztése (gyakorlatok végzése szóbeli utasításra, illetve bemutatás után).
- Elemi játékszabály - ismeret biztosítása.
- Alapvető szociális készségek (kitartás, együttműködés, egészséges versengés kialakítása

3.3.14. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

Egészségnevelés

Az iskolai egészségnevelésnek ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a tanulók kellő ösztönzést, tudást szerezhessenek egy személyes és környezeti értelemben egyaránt ésszerű, a lehetőségeket felismerő és felhasználni tudó egészséges életvitelhez. Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, és konkrét tevékenységekben alapozódhassanak meg.

Fejlesztési területek:

- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete,
- az egészséges testtartás, a mozgás fontossága,
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe,
- a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamata,
- az emberi kapcsolatok szerepe az egészségmegőrzésben,
- személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
- idővel való gazdálkodás szerepe
- rizikóvállalás és határai
- szenvedélybetegségek elkerülése
- nyugodt tanulási környezet kialakítása,

- természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége
- problémák erőszakmentes megoldása

Környezeti nevelés

A környezeti nevelés az egyén és a társadalom számára meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti és a technikai, az épített környezet felelős, fenntartható átalakítása természettudományos kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen.

Az autizmussal élő intellektuális képességzavaros tanulóknak az ismeretelsajátítási folyamat során olyan tudásrendszerek alapjait kell kiépíteniük, amelyek alkalmasak a mindennapi tevékenységben való felhasználásra. A tanulók ismeretelsajátításában a természeti környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. A folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani a kapcsolatrendszerek feltárására, az élő és élettelen természet szoros kölcsönhatására, az ember és természet összetartozására, egymásrautaltságára, az ember természetben betöltött helyének és szerepének felismerésére.

A környezeti nevelés olyan jelenségekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség életét, és kihatással vannak a jövő alakulására. Ezek az egészségmegőrzéssel, természeti forrásokkal összefüggő problémák. Ezek feltárása, megértése hangsúlyos az autizmussal élő enyhén értelmi fogyatékos tanulóknál is.

Az autizmussal élő enyhén értelmi fogyatékos tanulók esetében kiemelt cél az életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő korszerű tudások elsajátítása, a fogalmak folyamatos érlelése, pontosítása. Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése aktív tevékenységek során, folyamatos gyűjtőmunkával, pozitív megerősítéssel és következetes segítségadással történik.

3.3.15. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

- Aerob állóképesség mérése (az alábbi felmérések bármelyike, bármilyen kombinációban használható).
- Guggolás (a láb erő-állóképességének mérésére).
- Hanyattfekvésből felülés (a hasizmok erő-állóképességének mérésére).
- Bordásfalon függeszkedésből lábemelés (a hasizmok erő-állóképességének mérésére).
- Hason fekvésből törzsemelés (a hátizmok erő-állóképességének mérésére).
- Bordásfalon függeszkedésből húzódzkodás (a karizmok erő-állóképességének mérésére).
- Távolba dobás – kislabdával (a karok dinamikus erejének mérésére).

Felmérések elvégzésének feltételei, körülményei:

Tanulóink számára sérülésükből fakadóan problémát jelent a verbális utasítások megértése, a csoporthelyzetekben való együttműködés, az utánzás, illetve az azonnali visszajelzéssel nem járó feladatokban való motivált részvétel. Ezért a felmérések elvégzése különös körültekintést és felkészülést igényel, az adott gyermek/gyermekcsoport egyéni képességeit és szükségleteit figyelembe véve. Az alábbiakban megfogalmazunk néhány általános javaslatot az autizmussal élő tanulók fizikai állóképességének sikeres felméréséhez:
A felmérések alkalmával feltétlenül használni kell azokat a protetikus eszközöket, amelyek a tanulóinknak a nevelés-oktatás során is segítséget nyújtanak az elvárások, a feladatok értelmezésében. Ilyenek lehetnek:

- a feladat időtartamának előrejelzésére használható eszközök pl. csörgő- vagy homokóra, hagyományos órán előre megadott időpont,
- egy-egy feladaton belül a gyakorlatok számát jelezhetjük babzsákokkal, zsetonokkal,
- a feladatok hatékony megoldását egyéb vizuális segítségekkel érhetjük el (pl. jelezve egy papírlappal, vagy színes vonallal a bordásfalon azt a pontot, amíg elvárjuk a húzódzkodást),
- folyamatábrákat/leírásokat használhatunk a feladat pontos kivitelezése érdekében,
- gyakran ajánlunk meg külső jutalmakat, pótolva a felmérési helyzet megértéséből és a szociális megfelelésre törekvés hiányából adódó alulmotiváltságot.

Felmérés során mindig törekednünk kell arra, hogy csak a szükséges mennyiségű és minőségű segítséget adjuk meg tanulóinknak, annak érdekében, hogy az eredmények a gyermek valódi képességeit tükrözzék. Ezért az instrukciók megadásánál az alábbi sorrendet követjük: verbális- (szóbeli, írásbeli), gesztusos-, fotós, vagy képi-segítség, bemutatás, a feladat elindítása fizikai prompttal. Néhány tanuló – a fogyatékosság jellegéből adódóan – a fent leírt segítségek megadása mellett sem képes együttműködve egy felmérési helyzetben részt venni. Ezekben az esetekben a gyermekek szabad mozgás (pl. udvaron) közbeni megfigyelését alkalmazhatjuk.

3.3.16. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

3.3.16.1. A csoportbontások kialakításának szempontjai

A tanulók csoportokba sorolásának szempontjai:

- intellektuális képességek,
- autizmus súlyossága,
- társuló zavarok,

- ❖ önkiszolgálás, adaptációs készségek szintje,
- ❖ életkor.

A tanulók neveléséhez-oktatásához szükséges pedagógus és segítők száma függ a csoport létszámától, homogenitásától, a viselkedésproblémák súlyosságától és az egyéni fejlesztési szükséglettől. Az eredményes fejlesztés feltétele, hogy a csoporttal foglalkozó, illetve egyéni fejlesztést nyújtó pedagógusok és más szakemberek az autizmusban érintettek speciális pedagógiai és egyéb szükségleteivel, és ellátásuk speciális módszereivel kapcsolatos szakismeretekkel rendelkezzenek. A heterogén összetétel miatt a csoportok szervezésekor kihasználjuk az összevonás lehetőségét. A csoportok szervezésekor figyelembe vesszük az egyes tanulók adaptív viselkedésre való képességének szintjét.

3.3.16.2. Tanórán kívüli tevékenységek

A tanulók számára csak a strukturált foglalkozások jelenthetnek szükségleteiknek megfelelő ellátást. A szervezési formák közül – a személyi feltételektől függően – az egyéni foglalkozások lehető legnagyobb arányára kell törekedni. Az egyéni tervek összeállításakor a pedagógusok és a szülők döntenek arról, hogy mely tanórán kívüli tevékenységekben vesznek a tanulók részt.

3.3.16.3. Egyéb foglalkozások szervezésének elvei:

- ➢ kapcsolódik az iskola oktatási-nevelési folyamatához,
- ➢ lehetőséget ad új ismeretek megszerzésére,
- ➢ rendszerezi, szelektálja, elmélyíti a már meglévő ismereteket,
- ➢ segíti a tanulási képességek szerinti fejlesztést,
- ➢ szolgálja a kiemelkedő képességű tanulók speciális értékeinek továbbfejlesztését,
- ➢ hasznos, kulturált, a tanulók igényeinek, egyéni érdeklődésének megfelelő programokat kínál, összehangolva az iskola és a családok törekvéseit,
- ➢ biztosítja tanulóink mozgás- és játékigényének kielégítését,
- ➢ fejleszti a társas-közösségi kapcsolatokat,
- ➢ új élményekkel gazdagít,
- ➢ figyelembe veszi a tanulók szociális körülményeit, a gazdasági lehetőségeket.

3.3.16.4. Tanórán kívüli foglalkozásaink

Az iskolán, tanórán kívüli foglalkozások anyagi terhet rónak a szülőkre, ezért csak abban az esetben szervezhetők meg, ha a szülők a költségeket vállalják, és erről írásban nyilatkoznak.

3.3.17. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása

Az otthoni felkészülésről, a családok által vállalt feladatokról a tanév elején a szülőkkel beszélünk, tájékoztatást adunk. Az autizmussal élő gyermekek számára nagy gondot jelent a megtanultak általánosítása. Éppen ezért a tanórán kívüli felkészülés legfontosabb célja az elsajátított ismeretek, jártasságok, készségek generalizációja új helyszínekre, személyekre, helyzetekre. További célok az új ismeretek begyakorlása, jártasság- és készségszinten való alkalmazása, képességek megszerzése. Írásbeli feladatokat általában az iskolában is használt feladatlapokból állítjuk össze, amelyeket vagy individualizált formában egy-egy tanuló számára készítünk el, vagy megfelelve a tananyag-kiválasztás elveinek egyéb tankönyvekből emelünk át.

3.3.18. Az autizmussal élő tanulók értékelése

A NAT-ban megjelölt célok elérésében az autizmus változatos spektrumának megfelelően igen nagy egyéni eltérések lehetnek. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókra jellemző, hogy a típusosan egyenetlen, ún. „csipkézett” képességprofil miatt egy tanulási területen belül is előfordulhatnak szélsőségesen eltérő teljesítmények. Az intuitív társas megértést és rugalmas gondolkodást kívánó célok elérése jóval hosszabb időt vehet igénybe a kortársakhoz képest, vagy módosítva érhetők el.

A tanulási eredmény értékelésénél elsősorban a tanuló önmagához mért fejlődését kell figyelembe venni, valamint azt, hogy a megszerzett tudást képes-e önállóan, rugalmasan, valós élethelyzetekben alkalmazni.

Az adaptáció szükségessége a tanulási célokkal kapcsolatos elvárásokra is vonatkozik. Az autizmussal, valamint az autizmussal és intellektuális képességzavarral is diagnosztizált tanulóktól nem várható el az autizmusban nem érintett kortársakkal azonos teljesítmény.

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál alapvetően módosul. A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek. Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés, nevelés-oktatás eredményességét, meghatározzák annak további irányát.

Az általunk is bevezetés alatt álló Komplex Alapprogram elemeinek értékelési rendszerében egyaránt jelen van:

- a helyzetfeltáró (diagnosztikus) értékelés,
- a minősítő (szummatív) értékelés,
- a fejlesztő (formatív) értékelés egyaránt.

Fontos szerepet tölt be a helyzetfeltáró (diagnosztikus) értékelés. Ennek eredménye feltárja a pedagógus előtt a tanuló előzetes tudását, amire további munkáját építheti. Ez határozza meg, hogy mely oktatási módszerek alkalmazásával, hogyan, milyen mennyiségű tartalmat tud elsajátíttatni. Természetesen a tananyag redukálásával, egyéni képességekhez mért adaptálásának lehetőségével élve. A diagnosztikus értékelést nem csak a tanév elején javasolt elkészíteni, hanem tanév közben is jó felmérni, mennyit fejlődött a tanuló, tudása hogyan mélyült el. A tanév közben végzett diagnosztikus értékelés eredménye alapján a pedagógus dönthet arról, hogy változtat-e kitűzött céljain, tanítási stratégiáján. A tanév végi diagnosztikus értékelésnél a pedagógus arról kap visszajelzést, milyen szinten sikerült a tananyagot megtanítani, a tanuló pedig arról, hogy mennyire sajátította el a követelményeket.

A minősítő (szummatív) értékelés egy tanulási szakasz lezárásakor, például egy témazáró dolgozat írásakor jelenik meg. Azt minősíti, hogy a tanuló mennyire sajátította el a tananyagot.

A személyre szabott, differenciált, fejlesztő (formatív) értékelésnek kiemelt szerepe van. Ennek célja a tanulás támogatása**.** A pedagógus első lépésben felméri a tanuló aktuális tudását, ennek alapján meghatározza az elérni kívánt célokat, megtervezi a tanulási folyamatot. A tanév során nyomon követi a tanuló egyéni haladását, és személyre szabottan segíti tanulását. A fejlesztő értékelés alkalmazásánál a pedagógus a gyermek önmagához mért fejlődését veszi figyelembe. Ez az autizmusban érintett tanulók esetében nagyon fontos, hiszen mindannyian az egyéni megsegítés, támogatás valamilyen formáját és szintjét igénylik. Folyamatos visszajelzést kapnak a tanulók, mellyel párhuzamosan megtörténik a szülők tájékoztatása is. Ez szintén különösen fontos, hiszen tanulóink között sok a nem beszélő, beszéddel nem kommunikáló gyermek. A gyógypedagógus visszajelzésének mindenképpen tartalmaznia kell a tanuló sikereit, valamint a további fejlesztést igénylő területeket és a teendőket.

Az értékelésnek fontos része

- az önértékelés,
- a társak értékelése

3.3.18.1. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Az autizmussal élő tanulók esetében a legfontosabb a folyamatos megfigyelés, monitorozás alkalmazása. Ennek kiegészítéseként használhatunk többféle speciális felmérő eszközt, melyek eredményei alapján elkészülnek a tanulók speciális oktatási-nevelési igényeit figyelembe vevő, egyénre szabott fejlesztési tervek. Az ezekben meghatározott, szülőkkel közösen kitűzött célok megvalósítása a feladat a tanév során.

A tanulók erősségeit és kihívásait figyelembe véve választjuk meg az alkalmazott számonkérés formáját. Kiemelten fontos, hogy minden esetben vegyük figyelembe a tanulók nyelvi képességeit. A jogszabályban előírtakat be kell tartani, azonban, ha a tanuló képességei negatívan befolyásolják beszámoltatását, kérjünk felmentést számára egyes tantárgyak, tananyagrészek értékelése és minősítése alól.

3.3.18.2. Az ép intellektusú autizmussal élő tanulók értékelése

Természetesen az ép intellektusú autizmussal élő tanulók esetében is alapnak tekintjük az önmagukhoz képest történő fejlődést, az ily módon elért eredményeket. Értékelésük során fontos azonban a tantárgyi teljesítményekre vonatkozó elvárások normál általános iskolai követelményekhez való közeledése. Tapasztalataink szerint a tanulók autizmusban való érintettsége szinte minden esetben gátolja a többségi általános iskolai elvárások teljes mértékű teljesítését.

Tanulóink értékelése a KRÉTA rendszerben történik.

Első évfolyamon félévkor és tanév végén, valamint a második évfolyam első félévekor

a tantárgyi értékelés az ötfokozatú skála szerinti (kiválóan megfelelt (KM), jól megfelelt (JM), megfelelt (M), felzárkóztatásra szorul (FSZ), nem tudott megfelelni (NTM)) megnevezés. Ezt egy tantárgyi jellegű részletes szöveges értékeléssel egészítjük ki, mely során több mondatban megfogalmazzuk a tanulók teljesítményére vonatkozó eredményeket. *Évközi értékelés* során az ötfokozatú skála szerinti megnevezéseket használjuk részletes szöveges értékelés nélkül.

Második évfolyam tanév végétől a *tantárgyi értékelés* rövid szöveges értékelés az ötfokozatú skála szerinti (jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1)) megnevezés, érdemjeggyel történik. Ekkortól a részletes szöveges értékelést csak azon tanulók kapják, akik számára a szakértői bizottság szakértői véleményükben előírta ezt. *Évközi értékelésként* havonta minimum egy érdemjegyet kapnak a tanulók.

Az *etika/hit-és erkölcstan* tantárgy értékelése félévkor és év végén megfelelt, nem felelt meg megnevezéssel történik. Évközi értékelést e tantárgy esetében nem alkalmazunk.

Minden évfolyamon a félévi és tanév végi, KRÉTÁ-ban megjelenő értékelést kiegészítjük az osztályfőnökök által készített átfogó, részletes, autizmus specifikus szöveges összefoglaló értékeléssel, mely kiterjed az önkiszolgálásra, kommunikációra, a viselkedés- és tér-idő szervezésre. A szülők számára ez az értékelési mód ad értelmezhető információkat, ez alapján tudják, hogy gyermekük hol tart aktuálisan a fejlődésben.

Magatartás, szorgalom értékelést az autizmussal élők esetében nem adunk a tanulóknak.

Intézményünkben már az autizmussal élő tanulók esetében is előfordul, hogy az Oktatási Hivatal a szakértői bizottság és gyermekpszichiáter támogatásával egyéni munkarenddel való haladásukat írja elő. Ebben az esetben a KRÉTÁ-ban való értékelés során az ötfokozatú skála rövid megnevezését alkalmazzuk. A tanulók egyik évfolyamon sem kapnak részletes szöveges értékelést, kivéve, ha a szakértői bizottság szakértői véleményükben ezt előírja. Természetesen az autizmus specifikus részletes szöveges értékelés számukra is elkészül. Ugyanez az eljárás vonatkozik azon tanulókra is, akik vagy igazoltan, vagy igazolatlanul 250 tanóra fölött mulasztottak a félév, illetve tanév során. Nem tudtak annyi értékelést, vagy érdemjegyet szerezni, hogy a nevelőtestület határozhasson félévi, tanév végi eredményeikről. Fenti esetekben a tanulók mind félévkor, mind pedig tanév végén az osztályfőnöki tantárgy kivételével, mindenből osztályozó vizsgát kötelesek tenni az alábbiak szerint.

írásbeli	**szóbeli**	**gyakorlati**
magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	ének-zene
matematika	matematika	vizuális kultúra
történelem	történelem	testnevelés
állampolgári ismeretek	állampolgári ismeretek	technika és tervezés
környezetismeret	környezetismeret	digitális kultúra
természettudomány	természettudomány	
földrajz	földrajz	
biológia	biológia	
fizika	fizika	
kémia	kémia	
	etika/hit-és erkölcstan	
	angol	

A vizsgák napjai a munkatervben rögzítésre kerülnek.

3.3.18.3. Az intellektuális képességzavarral diagnosztizált autizmussal élő tanulók értékelése

Első évfolyamon félévkor és tanév végén, valamint a második évfolyam első félévekor a tantárgyi értékelés az ötfokozatú skála szerinti (jeles (Je), jó (J), közepes (K), elégséges (E), elégtelen (ELN)) megnevezés. Ezt egy tantárgyi jellegű részletes szöveges értékeléssel egészítjük ki, mely során több mondatban megfogalmazzuk a tanulók teljesítményére vonatkozó eredményeket. *Évközi értékelés* során az ötfokozatú skála szerinti megnevezéseket használjuk részletes szöveges értékelés nélkül.

Második évfolyam tanév végétől a tantárgyi értékelés rövid szöveges értékelés az ötfokozatú skála szerinti (jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1)) megnevezés, érdemjeggyel történik. Ekkortól a részletes szöveges értékelést csak azon tanulók kapják, akik számára a szakértői bizottság szakértői véleményükben előírta ezt. *Évközi értékelésként* havonta minimum egy érdemjegyet kapnak a tanulók.

A továbbiakban ugyanazok a szabályok vonatkoznak tanulóink értékelésére, mint azt az ép intellektusú autizmussal élők esetében megfogalmaztuk.
Bizonyos tantárgyak elnevezésében vannak eltérések, ahogyan az osztályozó vizsgák letételére vonatkozó összefoglaló táblázat mutatja:

írásbeli	**szóbeli**	**gyakorlati**
magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	ének-zene
matematika	matematika	vizuális kultúra
történelem	történelem	testnevelés
állampolgári ismeretek	állampolgári ismeretek	technika és tervezés
környezetismeret	környezetismeret	digitális kultúra
természettudomány	természettudomány	
	etika/hit-és erkölcstan	
	hon-és népismeret	
	angol	

3.3.18.4. Az értelmileg akadályozott autizmussal élő tanulók értékelése

Az alsó évfolyamokon félévkor és tanév végén a tantárgyi értékelés az ötfokozatú skála szerinti (sokat fejlődött (SF), fejlődött (F), részterületen fejlődött (RF), nem fejlődött (NF), hanyatlott (H)) megnevezés, melyet részletes szöveges értékelés követ. Ennek során több mondatban megfogalmazzuk a tanuló teljesítményére vonatkozó eredményeket. *Évközi értékelés* során az ötfokozatú skála szerinti megnevezéseket használjuk részletes szöveges értékelés nélkül.

A felső évfolyamokon félévkor és tanév végén a *tantárgyi értékelés* az ötfokozatú skála szerinti (sokat fejlődött (SF), fejlődött (F), részterületen fejlődött (RF), nem fejlődött (NF), hanyatlott (H)) megnevezés. Amennyiben a szakértői bizottság a tanuló szakértői véleményében előírja, akkor felső tagozaton is részletes szöveges értékelést is adunk az autizmussal élő tanulóknak.

Évközi értékelés esetében minden évfolyamon az ötfokozatú skála szerinti megnevezéseket használjuk. Minden tanuló, akinek a mulasztásai lehetővé teszik (vagyis elegendő időt tudott az iskolában tölteni), havonta egy rövid szöveges értékelést kap.

A továbbiakban ugyanazok a szabályok vonatkoznak tanulóink értékelésére, mint azt az ép intellektusú autizmussal élők esetében megfogalmaztuk.
A legtöbb tantárgy elnevezésében vannak eltérések, ahogyan az osztályozó vizsgák letételére vonatkozó összefoglaló táblázat mutatja:

írásbeli	**szóbeli**	**gyakorlati**
olvasás-írás	olvasás-írás	ének-zene
kommunikáció	kommunikáció	ábrázolás-alakítás
számolás-mérés	számolás-mérés	mozgásnevelés
állampolgári ismeretek	állampolgári ismeretek	testnevelés
környezetismeret	környezetismeret	életvitel és gyakorlat
	etika	játékra nevelés
	hon-és népismeret	digitális kultúra
		önkiszolgálás

3.3.18.5. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

A magatartás értékelésének elvei

Magatartás alatt értjük a gyermek adaptív viselkedésének, környezetéhez való alkalmazkodó képességének szintjét, önkontrolljának mértékét.

A szorgalomjegyek megállapításának elvei

Szorgalom fogalmával jellemezzük, minősítjük a gyermek motiválhatóságát, aktivitásának, aktivizálhatóságának mértékét.

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, ezért javasoljuk, hogy autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól.

A jutalmazás, fegyelmezés iskolai elvei

Az általános nevelés és oktatás kiemelt célja, hogy a tanulók a lehető legjobban érezzék magukat egy biztonságos térben és időben bejósolt környezetben. Ehhez a jutalmazással, szóbeli dicséretekkel igyekszünk hozzásegíteni őket.

Az elismerés formái

- Azonnali/késleltetett tárgyi vagy tevékenységgel való jutalmazás
- Szociális megerősítés
- Esetenként lehetőség van más módon történő jutalmazásra is pl. könyv, emléklap, oklevél, stb.
- A tanuló, ha valamely tantárgyból a tanév során kiemelkedő eredményt ért el, egyéni fejlesztő gyógypedagógusától tantárgyi dicséretben részesül. E dicséret tanév végén a bizonyítványban szövegesen: „kitűnő” értékeléssel kerül rögzítésre.

Elismerés színterei

- bármely iskolai helyzet,
- iskolai rendezvények, közösségi események.

3.3.19. Együttműködés a családdal és más partnerekkel

- A családdal és más partnerekkel való szoros partneri együttműködés az autizmusspecifikus ellátás alapja. Fontos, hogy a családtagok és az ellátásban részt vevő szakemberek kölcsönösen informálják egymást a tanuló fejlődésével kapcsolatban, és támogassák egymást a közös célok elérésében. A szülők és családtagok nélkülözhetetlen információkkal szolgálnak az autizmussal élő tanuló egyedi fejlődéséről, motivációjáról, kommunikációs és tanulási stílusáról, ezért a sikeres szakmai munka

elképzelhetetlen a család bevonása nélkül. A szakembereknek tudatában kell lenniük, hogy a családtagok tartós stresszt élhetnek át, ezért különösen fontos irányukban az empatikus, támogató attitűd. Ideális esetben a tanuló fejlődésének támogatására team alakul, melyben helyet kap minden olyan családtag és szakember, aki szerepet játszik az egyéni fejlesztési célok elérésében, így természetesen tagja maga a tanuló is. A team lehetséges tagjai: a tanuló, a családtagok, a tanuló pedagógusai, utazó gyógypedagógus, utazó konduktor, (gyógy)pedagógiai asszisztens, az előző vagy következő ellátó intézmény szakemberei, gyermekpszichiáter, pszichológus, esetenként szociális szakember. A szoros együttműködés a felső tagozatban is szükséges, többek között azért, mert az autizmusban érintett tanulók gyakran kevéssé osztják meg környezetükkel élményeiket, tapasztalataikat, problémáikat. A szülők, családtagok számára kiemelkedően fontos, hogy folyamatosan információkat kapjanak a tanuló fejlődéséről, teljesítményéről. Kívánatos, hogy a szakemberek kiemeljék a pozitív eredményeket az esetleg eltérő viselkedések és teljesítmények mellett, és segítsenek a reális jövőkép kialakításában. Az összehangolt nevelési célok, a következetes elvárások, a tanuló viselkedésének és teljesítményének közös értékelése nagymértékben hozzájárul a felnőttkorra való sikeres felkészüléshez.

- A legáltalánosabb **távlati cél** az egyéni képességek, fejlettség mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése. Ennek alapja a szociális, kommunikációs és egyéb kognitív készségek hiányának specifikus módszerekkel való kompenzálása és fejlesztése.

3.4. ADHD diagnózissal rendelkező tanulók általános iskolai ellátása

3.4.1. Az ADHD meghatározása

Az ADHD lényege egy neurobiológiai eredetű, fejlődési rendellenesség, amely elsősorban a figyelem hiányát, a túlzott mozgásosságot és az impulzivitást jelenti. Oka részben genetikai, részben környezeti tényezők együttes hatása, melyek az agy, különösen a prefrontális kéreg és a kapcsolódó idegsejtes hálózatok működését befolyásolják. Az ADHD a magasabb szintű mentális folyamatokért, az úgynevezett végrehajtó funkciókért felelős agyi területek eltérő működésére visszavezethető tünetegyüttes összefoglaló neve.
Nem betegség, inkább állapot, ami változó tünetekkel egész életen át kitart.
Az iskolás korosztály 5-10%-át érinti.

3.4.2. Az ADHD jellemzői

Az ADHD tünetei több helyzetben, például otthon, iskolában megjelennek, ami nehezíti a mindennapi életet és a társas kapcsolatok kialakítását. A kezelés általában komplex, több

szakterület – gyermekneurológia, gyermekpszichiátria, pszichológia, gyógypedagógia – együttműködését igényli, és magában foglalhat viselkedésterápiát, életmódterápiát, illetve szükség esetén gyógyszeres kezelést is.
Az ADHD-val küzdő tanuló figyelem koncentrációja gyenge, impulzívitás. és túlmozgásosság jellemzi. Gyakori a feledékenység, a tervezés hiánya. Szociális kapcsolataikban esetlenek, ellenségesek. A figyelemzavaros típus órai munkájában, házi feladatában sok hibát ejt.. Nem figyel oda ha hozzá beszélnek, tanszereit, eszközeit gyakran elveszti otthon felejti. Feladataihoz nehezen kezd, és nehezen fejezi be, halogat.
A hiperaktív típus sokat beszél, nem tud csendben maradni, nem tud nyugton ülni, állandóan mozgásban van. A sorát nehezen várja ki, érzékeny, dühkitörésekre hajlamos.

3.4.3. A tanulás sajátosságai az ADHD-val küzdő tanulók esetében

Az ADHD-val (figyelemhiányos hiperaktivitás-zavarral) küzdő tanulók tanulási sajátosságai jelentősen eltérhetnek a neurotipikus tanulókétól. Ezek az eltérések elsősorban a figyelem, az impulzuskontroll és a szervezőkészség terén jelentkeznek. Íme néhány kulcsfontosságú jellemző:

Figyelem és koncentráció

- Nehézségek a tartós figyelem fenntartásában, különösen monoton vagy kevésbé érdekes feladatok során.
- Gyakori elkalandozás, könnyen elvonható figyelem külső vagy belső ingerek által.
- Az érdekes, intenzív ingereket nyújtó feladatokra viszont hiperfókusz is kialakulhat.

Impulzivitás

- Hirtelen, meggondolatlan válaszadás, bekiabálás.
- Nehézség a várakozásban, sor kivárásában.
- Túl gyors vagy pontatlan feladatmegoldás, ami hibákhoz vezet.

Hiperaktivitás (főleg ADHD hiperaktív típusa esetén)

- Állandó mozgásigény, fészkelődés, nehézség a hosszabb ideig tartó nyugodt ülésben.
- Gyakran feláll az órán, mászkál, vagy más tanulókat zavarhat.

Végrehajtó működések zavara

- Problémák a feladatok megtervezésében, elkezdésében és befejezésében.
- Nehézségek a határidők betartásában és a tanulnivalók rendszerezésében.
- Elvesznek, elfelejtenek dolgokat, például házi feladatot, felszerelést.

Motiváció és önbizalom

- Alacsonyabb önértékelés a gyakori kudarcélmények miatt.

- Ingerkereső, jutalomorientált tanulás – a rövid távú megerősítések hatékonyabbak.
- Gyakran szoronganak a teljesítményértékeléstől.

3.4.4. Pedagógiai támogatási lehetőségek

- Rövidebb, jól strukturált feladatok: a feladatok lebontása kisebb egységekre.
- Vizualizáció és konkrétumok: például idővonalak, diagramok, színes jegyzetek.
- Pozitív megerősítés: dicséret, jutalom a részfeladatok elvégzéséért is.
- Mozgás beépítése: rövid szünetek, mozgásos tevékenységek tanulás közben.
- Tanulási környezet alakítása: ingerszegény, jól szervezett tér.
- Segédeszközök használata: időzítők, vizuális órák, emlékeztetők.

3.4.4.1. Erősségek amelyekre építhetünk

Az ADHD-val küzdő tanulók gyakran számos olyan erősséggel rendelkeznek, amelyek megfelelő támogatással és környezetben előnnyé válhatnak.

Kreativitás

- Gyakran eredeti ötletekkel állnak elő.
- Képesek „dobozon kívül” gondolkodni.
- Jó történetmesélők, fantáziadúsak.

Energia és lelkesedés

- Nagy energiaszinttel rendelkeznek, különösen olyan tevékenységekben, amelyek érdeklik őket.
- Lelkesek, ha valami érdekli őket, és hajlandók mélyen belemerülni.

Képesek gyors váltásokra

- Gyorsan alkalmazkodnak új helyzetekhez.
- Több dologra tudnak egyszerre figyelni (bár ez néha hátrány is lehet).

Erős problémamegoldó képesség

- Új nézőpontból közelítenek meg problémákat.
- Nem riadnak vissza a kihívásoktól.

Empátia és érzékenység

- Gyakran nagyon érzékenyek mások érzelmeire.
- Jó kapcsolatteremtők lehetnek, ha bizalmi légkörben tanulhatnak.

Humorérzék és jó kedély

- Sokan közülük viccesek, kedvesek, szórakoztató társaságot jelentenek.

Kiváló vizuális vagy mozgásos tanulási stílus

- Sok ADHD-s tanuló jobban tanul képeken, mozgáson vagy gyakorlati tevékenységeken keresztül.
- Jó lehetőség számukra a projektalapú tanulás vagy a dramatizálás.

3.4.4.2. Gyengeségek amivel számolnunk kell.

Az ADHD-s (figyelemhiányos hiperaktivitás-zavaros) gyerekek számos nehézséggel szembesülhetnek a mindennapi élet különböző területein. Ezek a nehézségek nemcsak a tanulást, hanem a társas kapcsolatokat, az érzelmi szabályozást és a mindennapi rutint is érinthetik.

Figyelem és koncentráció

- Nehezen tartják fenn a figyelmüket egy feladaton.
- Gyakran elkalandoznak, különösen hosszabb vagy kevésbé érdekes feladatok közben.
- Elfelejtenek instrukciókat vagy feladatokat.
- Gyakori hibázás figyelmetlenségből (nem azért, mert nem tudják a választ).

Hiperaktivitás

- Nehezen maradnak nyugton (pl. állandóan mocorognak, dobolnak, járkálnak).
- Beszélnek, amikor nem kellene.
- Túlzottan aktívak olyan helyzetekben is, ahol elvárás lenne a csend vagy a nyugalom (pl. iskolában, templomban).

Impulzivitás

- Gyakran közbeszólnak, nem várják ki a sorukat.
- Megszakítanak másokat játék vagy beszélgetés közben.
- Elhamarkodottan cselekszenek, nem gondolva a következményekre.
- Gyors hangulatváltások, dühkitörések.

Szociális nehézségek

- Nehezen tartanak fent barátságokat.
- Társas helyzetekben félreértik a szabályokat, vagy túl dominánsak.
- Más gyerekek néha zavarónak vagy fárasztónak érzik a viselkedésüket.

Tanulási problémák

- Bár intelligensek lehetnek, a figyelmi nehézségek miatt gyengébben teljesítenek.
- Gyakori házi feladat-elfelejtés.
- Nehezebben dolgoznak hosszú távú projekteken.
- A sikertelenség miatt alacsony önértékelés alakulhat ki.

Idő és feladatszervezés

- Nehezükre esik időben elindulni, befejezni a feladatokat.
- Gyakran késnek, vagy elfelejtenek dolgokat (pl. iskolai felszerelés).
- Zavar van a napi rutinokban, nehezebben követik a struktúrát.

Érzelmi szabályozás

- Nehezebben kezelik a frusztrációt vagy a kudarcot.
- Gyorsabban dühbe gurulnak.
- Hangulatuk gyorsan és kiszámíthatatlanul változhat.

3.4.5. Az ADHD-val küzdő tanulók fejlesztésének pedagógiai alapelvei

Egyéni sajátosságok figyelembevétele

- Minden ADHD-s gyermek másképp érintett – fontos az egyéni képességek, erősségek és nehézségek megismerése.
- Egyéni fejlesztési terv készítése.
- Differenciálás a tanórákon.

Strukturáltság és kiszámíthatóság

- Napirend, vizuális segédeszközök, időkeretek alkalmazása.
- Világos, egyértelmű szabályok – lehetőleg képi formában is.
- A tanórák, foglalkozások jól strukturált felépítése (pl. „Bevezetés – feldolgozás – lezárás”).

Pozitív megerősítés

- A helyes viselkedés megerősítése dicsérettel, matricával, pontgyűjtéssel stb.
- A negatív viselkedés helyett a pozitív alternatívák tanítása.
- A motiváció fenntartása rövid távú célokkal, sikerek megélésének lehetőségével.

Rövid, konkrét utasítások

- Egyszerű, lépésenkénti instrukciók (pl. „Vedd elő a füzeted. Most nyisd ki az olvasókönyved.”).
- Egy időben csak egy feladatra koncentráljanak.
- Szükség esetén ismétlés, vizuális megerősítés (pl. piktogramok, színes kártyák).

Rendszeres mozgás és szünetek beiktatása

- A figyelem frissítésére beiktatott rövid mozgásos szünetek segítik a koncentráció fenntartását.
- Beépített „mozgásos választlehetőségek” (pl. válaszadás kézfeltétellel, felállással).

Érzelmi és viselkedésbeli támogatás

- Érzelemszabályozás tanítása: „Mit csinálhatok, ha dühös vagyok?”
- Társas készségek fejlesztése – szerepjáték, társas helyzetek gyakorlása.
- Biztonságos, elfogadó légkör, ahol a gyerek nem érzi magát megbélyegezve.

Folyamatos visszajelzés

- Gyakori, azonnali visszacsatolás a viselkedésről és teljesítményről.
- Előre megbeszélt jelzések használata (pl. tanító kézjele, kis kártya, időzítő).
- Vizualizált értékelési rendszerek (pl. hangulatmérő, napi teljesítménydiagram).

Szülőkkel és szakemberekkel való együttműködés

- Rendszeres kommunikáció a szülőkkel.
- Konzultáció fejlesztőpedagógussal, pszichológussal, gyógypedagógussal.
- Közös célkitűzések a gyermek érdekében.

3.4.6. A NAT alkalmazása az ADHD s tanulók nevelése oktatása során.

A NAT (Nemzeti Alaptanterv) alkalmazása az ADHD-s tanulók nevelése-oktatása során különös figyelmet igényel, mivel ezek a tanulók speciális pedagógiai szükségletekkel rendelkeznek. NAT keretein belül hatékonyan támogatja az ADHD-s diákokat:

- Egyéni szükségletek figyelembevétele;
- A kompetenciafejlesztés a középpontban.

3.4.6.1. Tanulásszervezési elvek

A NAT hangsúlyozza a tanulóközpontú pedagógiát, ami jól összeegyeztethető az ADHD-s tanulók támogatásával:

- rövid, jól strukturált tanórák
- gyakori visszacsatolás
- vizualizáció és multimédiás eszközök használata
- mozgásos tevékenységek beépítése

3.4.6.2. Az iskolai fejlesztés szakaszai

Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Ezek a feladatok az alsó tagozaton meghatározzák az oktatás célját és irányát, hogy a tanulók megalapozott tudással, képességekkel és készségekkel léphessenek tovább a következő szakaszba

- Alapvető készségek fejlesztése, olvasás, írás, számolás elsajátítása, az alapvető kommunikációs és szövegértési képességek kialakítása. A helyesírási alapismeretek elsajátítása.
- Ismeretek megszilárdítása. A tananyag alapvető ismereteinek elsajátítása, a tanulók tájékozottságának fejlesztése a környezetükben és a világban. A tanulók tapasztalati úton való megismertetése a természeti és társadalmi jelenségekkel.
- Személyiségfejlesztés, a tanulók érzelmi, akarati és szociális képességeinek fejlesztése. Az önállóság, felelősségvállalás, kitartás, és együttműködés képességeinek kialakítása.

- Tanulási képességek fejlesztése, tanulási módszerek, tanulási stratégiák megismertetése. A figyelem, emlékezet, és problémamegoldó képességek fejlesztése.
- Egészséges életmódra nevelés. Mozgás, testi nevelés, a környezettudatosság megalapozása.
- Közösségi készségek fejlesztése, társas kapcsolatok, együttműködés, szabálytudat erősítése,.Az iskolai közösséghez való tartozás érzésének kialakítása.

Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

Az alapfokú képzés második szakasza az önállóbb, kritikusabb, komplexebb gondolkodást és cselekvést helyezi előtérbe, megalapozva a tanulók személyes, társadalmi és szakmai fejlődését.

- Tudásmélyítés és bővítés. Az alsó tagozaton megszerzett alapkészségek továbbfejlesztése és elmélyítése (pl. olvasás-szövegértés, íráskészség, matematikai alapok). Az ismeretek rendszerezése és kibővítése különböző tantárgyakban (magyar nyelv és irodalom, matematika, természettudományok, társadalomismeret stb.).
- Gondolkodási képességek fejlesztése, kritikus gondolkodás, problémamegoldó és elemző képességek erősítése. Önálló véleményalkotás és érvelés képességének fejlesztése.
- Tanulási és önállósági készségek fejlesztése- Hatékony tanulási stratégiák elsajátítása, önálló tanulás képességének megerősítése. Felelősségteljes viselkedés kialakítása a tanulásban és a közösségi életben.
- Személyiség- és erkölcsi nevelés. Etikai, erkölcsi értékek, szolidaritás, felelősségvállalás megerősítése.Konfliktuskezelési, együttműködési készségek fejlesztése.
- Közösségi élet és állampolgári ismeretek. Aktív közösségi részvételre nevelés, a demokrácia és állampolgári jogok és kötelességek megismertetése. Társadalmi érzékenység, tolerancia fejlesztése.
- Egészséges életmód és környezettudatosság. Testi, lelki egészség megőrzésének fontossága. Környezeti nevelés, fenntarthatóság tudatosítása.
- Tájékozódás a továbbtanulás és pályaválasztás irányába. Saját képességek és érdeklődés megismerése, pályaorientációs készségek fejlesztése. Információgyűjtés és döntéshozatal támogatása a továbbtanulással kapcsolatban.

3.4.7. Ép intellektusú ADHD-val küzdő tanulók helyi tanterve

Megegyezik a 3.3.6. pontban leírt „Ép intellektusú, integráltan nem oktatható, autizmus spektrumzavarral élő tanulók”-ra vonatkozókkal.

3.4.8. A NAT-ban meghatározott kulcskompetenciák és azok fejlesztésének sajátosságai ADHD esetén:

Az ADHD-s tanulók esetében a kulcskompetenciák fejlesztése nagyobb rugalmasságot, kreativitást és egyénre szabott pedagógiai eszközöket igényel. A hangsúly a pozitív megerősítésen, az élményszerű tanuláson, valamint a figyelmi és viselkedésbeli sajátosságok elfogadásán és támogatásán van.

Anyanyelvi kommunikáció

- Szóban és írásban történő figyelmes kifejezés támogatása.
- Aktív figyelmi stratégiák tanítása (pl. kulcsszavak kiemelése, szóbeli visszaismétlés).
- Történetalkotás, szókincsfejlesztés játékos módszerekkel.

Idegen nyelvi kommunikáció

- Játékos, élményalapú tanulás előtérbe helyezése.
- Vizuális és mozgásos elemek bevonása.
- Rövid, jól strukturált tananyagegységek használata.

Matematikai kompetencia

- Logikai gondolkodás fejlesztése konkrét, gyakorlati példákon keresztül.
- Vizualizáció (pl. rajz, ábra, számolópálcika).
- Rendszeres visszacsatolás és részfeladatokra bontás.

Természettudományos és technikai kompetencia

- Kísérletezés, tapasztalati tanulás alkalmazása (hands-on learning).
- Kérdésfeltevési és problémamegoldó készség támogatása.
- Kooperatív tanulási formák alkalmazása.

Digitális kompetencia

- Motiváló digitális eszközök használata (okostábla, tanulói applikációk).
- Feladatok differenciálása digitális formában.
- Strukturált digitális tanulási környezet biztosítása (pl. időzítő, emlékeztető appok).

Szociális és állampolgári kompetencia

- Szociális készségek tanítása (pl. konfliktuskezelés, együttműködés).
- Érzelmi intelligencia fejlesztése (pl. szerepjáték, érzések felismerése).
- Közösségi élmények, feladatok tudatos szervezése.

Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

- Kreatív ötletek támogatása, önálló feladatvégzés segítése.
- Kis célok kitűzése és elérésének nyomon követése.
- Pozitív megerősítés és önértékelési eszközök használata.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség

- Önkifejezés lehetősége rajzban, zenében, mozgásban.
- Művészeti tevékenységek használata érzelemkifejezésre.
- Sikerek megélése az alkotásban, önbizalom növelése.

Tanulás tanulása

- Tanulási stratégiák tudatosítása (pl. emlékezési technikák, gondolattérképek).
- Saját tanulási stílus felismerése.
- Segédeszközök (pl. tervezők, időbeosztás) használata.

3.4.9. Az ADHD-val küzdő tanulók nevelésének-oktatásának célja:

Az ADHD-val (figyelemhiányos hiperaktivitás-zavarral) küzdő tanulók ellátásának fő célja, hogy segítsük őket a figyelemkoncentráció, impulzuskontroll és szociális készségek fejlesztésében, ezáltal elősegítve iskolai és társadalmi beilleszkedésüket. Az ADHD-val küzdő tanulók iskolai nevelésével kapcsolatos célok elsősorban arra irányulnak, hogy támogassák a tanuló fejlődését, beilleszkedését és sikeres tanulását, figyelembe véve az egyéni sajátosságaikat.

A tanuló egyéni fejlődésének támogatása

- Az önismeret, önszabályozás és önbizalom fejlesztése.
- Segítségnyújtás a figyelem, impulzuskontroll és szervezőkészség fejlesztésében.

A társas kapcsolatok alakítása

- Szociális készségek fejlesztése: együttműködés, empátia, szabálykövetés.
- A közösségbe való beilleszkedés támogatása, társas elfogadás elősegítése

A tanulási nehézségek kompenzálása

- Olyan tanulási módszerek megtanítása, amelyek segítik a koncentrációt és a feladatok strukturált elvégzését.
- A tanulási kudarcok csökkentése, sikerélmények biztosítása.

A magatartás és viselkedés formálása

- A helyes viselkedésminták elsajátításának segítése.
- Pozitív megerősítésen alapuló viselkedésformáló módszerek alkalmazása.

Egyéni bánásmód biztosítása

- Differenciált nevelés-oktatás, a sajátos nevelési igényekhez igazodva.
- A tanuló erősségeire építő fejlesztés.

Szoros együttműködés a családdal és szakemberekkel

- Folyamatos párbeszéd és közös célok kialakítása a szülőkkel.
- A fejlesztő szakemberek (pszichológus, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus) ajánlásainak beépítése a pedagógiai munkába

3.4.10. Az ADHD-val küzdő tanulók nevelésének-oktatásának feladatai

Az ADHD-val (figyelemhiányos hiperaktivitás-zavarral) küzdő tanulók nevelése és oktatása külön figyelmet, türelmet és egyénre szabott módszereket igényel.

Egyéni szükségletek felismerése

- Az ADHD-s tanulók tüneteinek megismerése (figyelemzavar, impulzivitás, hiperaktivitás).
- Az egyéni jellemzők, erősségek és nehézségek feltérképezése

Strukturált, kiszámítható környezet kialakítása

- Napi rutinok, világos szabályok és elvárások.
- Vizuális segítségek (pl. órarend, piktogramok).
- Átlátható, nyugodt tanulási környezet.

Figyelem fejlesztése

- Rövidebb tanulási szakaszok beiktatása.
- Gyakori szünetek biztosítása.
- Motiváló, változatos tanítási módszerek alkalmazása..

Impulzuskontroll támogatása

- Pozitív megerősítés (jutalmazás a megfelelő viselkedésért).
- Konfliktuskezelési technikák tanítása.
- Előre megbeszélt viselkedési szabályok

Mozgásigény kezelése

- Mozgásos tevékenységek beépítése a tanórákba.
- Lehetőség biztosítása a feszültség levezetésére (pl. fidget játékok, álló asztal).

Együttműködés a családdal és szakemberekkel

- Folyamatos kapcsolattartás a szülőkkel.
- Szakértői vélemények, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, pszichológus bevonása.
- Közös célok és stratégiák kialakítása.

Differenciálás és egyéni haladási ütem biztosítása

- Testreszabott feladatok, tananyag és értékelés.
- Részfeladatokra bontás, segédanyagok, vizuális támogatás.

Sikerélmény biztosítása

- Pozitív visszajelzés, azonnali megerősítés.
- Kiemelni az erősségeiket (pl. kreativitás, gyors gondolkodás, humor).
- Kisebb sikerek elismerése, önbizalom építése

3.4.11. A Komplex Alapprogram alkalmazása ADHD-val küzdő tanulók esetében

Mozgásprogram (Testi-kinetikus alapprogram). Az ADHD-s tanulók számára kifejezetten előnyös, mert sokszor mozgékonyabbak, nehezebben viselik hosszú ülőmunkát. A mozgásba ágyazott tanulás (pl. ritmusjátékok, mozgásos memóriafejlesztés) segíti a figyelem fókuszálását és a tananyag jobb rögzülését. Ez a pedagógiai gyakorlatban, valamennyi tantárgy esetében alkalmazható, mozgásos feladatokon keresztül történő fogalomgyakorlással, vagy mozgással kódolt válaszadással.

Élményalapú tanulás és differenciálás (Művészeti nevelés, drámaprogram). Az ADHD-s gyerekek gyakran rendkívül kreatívak és intuitívak. A drámajáték és a kreatív önkifejezés lehetőséget ad érzelmi feszültségek oldására, a szociális készségek fejlesztésére. A rövid, strukturált szerepjátékok, dramatikus jelenetek, történetmesélés, ahol egyéni szerepeket is kaphatnak, így bevonhatók a tanulási folyamatba.

Digitális alapprogram. A digitális eszközök könnyen motiválják az ADHD-s tanulókat, különösen ha interaktívak és játékosak, valamint strukturált, vizuálisan támogatott tanulási környezetet biztosíthatnak. Hatékonyak az interaktív tanulási alkalmazások, rövid online kvízek, gondolkodásfejlesztő játékok (pl. Kahoot, LearningApps).

Logikai-matematikai alapprogram. Az ADHD-s tanulók közül sokan mutatnak erősséget a problémamegoldásban, de a figyelemzavar miatt nehezebben dolgoznak hosszú ideig ugyanazon a feladaton. Számukra különösen előnyösek a rövid, jól strukturált logikai játékok, páros vagy csoportos feladatmegoldások, amelyek mozgással vagy képi elemekkel kapcsolódnak össze.

Szociális és életviteli alapprogram. Az ADHD gyakran együtt jár szociális készségzavarokkal (impulzivitás, nehézségek a szabályok követésében). Ez az alapprogram közösségépítő és önismereti elemeket tartalmaz, a csoportos tevékenységek, konfliktuskezelő gyakorlatok, szociális szituációk alkalmazása eljátszása segíti az érzelmi fejlődést.

A KAP alprogrami kapcsolódása az egyes tanulási területekhez, *megegyezik a* ***3.3.11.*** *pontban leírtakkal.*

3.4.12. Az ADHD-s tanulók értékelése

- *Egyéni fejlődés figyelembevétele;* értékeljük az erőfeszítést, a fejlődést és az önállóság növekedését. Ne más tanulókhoz viszonyítsuk, hanem saját korábbi teljesítményéhez.

- *Szóbeli és gyakorlati értékelés előtérbe helyezése;* ADHD-val küzdő tanulók esetében a kreatív, gyakorlati és élményszerű feladatok elősegítik a bevonódást. Írásbeli feladatok helyett adjunk lehetőség szóbeli feleletre, rajzos vagy projektalapú bemutatásra.

- *Rövidebb, világos, strukturált feladatok;* a feladatokat célszerű részekre bontani, hogy átláthatóbb legyen a gyermekek számára. Kerülni kell a hosszú, összetett értékeléseket, az értékelés egyszerű, világos és lényegtörő legyen.
- *Pozitív visszajelzés és megerősítés;* értékelés esetén is önbizalom építése különösen fontos ADHD esetén. A dicséret konkrét és célzott legyen: „Ügyesen kitartottál a feladat végéig!", „Szépen megoldottad a szövegértést."
- *Alkalmazkodás a figyelmi kihívásokhoz;* értékelés estén fontos szempont a gyermek figyelemzavarának súlyossága. Ennek függvényében több idő biztosítása dolgozatnál, feleletnél, valamint a zavaró ingerek csökkentése a környezetben (pl. külön asztal, csendes hely).
- *Folyamatos, formatív értékelés;* Az értékelés folyamatossága, folyamatos visszajelzés (pl. tanári megjegyzések, kis célkitűzések teljesítése) segítik az ADHD-s tanuló a tanulásban maradást. Fontos, hogy a pedagógus csak jegyre értékeljen, hanem haladásra is.
- *Szülőkkel és szakemberekkel való együttműködés;* Az értékelésnél figyelembe kell venni a tanulóval foglalkozó szakemberek véleményét. Fontos a szülők tájékoztatása, bevonása, valamint az otthon befektetett munka mennyiségének nyomonkövetése.

3.5. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók rehabilitációs pedagógiai programja

3.5.1. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló

A súlyos és halmozott fogyatékosság az egész élet során fennálló állapot, melyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében az alapvető humán funkciók- mint a kommunikáció, mozgás, a megismerő funkciók, érzékelés-észlelés és az önkiszolgálás- minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciós zavar tapasztalható. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékosság hátterében jellemzően genetikai okok, vagy a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. Leggyakrabban a súlyos kommunikációs zavar, a különböző súlyosságú mozgásszervi fogyatékosság és a különböző súlyosságú értelmi fogyatékosság (intellektuális képességzavar). Ezek mellett előfordulhat látássérülés, hallássérülés, figyelemzavar, magatartásszabályozási zavar, továbbá egyéb társuló rendellenességek (pl. epilepszia). A tanulócsoport összetétele rendkívül heterogén lehet. A fejlődésbeli eltérések és

tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és a természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségére, támogatására van személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében komplex fejlesztő nevelésre-oktatásra van szükségük.

3.5.2. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságai

Kötődés a tárgyakhoz és a jelenhez: A tanulók figyelmét és érdeklődését elsősorban azok a tárgyak és jelenségek kötik le, melyek térben és időben közel vannak hozzá, tartalmilag pedig testközeliek. Elsődleges feladat a világ tárgyainak, jelenségeinek és személyeinek elérhető közelségbe helyezése és a megfelelő motivációs szint megteremtése.

Cselekvéses tanulás és komplex (totális) kommunikációs beágyazottság: Minden élethelyzetben és minden tevékenység során biztosítani kell az aktív nagymozgásos vagy finommotoros részvétel lehetőségét, hogy megvalósulhasson a szemléletes-cselekvéses tanulás. A tanulási szituációt és tartalmat több oldalról megerősítő- nemverbális, metakommunikációs és verbális- jelzésekkel kell kiegészíteni.

Tevékenységtanulás kis lépésekben: A tevékenységeket kis lépésekre kell bontani, mert a szituációhoz és a tárgyakhoz való kötődés miatt azt a tanuló nem fogja tudni célzottan és tudatosan beépíteni a mindennapos tevékenységekbe. A mindenkori tevékenységláncolatot (öltözködés, terítés, étkezés stb.) teljes egészében célszerű tanítani és a folyamatban egy-egy részletet aktuálisan, célzottan gyakoroltatni.

- *Tevékenységtanulás segítséggel:* A verbális segítségadás, szükség szerint nonverbális jelzésekkel – gesztusok stb. kiegészítve. Ezt követi a bemutatás és az utánzásra ösztönzés. A komolyabb motoros vagy intellektuális képesség zavarral küzdő tanulóknál a bemutatás utáni próbálkozás már kiegészül motoros segítségadással. A segítségnyújtás a határozott mozgásvezetéstől az érintésen mozgáskontrollig terjedhetnek. A cél hogy a cselekvésláncolatot képes legyen néhány verbális vagy egyéb kommunikációs jelzésre végrehajtani.

- *A tanulási szándék gyengesége esetén a megfelelő tanulási motiváció kialakítása és fenntartása:* A megfelelő motiváció kialakításának legfontosabb feltétele a jó kapcsolat és a tanuló alapos ismerete (erősségei, gyengeségei, hiányosságai, meglévő képességei). Ez alapozza meg a reális célok kitűzéseit. Nagyon fontos a pozitív megerősítés melynek a tevékenységmozzanat sikeres befejezése után kell bekövetkezni.

3.5.3. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

Kommunikáció és interakció elve: A nevelés-oktatás-személyes kapcsolatként értelmezett-folyamatában a gyógypedagógusnak a fogyatékos személy legegyszerűbb életműködéseiben, jelzéseiben is fel kell fedeznie a kommunikatív szándékot. Az interakció és a kommunikáció teszi lehetővé a kommunikatív viszony és a szociális kapcsolatok alakulását.

Az Életgyakorlat-alapú alprogramot alkalmazva igyekszünk a gyermeket szűkebb- és tágabb környezetében segíteni önkifejezésében verbálisan és nonverblisan egyaránt. A művészet-alapú alprogram módszertanát alkalmazó gyógypedagógus a zenén, mesén, drámajátékon keresztül igyekszik tanulóinak kommunikációs szándékát felkelteni.

Normalizáció és a participáció elve: A súlyosan halmozottan fogyatékos nevelésének az általánosan elfogadott és a Nemzeti alaptantervben is megfogalmazott nevelési elveken kell nyugodnia. A fejlesztő nevelés-oktatás hozzájárul ahhoz, hogy számukra olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő és társadalmilag is érvényes mintát. Ezek: az emberi méltóság tiszteletben tartása, a napi, heti, éves ritmus kialakítása, tapasztalatok az egyes életszakaszokról: a szexualitás világába történő belépés előkészítése a felvilágosítás és a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján. Cél: a képességeihez mérten lehető legmagasabb szintű társadalmi beilleszkedés. Ehhez nem elsősorban a hiányzó képességeket kell pótolni, hanem az életkörülményeit szükséges úgy alakítani, hogy abban képességei maximumát nyújtva teljes életet élhessen, illetve részt vehessen a társadalmi életben. Ha fejlődése során magasabb szintű követelmények teljesítésére képes kezdeményezni kell az értelmi képességeinek megfelelő gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményegységben történő iskoláztatását.

A foglalkozásaink során az életgyakorlat-alapú alprogramot alkalmazva igyekszünk a tanulók mindennapi rutinjait elmélyíteni és színesíteni. A praktikus tevékenységek elsajátítását napi

szinten gyakoroltatva az önellátást legmagasabb szintre emelve biztosítja számos tevékenység a nap során.

A komplexitás, a személyiség-központúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve: A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás.

A kooperáció és a tudatosság elve: A kooperáció – együttműködés – legjellemzőbb sajátossága, hogy a tanuló és a pedagógus közösen vesz részt a tanulás eseményeiben, egy közösen kitűzött cél érdekében. A kooperáció elve vonatkozik mindenkire, aki a fogyatékos tanulókkal foglalkozik (szülő, segítők, pedagógusok).

A differenciálás és az individualizáció elve: A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók tapasztalati és aktivitási lehetőségeik szempontjából heterogén csoportot alkotnak, ezért a nevelés oktatás folyamán megfelelő differenciálás szükséges. Egyik formája az egyéni tanulás egyéni fejlesztési terv szerint, gyógypedagógiai állapotfelmérés alapján. A csoportban szintén differenciáltan zajlik a feladatok gyakorlati megvalósítása.

3.5.4. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai és területei

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai és területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés és oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek.

3.5.4.1. Kiemelt feladatok:

- A tanulók a szükségleteiknek és képességstruktúrájuknak megfelelő nevelésben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek.
- A fejlesztés segítse a legnagyobb önállóság elérését és megfelelő támogató környezetben képességeitől függően a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést.
- Az elvárások az egyéni teljesítő képességnek megfelelően kerüljenek megfogalmazásra és igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez.

- A fejlesztő nevelés-oktatás keretében, a közösségi nevelés mellett hangsúlyt kap az egyéni fejlesztés.
- A fejlesztő terápiák programjai felhasználásra kerülnek a rehabilitációs pedagógiai programban.

3.5.4.2. A fejlesztő nevelés-oktatás területei:

- Kommunikáció – a másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése
- Mozgásnevelés – A testséma kialakítása, a mozgás örömének átélése és az önálló cselekvés ösztönzése
- Az érzékelés-észlelés Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele – A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése
- Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés – Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése
- Érzelmi és szociális nevelés – Az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása
- Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberiszükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése

3.5.5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/SNI_iranyelvek.docx

Irányelvek alkalmazásának módja elérhető az alábbi linken:

https://docs.google.com/document/d/1BFBdutIrvz6udjm4xmAQh37CPStnvXB_/edit?usp=sharing&ouid=105444621380024986848&rtpof=true&sd=true

A tanmenetek és az egyéni fejlesztések megírása az alaptanterv rájuk vonatkozó fejezetei alapján készülnek el.

A területekbe beépülő speciális módszerek:

- DigiMóka

- Evésterápia
- Szenzoros történetmesélés
- Pfaffenrot (egyéni differenciálás alapján)
- Kutyaterápia (tematikusan vagy alkalmanként)
- Hangtálterápia (tematikusan vagy alkalmanként)
- Snoezelen terápia (tematikusan vagy alkalmanként)

3.5.6. A Komplex Alapprogram alkalmazása a súlyos halmozott fogyatékos tanulók nevelésében-oktatásában

Digitális alapú alprogram: A „DigiMóka" nevű digitális tananyaggyűjtemény alkalmazása a foglalkozások során, mely 4 témakörön belüli ismeretek (Kép és zene, Természeti környezet, Család és otthon, Énkép és önismeret) elsajátítását teszi lehetővé játékos, interaktív feladatokkal, amely alkalmazható interaktív táblán és egyéb IKT eszközökön. Digitális kommunikációs szoftverek és IKT eszközök alkalmazása az augmentatív alternatív kommunikáció kialakítása és fejlesztése során. IKT eszközök alkalmazása a minél sokszínűbb szemléltetés érdekében.

Logikaialapú alprogram: A kognitív képességek fejlesztésének játékos megvalósítása csoportban, vagy egyéni fejlesztés során. A tanulók minél magasabb szintű önállóságának kialakítása, praktikus tevékenységek ügyesítése, folyamatok analizálása, megértése, begyakorlása (pl. sorbarendezés, szortírozás, egyeztetés, kakukktojás, azonosságok-különbségek stb.). Szimbólumszint felmérése, meghatározása, augmentatív alternatív kommunikációs eszközök alkalmazása.

Életgyakorlat-alapú alprogram: A hétköznapi tevékenységek minél magasabb szintű és önálló kivitelezésének gyakoroltatása élményalapú foglalkozásokba ágyazva, a tanulóinknak sikerélményt és motivációt biztosítva. Szűkebb és tágabb környezetünkben adódó praktikus tevékenységek megtapasztalása megfelelő segítségnyújtással, kooperatív technikákkal (pl. ültetés, tálalás, környezetünk rendben tartása, sütés-főzés stb.).

Művészetalapú alprogram: Adott témakörről szerzett ismeretek elbővítése, a személyiség- és társas készség komplex fejlesztése alkotás során. A kommunikáció, az érzékszervek, kognitív

képességek és a kézfunkciók fejlesztése művészeti tevékenységekbe ágyazottan (pl. festés, gyurmázás, nyomdázás, ragasztás, vágás, különböző anyagok megtapasztalása stb.).
Az expresszív és a receptív szókincs bővítése mesék, versek, mondókák és dalok megismerése által. A kommunikációs szándék iránti igény felkeltése és fenntartása (pl. zeneterápiás foglalkozás, multiszenzoros történetmesélés, reggeli kör rutinjai stb.).

Testmozgásalapú alprogram: A tanulók mozgásállapotának megismerése, felmérése, egyéni képességprofilhoz illeszkedő mozgásnevelés biztosítása. A mozgásos tapasztalatszerzés iránti igény felkeltése játékosan. A csoportkohézió alakítása, a tanulók szociális készségeinek, kooperatív képességeinek fejlesztése, közös élmények megtapasztalása.
A lehető legmagasabb szintű testi-lelki egészség megőrzése, nagy -és finommozgások, koordináció, testséma és testkép fejlesztése, iskolán belüli és kívüli szabadidős tevékenységek szervezése (pl. Boccia, kutyaasszisztált terápia, járásgyakorlat, Snoezelen-terápia, játszótér látogatása, séta a belvárosban, egyéni fejlesztések, kézműves tevékenységek).

3.5.7. Az iskolai fejlesztés szakaszai

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátos nevelési és terápiás szükségleteiből, igényeiből adódóan a nevelést és oktatást sem a tananyag struktúrája, sem tér- és időbeli elrendezése szempontjából egységesen kialakított évfolyamonkénti szerkezetbe rendezni. A bekerülő gyermekek alsó és felső szakaszbeli besorolása szerint kerülnek csoportokba. Meghatározza ezt mind életkoruk, mind állapotuk. A fiatal felnőttkor és ifjúkor mindenképp felső szakaszbeli bekerülést jelent a 16. életévüket betöltött tanulóinknak, akik még 23. életévükig részesülhetnek fejlesztő nevelésben-oktatásban. A pedagógiai munka szakaszolása a gyógypedagógiai tevékenység tartalmi kínálatának életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó strukturálását, valamint koncentrikus bővítését jelenti, mindenkor szem előtt tartva a tanuló adottságait, képességeit, érdeklődését. A differenciált tervezőmunka a nevelés-oktatás fontos elemét képezi.
A 2011. évi CXC.t Nemzeti Köznevelési törvény 15. §(3) értelmében a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnek az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, fejlesztő nevelés- oktatás keretében teljesíti a tankötelezettségét.

3.5.8. A fejlesztő nevelés-oktatás tervezése, szervezése

A fejlesztő nevelés-oktatás a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének, oktatásának irányelve alapján készített intézményi rehabilitációs pedagógiai program és a tanév helyi rendjét meghatározó éves munkaterv alapján folyik. Intézményünkben a fejlesztő nevelés-oktatás a tanév rendjét követi.

A rehabilitációs pedagógiai program és az éves (helyi döntés alapján féléves, negyedéves szakasztervekre bontható) tervek alapján készül a heti ütemterv, napi terv és az órarend. Kialakítását meghatározza a csoport napirendje, órarendje- amelyben egyes tevékenységek – pl. reggeli köszöntés, étkezések, a testápolás tevékenységei, pihenőidők – rendszeresen ismétlődnek.

Mindez szükséges ahhoz, hogy a tanulók tájékozódási biztonságérzete kialakuljon, mindig tudják, hogy az egyes tevékenységek hogyan következnek egymás után. Az étkezések és a testi higiénia tevékenységei is a fejlesztési időszak szerves részét képezik. A rendszeresen ismétlődő tevékenységek mellett a hét egyes napjain kerül sor a tematikus tervezés alapján kitűzött különböző tartalmi egységek feldolgozására.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztése, nevelése és oktatása során egyaránt teret kap a *csoportközösségben, kiscsoportban, illetve egyénileg megvalósuló fejlesztés*. A csoportban végzett nevelésre, oktatásra, fejlesztésre a tematikus egységek feldolgozása, a szociális kapcsolatok kialakítását segítő „kommunikációs körök”, valamint a szabadidős és kreatív foglalkozások (művészeti jellegű alkotótevékenység, zene stb.) során nyílik alkalom. A csoportban végzett tevékenységek szükségesek a közösségi élmények átéléséhez, a közösséghez tartozás megéléséhez, a társakkal való együttműködés megtapasztalásához és gyakorlásához, azaz a szociális és érzelmi nevelés alapvető feladatainak megvalósításához. A csoportban és a csoportért végzett tevékenység az egyes tanulók kompetenciaérzését is növeli.

Szakmai terv: Szakmai munkaterv tartalmazza az egész évre tervezett szakmai tevékenységek struktúráját és az erre épülő nevelő-oktató munka főbb tartalmi irányait.

Éves terv: Az éves terv a nevelés tartalmait szem előtt tartva készül, a csoport tevékenységeit tartalmazza. A csoportok éves terve tartalmazza az ünnepeket és az iskola által - de lehetőség szerint a szülők bevonásával - szervezett közös programokat (kirándulás, farsang, nyaralás, múzeum látogatása stb.).

Heti terv: A heti tervek tartalmazzák tematikusan a csoport részletesen kibontott tevékenységeit a napirendbe ágyazottan. Ennek szerves részeként az órarenddel fonódik egy hetes egységbe.

Napirendi elemek:

- kommunikációs kör
- közvetlen és tágabb környezet
- mozgásfejlesztés
- testi higiénia
- evésterápia (reggeli és ebéd)

Órarendi órák:

- Kommunikációs kör
- Közvetlen és tágabb környezet
- Mozgásnevelés
- Evésterápia

Az osztályfőnökök a mozgásfejlesztő és konduktor szakemberekkel közösen, komplex formában látják el az órarendi órákat.

3.5.9. Differenciálás, egyéni tanulási utak, habilitáció és rehabilitáció

A differenciált tervezés legfontosabb lépése a tanulók alapos ismerete, az egyes tanulók, illetve a tanulócsoport képességstruktúrájának pontos megfigyelésen alapuló vizsgálata és feltérképezése, állapotmegismerése.

A kiscsoportos és egyéni foglalkoztatás az egyéni képesség- és készségfejlesztéskor indokolt. Biztosítani kell azonban, hogy a tanulók egyénileg elsajátított képességeiket, készségeiket közösségi szituációban is kipróbálhassák, gyakorolhassák.

A szolgáltatásokhoz időben történő hozzáférés előfeltétele a megfelelő differenciáldiagnosztika, mely alaposan feltérképezi a súlyos-halmozott fogyatékosság minden (egészségügyi, gyógypedagógiai, pszichológiai) aspektusát. Az állapot megítéléséhez és nyomon követéséhez nem elegendő az egyszeri, vagy a két-három évente, kontrollált vizsgálat.

A halmozott fogyatékosság miatt, ahol szinte minden esetben megtalálható a súlyos kommunikációs akadályozottság is, elengedhetetlen a folyamatdiagnosztika, kommunikációs mátrix, érzékszervi megfigyelések alkalmazása.

A tanulói portfólió: Részeit képezik a tanuló fejlesztő nevelésében-oktatásában a gyógypedagógiai fejlesztéshez kapcsolódó dokumentumok:

- Adatlap, szülői kérdőív
- Folyamatdiagnosztikus tesztek
- Érzékszervi/mozgásállapot vizsgálatok
- Gyógypedagógiai megfigyelések
- A szakértői vélemény
- Orvosi diagnózisok dokumentálása
- Anamnézis

„Állapotmegfigyelésen alapuló egyéni fejlesztési program készítése súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek számára” című tanfolyamon megszerzett dokumentációk alapján:

- Kommunikációs tesztek
- Egyéni fejlesztési terv/ek
- Gyógypedagógiai vélemény

A tanulói portfólió részeként a folyamatdiagnózisa alapján elkészített felvételi gyógypedagógiai vélemény, valamint a szülői kérdőív a tanulóról szerzett tapasztalatokat, megfigyeléseket, esetleg teszteredményeket tartalmazza.

A gyógypedagógiai vélemény az első megfigyelési időszak alkalmával a legrészletesebb, ez szolgál majd a félévi vagy év végi értékelés elkészítésének alapjául, mely a kiindulási helyzethez viszonyítva tartalmazza a változásokat. A gyógypedagógiai véleményt célszerű minden tanév kezdetén kiegészíteni, hogy a tanuló fejlődése következtében megváltozott kiindulási helyzet alapján kerüljön sor az adott tanévre vonatkozó célkitűzések meghatározására.

A tervezés legfontosabb lépése a tanulók ismerete, az egyes tanulók, illetve a tanulócsoport képességstruktúrájának pontos vizsgálata, feltérképezése. A pedagógiai diagnosztikához

rendelkezésre álló eszközök alkalmazásával, a tanulók megfigyelésével a tanév kezdetén minden tanuló esetében felvételi pedagógiai véleményt készít a gyógypedagógus.

A tanulók diagnosztikus értékelése minden esetben a pozitívumokra koncentrál, kiemeli a megmaradt, illetve a meglévő képességeket, funkciókat, ugyanakkor számba veszi a gyermek képességstruktúrájában található hiányosságokat, funkciózavarokat is.

A szakvélemény: A fejlesztő iskolába bekerülés feltétele a gyógypedagógiai diagnózis és szakvélemény. A pedagógiai diagnózis célja annak feltérképezése, hogy mit és hogyan tud a gyermek, melyek a személyes szükségletei. A diagnózis kitér a tanuló viselkedésének, tanulási és tevékenységi képességeinek elemzésére is.

Állapotmegismerés: A tanulókról készült szakértői vélemények rendszerint egy adott pillanatban észlelhető statikus állapotot rögzítenek. A differenciált egyéni tervezéshez azonban a gyógypedagógusnak további részletes folyamatdiagnosztikát kell végeznie. A pedagógiai állapotfelméréshez számos eszköz (fejlődési skálák, felmérőlapok, kérdőívek) áll rendelkezésre, de a gyógypedagógus saját maga is összeállíthat olyan kérdéssort vagy kérdőívet, amelyet a fejlesztést szolgáló nevelés-oktatás megkezdése előtt minden tanulóról felvesz. A tervezőmunka kezdetekor fontos a szülő, valamint az iskolai nevelést megelőzően a tanulóval foglalkozó intézmény szakemberei megfigyeléseinek, tapasztalatainak megismerése is**.** A tanulók állapotmegismerése minden esetben a pozitívumokra koncentrál, kiemeli a megmaradt, illetve a meglévő képességeket, funkciókat, ugyanakkor számba veszi a tanuló képességstruktúrájában észlelt funkciózavarokat is. A hiányok, zavarok számbavétele a reális célkitűzések megfogalmazását kell, hogy segítse. A pedagógiai felmérés célja annak feltérképezése, hogy mit tud a tanuló, azt hogyan tudja, illetve melyek a személyes szükségletei. Nagyon fontos az információk alapos összegyűjtése a tanuló megelőző élethelyzetéről, kialakult szokásairól, családi vagy intézményes nevelése eddig elért eredményeiről és kudarcairól.

A tervezés során elengedhetetlen annak figyelembevétele, hogy a tanuló maga és a közvetlen környezete mit jelöl meg elsődleges hiányként, milyen igényeket fogalmaz meg. A tanuló korábbi tapasztalatai mellett az állapotfelmérés kitér a tanuló természetes és „mesterséges” helyzetben tapasztalt viselkedésének, tanulási és tevékenységi képességeinek elemzésére is.

A gyógypedagógiai anamnézis és állapotfelmérés eredményei szolgáltatják az alapot a hosszú távú célkitűzések megfogalmazásához. A hosszú távú tervezés komplex és általános célkitűzéseket tartalmaz, alkalmazkodva a tanuló képességeihez, szükségleteihez, igényeihez, érdeklődéséhez.

A hosszú távú célokat általában egy tanévre célszerű megadni, de az időintervallum tanulónként eltérhet. A célok a tanuló fejlődése alapján módosíthatók. A pedagógiai diagnosztika a súlyosan és halmozottan sérült tanulók esetében nem egyszeri vizsgálatot, hanem folyamatdiagnosztikát jelent: korábbi életszakaszra vonatkozó információk megszerzése mellett 8-12 hetes megfigyelési időszaknak kell eltelnie az egyéni nevelési-oktatási terv elkészítéséhez, a célok és feladatok meghatározásához, a pedagógiai és terápiás eljárások kiválasztásához. A pedagógiai diagnózis és vélemény szolgáltatják az alapot a hosszú távú célkitűzések megfogalmazásához. A hosszú távú célok időintervalluma általában egy tanév. A célok a gyermekek fejlődése alapján módosíthatók.

Az egyéni (individuális) nevelési-oktatási-fejlesztési terv: A tanuló komplex állapotfelmérésének eredményeiből, az individuális célkitűzésekből, valamint az egyes tartalmi egységek megvalósítása során alkalmazandó speciális didaktikaimetodikai lépések konkrét megfogalmazásából áll.

Az egyéni fejlesztési terv szoros összhangban van a csoport számára kidolgozott éves tervvel és az adott tanévre lebontottan készített heti tervvel -az eljárásaok, a módszerek, eszközök tekintetében jelennek meg az eltérések.

A tanuló egyéni képesség- és készségfejlődése határozza meg, hogy a heti óraszámból milyen arányban vesz részt egyéni és milyen arányban csoportos foglalkoztatásban. Az egyéni fejlesztő foglalkozások nyújtanak lehetőséget arra, hogy speciális gyógypedagógiai és/vagy terápiás segítséget nyújtsunk a tanulóknak (pl. beszéd- és kommunikációfejlesztés, mozgásnevelés, hidroterápia, gyógylovaglás, bazális stimuláció, foglalkoztató terápia/ergoterápia stb.). A különböző terápiák alkalmazásának lehetősége függ még a tanulók sajátos nevelési igényétől, a helyi körülményektől, valamint a terápiás ellátásokhoz szükséges meglévő, illetve igénybe vett szakemberektől. Az egyes tanulók esetében a szakértői bizottság és szükség esetén a szakorvos javaslata alapján – a szülők véleményének ismeretében – az intézmény szakemberei közösen határoznak.

Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény): A fejlesztő nevelés-oktatásban egyénileg történik a képességek, szükségletek és igények felmérése, a fejlesztési folyamat megtervezése, megvalósítása és értékelése. A gyermekek fejlődését mindig önmagukhoz képest értékeljük. Folyamatos pozitív megerősítést gesztusok és szimbólumok segítségével is jelezzük.

A napi értékelés: Értékelési lapon, értékelési füzetben történik, heti összesítésben területenként. Ezáltal az értékelés folyamatosan történik a szülők felé, de szóban is lehetőséget biztosítunk a folyamatos kapcsolattartásra a mindennapokban is.

Szülői értekezlet, nyílt napok alkalmával a családok bepillantást kapnak az iskolai életről, nevelésről. Évente két nagy, összevont szülői értekezletet tartunk a fejlesztő iskola összes csoportjában.

A tanulókat félévkor és év végén írásban értékeljük a Kréta rendszerben az egyéni fejlesztési terveik alapján, amit a szülőnek is átadunk.

A pedagógiai tevékenység kiindulási, vonatkoztatási, összehasonlítási és ellenőrzési pontját a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló és az ő egyéni előrehaladása adja. Az ellenőrzés a gyermeknél végzett tesztekből, mérésekből és a gyermek egyéni fejlődéséből adnak valós értékeket. A tanulókkal foglalkozó szakmai team minden félévben és tanév végén szöveges értékelést készít a tanuló haladásáról. Ez az értékelés lehetőséget nyújt arra, hogy a szakmai team egységbe foglalja tapasztalatait, kontrollálja önmaga munkáját és a pedagógiai tervet. Az értékelés tartalmazza a tanuló minden egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, javaslatokat tesz az újabb fejlesztési terv elkészítésére vagy a meglévő kiegészítésére, módosítására. A tanév végi értékelés egyben a tanuló bizonyítványaként is szolgál, melynek egyik példánya a naplóban található, másik példányát a szülő kapja.

3.5.10. A fejlesztő nevelés-oktatás mérése, értékelési rendszere

Az állapotmegismerés a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében nem egyszeri vizsgálatot, hanem *folyamatdiagnosztikát* jelent: a korábbi életszakaszra vonatkozó információk megszerzése mellett 8–12 hetes megfigyelési időszaknak kell eltelnie ahhoz, hogy alapos információkat szerezzünk a tanulóról, a tanuló képességeiről. Ez szükséges az egyéni nevelési-oktatási terv és a pedagógiai program elkészítéséhez, a célok, feladatok meghatározásához, a pedagógiai és terápiás módszerek, eljárások kiválasztásához. Különösen a csoportba, osztályba újonnan érkező tanuló esetében az egyéni tervezés előtt a 8-12 hetes

megfigyelés a javasolt. A korábban már ismert tanuló esetében a következő évi egyéni nevelési-oktatási terv összeállítása előtt elegendő a 6 hetes megfigyelési időszak a tanév kezdetén.

3.5.11. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók állapotának felmérésére szolgáló diagnosztikus eszközök

- *FRÖLICH – HAUPT: Fejlődésdiagnosztika:* Egyéni megfigyelésen alapul. Segít a tanulók pillanatnyi lehetőségének pontosabb felmérésében, megismerteti a következő fejlődési lépést, ezáltal segít a célok megfogalmazásában.
- *WAYNE SAILOR – BONNIE JEAN MIX: TARC:* Szintén megfigyelésen alapul. Előnye, hogy könnyen felvehető. Megkönnyíti a fejlesztő munka tervezését, alkalmas arra, hogy rögzítsük általa a pedagógiai tevékenységünk sikerét, illetve sikertelenségét. Megvizsgálhatjuk eljárások, terápiák hatásait.
- *STRASSMEIER KÉRDŐÍV A fejlődési szint megállapítására:* Megfigyelésen alapul, könnyen felvehető. Készségszintfelmérő lapokból áll. Elsősorban a megkésett fejlődésmenetű gyermekekre orientálódik.
- *Kommunikációs Mátrix*
- *Kommunikációs útlevél*
- *H. GRÜNNZBURG:* PAC (S/PAC 1) adaptált részei

Lehetővé teszi a megfigyelt személyek meglévő és hiányzó készségeinek felmérését, s ezzel is jelöli a fejlesztés feladatait. Kördiagramos megjelenési formája segítségével rögtön szemléletes képet kapunk a készségterületek állapotáról.

- *San Martin* egyes adaptált részei.

3.5.12. A súlyosan, halmozottan sérült tanulók értékelése

Értékelni kell:

- A tanulók tudásának mennyiségi gyarapodását.
- Tudásuk minőségbeli jellemzőinek változását.
- Önmagukhoz mért fejlődésüket.
- A tanulók attitűdjét az ismeretszerzés területén.

A tanuló fejlődését a szakmai team szöveges értékeléssel havonta értékeli a Kréta rendszer felületén.

A tanuló fejlődésének minősítései:

- sokat fejlődött,
- fejlődött,
- részterületen fejlődött,
- nem fejlődött,
- hanyatlott.

Félévkor és tanév végén a Kréta rendszer felületén szöveges értékelést adunk. A tanulók attitűdjét és önmagához mért teljesítményét értékeljük. A tanulók felé a folyamatos pozitív megerősítést gesztusokkal és szimbólumok segítségével is jelezzük. A szöveges értékelés tartalmazza a tanulónak az egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, továbbá a következő tanítási év egyéni fejlesztési tervének elkészítéséhez szükséges javaslatokat. A tanév végi értékelés egyben a tanuló bizonyítványa is, melyet a Kréta rendszerből nyomtatunk és egyik példányát a szülő az adott tanítási év befejeztével veszi át. A szöveges értékelés másik példánya a csoportnaplóhoz, illetve a tanulók törzslapjához csatolandó.

3.5.13. A „TEAM" munka

A komplex rehabilitációs intézményrendszer hatékonyabb működtetése érdekében szem előtt kell tartani a multidimenzionális, inter- és transzdiszciplináris team-munka három legfőbb jellemzőjét.

- *Párhuzamosság:* az egyes szolgáltatások azonos időben, egymás mellett zajlanak, a szakemberek folyamatos kapcsolattartás útján tapasztalatot cserélnek, és közösen alakítják ki az optimális rehabilitációs programot.
- *Kontinuitás:* a rehabilitációs szolgáltatások egymásra épülve valósulnak meg, ehhez a szakembereknek megfelelő információkkal kell rendelkezniük azokról a szakterületekről, melyekkel együtt dolgoznak. Ha egy szakterület eléri kompetenciája határát, csak úgy „adhatja tovább" a megsegített személyt, ha megtalálta számára a rehabilitáció újabb szakaszában belépő szereplőket, szakembereket, intézményeket, szolgáltatásokat.
- *Komplementaritás:* a szolgáltatások nemcsak időben épülnek egymásra, de azonos időpontban is egyszerre többfajta, egymást kiegészítő tevékenység lehet szükséges, ehhez szintén elengedhetetlen a megfelelő együttműködés." (Márkus 2005, 196-197.)

Célok és feladatok megfogalmazása az intézmény súlyosan, halmozottan fogyatékos fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő gyermekeit, személyeit érintően. Feladatszervezés célja a súlyosan, halmozottan fogyatékos személyekkel végzett gyógypedagógiai munka tervezése, strukturálása, szervezése.

Alapja a személyi, térbeli, időbeli tervezés:

- Az együttműködés alapjait, rendszerét teremti meg szervezeti szempontból

- Helyben az intézmény tárgyi és személyi lehetőségeire alapoz
- a súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermek/személy osztályok speciális szükségleteit figyelembe véve valósul meg
- a vezető/munkaközösség vezető előkészítésével valósul meg

Közös gondolkozás, tervezés a team tagjai által:

- Feladat az aktivitásra és célkitűzésekre felfűzött tervezés
- Fontos a bevonást apró lépések elve mentén tervezni, személyre szabottan
- Hogyan történik jelenleg az adott folyamat- hogyan változtassuk meg?
- Hogyan alakítsuk ki az új tevékenységeket?
- Mit tudunk tenni a súlyosan-halmozottan fogyatékos személyért?

Konkretizálás:

- Feladatok szétosztása, több személy bevonása -egyenlő terhelés és feladatvállalás
- Tervezés kis lépésekben
- Ütemtervek kidolgozása
- Projektmunkák
- Tematikus tervezések
- Team megbeszélések ütemezése
- Értékelések szempontjainak megbeszélése

3.6. Az óvodai nevelés programja

3.6.1. Bevezető

Óvodánk az enyhe- középsúlyos értelmi fogyatékos, autista és halmozottan sérült óvodáskorú gyermekek speciális nevelési szükségletét biztosítja, szegregált formában. A nevelés és oktatás során sérülésspecifikus módszereket, terápiás eljárásokat alkalmazunk, melyek figyelembe veszik a gyermek fejlődő személyiségét, genetikai adottságait, az érés sajátos törvényszerűségeit. Ma már az integrált nevelés egyre szélesebb körű társadalmunkban, ennek

ellenére a szegregált nevelésnek létjogosultsága van, mivel nem minden enyhe- és középsúlyos értelmi fogyatékos, autista óvodás integrálható még a megfelelő tárgyi és személyi feltételek biztosítása mellett sem a többségi óvodákba.

Szakmailag önálló, de szerkezetileg szorosan az iskolához kötődik. Anyaiskolánk az Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, EGYMI.

Hat óvodai csoportunk 2016 szeptemberétől egy épületben található, a Gagarin u. 50. sz. alatt (értelmileg akadályozottak, tanulásban akadályozottak, halmozottan fogyatékosok, beszédfogyatékosok és autista óvodások).

2025 szeptemberétől kettő óvodás csoport a Miklós utcai tagintézményünkben működik.

3.6.2. Szervezeti és időkeretek

Speciális óvodánkba a szülő kérésére a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vizsgálata alapján kerülnek a gyerekek.

A program legfőbb jellemzője a rugalmasság. Ez megnyilvánul a rugalmas napirend vagy a tevékenységek aránybeli eltolódásában is.

Foglalkozásaink kötelező jellegűek gyermekeink sajátosságaiból adódóan. Mindennapjainkat áthatja a játék, a játékos tevékenységek sokszínű változata.

A foglalkozások heti rendszeressége

A foglalkozás neve	Heti előfordulás	A foglalkozás formája
Beszédfejlesztés, verselés, mesélés	3	Csoportos, egyéni
A külső világ tevékeny megismerése	2	Csoportos
Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc	2	Csoportos
Mozgásfejlesztés	3	Csoportos egyéni
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	3	Csoportos
Játékra nevelés, ráhangolódás	5	Egyéni, mikrocsoportos
Egyéni fejlesztés	1-2	gyermekenként egyéni

3.6.3. A gyermekek jellemzői

Óvodásaink különleges gondozást, speciális nevelést igényelnek. Ezt szem előtt tartva építettük fel nevelési programunkat. Idegrendszeri sérülésük miatt sokszor direkt módon kell megtanítani őket mindazokra, amelyeket a gyermekek a többségi óvodában indirekt módon sajátítanak el. Kíváncsiságuk alacsonyabb szintje, illetve hiánya miatt nem várható, hogy mindig önként kapcsolódjanak be egy-egy tevékenységbe.

Törekszünk kialakítani bennük az összetartozás érzését, a problémamegoldó készséget, az önértékelést, önazonosság megőrzését. Mindehhez nagyon jól képzett szakemberekre, a

gyermekek feltétlen elfogadására van szükség, hogy mindent megtegyünk a gyermekek szocializációja érdekében.

Ezen óvodai nevelési program kialakításának meghatározó eleme az a tény, hogy az enyhe és középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek mellett egyre magasabb számban helyeznek hozzánk autista óvodáskorú gyermekeket is.

Az autisztikus állapotok lényege a szociális, kommunikációs és speciális kognitív képességek minőségi károsodása, mely a fejlődés devianciájában és jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autista gyermekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív nehézség, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil és a következményes sztereotip viselkedés, érdeklődés, aktivitás.

Az óvodai ismeretszerzést, szokáskialakítást a kis lépésekben történő haladás jellemzi, építve erősen a gyermek utánzó képességére.

Fel kell keltenünk a gyermekekben a tudásvágyat, motivációs indítékaikat, kíváncsiságukat minél inkább erősíteni. Ismeretszerzésük alapja: a tapasztalat, a cselekvés, a konkrét minden érzékszervet igénylő gyakorlatiasság, élményszerűség, melyhez érzelem társul. A differenciálódás kiemelten fontos a feladattudat, feladattartás, pontosság, lelkiismeretesség kialakításához.

3.6.4. A nevelés-oktatás alapelvei az óvodai egységben

Intézményünk legalapvetőbb elve a gyermekközpontúság, a gyermek életkori sajátosságait figyelembe véve a tanuló autonómiájának tiszteletben tartása. A gyógypedagógiai munka speciális jellegéből adódóan az alább felsorolt elveket tartjuk szem előtt:

- A gyermeki személyiség iránti tisztelet, elfogadás, szeretet, megbecsülés, bizalom biztosítása.
- A neveléssel a gyermekek személyiségének fejlesztése, kibontakozása, az életkori sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.
- Szeretetteljes, derűs, vidám, élményekre épülő, tevékenységre ösztönző, ingergazdag környezet biztosítása, melyet hét végén a Te órád foglalkozáson összefoglalunk.
- Az elmélet és a gyakorlat egységének elve.
- A szabad játék, a tevékenységeken, ráhangolódáson keresztül a gyermeki személyiségfejlődés, a gyermek egyéni képességeinek kibontakoztatása.
- Az otthonról hozott hátrányok enyhítése, és a gyermekek felzárkóztatása, illetve a tehetségesebb óvodások felismerése és a különleges képességeik fejlesztése.

- A komplexitás elve.
- Az esélyegyenlőség megteremtésének elve. Az alapelvek megvalósulása érdekében az óvodai közösségünk arra törekszik, hogy az érzelmi biztonságon keresztül nyújtsunk teret a testi-lelki, értelmi, közösségi fejlődésnek.

A differenciáltság elve

A pedagógiai sokszínűség megengedhető, amely feltételezi az összehangolt oktatási programot a tanterv, a taneszköz, a pedagógus-továbbképzést illetően. Így a gyermekek képességüknek megfelelő jellegű és ütemű nevelésben-oktatásban vehetnek részt, megvalósítva a korrekciós, terápiás személyiségfejlesztést.

3.6.5. Az ONAP alkalmazása a nevelés-oktatás során

Az óvodánkra is érvényesek az ONAP alapelvei a Fogyatékos gyermekek irányelveinek, a helyi sajátosságoknak a figyelembevételével. Az óvodánkba járó gyermekek egyénileg nagyon eltérő képességprofilja miatt a kulcskompetenciák fejlesztése is egyéni, individualizált módon valósulhat meg. Mindazonáltal a fejlesztésnek vannak olyan átfogó elemei, amelyeknek egységesen érvényesülnie kell. Kiindulási alap a kognitív fejlesztés, amely meghatározza a többi területen való sikerességet is. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az egyes kompetenciaterületek nem elszigetelten, hanem kölcsönhatásban jelennek meg és fejlődnek, ezért a Komplex Alapprogram alprogramjaira is építünk.

3.6.6. Komplex Alapprogram

A Komplex Alapprogram célja, hogy a differenciált oktatás és a korszerű pedagógiai *módszerek, technikák* alkalmazásával segítse a gyermekek megfelelő ütemű fejlődését. Elemi szinten tudjanak párban és csoportban dolgozni.

Legfontosabb feladata, hogy az óvodásaink számára biztosítsa a megfelelő fejlesztési lehetőségeket a foglalkozásokon és az óvodai tevékenységek során. A programban meghatározott módszerek és technikák az élményalapú, differenciált és kompetenciafejlesztő oktatásra építenek, figyelembe véve a gyermekek egyéni szükségleteit és képességeit.

3.6.6.1. Az alábbi módszerek és megközelítések alkalmazhatók az óvodai munka során:

- Differenciált tanulásszervezés

Egyéni fejlesztési tervek (EFT) kidolgozása a gyermekek egyéni szükségleteihez igazítva

Kis csoportos vagy egyéni foglalkozások alkalmazása

Tanulási tempóhoz igazítva

Rugalmas tanulásszervezés

- Élményalapú tanítás és projekthetek

Érzékszervek bevonása

Gyakorlatorientált

Projekthetek

- Élménypedagógiai módszerek

egyszerű szerepjátékok, mesefeldolgozás dramatizálással, bábjáték, mimika és mozgás segítségével kommunikációs fejlesztés.

- Szenzoros tanítási módszerek

érzékszervi tapasztalatok bevonása (tapintás, mozgás, hangok).

- Interaktív mesélés:

történetek vizuális, mozgásos vagy hanghatásokkal kísért feldolgozás.

- Mozgásos technikák

A mozgás segíti a kognitív fejlesztést például szerialitást, számolást, táncos és ritmusos gyakorlatok segítségével a figyelem és a koordináció fejődését.

3.6.6.2. Életgyakorlat-alapú alprogram

(célja: A gyermekek mindennapi élethez szükséges készségeinek fejlesztése).

<u>Beszédfejlesztés, verselés, mesélés</u>

Mesedramatizálás

Hangos mesehallgatás mozgással kísérve

Egyéni, páros vagy csoportos feladatokon keresztül

<u>Külső világ tevékeny megismerése</u>

Séták, kirándulás és tapasztalati tanulás

<u>Matematika tartalmak</u>

Számlálás élménypedagógiai módon (pl.: mozgásokkal)

Egyszerű síkmértani formák felismerése (érzékszervi tapasztalás)

<u>Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc</u>

Hangszerek megszólaltatása

Mondókák, dalok mozgással kísérve

Zenés mesék és dalos játékok

Egyszerű tánclépések

Mozgásfejlesztés

Szenzoros pályák

Mozgásos játékok

Labdás gyakorlatok

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Kézműves tevékenységek

Mindennapi élethelyzetek gyakorlása (Egyszerű ételek készítése, terítés, sepregetés)

3.6.6.3. Testmozgásalapú alprogram

(célja: elsősorban a mozgásfejlesztésen keresztül történő komplex személyiség- és képességfejlesztés)

Beszédfejlesztés, verselés, mesélés

Mondókák, dalok csoportos, páros mozgásformákkal kísérve

Történetek érzékeltetése mozgásba ágyazva

Külső világ tevékeny megismerése

Állatok mozgásának utánzása

Időjárás elemeinek illusztrálása mozgással

Séták, kirándulások különböző terepeken

Matematika tartalmak

Számlálás lépés és ugrásformákkal

Színes formák megismerése mozgásos gyakorlatokkal

Számlálás labdával, babzsákkal, karikákkal mozgásba ágyazva

Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc

Táncos ritmusgyakorlatok

Mozgással kísért mondókák, dalok

Spontán mozgásformák zenére

Mozgásfejlesztés

Alaptesthelyzetek kialakítása

Egyensúlyfejlesztő játékok

Akadálypályák

Labdás ügyességi feladatok

Mozgásos zenehallgatás

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Mozgásos háztartási tevékenységek
Szelektív hulladékgyűjtés és feldolgozás mozgással

3.6.6.4. Művészet alapú alprogram

(célja: Önkifejezés és érzelmi fejlődés támogatása, önbizalom növelése, együttműködés fejlesztése, közös alkotás élménye. Élményszerű, alkotó tevékenységeken keresztül fejlessze a gyermekek érzelmi, szociális és kreatív kompetenciáit)
Vizuális művészetek (rajz, festés, kézműves tevékenységek)
Színes ujjfestés és tenyérnyomatok
Textúrák és anyagok kombinálása
Kollázskészítés
„Szobrászat" gyurmából, só-liszt gyurmából
Csepegtetős vagy szórásos festés
„Érzékszervi festészet"
Zene és ritmus
Hangszerek megszólaltatása
Énekes-mozgásos játékok
Spontán kreatív tevékenység zenére
Drámapedagógia és bábjáték
Bábozás
Szerepjátékok
Mozgásos mesemondás
Tükörjáték
Egyszerű, rövid színpadi előadás

Mozgás és tánc
Szabad mozgásos tánc
Táncterápia
Zene és festés kombinációja
Körjátékok és néptánc alapok
Kézműves foglalkozások (Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka kapcsolódása)
Papírhajtogatás (origami egyszerűsített változata)
Természetes anyagokkal való alkotás

Ékszerkészítés gyöngyökből
Nemezelés, textilfestés
Lámpások, dísztárgyak készítése

3.6.6.5. Digitális alapú alprogram

(célja: A digitális eszközök bevonásával segítse a tanulók kommunikációját és készségeik fejlődését.)

Beszédfejlesztés, verselés, mesélés
Interaktív mesekönyvek
Beszédfejlesztő alkalmazások
Szókincsfejlesztő játékok
Hangfelismerő programok
Külső világ tevékeny megismerése
Virtuális természetjárás
Digitális memóriajátékok
Interaktív táblás kísérletek
Matematika tartalmak
Interaktív számolós játékok
Digitális kirakók és puzzle-ok
Érintőképernyős számolás
Mozgásos matek
Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc
Online zenei játékok
Digitális hangszerek
Karaoke alkalmazások

Mozgásfejlesztés
Interaktív tornaprogramok
Mozgásérzékelős játékok
Táncos alkalmazások
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
Közlekedési ismeretek AR-alapú bemutatása (virtuális közlekedési helyzet)

3.6.6.6. Logikai alapú alprogram

(célja: egy feltétel vizsgálatát külön kezelje és annak eredményét logikai értékként adja vissza)

Beszédfejlesztés, verselés, mesélés

Képsorok elmesélése

Kakukktojás keresése

Sorbarendezés (pl.reggeli készülődés képei)

Igaz-hamis állítások

Találd ki!

Külső világ tevékeny megismerése

Megfigyeli a környezetét

Összehasonlít (nagy-kicsi, gyors-lassú)

Ok-okozati összefüggések keresése

Problémahelyzetek felismerése

Csoportosítás (élő-élettelen)

Matematika tartalmak

Interaktív számolós játékok

Halmazok képzése

Mennyiségek és számfogalom

Soralkotás, sorbarendezés

Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc

Hangok felismerése, differenciálása

Digitális hangszerek

Egyenleteslüktetés érzékeltetése

Zenei memória fejlesztése

Hangmagasság és sorrendiség

Zenei memória fejlesztése

Mozgásfejlesztés

Mozgáskotta adaptálása

Mozgássorok és szabályfelismerés

Téri tájékozódás

Akadálypálya logikai utasításokkal

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Mintasor folytatása adott szabály szerint

Részek és egészek kapcsolata (hiányzó rész kiegészítése)

Színek és formák egyeztetése
Mintázás, kézimunka különböző technikákkal

3.6.7. A tanulói jogviszony

Óvodánkba csak a BAZ Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottság által kiadott szakértői vélemény alapján vehetők fel gyermekek. Legkorábban 2 és fél éves kortól, ha a maximalizált létszám ezt lehetővé teszi. Az óvoda felvételi körzete Miskolc város egész területe és a Miskolci Tankerületi Központhoz tartozó településeken élő gyermekek. Előfordul, hogy más tankerülethez tartozó gyermeket is felveszünk, amennyiben van férőhely. Minden kisgyermeket a közösségbe kerüléskor a gyógypedagógusok megfigyelnek, különös tekintettel:
a kommunikációra, adaptív viselkedésre, önállóságra, szocializációra, magatartási anomáliákra. Mindezek alapján gyógypedagógus team dönti el, hogy személyiségének, életkorának megfelelően mely csoportba kerüljön.
Az óvodai jogviszony abban a nevelési évben szűnik meg, amely év augusztus 31-ig betölti a gyermek a 6. életévét. A Vármegyei Szakértői Bizottság szakvéleménye ill. a szülő Oktatási Hivatalhoz benyújtott kérelmére adott határozat lehetővé teszi, a gyermek még egy év óvodai nevelését.
Amennyiben a gyermek képességei, készségei lehetővé teszi, és a normál óvoda befogadó nyilatkozatot ad ki, a gyermek áthelyezhető többségi óvodába a szakértői vélemény módosításával.

3.6.8. A nevelés területét átfogó célok

Az óvodai élet mindennapjainak tudatos, átgondolt megszervezésével, a gyermekek állandó tevékenykedtetésével, a gyakorlási lehetőségek állandó biztosításával, az érzékszervek folyamatos tréningjével szeretnénk elérni, hogy a gyermekek:

- szeressék és igényeljék a közösséget, amely biztonságot nyújt,
- fogadják el a pedagógus irányítását,
- tudjanak egymás mellett játszani, fogadják el egymást,
- ismerjék meg a játékeszközök használatát,
- legyenek játékban, munkában, tanulásban kitartóak,
- értsék a hozzájuk intézett gesztussal kísért utasításokat, kéréseket,
- igényeljék a mesét, verset,

- ismerkedjenek meg tapasztalati úton környezetükkel, tudjanak abban tájékozódni,
- fejlettségüknek megfelelően tudjanak kommunikálni, tudjanak kérni, ha kell segítséget kérni,
- ismerjék testrészeiket, azok nevét,
- ismerjék nevüket, életkorukat, lakcímüket,
- próbáljanak önállóan önkiszolgálást végezni, kezet mosni, fésülködni, enni, öltözni, WC-t használni,
- mozgásuk legyen viszonylag összerendezett, igényeljék a szabadban történő mozgást, sétát, játékot,
- tudjanak örülni kezük „munkájának", manipuláljanak különböző anyagokkal, ismerjék meg azok tulajdonságait, és hogy azokból szép „alkotásokat" lehet készíteni,
- figyelmüket tudják rövid ideig lekötni, feladathelyzetben maradni, legyen csírája az elemi feladattudatnak,
- tudjanak utánozni,
- fejlődjenek értelmi, testi, szociális képességeik,
- alakuljanak ki alapvető szokásaik pl. köszönés, kérés, kivárás.
- Tudjanak elemi szabályokhoz alkalmazkodni, egymásért elemi munkát végezni.

Az autista gyermekek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása:

- szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése,
- az autizmusból és a társuló fogyatékosságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása,
- a sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója,
- a fogyatékosság specifikus, protetikus, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

3.6.9. A szokások kialakításának területei

3.6.9.1. Egészséges életmódra nevelés

Az egészséges életmód szokásait a gyermek óvodába lépésétől kezdve azonnal elkezdjük kialakítani. Ezek nélkülözhetetlenek és alapvető fontosságúak.

Területei:

Testápolás – célunk a tisztaság igényének felkeltése, a WC használat utáni és evés előtti kézmosás fontosságának tudatosítása. Fokozatosan jut el a gyermek a csap kinyitása, elzárása,

a szappanhasználat, saját törülköző megtalálása, a szárazra törlés megtanulása után az önálló kézmosásig.
Szájápolás szájöblítés, majd segítséggel és segítség nélküli fogmosás, víz kiköpés.
Hajápolás - Rövid hajúak: fésülködés, hosszú hajúaknál: fésülés tűrés.
Zsebkendőhasználat - Zsebkendőt kérjenek, majd önállóan vegyék el, használat után dobják a szemetesbe. Tudjanak orrot fújni.
Étkezés – Kiindulás, hogy találja meg a helyét az asztalnál és üljön addig, amíg az ennivalóját el nem fogyasztotta. Várják meg egymást az asztalnál.
Hagyja etetni magát, majd tudja a kanalat és villát használni. Igényelje a szalvétát. Tudjanak rágni, a pohárból inni.
Öltözés-vetkőzés - Önállóságra nevelés fokozatosan: saját ruha megismerésétől az öltöztetés együttműködésétől, a könnyen felvehető ruhadarabok önálló felvételéig, az önálló vetkőzésig. Ismerje a gyermek az öltözködés sorrendjét, igényelje a gondozott, rendezett külsőt. Jelezze, hogy ha fázik vagy melege van.
WC használat, szobatisztaságra nevelés – A nappali szárazságtól (rendszeres ültetés mellett) jusson el a gyermek az után jelzésig, majd önállóan jelezze szükségletét.
Testedzés – Rendszeres torna a teremben vagy a szabadban, nagy séták, őszi tavaszi kirándulás, sok mozgásigénye legyen a gyermekeinknek.

3.6.9.2. A közösségi élet szokásainak megalapozása

Gyermekeink nagyobb hányadának első közössége az óvoda. Egyre többen korai fejlesztésben is részesülnek az óvodába kerülés előtt. Az édesanyáról való leválás, a családi otthonból való elszakadás első élménye minden gyermekre más hatással van. Az első néhány nap eltelte után a legsírósabb gyermek is „enyhülni” kezd, amint tudatosodik a gyermekben, hogy szerető légkör veszi körül, biztonságban van. A nevelő részéről fontos a tapintat, az együttérzés, semmit ne kényszerítsen a gyermekre (tevékenység, étkezés), várja meg míg oldódnak gátlásai, megbarátkozik az új környezettel, személyekkel, gyerekekkel.
A gyerekeknek is meg kell tanulniuk egymást elfogadni, alkalmazkodni. Ez a későbbiekben azzá fejlődhet, hogy az ügyesebbek segíteni fogják a kisebbeket a kevésbé ügyeseket.
A sok dicsérettel, a pozitívumok megerősítésével szinte észrevétlenül tanulják meg gyermekeink a közösségi élet szabályait pl. köszönés, kérés, kivárás, segítés, segítségkérés stb.

3.6.9.3. Munka jellegű tevékenységek

A sajátos nevelési igényű (intellektuális képeség zavarral küzdő) gyermekek nagyon szeretnek tevékenykedni, segíteni.

Az óvodai élet során számtalan lehetőség adódik arra, hogy a gyerekek ezen aktivitását igénybe vegyük.

Igyekeznünk kell meggyőzni a szülőket, hogy a gyermekek lelkesedését, munkaszeretetét otthon is vegyék igénybe. Képességeiknek megfelelő munkát bátran bízzanak rájuk. Ez a sikerélmény nem csak önbizalmat ad számukra (én is tudok valamit), de az önállóbb életvezetés kialakításában sem elhanyagolandó. Fontos egyszerűbb naposi teendőkbe szisztematikusan bevonni őket (pl. terítés, asztalleszedés, viráglocsolás, portörlés, rendrakás stb.).

3.6.9.4. Hagyományok kialakítása

Az óvoda nevelési programjában kiemelt helyen szerepel, nevünkből adódóan, a természet védelme, szeretete, szépségének megláttatása. Ennek lehetőségei a séták, a rendszeres kirándulások.

A hagyományok kialakítása minden közösségben fontos feladat. Az együttes készülődés, az ünnepet megelőző hangulatok közös átélése, a terem díszítése, az „izgalom” – ezek az érzelmek kovácsolják a közösséget igazán közösséggé, erősítik az együvé tartozás érzését.

Óvodánkban mindig megünnepeljük a névnapokat, születésnapokat. Ebben minden gyermek részt vesz, az ünnepelt feldíszített asztalhoz ül, gyertyát fúj, a gyerekek verssel, dallal köszöntik. Ünnepeink is hagyománnyá váltak. A Mikulás és a karácsony a legnagyobb ünnepünk. Hetekkel előtte készülünk rá. Verset, dalokat, jelenetet tanulunk, díszítjük a termet, még a mese is a Mikulásról szól. A farsang, a gyermeknap kevesebb előkészületet igénylő ünnepeink.

Óvodánkban Mikulásra, karácsonyra és gyermeknapra gyermekeink kis ajándékot kapnak. Az évzáróval egybekötött ballagás nyílt ünnepünk, amikor a szülők, mint „nézők” vannak jelen, a gyerekek pedig bemutatják, amit az év folyamán tanultak.

Az évek során több, rendszeresen visszatérő programot is szervezünk, melyek immár hagyományként beépülnek a mindennapjainkba (élmény szüret Mádon, Mikulás vonat, Tüskevár túra, Esztenás táncház, rendőrök kutyabemutatója stb.)

3.6.9.5. Útban az önállóság felé

Önkiszolgálásra nevelés: mindennapos tevékenységi forma, nem külön órarendszerű foglalkozás. Fontos, hogy kellő időt adjunk a gyakorlásra, fokozatosan, kis lépések elvét alkalmazva végezzük a különböző részfeladatokat.

Célja:

A gyermek szükségleteinek megfelelő komfortérzés biztosítása, gondozás, gondoskodás,

Nagyon apró lépésekkel az önállóság elérésének segítése,

Verbális utasítások a beszédmegértés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése,

A testséma fejlesztés, tájékozódás a saját testen, a testrészek- ruhadarabok viszonyának felismerése,

Alapvető higiénés szokások kialakítása,

Az ápoltság, tisztaság igényének felkeltése,

Helyes viselkedési formák elsajátítása,

A rászorultság, kiszolgáltatottság helyett az „én is tudom” függetlenség érzésének segítése,

A téri tájékozódás elősegítése.

3.6.10. Tevékenységi területek

3.6.10.1. Mozgásfejlesztés

Kiemelt jelentőségű a gyógypedagógiai óvodában. A mozgásfoglalkozásokon heti három alkalommal történik nagy „torna” jellegű testnevelés, minden nap délelőtt és délután 5 perces testnevelés.

Célja:

- az alapmozgások korrigálása, fejlesztése;
- erő, ügyesség, állóképesség fejlesztése, tartásjavítás;
- testséma kialakítása;
- téri orientáció fejlesztése;
- mozgáskoordináció fejlesztése;
- egyensúlyérzék fejlesztése;
- szenzo - motoros koordináció pontosítása;
- bátorságra nevelés, gátlás oldása;
- verbális utasítások megértésének fejlesztése;
- figyelem, emlékezet, beszéd, mozgás összepakolása, ritmusérzék fejlesztése;
- a szervezet sokoldalú, harmonikus fejlesztése.

A mozgásfejlesztés feladatai:

A mozgásos tanulás kiinduló alapja minden tanulásnak az óvodában. A mozgásneveléssel feladatunk az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, a biztos egyensúlyérzék kialakítása, a teljesítőképesség fokozása, a mozgáskoordináció fejlesztése.
Mindezek alapja a cselekvésbe ágyazott gondolkodás és az utánzás. Az utánzást a nagymozgások fejlesztésével lehet legjobban fejleszteni. A mozgásfejlesztés első lépése a passzív tornáztatás. Minden mozgatás ritmikus dalra, mondókára történik, ami adja a megfelelő tempót és oldja a gyermek esetleges ellenállását, spazmusát.
Ezek után az alapmozgások kialakítására, tökéletesítésére térünk át. Majd az alapmozgásokból állítunk össze gyakorlatsort. Ezekkel párhuzamosan sok gesztussal kísért mondókát tanulunk.
A mozgásfejlesztés területei:
játékos utánzó gyakorlatok (gimnasztikai gyakorlatok),
alapmozgások kialakítása, korrigálása, gyakorlása (fő gyakorlatok),
mozgásos játék (játék).
Formája: csoportos
Ideje: 20-30 perc
Követelmény, elvárások az óvodáskor végén
Alakuljon ki a természetes mozgásigény.
Örömmel, szívesen mozogjanak.
Tudjanak utánozni.
Értsék az egyszerű verbális utasításokat.
Szerezzenek jártasságot az alapmozgásokban.
Biztonságosan mozogjanak tornaszereken, játszótéri játékokon.
Tudjanak rövid ideig figyelni a felnőttre és egymásra.
Egyszerű szabályokat értsenek és tartsanak be.

3.6.10.2. Ének zene, énekes játékok, gyermektánc

A foglalkozásokon hangsúlyos szerephez jut a mozgás (körjátékok) mellett a zenei képességek hangsúlyos fejlesztése, a ritmusérzék, a hallás, a zenehallgatás, a tánc jellegű mozgás fejlesztése.

Célja:

- A zene, az emberi énekhang iránti érdeklődés felkeltése
- Az egyenletes lüktetés érzésének érzékelése;
- A ritmusérzék fejlesztése: járás, taps, dobolás;

- A zenei hangok, zörej hangok felismerése, differenciálása;
- Egymás hangjának felismerése;
- A népi dalos játékok megismerése, a közösségi érzés fokozása;
- Egyszerű tánclépések (sarokemelés, sarokkoppantás, páros forgás) utánzása;
- A dalos játékok szabályának betartása;
- Dallam és ritmushangszerek megismerése, ritmus hangszerek megszólaltatása;
- A zenehallgatás megszerettetése;
- Gátlások oldása.

Feladata:

Kezdetben leginkább a testközeli kapcsolat megteremtése, kialakítása során válik lehetővé pl. simogató-cirógató, ringató-altató, lovagoltató, hintáztató, tapsoltató és egyéb mondókák, dalok felhasználásával.

Ezek a ritmikus mozdulatok együttes cselekvésre, utánzásra késztetik a gyermekeket. Ilyenek pl. zsámolyhintán hintázás – nyújtott ülésben kézhúzás: „Húzz, húzz engemet…”

Mondókára egyszerű ritmikus mozdulatok végeztetése:

pl. térd, váll ütögetése, sarokkoppantás, dobbantás, tapsolás stb. (fakanál báb mozgatása, labdapattogtatás). Nagycsoportban már egy mondókán belül is megpróbálkozhatunk a mozdulatok váltakoztatásával.

Énekre, mondókára „vonatozás”: egymás vállát vagy derekát fogva (székeket kerülgetve, hullámvonalban) – megállás „hu-hú”

Játékos mozgással kísért mondókák, dalok:

Pl. ujj mondókák: „Hüvelyk ujjam…”

Egyéb népi mondókák, melyben az adott cselekvés mozdulatait végzik pl. „Csíp-csíp csóka…”, „Lassan forog a kerék…”, „Hej, Gyula…”, „Borsót főztem…”, ”Hétfőn heverünk…”, „Süss fel nap…”, „Csiga-biga…”, „Katalinka szállj el…”

Mondókára egyenletes járás, tapsolás (az egyenletes lüktetés érzékeltetésével) majd egyenletes dobbantás.

A beszéd, mozgás, zene, játék összekapcsolása, egymás hatásának erősítése

A körjáték: a közösségi, társas kapcsolatok kiépítésének is színtere. Az „egymás” kezének megfogása, a körben járás együttes mozgásélménye, a körjáték során végzett változatos mozgások, cselekvések, a közös éneklés örömteli hangulata, az egyéni szereplés lehetősége változatos, sokoldalú élményt nyújt társaik beszéd, énekhangjának megismertetése) pl.

„Koszorú, koszorú…” A gyermekek érzelmi életének alakítására, gátlások oldására is pozitív hatást gyakorol.

A nap folyamán egyéb tevékenységek végzése során (pl. szappanozás, cipőfűzés, gyurmázás, festés, törülközés stb.) is mondókázunk, énekelünk.

Tánclépések:

sarokemelés; sarokkoppantás; páros forgás; oldalzáró lépés.

Fejlesztéshez szükséges eszközök:

Dallam- és ritmushangszerek (doromb, furulya, xilofon, triangulum, dob, kolomp) kiegészítésképpen vizuális jelekkel ellátva.

- magnó, mikrofon;
- vizuális információhordozók (képek, feliratok, jelek);
- nagyméretű tükör;

Formája: csoportos

Ideje: heti két alkalom

Időtartama: 10-30 perc

Elvárások az óvodáskor végén:

Szeressék a zenét, a magyar népi játékok zenevilágát. Ismerjenek néhány alkalmi dalt, körjátékot. Próbáljanak néhány egyszerű tánclépést leutánozni. Tudják használni a ritmushangszereket.

3.6.10.3. Beszédfejlesztés, mesélés, verselés

A kommunikációs készség és a környezetben való tájékozódás megismerését célzó foglalkozás.

Célja:

- beszédindító, késztető légkör teremtése;
- a beszéd, a kommunikáció iránti kedv felkeltése;
- a metakommunikációs jelek megértése, befogadása;
- a beszéd beindítása;
- az artikulációs hibák javítása;
- a beszéd megértés, az aktív és passzív szókincs fejlesztése;
- a beszédszervek ügyesítése;

- a hallásfigyelem fejlesztése;
- rövid versek elsajátítása, megszerettetése, a versek ritmusa, zeneisége iránti érdeklődés felkeltése;
- egyszerű, rövid állatmesék figyelmes hallgatása;
- ismerkedés a közvetlen környezet tárgyaival, jelenségeivel, ezek verbális megfogalmazása;
- a kognitív funkciók, figyelem, emlékezet (verbális és logikai) fejlesztése;
- a magyar nyelv egyszerű grammatikai szabályainak példa utáni elsajátítása;
- utánzó képesség fejlesztése;
- metakommunikáció fejlesztése.

A gyermekeinket meg kell tanítani a metakommunikációs jelek használatára és értelmezésére, ugyanakkor vigyázni kell arra, hogy csak ezekkel a jelekkel kommunikáló gyermek ne rekedjen meg a kommunikáció ezen síkján. Mindenképpen törekedjünk – lehetőségeinkhez mérten, illetve a gyermek adottságaihoz és lehetőségeikhez mérten – a verbális kommunikáció beindítására.
Az autizmussal élő gyermeknél - függetlenül verbális képességeinek színvonalától – elsődleges fontosságú cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. E cél megvalósításához egyénre szabott kommunikációs eszközök (pl. alternatív kommunikációs rendszerek, metakommunikáció) használatának tanítása szükséges.
Formája: csoportos és egyéni
Ideje: heti három alkalom
Időtartama: 10-30 perc

Elvárások óvodáskor végére
A beszédfejlődés prognózisát előre meghatározni lehetetlen. Az érési és tanulási folyamat minden gyermeknél eltérő ütemű, és beszédközponti sérülésüknek foka is eltérő.
A gyermekek egy része eljut a fejlődés olyan fokára, hogy erős beszédhibával megtanulnak beszélni, akár mondatokban fogalmazni.
Vannak, akiknél késve beindul a beszédfejlődés, szavakat, szótöredékeket használnak.

3.6.10.4. A külső világ tevékeny megismerése

A beszédfejlesztés és a környezet megismerése egymást kiegészítve szerepel a szegregált óvoda nevelési céljai között, mint anyanyelvi fejlesztés. A gyermek egész napja folyamán jelen van a beszédfejlesztés. Minden foglalkozáson beszélünk és beszéltetjük a gyermeket. A szocializáció, a játék, a mozgás, a mentális képességek összefonódnak a beszédfejlesztéssel.

Célja:

- érdeklődés felkeltése a környezet iránt,
- a beszédmegértés fejlesztése,
- nonverbális elemek támogató alkalmazása,
- az ismeretek tevékenységbe ágyazott nyújtása,
- a meglévő ismeretekre való támaszkodás,
- a kognitív funkciók célzott fejlesztés, az észlelés, figyelem, megfigyelés, emlékezet, gondolkodás fejlesztése,
- a figyelem tartósságának, terjedelmének növekedése,
- a gondolkodás és a nyelv fejlesztésének összekapcsolása.

Feladata:

a gyermek minél több cselekvéses tapasztalati úton szerezzen ismeretet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről,

a gyermekeknek bizonyos elemi ismeretei vannak, ezekre támaszkodva, ebből kiindulva kell felépíteni a foglalkozásokat.

a gyermekek végezzenek megfigyeléseket, gyűjtő munkát – pl. évszakok, gyümölcsök - tapasztalataikat fogalmazzák meg szóban is.

lehetőleg minél több érzékszerv vegyen részt az ismeretek feldolgozásában, és minél több gyakorlatból származó, kézzel fogható ismeretet kapjanak a gyerekek.

Témakörök a környezet megismerésére

Óvodások lettünk

- nevek, jelek, felnőttek neve;
- tájékozódás az óvoda helységeiben;
- lakcímek.

Testünk

- saját test részei;

- testrészek másokon;
- érzékszervek.
- *a család*
- a család tagjainak felismerése, megnevezése;
- a szülők, testvérek neve, munkája;
- a család otthoni tevékenysége.

Az ősz

- a természet megfigyelése (termés, levélgyűjtés);
- az időjárás;
- az őszi gyümölcsök;
- az őszi zöldségek;
- az őszi öltözködés.

A tél

- a természet megfigyelése, téli örömök (hó, jég tulajdonsága, kisérletezés);
- a téli időjárás (összehasonlítás a nyárral);
- a téli öltözködés (ruhadarabok megnevezése);
- a téli ünnepek (Mikulás, Karácsony, Farsang).

A tavasz

- a tavaszi természet megfigyelése (virág hajtatás);
- a tavaszi időjárás;
- virágok, zöldségek, gyümölcsök;
- a tavaszi öltözködés;
- a tavaszi ünnep – Húsvét: locsolkodás, hagyományok.

Az óvoda

- csoportszoba;
- öltöző;
- fürdőszoba;
- konyha;
- udvar.

Otthoni tevékenységek

- takarítás;

- főzés;
- terítés;
- mosás.

A közlekedés

- járművek felismerése;
- közlekedés járműveken;
- viselkedés a járműveken;
- elemi közlekedési szabályok (zebra, lámpa).

Az állatok

- háziállatok;
- vadon élő állatok.

Az utca

- üzletek;
- vásárlás.

Az orvos munkája

- az orvos munkaeszközei;
- betegségek felismerése;
- gyógyszer.

Elemi mennyiségi ismeretek

- sok-kevés;
- kicsi-nagy;
- relációk.

Téri tájékozódás

- előtt, mellett, mögött, alatt, felett;
- önmagához viszonyított helyzetek;
- tájékozódás táblán.

Játékok

- szobai játékok;
- játszótéri játékok.

Formája: csoportos és egyéni

Ideje: a hét minden napján

Időtartama: 5-30 perc

A foglalkozások időtartama fokozatosan növekszik, ahogy a gyermekek figyelmének terjedelme bővül. Kezdetben 10-15 perces, később 20-30 percesek lehetnek a foglalkozások. Kisebb része a gyermekeknek eljut a beszédmegértés szintjére, de van aki csak szituációhoz kötötten ért egyszerű közléseket, utasításokat.

3.6.10.5. Játékra nevelés

Adekvát játékhasználatot megtanító, a fantáziát, elemi kreativitást fejlesztő foglalkozás.

Célja:

- a játékkedv felkeltése;
- az adekvát játékhasználat megtanítása;
- az együttes játék örömének felfedeztetése;
- a mozgáskoordináció fejlesztése;
- türelemre, kitartásra nevelés;
- kognitív funkciók fejlesztése;
- a szabályok betartására nevelés;
- a mintakövetés, utánzás támogatása;
- dalos játékokon keresztül hallás és ritmusérzék fejlesztése.

Feladata:

- alapja a tevékenységi vágy;
- örömforrás, önmagáért való;
- sajátosan céltudatos tevékenység;
- velejárója az utánzás;
- a gyermek komolyan veszi;
- a játéktudat jelenléte;
- önkéntes tevékenység.

A játék a személyiségfejlesztés alapvető eszköze.

Fejleszti a gyermek:

- Mozgását
- nagy mozgások;
- finommotorika;
- önállóságát, kitartását;

- ismerkednek a tárgyakkal és azok tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel, eseményeivel, tapasztalatokkal gazdagodnak;
- értelmi képességeit
- észlelésük, megfigyelőképességük megbízható lesz;
- szándékos emlékezetbe vésés fejlődik;
- gondolkodásfejlődés (tárgyak tulajdonságainak hasonlósága, különbözősége, cselekvések sorrendje, összefüggések stb.);
- kreativitás, képzelet fejlődése;
- pozitív érzelmek kialakulása (sikerélmény, társakhoz való viszony stb.);
- beszéd fejlődése;
- beszédkedv, kommunikációs készség, metakommunikáció fejlődése;
- szociális kapcsolatok fejlődése;
- felnőtt – gyerek;
- társas kapcsolat: gyerek (többnyire nincs „alá-fölé” rendeltségi viszony)
- közösségi érzés fejlesztése;
- összetartozás érzése;
- konfliktusok megoldásai (lemondás, együttérzés);
- magatartási viselkedés, szabályok tanulása, gyakorlása.

A játék fontos és elsődleges tere a feszültségek, szorongások, gátlások oldódásának, a tapasztalatok érzelmi feldolgozásának.

A játékra nevelés anyaga

Gyakorló játék (funkcionálás)

- a hang és beszéd játékos gyakorlása (állathangok utánzása);
- mozgást gyakorló játékok;
- játékszerek és eszközök rakosgatása;
- játék különböző anyagokkal (pl. víz, homok);

Szerepjáték

Jellemzői: csak elemi szinten valósul meg.

Sajátosságai:

- fontos szerepe van az utánzásnak;
- a nevelő fokozott irányításával megy végbe;
- legtöbbször gyakorló játékból indul ki;

- a játékban a betanult cselekvéssorok érvényesülnek többnyire;
- az eszközöket, tárgyakat a fogyatékos gyermekek nem használják szimbólumként;
- szerepeket nem tudnak egymás között kiosztani;
- az egyszemélyes szerepjáték jellemzői, pl. babaetetés, altatás.
-

Konstruáló, építő játék

- Pedagógiai szempontból igen nagy a jelentősége:
- személyiség fejlesztő (önállóság, „én is tudom”);
- pszichikus funkciók fejlesztése;
- motoros képességeket fejleszti.

Sajátossága:

- „új” létrehozása, alkotás;
- az alkotás öröme fokozott;
- a gyakorlójátékból lassan, fokozatosan, sok gyakorlás, ismétlés útján alakul ki.

Feladat: a nevelő, játszótárs és irányító szerepet töltsön be, ötleteivel segítse és fejlessze a meglévő, már kialakult tevékenységeket.

Cél: eljuttatni a sérült gyermeket arra a szintre, hogy segítséggel vagy önállóan képesek legyenek konstruálni.

Szabályjáték (didaktikus játék)

Hosszú gyakorlás, tanulás eredménye a szabályok elsajátítása és alkalmazása a sérült gyermeknél.

Fajtái:

- Mozgásos szabályjátékok

dalos játékok, melyeket a mozgás-ritmus nevelés keretében tanítjuk;
egyéb mozgásos játékok (pl. házatlan mókus).

- Értelmi képességeket fejlesztő szabályjátékok

érzékelést, észlelést, megfigyelést, figyelmet, emlékezetet, gondolkodást, képzeletet fejlesztő játékok.

Módszere: didaktikus játék

A játék helye a napirendben

Mint alapvető tevékenység jelen van a nap minden órájában:

- játék reggeli gyülekezés előtt;
- játék a szabadban;
- játék a délutáni hazamenetel előtt;
- játékra nevelés, mint foglalkozás (kötelező foglalkozás és egyéni) szervesen kapcsolódik az egyéb foglalkozásokhoz és segíti azok eredményességét játékszituációk felhasználásával.

A gyermek játéka az óvodáskor végén

- Ismerjék az alapvető játékokat.
- Legyenek képesek rövid ideig adekvátan játszani.
- Válasszanak játékot maguknak és játék után tegyék a helyére.
- Tanulják meg elkérni a játékot, várakozni.
- Tudjanak egyszerű építményt konstruálni.
- A szerepjátékok elemei jelenjenek meg a játékukban.
- Szívesen játszanak körjátékokat.
- Legyenek képesek rövid ideig együtt játszani.
- Játékukat ha kell, kísérjék beszéddel.

Formája: csoportos, egyéni
Ideje: heti 7 alkalom
Időtartama: 10-30 perc

3.6.10.6. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A finommotorika fejlesztését, a kéz ügyesítését, a gyermekek ábrázoló készségét fejlesztő foglalkozás.

Célja:

- a kézujjak ügyesítése, külön mozgatásuk fokozása;
- 3 és 2 ujjas fogás kialakítása;
- ceruzafogás kialakítása;
- a csukló és az ujjak laza mozgatása;
- szem-kéz koordináció fejlesztése;
- célirányos kézmozgás kialakítása;
- görcsös fogások enyhítése;
- dominancia kialakítása;

- az ábrázoló kedv felkeltése;
- téri orientáció, irányérzék fejlesztése;
- ábrázolási technikák megismerése;
- figyelem, emlékezet, kézügyesség fejlesztése;
- tapintási érzék fokozása;
- beszédkészség fejlesztése;
- eszközhasználat kialakítása;
- formaérzék fejlesztése;
- alapszínek megismerése;
- érzékelés, észlelés, analízis képességének fejlesztése;
- az esztétikum iránti fogékonyság megalapozása;
- szépérzék fejlesztése.

A foglalkozások feladata

- A szenzomotoros koordináció fejlesztése az érzékelés, észlelés pontosabbá tételével, az ujjak ügyesítésével.
- Az ábrázoló kedv, az önkifejezés támogatása.
- Egyszerű betűelemek, elemi emberábrázolás megjelenése.

Formája: csoportos
Ideje: heti 3 foglalkozás
Időtartama: 15-30 perc

Jellemzők az óvodáskor végén

Nagyjából kialakult ceruzafogás. Tudjon rövid ideig helyhez kötötten tevékenykedni.
Alakuljon ki két ujjas fogás. Tudjon egymás mellé illeszteni. Tartsa be a papírhatárt. Szívesen ábrázoljon. Jelenjen meg a kezdeti emberalak. Ismerje a gyakran használt ábrázolási eszközöket. Nyomatéka legyen megfelelő. Haladjon a munkában balról jobbra. Alakuljon ki kezessége, testsémája.

3.6.10.7. Egyéni fejlesztés
Felzárkóztatás

A gyermek speciális szükségletéhez, a képesség-struktúra egyenetlenségéhez igazodó, sérülés specifikus fejlesztés.

Célja:

- örömét lelje a feladatban, játszva tanuljon,
- társuló sérülésekből adódó problémák kiküszöbölése,
- taktilis, kinesztetikus, vizuális, auditív ingerléssel növelni az együttműködő készséget, a kitartást, a feladattartást és a kitartó figyelmet,
- a figyelem, az emlékezet fejlesztése, a nyelvi zavarok kiküszöbölése, a beszédszervek ügyesítése, beszédindítás, beszédhibák javítása,
- a formaészlelés, alak-háttér differenciáló képesség a látási-hallási diszkriminációs készség fejlesztése,
- a finommotoros készség, a formakivitelező készség fejlesztése,
- megfigyelőkészség fokozása
- a kognitív funkciók közül a válogatás, csoportosítás, rendezés (nagyság, szín, forma szerint) analógiák, rész-egész viszony észrevétele.

Egy-egy foglalkozás időtartama mindig a gyermek figyelmi állapotától függ. Így a foglalkozás lehet 5 vagy akár 30 perc is. A gyógypedagógus részéről nélkülözhetetlen követelmény a pedagógiai tudatosság, a fokozatosság, a következetesség.

Kiegészítő terápiák:

- egyénre szabott komplex gyógypedagógiai fejlesztés,
- szomatopedagógiai fejlesztés mozgássérült gyerekeknek
- érzékszervi fogyatékosoknak tiflo-szurdopedagógiai fejlesztés
- állatasszisztált -kutya terápia igény szerint

Formája: individuális képességfejlesztés
Időtartama: 5-30 perc, a gyermek állapotától, az adott tevékenységtől függően

3.6.10.8. Tehetséggondozás

Zeneterápia

A sajátos nevelési igényű gyermek is tud értéket képviselni, sőt bizonyos területeken tehetséget is mutathat. Intézményünkben közel öt éve foglalkozunk a gyermekek zenei nevelésével,

hangszertanítással. A jó hallású gyermekek az *Ulwilla* zenetanítási módszer segítségével tanulnak sípon és szintetizátoron játszani. A módszer egyszerűsége miatt minden pedagógus tudja oktatni. Városunkban sok lehetőség nyílik arra, hogy tudásukat a nyilvánosság előtt megmutathatjuk, és gyermekeinknek sikerélményeik legyenek.

3.6.11. Értékelés

A szakértői vélemény alapján már bizonyos információhoz jutunk a gyermek állapotát, státuszát illetően, továbbá bementi és kimeneti mérést végzünk, melyet felhasználunk a gyermek fejlesztési tervének elkészítésekor.

A beszoktatás ideje alatt folyamatosan figyeljük, mert ez alapján történik csoportba sorolása. A tanév elején a csoportok között átjárhatóság van.

Félévkor és a tanév végén tapasztalataink, megfigyeléseink alapján egy szöveges értékelést készítünk minden gyerekről, melyet a szülőnek átadunk és feltöltjük a Krétába.

A gyermek fejlődéséről portfóliót készítünk, amelyben minden fontos információ megtalálható. Ezt a dokumentumot iskolába lépéskor tovább adjuk az osztályfőnöknek.

Értékelő rendszert vezettünk be, mely csoportonként eltérő lehet. Fontos, hogy egyéni, személyre szabott legyen. Ezzel teremtjük meg a gyermekek számára a rövid- és hosszútávú motivációt.

Lehetséges, hogy minden tevékenység után visszajelzést kap a gyermek, vagy a foglalkozás végén. Heti értékelés során viszont konkréttá, kézzel foghatóvá tudjuk tenni a teljesítményét, motiválhatóvá válik a jutalomhoz való juttatásával. Mindezt a Te órád keretében valósítjuk meg a hét utolsó napján, a gyógypedagógus beépíti a napirendbe.

4. Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

4.1. Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (EGYMI) törvényi alapjai

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 20. § 9. bekezdése alapján:
„EGYMI a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából hozható létre. Az EGYMI - céljaival összhangban - a szakértői bizottsági feladatokon kívül pedagógiai szakszolgálati feladatokat is elláthat. Elláthatja továbbá a családsegítő szolgálat, az iskola-egészségügyi ellátás feladatait, valamint az intézmény keretén belül óvodai, általános iskolai vagy középiskolai feladatot ellátó intézményegységnek kell működnie. Az EGYMI-ben ellátott feladatokra külön-külön szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységeket kell létrehozni."
2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 47§ alapján:
„A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében, állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.
A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani."
„A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével."

4.2. Személyi feltételek a szakmai kompetenciák a megvalósításához

Az EGYMI-vel kapcsolatban álló integráló intézményekben a különleges bánásmódot igénylő sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók sérülés-specifikus ellátását utazó gyógypedagógusok biztosítják.

Az ehhez szükséges végzettségek:

- a fogyatékosság, a pszichés fejlődési zavar típusának megfelelő szakirányú végzettségű gyógypedagógus (oligofrénpedagógia szakos, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakos, értelmileg akadályozottak pedagógiája szakos,

tiflopedagógia szakos, szurdopedagógia szakos, szomatopedagógia szakos, pszichopedagógia szakos, logopédia szakos, autizmus spektrum pedagógiája szakos gyógypedagógus),

- gyógypedagógiai tanár,
- konduktor-óvodapedagógus,
- konduktor-tanító.

4.3. Az EGYMI feladatai

4.3.1. Utazó gyógypedagógiai hálózat/ellátás

4.3.1.1. Utazó gyógypedagógia hálózat/ellátás alapelvei

Az utazó gyógypedagógiai hálózatra/ellátásra a Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola és EGYMI pedagógiai programjában leírtak mellett az alábbi alapelvek érvényesek még.

- tolerancia, türelem, egymás kölcsönös tisztelete, megbecsülése
- becsületesség, igazságosság, őszinteség, bizalom
- önfegyelem, önismeret, példamutatás
- a természet tisztelete, védelme, környezetünk megóvása
- munkamegosztás, tudásmegosztás, közösséghez tartozás
- pontosság, igényesség, szakmaiság
- a tudás, a munka, az értékteremtés megbecsülése
- nemzeti értékek, hagyományok tisztelete
- különböző kultúrák iránti nyitottság
- művészeti értékek, az egyetemes és nemzeti kultúra tisztelete

4.3.1.2. Utazó gyógypedagógia hálózat/ellátás célja és ellátási területe

Cél az integráltan nevelt, oktatott sajátos nevelési igényű tanulók / gyerekek számára a speciális pedagógiai segítségnyújtás, az egyenlő bánásmód elvének érvényesítése, esélyteremtés, valamint az előítéletek felszámolása.

Az ellátási terület a Miskolci Tankerületi Központ fenntartásában működő intézményekben integráltan nevelt/oktatott különleges bánásmódot igénylő, ezen belül sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók, akiknek ellátási jogosultságát a Pedagógiai Szakszolgálatok Vármegyei Szakértői Bizottságai, valamint az Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottságok határozzák

meg. Az utazó gyógypedagógiai hálózat az általános iskolától a középiskola befejezéséig évente változó létszámú gyermeket, tanulót lát el.

4.3.1.3. Utazó gyógypedagógia hálózat/ellátás célcsoportja

Az általános és középiskolákban integráltan nevelt/oktatott sajátos nevelési igényű tanulók/gyerekek. A sajátos nevelési igényű /SNI/ tanulók meghatározása a jelenleg hatályos köznevelési törvény szerint: „Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő tanuló, aki a szakértői bizottság, szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral, vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral /súlyos tanulási, figyelem, vagy magatartási zavarral/ küzd."

4.3.1.4. Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ellátási jogosultsága

Nkt. 47.§ (1)„A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló joga, hogy különleges bánásmód keretében, állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön, attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani."

4.3.1.5. Az ellátott tanulók körének jellemzői

- Mozgásában korlátozott gyermek: összetett fejlődésbeli hátrány jellemzi, egyénenként eltérő a károsodás helye, ideje és kiterjedése és ennek következtében az egyéni teljesítmények nagy különbséget mutatnak.
- Hallássérült tanuló: hallássárülésnek nevezzük a hallószerv valamely részének veleszületett, vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek következménye az éptől eltérő hallásteljesítmény.
- Látássérült gyermek: a látásmaradvány mértéke alapján vakok, alig látók és gyengénlátók csoportját különböztetjük meg.
- Beszéd és nyelvi zavarral küzdő tanuló: legfeltűnőbb tünetek a nyelvtanilag helytelen beszéd és/vagy nehezen érthető beszéd, a beszéd folyamatosságának zavara /dadogás, hadarás/ és a beszédészlelés, beszédértés változó mértékű zavara.
- Értelmileg akadályozott gyermek: azok a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók, akiknek az értelmi képességeik az 50 IQ alatti területen helyezkednek el.
- Tanulásban akadályozott tanuló: a tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottságok, az enyhén értelmi fogyatékosnak minősített gyermekek, másrészt az általános iskolában tanulási problémákkal küzdő gyermekek csoportjának megjelölésére használják.
- Egyéb pszichés fejlődési zavarok: azok a tanulók tartoznak ebbe a csoportba, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív,

emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai, gyógypedagógiai megsegítést igényelnek.

- Egyéb pszichés fejlődési zavarok-Tanulási és magatartási zavarok: diszlexia, diszortografia, diszkalkulia, diszgráfia és diszpraxia, ezek együttesen kevert specifikus tanulási zavarok, hiperaktivitás és figyelemzavat, szocio-adaptív folyamatok zavara.
- Autizmus spektrum zavar: az állapot egyéni megjelenésében rendkívül sokszínűséget mutat. A kommunikáció, a kölcsönös társas interakciók, valamint a rugalmas viselkedésszervezés terén felmerülő minőségi eltérések mellett ezek kombinációi, az érintettség súlyossága, a nyelvi, intellektuális képességek szintje, a személyiség sajátosságai, az esetleges társuló állapotok, zavarok vagy betegségek, a környezeti hatások mentén eltérő fejlődési kimenetekkel találkozunk.
- Aktivitás és figyelemzavar /ADHD: A figyelemhiányos hiperaktivitás zavar az egyik leggyakoribb gyermek és serdülőkori zavar, ami jellemzően koncentrációs nehézségekből, a figyelem hiányából és/vagy a folytonos mozgolódásból /hiperkinezis/ illetve impulzív tünetek megjelenéséből állhat.
- Halmozottan sérült gyermek: több, de legalább két fejlődési területre kiterjedő biológiai károsodás következtében különleges állapot. Többnyire a két vagy több területen jelentkező károsodás nincs feltétlenül ok-okozati összefüggésben.

4.3.1.6. Utazó gyógypedagógia hálózat/ellátás feladatai

Nkt.15/A § (1) „Az utazó gyógypedagógusi, konduktori hálózat feladata a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval részben, vagy egészben együtt azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban történő óvodai nevelését, iskolai nevelés-oktatását végző nevelési oktatási intézmények számára a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember biztosítása, amennyiben a nevelési-oktatási intézmény a 47.§-ban meghatározottak szerint alkalmazandó gyógypedagógus, konduktor szakképzetségű szakemberrel nem rendelkezik.”

- Az utazó gyógypedagógiai hálózat keretein belül a habilitációs, rehabilitációs célú felzárkóztató, képesség és személyiség fejlesztő és kibontakoztató, valamit hátránycsökkentő terápiás foglalkozásokat, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár, vagy terapeuta, konduktor biztosíthatja egyéni, vagy kiscsoportos szervezeti formában.
- A foglalkozások rendszerességét a Köznevelési törvény szabályozza.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása a gyermek, tanuló szakértői véleményében meghatározottak alapján, a tanév elején elvégzett tanulói megismerő

folyamat (megfigyelések, pedagógiai mérések) tapasztalataira, valamint az ezekre épülő egyéni fejlesztési terv alapján történik.

- Az egyéni fejlesztési terv kidolgozásában a fejlesztést végző szakember mellett a gyermek, tanuló nevelését-oktatását biztosító pedagógus is részt vehet.
- Az egyéni fejlesztési tervet a gyermek előrehaladását folyamatosan figyelembe véve az érintett szakemberek módosítják kölcsönös együttműködés keretében. A fejlesztést végző szakember a tanév folyamán folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermek, tanuló előrehaladását, az eredményeket folyamatosan megbeszéli a pedagógusokkal, szülőkkel, azokat írásos formában év elején, félévkor és a tanév végén összegzi.
- A különleges gondozást igénylő gyermek jobb megismerés és fejlődésének nyomon követése érdekében hospitálás az adott nevelési-oktatási intézményben.
- Minél teljesebb szociális és társadalmi beilleszkedés megvalósítása. Ennek érdekében fontos az integráció magasabb szintre, inklúzióvá emelése a többségi intézményekben.
- A pedagógusok és az egész társadalom érzékenyítése a sajátos nevelési igényű tanulók irányában.

4.3.2. Az utazó gyógypedagógus feladatai

Az utazó gyógypedagógiai hálózatban/ellátásban közreműködő gyógypedagógus munkatársunk feladati a következők:

- A gyógypedagógus a szakértői véleményben meghatározottak alapján végzi a sajátos nevelési igényű gyermekek pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs célú fejlesztését.
- Folyamatos kapcsolatot tart a gyermekek, tanulók szüleivel – bevonja őket a fejlesztés folyamatába, a tanév során konzultációs lehetőségeket biztosít. Tanácsot ad az otthoni gyakorlásra, tanulásra, specifikus eszközök beszerzésére és használatára vonatkozóan.
- Folyamatosan konzultál a többségi pedagógusokkal – bevonja őket a fejlesztés folyamatába, az egyéni fejlesztési terv elkészítésébe, konzultációs lehetőségeket biztosít számukra.
- Hospitálások keretein belül megismerkedik a gyermek tanulási környezetével, osztályközösségével.
- Megismeri a gyermeket – megfigyelések, hospitálások, felmérések alapján.
- Egyéni fejlesztési terv alapján fejleszti a gyermek, tanuló sérült, gyengébb funkcióit, kevéssé sérült képességeit.
- Tevékenységéről folyamatosan, naprakészen dokumentációt vezet.

4.3.2.1. A sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló megismerésével kapcsolatos tanév eleji feladatok

- Gyermekek, tanulók szakértői véleményének megismerése, tanulmányozása;
- Gyermekek, tanulók előző tanévre vonatkozó tanulói portfóliójának megismerése;
- Gyermek, tanuló tanórán történő megfigyelése;
- Konzultáció a többségi pedagógusokkal;
- Konzultáció a szülőkkel;
- Gyermekek képességeinek felmérése – specifikus eljárások alapján;
- Gyermekek képességeinek felmérése – bemeneti mérések alapján.

4.3.2.2. Sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló közvetlen fejlesztésével kapcsolatos feladatok

- Gyermek, tanuló megfigyelése, képességeinek felmérése (Bemeneti mérés, specifikus eljárások alapján);
- Specifikus fejlesztő tevékenység a gyermekkel való közvetlen foglalkozásokon; a gyermekek képességeinek megfelelő módszerek, technikák, terápiás megközelítések és eljárások alkalmazása;
- A foglalkozásokon a gyermekek terhelhetőségének figyelembevétele;
- A fejletlen vagy sérült funkciók, gyengébb részterületek, részképességek fejlesztése; az ép vagy kevésbé sérült funkciók erősítése;
- Speciális segédeszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása;
- Az egyéni sikereket elősegítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése;
- A gyermekek önbizalmának, motivációjának növelése, személyiségük fejlesztése;
- A legközelebbi fejlődési zóna folyamatos figyelembevétele;
- A gyermek, tanuló egyéni haladásának, fejlődésének folyamatos figyelemmel kísérése
- A többségi általános iskolába visszahelyezett, illetve többségi szakképző intézményekben tovább tanuló gyermekek utógondozása;
- A fejlesztő szakember a foglalkozások biztonságos és balesetmentes körülményeit megteremti.

4.3.2.3. A befogadó intézmény többségi pedagógusaival történő kapcsolattartás feladatai – konzultációs lehetőségek

- A pedagógusok felkészítése a sajátos nevelési igényű gyermekek fogadására;
- Segítségnyújtás a szakértői vélemény, a diagnózis értelmezésében; a szakértői véleményben szereplő javaslatok mindennapi pedagógiai gyakorlatban történő megvalósítási lehetőségeire;
- Javaslattétel a gyermek egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására;

- Segítségnyújtás a sajátos nevelési igényű tanulók dokumentációjának vezetésében, a felülvizsgálati kérelmek kitöltésében;
- Segítségnyújtás a tanuláshoz szükséges specifikus eszközök kiválasztásában;
- Részvétel a gyermek, tanuló részeredményeinek értékelésében;
- Segítségnyújtás a sajátos nevelési igényű tanulók differenciált tanórai támogatásában;
- Segítségnyújtás a sikertelenségek, kudarcok és eredmények okainak feltárásában;
- Tanulási nehézségek kialakulását, tanulási zavarokat, magatartászavarokat megelőző pedagógiai eljárások megismertetése;
- Szükség esetén javaslat további vizsgálatokra;
- Az utazó pedagógus segíti továbbá a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását, a sajátos nevelési igényű gyermek osztályközösségbe való beilleszkedését, a többségi tanulók érzékenyítését.

4.3.2.4. A sajátos nevelési igényű tanuló/gyermek szüleivel történő kapcsolattartás feladatai-konzultációs lehetőségek

- Segítség nyújtás a szakértői vélemény és diagnózis értelmezésében.
- Tájékoztatás a fejlesztés lehetőségeiről, a fejlesztési terv megismertetése.
- Tanácsadás, konzultáció a gyermek fejlődésével kapcsolatban.
- Javaslattétel az együttműködési módokra, további vizsgálatokra.
- Javaslattétel a gyermek speciális igényeinek megfelelő környezet kialakítására, segítségnyújtás a speciális eszközök kiválasztására.
- A gyermek megfigyelése a szülő kérésére rendszeres konzultáció a gyermek fejlődésével kapcsolatosan
- megbeszélés az otthon végzendő gyakorlatokkal kapcsolatosan
- tájékoztatás a speciális eszközök beszerzési lehetőségeiről
- szülői értekezleteken, fogadóórákon való részvétel
- az osztályba, csoportba járó gyermekek szüleinek felkészítése a sajátos nevelési igényű gyermekek fogadására.

4.3.2.5. A sajátos nevelési igényű tanulóval/gyermekkel kapcsolatos adminisztrációs feladatok

- Egyéni fejlesztési terv készítése (szöveges és/vagy táblázatos formában) (A szakértői vélemény valamint a tanév eleji mérések alapján);
- A törvény által előírt Egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció, egyéni fejlődési lap betétlapjának vezetése;
- KRÉTA Iskolai Alaprendszer naprakész vezetése;
- Pedagógiai vélemény készítése (szakértői bizottság felülvizsgálataihoz stb.);
- Félévi beszámoló és statisztika készítése;
- Év végi beszámoló és statisztika készítése;
- A tanév során ellátott gyermekekről félévkor és/vagy év végén értékelés készítése: a gyermekek fejlesztéséről, fejlődéséről;

- Tanulói portfólió vezetése, melyet a tanév végén az integráló intézmények megkapnak.
- A tanulói portfólió célja a gyermekek, tanulók fejlődésének nyomon követése – egy vagy akár több tanéven keresztül.
- Információt nyújt a gyermek szüleinek, pedagógusainak, valamint a fejlesztést végző szakembernek is.

4.3.2.6 A Tanulói portfólió kötelező elemei:

- Fedlap (tartalmazza a tanuló nevét, osztályfokát, nevelési-oktatási intézményének nevét, az adott tanévet);
- Gyermek, tanuló aktuális szakértői véleménye;
- Egyéni fejlesztési terv;
- Pedagógiai vélemények;
- Pedagógiai értékelés(ek) (félévi/év végi);
- Tanulói önértékelés;
- Gyermek adott szempont szerinti válogatott produktumai.

4.3.2.7. Tanulói portfólió választható elemei:

- Tanulási stílus kérdőív (magasabb osztályfokon);
- Lupiterbolha próba (magasabb osztályfokon);
- Tanulói önértékelés – visszacsatolás a fejlesztést végző szakember részéről;
- Konzultációs űrlap (szülőkkel, pedagógusokkal való konzultáció időpontjának, időtartamának, tartalmának és eredményeinek rövid lejegyzése);
- Orvosi dokumentumok (pl. szemészeti vizsgálat eredménye).

4.3.3. Szolgáltatási protokoll

- Az utazó gyógypedagógus tanév elején felveszi a kapcsolatot az intézmény vezetőjével, az SNI koordinátorral, a fogadó pedagógusokkal. Az igények alapján közösen meghatározzák a segítő szerepkör alapjait.
- Megismeri a gyermek diagnózisát, a gyermeket, tanulmányi és egyéb körülményeiről tájékozódik. Segít a szakértői vélemény értelmezésében, fejlesztő feladatok meghatározásában.
- A fogadó pedagógus információi, a szakértői vélemény és a gyermek képességeinek, készségeinek felmérése alapján egyéni fejlesztési tervet készít, melynek egy példányát igény esetén a fogadó pedagógusnak and át a fejlesztési célok, feladatok oktatási, nevelési folyamatba való beépítése céljából (természetesen az integráló pedagógus munkájának, törekvéseinek maximális elismerése mellett, csak ajánlásként). Tervét rövid távra készíti (max. 3-6 hónap) a probléma függvényében.
- Az egyéni fejlesztési terv alapján egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokat vezet.

- A fogadó pedagógus hozzájárulásával hospitál a tanórákon, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeket tanórai környezetben is megfigyelhesse, segíthesse. Megfigyelheti a gyermek szabadidős tevékenységét is.
- Fejlesztő feladatsorok elkészítésével segítséget nyújt az osztályban tanító pedagógusnak a differenciáláshoz. Javaslatot tesz a differenciált foglalkoztatás formáira.
- Segítséget ad az oktatási és terápiás eszköztár, médiatár, játéktár, vonatkozó szakirodalom megismertetésében. (Az EGYMI saját eszköztárával, szakirodalmi gyűjteményével készséggel áll az integráló pedagógusok rendelkezésére).
- Az utazó gyógypedagógus igény szerint konzultál a szülővel, tanácsot ad a gyermek otthoni segítésére, nevelésére vonatkozóan.
- A törvény által előírt Egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció, egyéni fejlődési lap betétlapját vezeti; szükség szerint pedagógiai véleményt készít.
- Rendszeresen konzultál az integráló pedagógusokkal, SNI koordinátorokkal a felmerülő feladatokról, problémákról, egyeztet a feléje irányuló elvárásokkal kapcsolatban.
- Az utazó gyógypedagógus tanév végén elvégzi a pedagógiai méréseket, kimeneti mérést készít.
- Félékor, tanév végén szöveges értékelést készít a gyermek fejlődéséről, a tapasztalt változásokról.
- Az utazó pedagógus félévkor és/vagy tanév végén tevékenységéről beszámolót készít, melyet az EGYMI intézményegység vezetőjének and át.
- Tanév végén az utazó gyógypedagógus összeállítja a gyermek tanulói portfólióját, melyet átad az integráló intézmény vezetőjének.

4.3.4 Az utazó gyógypedagógiai ellátás formája

Az utazó gyógypedagógiai hálózat keretében biztosított habilitációs-rehabilitációs ellátás formája a gyermek igényei és a szakértői véleményben foglaltak alapján lehet:

- Tanórai foglalkozásba való bekapcsolódás
- Egyéni foglalkozás
- Mikro-csoportosfoglalkozás (2-4 fő)
- Csoportos foglalkozás (5-9 fő)
- Az egyéni és csoportos habilitációs foglalkozások megtartására - a lehetőségekhez mérten - elsősorban a befogadó intézményben kerül sor.

A befogadó intézmények pedagógusaival való kapcsolattartás formái lehetnek:

- konzultáció
- team –megbeszélés, team-munka
- pedagógiai szakmai műhely foglalkozásain való részvétel.

4.3.5 Az utazó gyógypedagógiai ellátás időkerete

Az utazó gyógypedagógusaink által biztosított habilitációs-rehabilitációs foglalkozások heti rendszerességgel, előre egyeztetett időpontban, a gyermek/tanuló órarendjéhez igazodva folynak, időtartamuk: 45 perc/ óra.

A tanulók részére biztosított habilitációs-rehabilitációs foglalkozások száma a sérülés specifikumától és az ellátás komplexitásától függően 1-10 óra/hét, a Szakértői véleményben, a törvényben (Nkt. 47.§, valamint a 6. melléklet; 20/2012. 138.§ és 139.§) meghatározottak alapján.

A konzultáció, team-munka, esetmegbeszélés gyakorisága elsősorban az integráló intézmény pedagógusainak igényéhez igazodik. Időtartama a szükségleteknek megfelelően rugalmasan alakítható, általában 45-90 perc/alkalom. Ezen alkalmak az intézmény működési rendjébe beillesztve, a kötött munkaidő terhére szervezhetők.

4.3.6 Az utazó gyógypedagógiai hálózatban/ellátásban alkalmazott protokoll

Az utazó gyógypedagógiai ellátást intézményünkben a következő protokoll szerint szervezzük:

- A szolgáltatási körbe tartozó intézmények és sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók számának feltérképezése az intézmények jelzései, szolgáltatási igényük alapján történik. Az igényléseket elektronikus úton is küldhetik el.
- A beérkezett dokumentumok feldolgozását követően javaslatot teszünk az ellátás formájára vonatkozóan.
- Lehetőségeinknek megfelelően megszervezzük az utazó gyógypedagógiai szolgáltatást, kijelöljük a megfelelő végzettségű szakembert, megállapítjuk a habilitációs óraszámokat.
- Az egyéni fejlesztési terv, órarend egyeztetése céljából kollégáink személyesen veszik fel a kapcsolatot intézményekkel, az osztályfőnökökkel.
- A gyermekkel foglalkozó szakemberek team- megbeszélés keretében határoznak a fejlesztési terv tartalmáról, közösen elkészítik azt.
- A fejlesztés az Egyéni fejlesztési terv, valamint a habilitációs terv alapján a jogosultságot meghatározó Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakvéleményére és a folyamatos gyógypedagógiai diagnosztizálásra építetten történik.
- Utazó gyógypedagógus kollégáink heti rendszerességgel, a megállapodásban rögzített óraszámban biztosítják a habilitációs-rehabilitációs foglalkozásokat.
- A habilitációs rehabilitációs órákat a törvényi előírásnak megfelelően dokumentálják.
- Folyamatos konzultációs lehetőséget, team- megbeszéléseket, esetmegbeszéléseket biztosítanak az ellátott gyermekkel foglalkozó pedagógusok számára.
- A tanév végén szövegesen értékelik a fejlesztés eredményét.

- Elégedettségi kérdőívekkel mérjük a befogadó iskolák utazó gyógypedagógiai ellátással kapcsolatos elégedettségét, az utazó gyógypedagógiai ellátás minőségének javítása, célszerűbb, hatékonyabb megszervezése érdekében.

4.3.7 Tárgyi feltételek

Az utazó gyógypedagógiai ellátás keretében használatos tárgyi feltételek:

- fejlesztőszoba, melyet a többségi intézmények biztosítanak az ellátást végző gyógypedagógus számára,
- fejlesztő eszközök, melyek egy részét a többségi intézmények biztosítanak az ellátást végző gyógypedagógus számára,
- fejlesztő eszközök, „utazó csomagok" melyeket a módszertani központ eszköztárából állítanak össze,
- intézményközi szakkönyvtár,
- kölcsönözhető különleges eszközök.

4.3.8 Alkalmazott terápiák, eljárások és módszerek

4.3.8.1. Egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek/tanulók ellátása

A pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók az iskolai teljesítmény és a viselkedésszabályozás területén fokozott pedagógiai, gyógypedagógiai megsegítést igényelnek a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése és a kialakult képességzavarok miatt.

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) a gyermek pedagógusai, osztályfőnöke tájékoztatást kap.

Alkalmazott terápiák:

- ❖ Dyslexia prevenció és reedukáció módszere

A terápia kidolgozása Meixner Ildikó nevéhez fűződik. A terápia legfontosabb elve a sokoldalú készségfejlesztés, az olvasás - és írástanítás előkészítése, az olvasási kedv felébresztése, majd ezek alapján az olvasás tanítása.

Alaposan előkészíti a módszer az olvasás – és írástanulást, az olvasástechnikai készséget alaposan kidolgozza. A betűtanításban fokozatosan, kis lépésekben halad. Szótagoló, szintetikus módszer. A módszer számos manipulatív, mozgatható eszközt tartalmaz.

A dyslexiás gyermekek reedukációjának alapelvei a következők:

- Aprólékosan felépített fokozatosság (A nyelvileg kevésbé jól fejlett tanuló számára kisebb lépcsőfokokat, aprólékos módszertani lépéseket kell alkalmazni).
- A betűtanításnál hármas asszociáció kialakítása (A betű vizuális képének, a hang akusztikai képének és a hang beszédmotoros emékképének emlékezetbe vésése).
- A homogén gátlás kialakulásának megelőzése (A hasonló vagy azonos elemek ugyanis gátolják a tanulás folyamatát) (A terápiában az egymással akár vizuálisan, akár hangzás alapján, akár képzés szempontjából hasonló hangokat, betűket időben távol gyakoroltatjuk a gyermekkel.).
- A foglalkozások célja továbbá, hogy oldja a tanulók szorongását, csökkentse az olvasás iránti ellenszenvet, segítse a gyermekek rugalmas gondolkodásának fejlődését.

A dyslexia prevenció módszerének alapelvei:

- Ezt a módszert még olvasni nem tudó gyermekek olvasástanítására használjuk.
- Két fontos része van: a fejlesztés és az olvasásanítás. Az prevenció időszakában kezdetben nagyobb hangsúly helyeződik a különféle nyelvi, kognitív képességek (szókincs, beszédfejlesztés, téri és időbeli tájékozódás, ritmushoz kapcsolódó készségek, emlékezet, figyelem, auditív és vizuális észlelés stb.) fejlesztésére, majd ez az arány az olvasás javára változik.
- *Diszortográfia terápia*
    - A beszédészlelési képesség és a fonológiai tudatosság fejlesztése;
    - A rövidtávú emlékezet, munkamemória fejlesztése;
    - A spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása.
- *Diszgráfia terápia*
    - A mozgáskoordináció fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra;
    - A vizoumotoros koordináció fejlesztése;
    - Az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (pl.: ráírás, másolás);
    - A sikertudat kialakítása.

- *Diszkalkulia terápia*
  - A számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
  - A matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
  - A vizuális- téri képességrendszer fejlesztése;
  - A matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematikai-nyelv tudatosítása;
  - A sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
  - A szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, matematikai segédeszközök használata, vizuális megerősítés;
  - Az önértékelés fejlesztése, sikerélmények biztosítása.
- *Hiperaktivitás és figyelemzavarok terápia:*
  - A figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;
  - Speciális figyelem-tréning;
  - Fokozott egyéni bánásmód;
  - Az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;
  - Feladatok idői struktúrájának megtervezése és kivitelezése;
  - Motiválás, sikerélmény biztosítása.

4.3.8.2. Mozgássérült gyermekek/tanulók ellátása

A mozgáskorlátozott tanulók habilitációs, rehabilitációs fejlesztésének sajátos célja, hogy a sérülés következtében hátránnyal induló tanulóknak nagyobb esélyt biztosítson az eredményes tanulásra, fejlődésre, a sikeres társadalmi beilleszkedésre.

Ennek érdekében szükséges:

- az ellátás során a teammunka kialakítása, a különböző szakemberek együttműködése (az orvos – neurológus, ortopéd szakorvos, gyermekgyógyász – irányította egészségügyi rehabilitáció megszervezése, szükség esetén egyéb segítő szakmák, szakemberek bevonása);
- a központi idegrendszer sérülése által előidézett funkciózavar (beszédzavar, figyelemzavar, a szenzomotorium zavara, részképesség-kiesés, pszichés és/vagy motoros tempó lassúsága stb.) megszüntetése, csökkentése, kompenzálása;
- a pszichomotoros funkciók korrekciója, fejlesztése;
- a kialakuló tanulási problémák korrekciója;
- a tanulók beszédzavarainak, kommunikációs képességeinek javítása érdekében mozgás- és beszédterápia, alternatív segítő technológiák alkalmazása;
- csoportos és egyéni mozgásnevelés tornateremben, szabadtéren, uszodában, fizikoterápiás helyiségben;

- a mozgáskorlátozott tanulók részvételét megteremtő és az egyéni igényekhez igazodó fejlesztést biztosító tanulásszervezési, módszertani eljárások, technikák alkalmazása;
- speciális felkészítés az önkiszolgálásra, az önálló életvezetésre, az önrendelkező életformára;
- az önkiszolgálást, az iskolai munkát segítő és a fejlesztést szolgáló sérülésspecifikus egyéni rehabilitációs eszközök biztosítása;
- a gyógyászati segédeszközök és az orvosi, egészségügyi háttér biztosítása;
- alapos szakmaismereten és önismereten alapuló pályaorientáció;
- a mozgáskorlátozott személyekre vonatkozó jogi és érdekvédelmi tudnivalók (szövetség, egyesületek, klubok, alapítványok stb.) ismerete.

A mozgásnevelés terápia során fejlesztett területek:

- A károsodott tartási és mozgási funkciók helyreállítása, korrekciója és kompenzációja;
- Új tartási és mozgási funkciók kialakítása;
- Állapotromlás, másodlagos károsodások, következmények megelőzése;
- Izomerő növelése diagnózistól függően;
- Izületi mozgásterjedelem növelése;
- Egyensúly, mozgáskoordináció fejlesztése;
- Járás- és álláskorrekció;
- Preventív tartáskorrekció;
- Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése. A személyi függetlenség motoros feltételeinek javítása eszközhasználattal, vagy anélkül;
- A reális mozgásos éntudat kialakítása, önálló életvitelre való előkészítés;
- Finom- és grafomotorika fejlesztése;
- Vizuomotoros koordináció fejlesztése;

4.3.8.3. Beszédfogyatékos gyermek/tanuló habilitációs - rehabilitációs ellátása

A foglalkozások tartalmát a szakértői véleményben megjelölt területeken végzett vizsgálatok és az iskolai gyógypedagógus által végzett kiegészítő vizsgálatok, esetleg a pedagógus által végzett pedagógiai vizsgálatok alapján felállított egyéni fejlesztési terv határozza meg. A habilitációs-rehabilitációs foglalkozások megvalósulhatnak osztálytermen belül és kívül, egyéni vagy kiscsoportos formában egyaránt. Az ellátást végző gyógypedagógus feladata, hogy összehangolja a gyermek képességeihez mérten a fejlesztési szükségleteket a tantárgyi célokkal, és erről rendszeresen konzultáljon a tanuló osztálytanítójával, szaktanáraival. A fő fejlesztési területek a beszédfogyatékos SNI tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek

fejlesztése, a nyelvi készségekhez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a reedukáció.

A logopédiai ellátás a beszédfogyatékosság jellegétől függ.

Logopédiai terápiák típusai:

- Megkésett és akadályozott beszédfejlődés terápia;
- Pösze terápia;
- Orrhangzósság terápia;
- Hadarás terápia;
- Dadogás terápia;
- Nyelvlökéses nyelés terápia;
- Diszfónia terápia;
- Diszfázia terápia;
- Diszartria terápia;
- Diszlexia prevenció;
- Diszlexia reedukáció;
- Diszgráfia reedukáció;
- Diszortográfia reedukáció;
- Diszkalkulia reedukáció;
- Komplex logopédiai terápia.

4.3.8.4. A látássérült gyermekek/tanulók ellátása

A fejlesztési feladatok megtervezésekor figyelembe kell venni, hogy a látás hiánya vagy csökkent volta miatt a látássérült gyermek ismeretszerzését a külvilág iránti látó beállítódás helyett a haptikus és a hallási beállítódás is jellemzi. Fontos az ép érzékszervek fejlesztése, valamint a meglévő látás használatának tanítása.

- részletes pedagógiai-pszichológiai vizsgálat a személyiségjegyek, részképességek feltárására, a meglévő látóképesség felhasználási szintjének megismerésére;
- a hiányosan fejlett képességek, elmaradások területenkénti korrigálása gyakorló feladatokkal;
- közvetlen korrekciós foglalkozás: játékos fejlesztő gyakorlatok, rajzos feladatlapok különféle formáinak alkalmazásával;
- irányított családi korrekció: bemutatás, megbeszélés, tanácsadás alapján konkrét feladatok, gyakorlatok otthoni elvégeztetése;
- a számítástechnikai eszközök bemutatása, használatuk megtanítása;
- a szemészeti ismeretek, szemhigiéné kérdései;
- speciális sport;

- a látásjavító eszközök kipróbálása;
- elektronikus eszközök bemutatása, a környezet megismerése iránti érdeklődés felkeltése;
- életvezetési ismeretek;
- az önbizalom, a pozitív énkép alapozása.

4.3.8.5. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók ellátása

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg. Módszertanilag az autizmusspecifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges. Az ellátás tartalmilag a következő területekre terjed ki:

- speciális, egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítása;
- vizuálisan segített kommunikációs rendszer;
- strukturált környezet biztosítása az idői és téri tájékozódás segítéséhez;
- kommunikáció/ szociális viselkedés fejlesztése;
- önkiszolgálás fejlesztése;
- kognitív fejlesztés;
- viselkedésproblémák kezelése;
- képességek szinten tartása az önállóság fejlesztésével;
- önszervezés, önállóság, táguló szociális integráció.

4.3.8.6. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók ellátása

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás során a probléma jellegéhez legadekvátabb eljárások, módszerek és technikák használatával alakítjuk a gyermek képességeinek fejlődését, egyidejűleg biztosítva az ahhoz szükséges feltételeket. A fejlesztési célok közé tartozik az akadályozott fejlődésből eredő hátrányok csökkentése, hogy a tanuló ismeretszerzési-tanulási folyamatban való részvétele aktív és eredményes legyen, és a lehető legkevesebb nehézséget tapasztalja a folyamat során. A foglalkozás célja a hiányzó, sérült pszichikus funkciók kialakítása, magasabb szintre emelése, az esetleges rosszul szerveződött struktúrák megváltoztatása, de a kiemelkedő képességek fejlesztése szintén a fejlesztő munka hangsúlyos tartalmi eleme. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás segít a tananyag és a fejlesztési követelmények differenciálásában, a képességeket

fejlesztő eljárások és feladatok összehangolásában, az egyéni tanulási technika kialakításában, a haladási tempó és a motiváció egyéni biztosításában, a fejlődés és a fejlődést tükröző értékelés megállapításában. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása az egyéni fejlesztési terv (EFT) alapján történik, amelyet a gyógypedagógus készít el, együttműködve a partnerekkel. Az EFT a szakértői véleményre, illetve a gyógypedagógus által készített pedagógiai diagnózisra alapulva készül.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások megvalósulása lehet osztálytermen belül és kívül is, egyéni vagy kiscsoportos formában. Mindehhez szükséges az együttnevelést megvalósító iskola pedagógusai és a tanulás támogatását megvalósító fejlesztő pedagógusok, gyógypedagógusok és a pedagógiai munkát segítő más szakemberek közötti együttműködés.

A kéttanáros modell során egy többségi pedagógus és egy gyógypedagógus dolgozik együtt azért, hogy közösen irányítsanak egy heterogén összetételű osztályt. Ahhoz, hogy ez sikeresen megvalósuljon, közösen kell tervezniük, közösen kell tanítaniuk, és ezt követően közösen is kell értékelniük.

4.3.8.7. A hallássérült tanulók ellátása

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció döntően individuális jellegű, ezért egyéni vagy kiscsoportos keretben valósul meg.

Az ellátás az alábbi területekre terjed ki:

- Az egyéni anyanyelvi nevelés az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs célú órakeretben kerül megvalósításra.
- A beszéd, nyelv elsajátítási (diszfáziás) és egyéb tanulási zavar tüneteit mutató tanulók komplex korrekciója az iskoláztatás végéig szükséges, elsősorban az egyéni fejlesztés keretében.
- A hallás-ritmus-mozgás nevelés összehangolt fejlesztő tartalma közvetlenül szolgálja a hallássérülés és következményeinek korrekcióját.
- A hangzó nyelvi készségek fejlesztése a rehabilitációs órakereten kívül része valamennyi (nyelvi fejlesztést is megvalósító) tantárgynak.
- Az egészségügyi célú habilitáció a hallássérült tanulók esetében elsősorban a folyamatos otológiai és audiológiai ellátásra irányul. Feltétel: az audiológiai vizsgálatokhoz szükséges tárgyi és személyi feltételek iskolai keretek közötti maradéktalan biztosítása.
- A hallássérült tanulók fokozottabban támaszkodnak a látásukra, ezért annak védelme a fülészeti ellátással azonos fontosságú.

- Kiemelten fontos a mentálhigiénés gondozás, a pszichológiai ellátás, különösen a hallásukat a hangos beszéd kialakulása után elvesztett tanulók esetében – az eredményes iskolai oktatás szempontjából is.

4.3.9. Egyéb kiegészítő módszerek és terápiák, melyek több területhez alkalmazhatóak

4.3.9.1 **KAP**

A Komplex Alapprogram (KAP) egy pedagógiai megújulást célzó kezdeményezés, amelynek fő célja a tanulási motiváció növelése, a tanulói esélyegyenlőtlenségek csökkentése és a képességek sokoldalú fejlesztése. A Komplex Alapprogram lényege tehát, hogy a hagyományos tanítási módszereket kiegészítve élményszerű, tevékenységalapú tanulást biztosítson az általános iskolás diákok számára A program középpontjában az élménypedagógia és a tevékenységalapú tanulás áll. A tanulók nem passzív befogadói az ismereteknek, hanem aktívan részt vesznek azok megszerzésében, feldolgozásában.

A Komplex alapprogram öt alprogram köré épül:

- Digitális alapú alprogram,
- Életgyakorlat-alapú alprogram,
- Logikaalapú alprogram,
- Művészetalapú alprogram,
- Testmozgásalapú alprogram

Ezek az alprogramok változatos tanulási helyzeteket teremtenek, lehetőséget adva arra, hogy a gyerekek saját érdeklődésüknek és képességeiknek megfelelően fejlődjenek. Az alprogramok előtérbe helyezik a készség- és képességfejlesztést, a tanulói erősségek megtalálását, a lemaradás kompenzálását, a kiemelkedő képességű tanulók tehetségterületeinek azonosítását, fejlesztését. Az alprogramok aktívan foglalkoztatják a tanulókat, és egységes rendszert alkotnak. Az ismeretátadás során a pedagógusok különféle korszerű pedagógiai eszközöket és módszereket alkalmaznak, a kooperatív tanulást, differenciálást, játékosságot vagy projektmódszert. A változatos eszközök és a kreatív megközelítések alkalmazásával, a tanulás érdekesebbé és hatékonyabbá válik. A Komplex Alapprogram célja továbbá az iskolai lemorzsolódás csökkentése, a tanulási kudarcok megelőzése, valamint a tanulók érzelmi és szociális intelligenciájának fejlesztése. A tanárok folyamatos továbbképzése és támogatása is szerves része a programnak, hiszen a módszertani megújuláshoz elkötelezett és felkészült

pedagógusokra van szükség. Komplex Alapprogram lényegében egy új átfogó nevelési koncepció, amely a 21. századi oktatás kihívásaihoz alkalmazkodik, és hozzájárul egy inkluzívabb, motiválóbb és hatékonyabb tanulási környezet kialakításához. Ezt az innovatív módszert az utazó gyógypedagógusok a kiscsoportos rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozásokon jól alkalmazhatják valamennyi fogyatékossági területen.

4.3.9.2 **Sindelar** program

A Brigitte Sindelar osztrák pszichológus által kidolgozott kognitív terápia a neurogén eredetű tanulási zavarok megelőzésére és kezelésére szolgál. A terápia megközelítése szerint a kognitív funkciók gyakorlását azon a ponton kell megkezdeni, ahol az adott képesség még megfelelően működik.

A terápia óvodáskorú (5-7 éves) és általános iskolás gyermekeknek ajánlott.

A terápia részei:

- Vizsgálóeljárás – mely a terápiás terv alapját képezi (a teljes kongitív képességstruktúra feltárását célozza).
- Fejlesztési periódus (A fejlesztés folyamata a szülő és a fejlesztő szakember együttműködését igényli. A foglalkozás naponta kb. 10 percet vesz igénybe. A program lehetővé teszi, hogy egyszerre három részképesség terápiája is megtörténjen. Ehhez a gyakorlás ciklikus szervezésére van szükség. Vagyis egy napon csak egyféle részképesség gyakorlása történhet. A terápia időtartama: 6-9 hónap. A következő részképességek fejlesztésére terjed ki a terápia: téri orientáció; vizuális és auditív alak-háttér felismerés, differenciálás, emlékezet; szerialitás, intermodalitás.
- Terápia hatékonyságát mutatja a kontrollvizsgálat (Megállapítható ezáltal a gyermek önmagához viszonyított fejlődési szintje, valamint az is, hogy szükség van-e további beavatkozásra, fejlesztésre).

4.3.9.3 **NILD** Tanulási Terápia

A terápia célja az egyén tanulékonyságának növelése, megteremtése a tanulók kompetenciájának és magabiztosságának fejlesztésével. Filozófiája, hogy mindenki képes a tanulásra. A terápia során célzott kezelést nyújtunk a sérült vagy elégtelenül működő kogníció számára.

A NILD Tanulási terápia jelenleg 26 technikát tartalmaz, melyek hatásosan fejlesztik a tanulási zavarokat, részképességzavarokat okozó kognitív diszfunkciókat, gyengén működő részképességeket. A technikákhoz változatos és játékos eszköztár tartozik, melyeket a

fejlesztést végző terapeuta célirányosan, tudatosan alkalmaz a gyermek képességeinek, kognitív funkcióinak fejlesztése érdekében.

A terápia további jellemzői:

- A gyermekek hiányos képességeit igyekszik stimulálni.
- Integrált terápia: az észlelést és gondolkodást együttesen fejleszti; multimodális (több érzékszervi csatornával dolgozik egyszerre).
- Intenzív: a gyermek aktivitására épít; a proximális fejlődési zónában folyik a fejlesztés; irányított kérdezés és interaktív beszéd jellemzi.
- Fő célja a belső, önvezérelt beszéd kialakítása.
- Egyénre szabott terápiás légkör jellemzi: az egyéni képességrendszer, a diák egyénisége, motiválhatósága áll a középpontban.
- A tanulási folyamat mindegyik szakaszán (bementi szakasz, szófeldolgozás, kimeneti szakasz) célba veszi a kognitív funkciókat.
- Kiemelt célja a terápiának, hogy a tanuló önálló tanulóvá váljon.
- Igyekszik bevonni a terápia folyamatába a szülőket is.
- Minden korosztály számára alkalmazható.
- A gyermek tanulási, kognitív képességeinek, iskolai teljesítményeinek feltáró vizsgálata után történik meg a terápiás terv kidolgozása.
- Sikeresen alkalmazható tanulási nehézségek, tanulási zavarok (dyslexia, dysgraphia, dysortographia, dyscalculia), részképességzavarok, autizmus spektrumzavar, értelmi fogyatékosság esetén is.

4.4. Az EGYMI további feladatai

4.4.1. A Miskolci Tankerületi Intézményközi Gyógypedagógiai Munkaközösség tevékenységében való részvétel

A Miskolci Tankerületi Intézményközi Gyógypedagógiai Munkaközösség 2016 decemberében alakult meg azzal a céllal, hogy az egységes szakmai eljárás érdekében segítse és támogassa, hálózatként fogja össze az együttnevelést támogató gyógypedagógusok munkáját. A munkaközösség tagjai a Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény főállású gyógypedagógusai és a tankerület integráló intézményeiben dolgozó főállású gyógypedagógusok. A munkaközösség minden tanév elején éves munkatervben rögzíti az adott tanévre vonatkozó feladatait, céljait. A munkaközösség fő feladata minden tanévben a tagok szakmai támogatása, a különféle problémák feltárása, valamint az azokra történő megoldási módok kidolgozása. Műhelyfoglalkozások és szakmai

délutánok keretében konzultációkra, tapasztalatcserére, szakmai ismeretek bővítésére is van lehetőség.

4.4.2. Tanácsadás, konzultáció

Személyes tanácsadásra és konzultációra a szülőknek, a fogadó intézmények pedagógusainak is van lehetősége. Személyesen, telefonon, vagy akár a honlapon található fórumon, e-mail-en keresztül is. Szakmai kérdésekben, integrációval, inklúzióval kapcsolatosan, fejlesztési és gyakorlási, differenciálási lehetőségekkel kapcsolatosan is lehet keresni az EGYMI munkatársait.

4.4.3. Esetmegbeszélés

Esetmegbeszéléskor egy szülő/gondviselő, egy pedagógus és/vagy a gyermek fejlesztésében-nevelésében résztvevő különféle szakemberek (gyógypedagógus, pszichológus, gyógytornász, gyermek – és családsegítő szakember) tartanak megbeszélést valamely konkrét kérdés, probléma, nehézség felmerülésekor. Esetmegbeszélés történhet egy fejlesztésben részesülő sajátos nevelési igényű gyermek további ellátásával kapcsolatosan vagy egy terápiába éppen bekerülő gyermek kapcsán is. Az esetmegbeszélést kezdeményezheti az integráló iskola vezetése, a gyermek pedagógusa, a fejlesztést végző szakember vagy a szülő is.

4.4.4. Szülőklub

Az intézmény utazó gyógypedagógusai a fejlesztésben résztvevő gyermekek szüleinek igény esetén szülőklubot is tarthatnak. Célja, hogy segítséget nyújtson a sajátos nevelési igényű gyermekeket nevelő szülőknek, családoknak. Fő cél, hogy gyermekük otthoni és intézményes neveléséhez egyaránt támogatást kapjanak. Szülőklub tartalmai elemei lehetnek: előadások és közös beszélgetések az eltérő fejlődésmenetről; mindennapi problémák, nehézségek és megoldási lehetőségek; szakirodalom, honlapok, fejlesztő kiadványok és játékok ajánlása, kipróbálása; különféle kiegészítő terápiás eljárások bemutatása; vendégelőadók (pszichológus, gyógytornász, mozgásfejlesztő szakember stb.) meghívása – a fejlesztésbe bevonható egyén szakterületek bemutatkozása stb. A szülőklub helyszíne lehet az integráló intézmény vagy az EGYMI székhelyintézménye. Rendszeressége - szintén igény, érdeklődés esetén - lehet: havi vagy kéthavi.

4.4.5. Előadás, továbbképzés szervezése és megtartása pedagógusok, gyógypedagógusok részére

Az EGYMI munkatársai a többségi, integráló nevelési-oktatási intézményekben dolgozó pedagógusoknak, gyógypedagógusoknak rendszeresen kínálnak és szervezek előadásokat, szakmai napokat. Mindezek fő célja az integrációval, inklúzióval, differenciálással, a különféle fogyatékosságokkal kapcsolatos ismeretek bővítése, a szemlélet formálása. Korszerű és gyakorlati ismeretek bemutatásával és kipróbálásával igyekszik az intézményegység a pedagógusokat továbbképezni, ismereteiket bővíteni. Érzékenyítő programokkal, előadásokkal a különleges bánásmódot igénylő gyermekek elfogadását szeretné az intézmény elérni.

A korai fejlesztéssel, fejlesztési lehetőségekkel, az iskolába lépéssel kapcsolatos előadások megtartásával az intézményegység a bölcsődéket, óvodákat is szeretné megszólítani - preventív céllal.

Az előadások témái:

- Az integrált oktatás, inkluzív nevelés törvényi háttere, SNI dokumentáció;
- Tanulási zavarok, részképesség zavarok felismerése;
- Különleges bánásmódot igénylő gyermekek köre;
- Fonológiai tudatosság – fejlesztési lehetőségek első és második évfolyamon;
- A differenciálás művészete;
- Az SNI és a tehetség kapcsolata;
- A diszlexia és diszgráfia kapcsolata korunk digitalizált világával;
- Autizmus spektrumzavar, hiperaktivitás;
- Eltérő fejlődésmenet korai felismerése, lehetőségek.

4.4.6. Hospitálás

Az EGYMI munkatársai utazó gyógypedagógiai tevékenységük keretében hospitálnak a fejlesztésben részesülő gyermekek, tanulók tanítási óráin, szabadidős tevékenységeik során. Megfigyeléseiket összevetik a pedagógus meglátásaival. Megfigyeléseiket, tapasztalataikat felhasználják az egyéni fejlesztési terv kialakításában, tervező munkájuk, a gyermekkel való foglalkozásuk során.

4.4.7. Facebook oldal működtetése

A modern kori igényeknek megfelelően az EGYMI saját Facebook oldal működtetésével kíván információs segítséget nyújtani a gyógypedagógusoknak, sérült integrált keretek között nevelt-oktatott gyermekek szüleinek, befogadó pedagógusoknak. Aktuális szakmai témákkal, előadásokkal, műhelyfoglalkozásokkal, kiadványokkal és eszközökkel, jogszabályi

változásokkal kapcsolatos információkat, valamint szakmai tartalmú cikkeket, olvasmányokat osztunk meg rendszeresen az oldalon. Az üzenetküldő rendszer segítségével pedig az érdeklődő szülők könnyedén fel tudják venni az intézménnyel a kapcsolatot.

4.4.8. Fejlesztő eszközök kölcsönzése

Az EGYMI-ben eszközkölcsönző rendszer működik, melyből a sérülés típusának megfelelően kölcsönözhetők eszközök az utazó gyógypedagógusok, a sajátos nevelési igényű gyermekekkel/tanulókkal foglalkozó befogadó pedagógusok számára.

4.4.9. Gyakorlóhely biztosítása

Az EGYMI gyakorlóhelyet biztosít a gyógypedagógus képzésben részt vevő hallgatók számára.

4.4.10. Tapasztalatcserék szervezése

Szakmai tapasztalatcserére más egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekkel való találkozás, kapcsolatfelvétel, szakmai kirándulás, intézménylátogatás útján van lehetősége az intézményegységnek. Ennek következtében lehetőség van más módszerek, eljárások, megközelítésmódok megismerésére, kipróbálására.

4.4.11. Óvodai feladatok

Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és az óvodák fenntartója ugyan más, mégis van lehetőség Együttműködési megállapodás kötése ellenében az óvodákba járó sajátos nevelési igényű gyerekek utazó gyógypedagógusi keretek között történő ellátására. Az utazó gyógypedagógusok a gyermek szakértői véleményében meghatározottak szerint végzik a gyermekek habilitációs és rehabilitációs célú fejlesztését, konzultálnak az óvodapedagógusokkal és szülőkkel, hospitálnak az óvodai foglalkozásokon; ha szükséges, felveszik a kapcsolatot a gyermek fejlesztésében, nevelésében résztvevő egyéb szakemberekkel (pl. gyógytornász, logopédus, család – és gyermekvédő stb.).

4.4.12. Középiskolai feladatok

Az EGYMI utazó gyógypedagógusi hálózat keretében biztosítja az ellátási körzethez tartozó középiskolákba járó sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók habilitációs és rehabilitációs célú ellátását.

További feladatok:

- Célzott segítség, mentorálás felajánlása a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásában érintett vagy érdeklődő pedagógusok, szaktanárok, osztályfőnökök részére.

- Az érettségire vonatkozóan az ehhez kapcsolódó, aktuális jogszabályokkal kapcsolatos lehetőségek, méltányosság, felmentések stb. közös megbeszélése.
- A tanulók számára segítségadása, a megfelelő, reális pályaválasztás elősegítése érdekében.
- A felsőoktatási intézményekbe felvételiző sajátos nevelési igényű tanulók tájékoztatása, az aktuális felsőoktatási törvényben, a rájuk vonatkozó kedvezményekről, lehetőségekről. Továbbá ennek igénybevételi módjáról, menetéről.

4.4.13. Időszakos felmérések, mérések

Utazó gyógypedagógiai hálózat keretében az EGYMI munkatársai az integráló intézményekben ellátott sajátos nevelési igényű gyerekekkel ún. bemeneti mérést végeznek a tanév elején. A bemeneti mérés célja a szakértői véleményen túl további informálódási lehetőség biztosítása a gyermek képességeinek fejlettségére vonatkozóan. További fő célja, hogy a tanév végén történő megismétlés eredményeképpen láthatóvá válik a fejlesztést végző szakember, a szülők és a befogadó pedagógusok számára is, hogy a gyermek bizonyos képességei a tanév folyamán milyen mértékű fejlődésen mentek végbe. Bementi és kimenti mérésként a munkaközösségünk által összeállított, specifikus mérési, megismerési tesztet alkalmaznak, a gyermekek minél részletesebb megismerése érdekében.

Pedagógiai megfigyelések szempontjai a tanulók viselkedésének megismeréséhez:

Viselkedésére általában jellemző: */aláhúzni, ami igaz rá/*

- Állandó mozgás, nyugtalanság van körülötte. (alig tud nyugton ülni, nyugton maradni).
- Mindig babrál valamivel (füzet sarkát gyűrögeti, íróeszközeit sodorgatja, idegesen tekinget.)
- Mintha nem hallaná, hogy őt szólították.
- Neve hallatán összerezzen.
- Szeszélyes, heves érzelmi kitörései vannak.
- Amibe belelendült, képtelen abbahagyni, átváltani másra.
- Nagyon lassú, tétova mozgású, feltűnően ügyetlen.
- Nagyon lassú, tétova mozgású, feltűnően ügyetlen.
- Nagyon félénk, sírós, nem kezd beszélgetést társaival.

Foglalkozások alatti viselkedése: */aláhúzni, ami jellemző rá/*

- Nem figyel az órán, mintha nem is lenne ott.
- Nagyon rövid ideig tudja a figyelmét összpontosítani a feladatokra, a legkisebb zavar is eltereli.
- Nem követi a pedagógus utasításait.

- A szóban adott utasításokat, mintha nem értené, tétovázó, tanácstalan, nem tudja elkezdeni a munkát.
- Kérdezésnél zavart, nem tudja, mire kell válaszolni.
- Füzetei feltűnően csúnyák, írása kusza, maszatos.
- Problémák az írásban, olvasásban, nem ismer fel betűket, felcseréli a szavakat, a betű képéhez nem kapcsolja a megfelelő hangot.
- Alacsony tűrőképesség, nem tudja kivárni, míg rákerül a sor.

Füzetvizsgálati szempontok az írásbeli munkák elemzéséhez: */aláhúzni a jellemzőt/*

- A füzet összképe: maszatos, javítgatott, kusza, áttekinthetetlen.
- A vonalvezetés: bizonytalan, erőtlen, szálkás.
- Nem veszi figyelembe a sortávolságot.
- Jellegzetes hibái: másolási és betűkapcsolási hibák, betűk felcserélése, kihagyása, fordított írása, szótagok felcserélése.

Pszichológiai jellegű mérések:

Ajánlás a pszichológiai alapmérésekre szolgáló tesztek - figyelemvizsgálat, az Edtfeldt-féle teszt, a DPT-betűk és mértani formák, a testséma ismerete, az oldaliság és mozgásfejlettség mérő anyaga a hozzájuk tartozó utasításokkal és kiértékelési módokkal-megtalálhatóak: Gyenei Melinda-Szautner Jánosné, Szigeti Gizella: „A tanulási zavarok korrekciója kisiskolás korban. (Fejlesztő program)” című kiadvány 68.-77. és 84. oldalon.

Mozgás: ***(****milyen területek állapotát nézhetjük meg)*

Nagy mozgások: fejlődéstani nagymozgások, rugalmasság, helyváltoztatás, egyensúly, térben való alapmozgások, keresztmozgások, ritmusérzék, felső és alsó végtag független vezérlése, dominancia, és annak összerendezettsége, direkt mozgásprogram utánzása.

Összegző megfigyelés a fenti területekről:

_____

_____

Finommozgások: *(részterületek, amelyeket megfigyelünk)*

Kézzel végzett mozgások, ujjak mozgásának finomsága, gyurmázás: gömbölyítés, nyújtás, lapítás, formázás, - színezés különböző nyomatékkal, - formák, betűk, rajzok átírása, pontok összekötése, - festés ujjal, szivaccsal, ecsettel, - labirintusban, vonal vezetése, - ollóhasználat, nyírás, - játék pálcikákkal adott szempontok szerint, - puzzle, gyöngyfűzés, összerakó és építő játékok, grafikus formák másolása szabadon, vonalközbe, négyzethálóba stb.

Összegző megfigyelés a fenti területekről:

_____

_____

Beszéd: *(aláhúzással jelöljük, milyen szinten áll)*

- *Alakilag* - jó/megfelelő/hibás/súlyosan beszédhibás/alig érthető/nem beszél.
- *Tartalmilag* - szókincse szegényes/önmaga kifejezésére nem elegendő/éppen elegendő/szókincse megfelelő/gazdag/csak pár szóból áll.
- *Artikulációja* - tiszta/zárt/elmosódott.
- *Beszédritmusa* - gyors/lassú/megfelelő/gyenge.
- *Grammatikailag* - jó/megfelelő/hibás/súlyosan hibás.
- *Mondatalkotás* - önmagát szavakban/tő/egyszerű/bővített/összetett mondatokban fejezi ki/mutogat.
- *Kommunikáció* - beszédkésztetése jó/megfelelő/gyenge.
- *Szövegértése* - egysrű szóbeli utasításokat könnyen/nehezen ért meg/bemutatás után ért meg/az összetett utasításokat könnyen/nehezen/magyarázatot követően ért meg.

Figyelem: *(aláhúzással jelöld a megfelelő szintet)*

Vizuális figyelem - nagyon gyenge/gyenge/megfelelő/átlagos/nagyon jó (tartóssága) - koncentrált/hibái ritkán vannak/gyakran figyelmetlenségből születnek/gyakran/ritkán/kapkod

Auditív figyelem - nagyon gyenge/gyenge/megfelelő/átlagos/nagyon jó (tartóssága) - koncentrált/hibái ritkán vannak/gyakran figyelmetlenségből születnek/gyakran/ritkán/kapkod

Észlelés: *(ajánlott a következő részterületekre fókuszálni)*

vizuális észlelés - alak/háttér feladatok, azonosságok és különbözőségek felismerése, összetartozó részek felismerése, rész-egész viszonya, gestallt észlelés (húzd alá a megfelelő szintet).

azonosítás - egyszerű formákat könnyen/nehezen/segítséggel egyeztet összetett formákat könnyen/nehezen/segítséggel egyeztet.

differenciálás - egyszerű formáknál különbséget könnyen/nehezen/segítséggel egyeztet. Összetett formáknál különbséget könnyen/nehezen/segítséggel vesz észre. Bonyolult formáknál különbséget könnyen/nehezen/segítséggel vesz észre.

auditív észlelés - „mond utánam „feladatok, hangok időtartamának megkülönböztetése, zöngés-zöngétlen hangok differenciálása, háttér zajból lényeges hang, szöveg, beszéd kiszűrése. *A részterületen tapasztaltak összegzése:*

_____

_____

Emlékezet: *(aláhúzással jelöld a szintet)*

vizuális - nagyon gyenge/gyenge/ megfelelő/átlagos/nagyon jó

akusztikus - nagyon gyenge/gyenge/megfelelő/átlagos/nagyon jó

Képzelet/fantázia -pl. szöveg alapján képi megjelenítés, kreativitás, mesélőkészség adott képekről, megkezdett történet folytatása stb.

Megfigyelés:

_____

_____

Gondolkodás: *(aláhúzással jelöld a szintet)*

- *analóg gondolkodás:* igen gyenge/gyenge/megfelelő/jó/kevés/sok segítséget igényel/önálló
- *egyszerű probléma megoldás***:** igen gyenge/gyenge/gyenge/megfelelő/jó/kevés/sok segítséget igényel/önálló
- *összetett probléma megoldás:* igen gyenge/gyenge/megfelelő/jó/kevés/sok segítséget igényel/önálló
- *fogalomhasználat:* főfogalom alá önállóan/ sok segítséggel rendez/nem rendez

Sorrendiség:

- tárgyak, képek, formák sorrendje
- hangok sorrendje
- számok sorrendje
- cselekvések sorrendje
- Ritmusérzék
- automatizmusok

Megfigyelések ezeken a részterületeken:

_____

_____

Intermodalitás:

- akusztikus ingerhez vizuális inger

  _____
- vizuális ingerhez akusztikus inger

  _____
- taktilis ingerhez vizuális inger

  _____
- taktilis ingerhez auditív inger

  _____
- multiszenzorialitás

  _____

Orientáció: *(aláhúzni a megfelelőt)*

Síkbeli/térbeli tájékozódás:

a fő irányokat ismeri/nem ismeri/néha/gyakran téveszti síkban/térben
verbálisán megérti: jobb-bal, alatt-felett, mellett-között stb.

Időbeli tájékozódás:
a *napszakokat* megnevezi//megérti/sorrendbe tudja rendezni önállóan/kevés/sok/segítséggel
a *hét napjait* megnevezi/sorrendbe rakja/önállóan/kevés/sok segítséggel,
az *évszakokat* megnevezi/sorrendbe rakja/önállóan/kevés/sok segítséggel,
az évszakokat fő tulajdonságaik alapján beazonosítja, differenciálja önállóan/kevés/sok segítséggel
a dátumot meg tudja mondani - év-hó-nap, mindig pontosan/néha téveszt/segítséggel/sehogy.

Szociális kapcsolatok: *(ajánlott részterületek)*

szociális kompetencia, kapcsolat felnőttel, kapcsolat gyerekekkel, kapcsolat osztálytársakkal, a közösségben elfoglalt helye, viselkedéssel kapcsolatos problémák, önismeret, empátia.
Összegzés, a megfigyelések eredményéről:

_____
_____

Általános ismeretek: *(ajánlott területek)*

- lakcím ismerete, születési dátum
- szülők neve, fontos családi adatok
- idő, óra ismerete, környezetéről, közlekedésről, állatokról, növényekről alapinformációk, étkezésről, napszakokról stb.
- A területekről milyen ismeretekkel rendelkezik a vizsgált gyermek:

Megfigyelések:

_____

_____

Specifikus mérések során használt eszközök

Olvasás vizsgálata

Az olvasás vizsgálatához Meixner-féle olvasólapokat is használunk. Az olvasólapok megválasztása a gyermek osztályfokától, (értelmi) képességeitől is függhet.

A vizsgálat kiterjed: a gyermek betűismeretére, olvasástechnikájának és olvasási tempójának, megismerésére, szövegértési szintjére.

Forrás: Logopédiai vizsgálatok kézikönyve (szerk. Dr. Juhász Ágnes)

Számolás vizsgálata

A számolás vizsgálatában a Dékány Judit által kidolgozott számolásvizsgálat a mérvadó. A vizsgálat tartalma, a vizsgálat területei függenek a gyermek életkorától, osztályfokától és képességeinek fejlettségétől.

A vizsgálat területei: számlálás, globális mennyiség felismerés, helyiérték értelmezése, számfogalom, műveletvégzés, szöveges feladatok értelmezése, logikai szabályszerűségek felismerése.

Forrás: Logopédiai vizsgálatok kézikönyve (szerk. Dr. Juhász Ágnes)

Artikuláció vizsgálata

A vizsgálat területei: Beszédszervi állapot és működés vizsgálata, artikuláció vizsgálata, összefüggő beszéd és kifejezőképesség (eseményképpel), a szó hangtani szerkezete, hallás, hallási figyelem, emlékezet és differenciáló képesség

Forrás: Logopédiai vizsgálatok kézikönyve (szerk. Dr. Juhász Ágnes)

Beszédészlelés és beszédmegértés vizsgálata

A gyermekek beszédészlelési és beszédmegértési folyamatainak vizsgálatára a GMP-diagnosztika alkalmazható. A teszt által vizsgált területek: beszédészlelés, mondatértés, szövegértés, rövid idejű verbális és vizuális emlékezet, szóaktivizálás, centrális működés.

Kathlen Quill és munkatársai által kidolgozott szociális és kommunikációs kérdőív

A kérdőívet kimondottan autizmussal élőknek dolgozták ki, abból a célból, hogy felmérjék kommunikációs és szociális készségeiket. A szociális viselkedés és a kommunikáció egyszerre van jelen. „Konkrétabban fogalmazva olyan információkat szerezhetünk, melyekből megtudhatjuk, mik azok az ismeretek, amiket csak adott kontextusban / személlyel / időpontban tud, s melyek azok, amelyeket valódi készség -, vagy jártasságszinten használ.” (Havasi, 2003. 52.o.) (Havasi Ágnes (2003): Vizuális segítség autizmussal élő személyek kommunikációjának fejlesztésében, Budapest, Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, ISBN: 963-86405-3-7)

4.4.14. Módszertani segítségnyújtás – E-K-H

Az EGYMI utazó gyógypedagógusi hálózat keretében a többségi pedagógusoknak módszertani konzultációt nyújt az **Együtt-Könnyen-Hatékonyan szakmai-módszertani** kiadvány bemutatásával, alkalmazásának elősegítésével. A két kötetes kiadványt a Miskolci Éltes EGYMI gyógypedagógusai dolgozták ki az EFOP 3.1.6-16-2017-00030 "A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése a Miskolci Tankerületi Központnál" című projekt keretében. Az Együtt-Könnyen-Hatékonyan egy olyan szakmai-módszertani kiadvány, melyben a sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai beilleszkedését, integrációját és inklúzióját segítő, a tanórákon alkalmazható, gyakorlati megoldások kerültek összegyűjtésre. A kiadvány az integrációban dolgozó többségi pedagógusoknak kézzel fogható differenciálási megoldásokat kínál, elsősorban a 2. és 3. osztályos pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek individualizált nevelése, tanítása terén. A segédlet első részében az anyanyelvi tárgyakra, míg a második részben a matematikára helyeztük a hangsúlyt. Olyan alternatívák kerülnek bemutatásra, amelyeket kreatívan alkalmazva bármely tankönyv olvasmányaira, feladataira adaptálhatók. Az itt felsorakoztatott megoldások szabadon alkalmazhatók a magyar és matematika mellett egyéb tantárgyak tanítása során is. Az életkori határok kitágításával magasabb osztályfokon is alkalmazhatók a bemutatott differenciálási szempontok. A differenciálási lehetőségek összességében a sokféleséghez való alkalmazkodást is szolgálják. A könnyítési módszerek nem csupán a tanulási zavarral küzdő gyermekeknek jelenthetnek támogatást a tanulás folyamatában. A gyengébb képességű, lemaradó tanulók számára is megbízható segítséget adnak egy-egy nehezebb tananyag feldolgozásában. Az EGYMI utazó gyógypedagógusai mindennapos munkájuk során, konzultációk keretében a többségi iskolákban dolgozó pedagógusoknak bemutatják a kiadványt, és segítenek az alkalmazásában. Ezeknek a tanácsadásoknak célja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók a habilitációs és rehabilitációs célú ellátás mellett az oktató munkában is esélyegyenlőséget kapjanak a tananyag elsajátításához. Ezeket a konzultációs alkalmakat az érintett tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs ellátását dokumentáló egyéni fejlődési lapok betétíveiben, és a Kréta-rendszerben is rögzítik az utazó gyógypedagógusok. A két kiadvány a Pedagógiai Program mellékletét képezi, azonban terjedelmes hosszúságuk miatt külön dokumentumként jelennek meg.

5. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

5.1. A pedagógiai program hatályba lépése, felülvizsgálata

Intézményünk nevelői közössége a dokumentumot a vonatkozó jogszabályi előírások alapján módosította. A módosítások bevezetése 2026 év szeptember hónap 1. napjától történik.

A pedagógiai program értékelése, felülvizsgálata:

A programban megfogalmazott célok és feladatok megvalósulását a nevelőtestület folyamatosan vizsgálja. A nevelők minden tanév végén értékelik a megfogalmazott általános- és tantervi célok és követelmények megvalósulását.

A felülvizsgálat során szükségessé váló módosításra javaslatot tehet:

- az intézmény főigazgatója,

- a nevelőtestület bármely tagja,

- a szülői közösség,

- az intézmény fenntartója.

A módosítást a nevelőtestület fogadja el, a szülői közösség véleményezi és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

A program nyilvánosságra hozatala:

Az intézmény pedagógiai programja nyilvános, minden érdeklődő számára hozzáférhető. Egy-egy példány megtekinthető:

- az intézmény fenntartójánál,

- az iskola irattárában,

- az intézmény főigazgatójánál,

- a főigazgató-helyettesnél.

5.2. Az intézményben működő szakmai munkaközösségek nyilatkozatai

A Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, EGYMI Pedagógiai Programjának módosítását a szakmai munkaközösségek 2026. év augusztus hó 24. napján tartott értekezleteiken megtárgyalta, és a nevelőtestületnek elfogadásra javasolta.

Miskolc, 2026. augusztus 28.

.....
Erdődi Orsolya Judit
a munkaközösségek képviselője

5.3. Az intézményben működő szülői szervezet nyilatkozata

A Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, EGYMI Pedagógiai Programjának módosítását a szülői szervezet 2026. év szeptember hó 01. napján tartott értekezletén megtárgyalta. A szülői szervezet véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályokban meghatározott módon gyakorolta.

Kelt: Miskolc, 2026. szeptember 01.

.....
Svéda Eleonóra
szülői szervezet képviselője

5.4. A pedagógiai program elfogadásáról és jóváhagyásáról szóló záradék

A Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, EGYMI Pedagógiai Programjának módosítását az intézmény nevelőtestülete 2026. év augusztus hó 28. napján tartott értekezletén elfogadta.

Kelt: Miskolc, 2026. augusztus 28.

.....
Bán Krisztina Ráhel
hitelesítő nevelőtestületi tag

A pedagógiai programot jóváhagyom.

P.H. ……..
Demeter Attiláné
főigazgató

Miskolc, 2026.augusztus 28.

5.5. Fenntartói és működtetői jóváhagyó nyilatkozat

A Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola, EGYMI Pedagógiai Programjának módosításáról a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 26. § (1) bekezdése értelmében a Miskolci Tankerületi Központ mint az intézmény fenntartója egyetértési jogkört gyakorolt.

Aláírásommal tanúsítom, hogy a fenntartó döntésre jogosult *vezetője* a pedagógiai program fenti rendelkezéseivel egyetért, azokat jóváhagyja.

Kelt: Miskolc, 2026. év ..... hónap ..... nap

P.H.

.....
fenntartó képviselője